

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด
และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

นางอภิรดี ผลประเสริฐ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON
THE CONCEPTS OF THE NOBLE EIGHTFOLD PATH AND NEO-HUMANIST
TO ENHANCE MORAL INTELLIGENCE FOR AT-RISK JUVENILES

Mrs. Apiradee Polprasert

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
โดย	นางอภิรดี ผลประเสริฐ
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวานัน โกวินทยา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

อภิสิทธิ์ ผลประเสริฐ : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง (DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON THE CONCEPTS OF THE NOBLE EIGHTFOLD PATH AND NEO-HUMANIST TO ENHANCE MORAL INTELLIGENCE FOR AT-RISK JUVENILES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วรรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. ดร.ภัทรพล มหาจันทร์, 232 หน้า.

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 2) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 3) ศึกษาผล ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ 4) ศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ระยะ 1) การศึกษาความต้องการในการเรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 21 แห่ง รวม 394 คน 2) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 3) ศึกษาผลของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงระดับ ปวช. จำนวน 30 คน ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง แล้ววิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มทดลอง และวิทยาร่วม 4) ศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

- ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมในระดับมาก และมีความต้องการเรียนรู้ตามลำดับดังนี้ 1) ด้านความเป็นธรรม 2) ด้านความเคารพ 3) ด้านการควบคุมตนเอง 4) ด้านความอดทน 5) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 6) ด้านความเมตตา และ 7) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
- องค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรมมี 8 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) การสะท้อนกลับ
- ผลการทดลองของโปรแกรม พบว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรม และปัจจัยและเงื่อนไขประกอบด้วย ด้านปัจจัยได้แก่ 1) ครูผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ กระบวนการ “ParRRR” 5) สื่อการเรียนรู้ 6) บรรยากาศในการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และด้านเงื่อนไข ได้แก่ 1) ระยะเวลาในการเรียนรู้ 2) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน 3) การเสริมแรงให้แรงจูงใจและการสร้างแรงบันดาลใจผู้เรียน 4) การประเมินผลและการสะท้อนกลับ
- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้ 1) ด้านนโยบาย 3 ข้อ ได้แก่ สถานศึกษาอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงควร (1) ปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ จริงใจ และเป็นธรรม (2) มีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม (3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิดสุนทรียภาพ และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม 2) ด้านมาตรการ 13 ข้อ อาทิ (1) สร้างครูฮีโร่ทั้งชายและหญิงในสถานศึกษา (2) มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม (3) มีการบูรณาการและพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความฉลาดทางจริยธรรม

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5284295227 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: ACTIVITY OF NON-FORMAL EDUCATION / LEARNING / NEOHUMANIST / NOBLE EIGHTFOLD PATH / NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM DEVELOPMENT

APIRADEE POLPRASERT: DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM BASED ON THE CONCEPTS OF THE NOBLE EIGHTFOLD PATH AND NEO-HUMANIST TO ENHANCE MORAL INTELLIGENCE FOR AT-RISK JUVENILES. ADVISOR: ASST. PROF. WORARAT PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D., CO-ADVISOR: ASST. PROF. PATTARAPON MAHAKAN, Ph.D., 232 pp.

This quasi-experimental research aimed to: 1) study learning needs to enhance Moral Intelligence (MI) for at-risk juvenile; 2) develop non-formal education program based on the concepts of Noble Eightfold Path and Neo-humanist to enhance Moral Intelligence for at-risk juvenile; 3) study the relevant factors and conditions affecting the developed program; 4) study recommended policies and preventive measures to reduce violent problems caused by at-risk juvenile. The research was divided into 4 phases: 1) assessment of learning needs of 394 vocational students from 14 at-risk state and private institutions under Office of the Vocational Education Commission and Office of the Private Education Commission Supervision, Ministry of Education; 2) development of a non-formal education program based on learning needs; 3) program implementation was applied to 30 vocational students from an at-risk vocational institution, and analysis of data obtained from interviewing the experiment group and the facilitators for relevant factors and conditions affecting the developed program; 4) analysis of data obtained from interviewing seven experts for recommended policies and preventive measures to reduce violent problems caused by at-risk juvenile.

The findings of the research were as follows:

1. The learning needs of at-risk juvenile to enhance Moral Intelligence were at high level and identified in 7 areas in the following orders: 1) fairness, 2) respect, 3) self-control, 4) tolerance, 5) conscience, 6) kindness, and 7) empathy.
2. There were eight components for the developed program: 1) objectives, 2) instructors, 3) learners, 4) content, 5) learning activities, 6) learning media, 7) measurement and evaluation, and 8) reflection.
3. After the experiment, the results showed the experimental group scored significantly higher than before the experiment at the significance level of 0.05 in knowledge and behaviors. In addition, six factors were included in the program implementation: 1) instructors, 2) learners, 3) content, 4) learning activities (Process of "ParRRRa"), 5) learning media, 6) learning atmosphere and classroom environment. Four conditions were: 1) learning period of time, 2) hands-on learning and practice, 3) learner's motivation and inspiration, and 4) evaluation and reflection
4. Three recommended policies and thirteen preventive measures recommendations for the vocational institutions in Bangkok were: 1) Three policies: (1) treat at-risk juvenile with kindness, understanding, sincerity, and fairness; (2) manage violent crisis caused by at-risk juvenile with fairness (3) provide learning activities affecting violent reduction by concepts using of Moral Intelligence; 2) thirteen preventive measures, such as (1) promote Heroes of Teachers in institutes (2) promote committee with fairness to judge the cases caused by at-risk juvenile; (3) integrate Moral Intelligence in curriculum development.

Department: Lifelong Education
Field of Study: Non-Formal Education
Academic Year: 2015

Student's Signature .....
Advisor's Signature .....
Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ จากความกรุณาอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ สนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจ จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้จุดประกายความคิด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาน์ โกวิทยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล ที่มีความรักและเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ให้ศิษย์ได้เรียนรู้ และส่งเสริมให้รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต

กราบขอบพระคุณ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ จุฬาภัทรที่ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาตนเอง และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์

ขอบพระคุณสถาบันอาชีวศึกษากลุ่มตัวอย่าง คณาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง และขอบคุณนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีส่วนช่วยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอบพระคุณ ดร.หงษ์ฟ้า วีรวงศ์นุกูล อาจารย์ผู้ให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลืออย่างยิ่ง และให้กำลังใจศิษย์เสมอมา

ขอบคุณ ดร.ปถุณต์ นัจนฤต ที่เพียรให้กำลังใจ ช่วยเหลือ อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

ขอบคุณ ดร.นพรัตน์ ศรีแปดริ้ว ที่ช่วยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้สำเร็จ

ขอบคุณผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนช่วยเหลือ และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่รักทุกคนที่ให้กำลังใจ

กราบขอบพระคุณแม่ ขอบคุณพี่น้อง ญาติและทุกคนที่รักยิ่งในครอบครัว ด้วยความซาบซึ้งใจในการเสียสละเวลาที่ใช้ร่วมกันและการสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อทำงานวิจัยนี้ให้สำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
คำจำกัดความในงานวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	14
ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	23
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับบรรคมืองค์ 8.....	27
ตอนที่ 4. แนวคิดนิโอฮิวแมนนิส.....	38
ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมความรุนแรง.....	64
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	81
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	158

การดำเนินการวิจัย	158
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับ เยาวชนกลุ่มเสี่ยง.....	158
สรุปผลการวิจัย.....	162
รายการอ้างอิง	184
ภาคผนวก.....	194
ภาคผนวก ก	195
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยด้านแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้.....	195
ความฉลาดทางจริยธรรม	195
ภาคผนวก ข	196
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยด้านโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	196
และแบบวัดความฉลาดทางจริยธรรม.....	196
ภาคผนวก ค	197
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลวิจัยการสัมภาษณ์	197
ภาคผนวก ง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่ม เสี่ยง	198
ภาคผนวก จ	221
แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม	221
แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม	222
ภาคผนวก ฉ	226
แบบทดสอบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรม	226
แบบทดสอบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรม	227
ภาคผนวก ช	229

แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	229
ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม	229
แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	230
ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม	230
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	232

ตารางที่ 1	รายละเอียดการจัดโปรแกรมตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้.....	89
ตารางที่ 2	รายละเอียดกิจกรรมตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้.....	92
ตารางที่ 3	สรุปการดำเนินงานในการศึกษาวิจัย.....	100
ตารางที่ 4	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	106
ตารางที่ 5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำแนกเป็นรายด้าน	111
ตารางที่ 6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จำแนกเป็น รายข้อ	111
ตารางที่ 7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี จำแนกเป็นราย ข้อ	112
ตารางที่ 8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านการควบคุมตนเอง จำแนกเป็นรายข้อ... ..	112
ตารางที่ 9	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความเคารพ จำแนกเป็นรายข้อ	113
ตารางที่ 10	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความเมตตา จำแนกเป็นรายข้อ	113
ตารางที่ 11	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความอดทน จำแนกเป็นรายข้อ	114
ตารางที่ 12	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความเป็นธรรม จำแนกเป็นราย ข้อ	114
ตารางที่ 13	โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอ ฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	117
ตารางที่ 14	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง	122

ตารางที่ 15	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนทดลองและหลังทดลอง	123
ตารางที่ 16	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของ กลุ่มทดลองก่อนทดลองและหลังทดลอง.....	123
ตารางที่ 17	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นมีต่อโปรแกรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	123
ตารางที่ 18	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของความคิดเห็นมีต่อโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง.....	124
ตารางที่ 19	สรุปบันทึกการสอนตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้.....	133
ตารางที่ 20	ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิด จากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	142
ตารางที่ 21	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิด จากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	152

แผนภาพที่ 1	แสดงการสังเคราะห์แนวคิดและขั้นตอนกิจกรรมที่นำไปใช้ในการพัฒนา โปรแกรมตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางจริยธรรม.....	78
แผนภาพที่ 2	แสดงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	79
แผนภาพที่ 3	กรอบแนวความคิด	80
แผนภาพที่ 4	แสดงกรอบแนวคิดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความฉลาดทาง จริยธรรม.....	86
แผนภาพที่ 5	แสดงขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้.....	88
แผนภาพที่ 6	กระบวนการเรียนรู้ParRRRa (อ่านว่า พาร์ทริฟเฟิลอาร์เอ)	120
แผนภาพที่ 7	รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่ม เสี่ยง.....	121
แผนภาพที่ 8	แสดงขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้	200

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงในสังคมไทยในปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ในสังคมที่นับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น ทวีความรุนแรงมากขึ้น และเลวร้ายมากขึ้น โดยพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงมีหลายรูปแบบและเกิดจากหลายสาเหตุ พฤติกรรมรุนแรงเหล่านี้ได้แก่ พฤติกรรมรุนแรงในการทำร้ายร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ในสังคมที่จะนำไปสู่วัฒนธรรมความรุนแรงในสังคม การก่อเหตุทะเลาะวิวาทที่ใช้ความรุนแรง การตีกันหรือยกพวกตีกันของนักเรียนหรือนักศึกษา การทำร้ายร่างกายคู่ริบนรถเมล์ หรือหน้าศูนย์การค้า หรือหน้าสถาบัน หรือตามท้องถนนของนักเรียนหรือนักศึกษา การรุมทำร้ายผู้ที่ไม่มีความทางต่อสู้ การทำร้ายร่างกายคนที่ไม่เคยมีการทะเลาะวิวาทหรือรู้จักกันมาก่อน โดยที่เหยื่อของพฤติกรรมรุนแรงนี้อาจได้รับบาดเจ็บหรือเกิดอันตรายถึงชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในขั้นวิกฤต และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความรุนแรงและเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดความสูญเสียของชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ซึ่งปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงเหล่านี้อาจพัฒนาเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมในวัยผู้ใหญ่ในอนาคต (วรารัตน์ วิจารณ์ปริษา, 2550) อย่างไรก็ตามกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาสังกัดสถาบันอาชีวศึกษามาโดยตลอด แต่แต่ละปีได้ประกาศมาตรการคุมเข้มป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนทะเลาะวิวาท ทั้งมาตรการระยะสั้น มาตรการระยะยาว มาตรการสร้างแรงจูงใจ และมาตรการเด็ดขาด แต่พฤติกรรมความรุนแรงจากการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาสังกัดสถาบันอาชีวศึกษา ยังไม่ได้ลดลงจนถึงปัจจุบันปีพ.ศ. 2558 ได้มีมาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงและเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน 4 มาตรการ ได้แก่ มาตรการเร่งด่วน มาตรการเชิงรุก มาตรการทางกฎหมาย และมาตรการเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามจากการนำเสนอรายงานจากสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง นำเสนอให้เห็นว่า แม้กระทั่งตัวนักเรียน นักศึกษาสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาเอง ยังคงมีการใช้ชีวิตในการเดินทางกลับบ้านและโรงเรียนด้วยความยากลำบากทั้งในเรื่องการระมัดระวังเส้นทางที่ปลอดภัยในการเดินทางและการไม่สามารถใส่เสื้อของสถาบันไปเรียนได้ต้องนำใส่กระเป๋าไปเปลี่ยนเมื่อถึงโรงเรียนเนื่องจากขาดความปลอดภัยในการใช้ชีวิตจากปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงจากการก่อเหตุต่างสถาบัน

สถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2556 พบว่า ในปีพ.ศ. 2556 จำนวนคดีที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมดในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2555 โดยจำนวนคดีที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมดในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 36,763 คดี ส่วนปีพ.ศ. 2555 มีจำนวนคดี 34,276 คดี คิดเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.26 เมื่อพิจารณาแยกตามฐานความผิด พบว่าคดีที่มีฐาน

ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้น 0.99 ของจำนวนคดีถูกดำเนินคดีทั้งหมด คือในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 2,613 คดี ส่วนในปี พ.ศ. 2555 มีจำนวน 2,274 คดี และคดีที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายมีจำนวนเพิ่มขึ้น คือ ในปีพ.ศ. 2556 มีจำนวน 4,263 คดี ส่วนปีพ.ศ. 2555 มีจำนวน 4,086 คดี คิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้น 0.52 ของจำนวนคดีถูกดำเนินคดีทั้งหมดในปีพ.ศ. 2555 นอกจากนี้ในจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในปีพ.ศ. 2556 เมื่อพิจารณาแยกเป็นอาชีพ พบว่าคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ประกอบอาชีพมากที่สุด คือมีจำนวน 13,437 คดี คิดเป็นร้อยละ 36.55 ของคดีทั้งหมด ส่วนคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนักเรียนนักศึกษา มีจำนวน 9,102 คดี คิดเป็นร้อยละ 24.76 และเมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คือมีจำนวน 18,621 คดี และเมื่อเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2557 พิจารณาแยกตามอายุพบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้น คือมีจำนวน 32,011 คดี คิดเป็นร้อยละ 87.78 ของคดีทั้งหมด ส่วนในปีพ.ศ. 2556 เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี มีจำนวน 26,091 คดี คิดเป็นร้อยละ 70.97 ของคดีทั้งหมด ดังนั้นจากสถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในสถานพินิจทั่วประเทศ พบว่า จำนวนคดีผู้กระทำความผิดที่เป็นนักเรียนและนักศึกษามีเพิ่มมากขึ้น

สำหรับสถิตินักเรียนนักศึกษาทะเลาะวิวาท ในภาพรวมของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค. พ.ศ. 2557 - 20 ก.ค. พ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งเหตุจากผ่านฟ้า จำนวน 880 ครั้ง ประกอบด้วย บก.น.1 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 56 ครั้ง บก.น.2 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 139 ครั้ง บก.น.3 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 115 ครั้ง บก.น.4 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 135 ครั้ง บก.น.5 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 104 ครั้ง บก.น.6 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 23 ครั้ง บก.น.7 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 63 ครั้ง บก.น.8 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 88 ครั้ง และ บก.น.9 ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 157 ครั้ง โดยในพื้นที่สน.ที่ได้รับแจ้งเหตุหลัก ๆ คือ สน.มีนบุรี จำนวน 47 ครั้ง สน.บางนา จำนวน 39 ครั้ง สน.บางเขน จำนวน 35 ครั้ง สน.ลาดพร้าว จำนวน 33 ครั้ง สน.ราษฎร์บูรณะ จำนวน 31 ครั้ง สน.หัวหมาก จำนวน 27 ครั้ง สน.บางขุนเทียน จำนวน 26 ครั้ง สน.ท่าข้าม จำนวน 24 ครั้ง สน.ภาษีเจริญ จำนวน 24 ครั้ง และ สน.ดอนเมือง จำนวน 21 ครั้ง ส่วนสถานที่เกิดเหตุบ่อย คือ ถนนพหลโยธิน ถนนเอกชัย ถนนเพชรเกษม ถนนจรัญสนิทวงศ์ ถนนพระราม 2 ถนนรามคำแหง ถนนสรรพาวุธ ซอยสุขสวัสดิ์ 26 ถนนบางนา-ตราด และ ถนนเสียบวารี ซึ่งจะแบ่งเป็นช่วงเวลาการรับแจ้งเหตุ ตั้งแต่เวลา 15.00 - 18.00 น. ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 396 ครั้ง 18.00 - 21.00 น. ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 190 ครั้ง เวลา 21.00 - 24.00 น. ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 97 ครั้ง และช่วงเวลา 12.00 - 15.00 น. ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 84 ราย ซึ่งในภาพรวมสามารถดำเนินคดีทั้งหมด จำนวน 25 คดี จับกุมได้ จำนวน 13 คดี เฉลี่ยเป็นร้อยละ 52 ซึ่งสามารถจับกุมผู้ต้องหา จำนวน 27 คน ผู้เสียหาย จำนวน 29 คน ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ จำนวน 17 คน และเสียชีวิต จำนวน 12 คน ประกอบด้วย สน.มีนบุรี สน.หัวหมาก สน.ลาดพร้าว สน.ทุ่งมหาเมฆ สน.ดินแดง สน.ดุสิต สน.ดอนเมือง สน.พหลโยธิน สน.ประชาชื่น สน.คันนายาว สน.สายไหม สน.ร่มเกล้า สน.ฉลองกรุง สน.ประเวศ สน.พระโขนง สน.บางนา สน.ท่าพระ สน.บางพลัด และ สน.บางขุนเทียน

จากสถิติการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค. พ.ศ. 2557 ถึง 20 ก.ค. พ.ศ. 2558 แม้ว่ากองบัญชาการตำรวจนครบาลได้พยายาม กำหนดนโยบาย และมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีการกดดันให้ ไม่มีการทะเลาะวิวาท แต่แนวโน้มของพฤติกรรมความรุนแรงจากการทะเลาะวิวาทและทำร้ายกันของ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้กลับเพิ่มและรุนแรงมากขึ้น โดยจากการประชุมแก้ปัญหา นักเรียน นักศึกษา ก่อ เหตุทะเลาะวิวาท ที่กองบังคับการตำรวจนครบาลประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บังคับการ และ ผู้กำกับฯ ในสังกัด เพื่อหามาตรการรับมือการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของกลุ่มนักเรียน เมื่อวันที่ 20 ก.ค. 2558 นั้น ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลกล่าวว่า การทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษากลับ รุนแรงมากขึ้น อาทิมีการใช้อาวุธปืนที่มีมากขึ้น ซึ่งการใช้อาวุธทำร้ายกันของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ถือเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรับมือและเร่งปราบปราม ขณะเดียวกันจากการ ประชุมในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 เรื่อง"การดูแลความปลอดภัยนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา" รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางมาตรการให้สถานศึกษาอาชีวและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยจากพฤติกรรมรุนแรง และ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มอบนโยบายการอาชีวศึกษา ในการประชุม ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 ครั้งที่ 1/2559 ด้านการสร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษาโดยให้แก้ไขปัญหทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาอาชีวฯ ซึ่ง เป็นปัญหาใหญ่และมีผลกระทบต่อสังคม โดยให้หาช่องว่างของมาตรการต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการ ดำเนินงานตามมาตรการได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้นจากสถานการณ์ความรุนแรงจากการทะเลาะวิวาทที่เพิ่มมากขึ้นของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมการกระทำความผิด ได้แก่การกระทำรุนแรงทั้งทางวาจา และการ ทำร้ายร่างกาย การทารุณ การฆ่ากันตาย ที่กระทำโดยเยาวชนต่อเยาวชนด้วยกันหรือต่อผู้อื่น และ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อประชาชนหรือเหยื่อของความรุนแรง ผู้อยู่ในเหตุการณ์ได้รับบาดเจ็บหรือ ได้รับอันตรายถึงชีวิตนั้นสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมที่จำเป็นต้อง หาแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนเป็นบุคคลที่สำคัญต่ออนาคตของ ประเทศชาติ การดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาพฤติกรรมรุนแรงในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จึงเป็นสิ่ง สำคัญที่ต้องตระหนักในการพัฒนาให้เกิดความเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมี ความสามารถในการแยกแยะความถูกต้องกับความไม่ถูกต้อง มีพฤติกรรมที่มีคุณธรรมจริยธรรม มี ความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้สามารถดำรง ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังเช่นที่ เกียรติวรณ อมาตยกุล (2542) ได้กล่าวไว้ว่าการมีคุณธรรมไม่ได้เป็นเป้าหมายสูงสุดของ ชีวิต แต่มนุษย์จำเป็นต้องมีคุณธรรมเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิต และเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการ พัฒนาทางจิตใจ การมีคุณธรรมจะช่วยเป็นกรอบควบคุมความประพฤติภายนอกไว้ให้ประพฤติดี ไม่ ทำร้ายผู้อื่นทั้งความคิด การกระทำ และคำพูด ไม่ต้องการสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่พุดบด เป็นต้น และการทำสมาธิจะช่วยให้เกิดพลังความรักความเมตตา กรุณาแก่ตัวเองและผู้อื่น โดยที่ศูนย์วิจัย เอแบคควัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2551) พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการมีคุณธรรมในระดับต่ำ หรือไม่มีคุณธรรม ได้แก่กลุ่มเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และในสภาวะที่สังคมไทยเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้น การจัดการ

เรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณา เจริญสุข (2552) ที่ว่า ปัญหาการขาดแคลนคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ยังเป็นปัญหาสำคัญของสังคมและประเทศชาติโดยรวม ซึ่งต้องเร่งได้รับการส่งเสริมปลูกฝัง และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยมุ่งเน้นที่ระดับเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติเป็นสำคัญ โดยครูและสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้กับนักเรียน นักศึกษา เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ เช่น ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาความรุนแรง ปัญหาสิ่งเสพติด และปัญหาการฝ่าฝืนระเบียบวินัยของสถานศึกษา (สุรสิทธิ์ , 2552)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของคนและสังคม ตลอดจนการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยังคงยึดแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลาง” เน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน สังคมมั่นคงปลอดภัย อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม พัฒนาคนไทยตลอดจนเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังนั้นการพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษาเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีความฉลาดทางจริยธรรมจะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้กับสถานศึกษา สังคมและประเทศชาติได้

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีบทบาทความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ในปัจจุบัน โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต บูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม โดยเน้นการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง สามารถเรียนรู้ เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น สามารถปรับตัวเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถเรียนด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษานอกระบบโรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ระบุว่า รัฐจะส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยกำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาเพื่อความสุขและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6 มาตรา 8 มาตรา 22 และมาตรา 23 ดังนี้ ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในมาตรา 8 (1) กล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยให้ยึดหลักว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน มาตรา 22 ให้ยึดหลักการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริม

ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 (5) กล่าวถึงการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ประเวศ วะสี (2548) กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบใหม่ต้องเป็นการเรียนรู้แบบไม่แยกส่วน เรียนรู้แล้วรู้จักตนเอง รู้จักเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น เข้าใจเพื่อนมนุษย์ เข้าใจความเป็นจริงที่ซับซ้อนเป็นพลวัต ดังนั้นในการดำเนินชีวิตท่ามกลาง ความเปลี่ยนแปลงจึงต้อง เรียนรู้ตลอดเวลา เรียนรู้ตลอดชีวิต คิดและทำอย่างมีสติ เมื่อมีสติในการ เรียนรู้จะเกิดปัญญา สามารถเข้าถึงความจริง นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งล้วนอยู่ใน บริบทของการศึกษาเพื่อชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้คณะกรรมการมานาชาตว่าด้วย การศึกษาในศตวรรษที่ 21 รายงานต่อยูเนสโก(2551) ถึงการจัดการศึกษาที่จะดำเนินไปตลอดชีวิตเพื่อให้ ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วว่า ต้องอาศัยหลักการเรียนรู้ 4 แบบ ซึ่งเป็นสี่เสาหลักทางการศึกษา คือ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และ การเรียนรู้เพื่อ ชีวิต (Learning to be) ทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถช่วยให้ผู้เรียนดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ Knowles (1975)ว่า การที่บุคคลจะมีความสามารถเป็นผู้เรียนรู้ตลอด ชีวิตได้นั้นจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยที่สามารถวินิจฉัยบอกความต้องการในการ เรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ สามารถแสวงหาทรัพยากรในการเรียนและประเมินผลการ เรียนรู้ด้วยตนเองได้ การศึกษาต้องเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่ใช่เรียนรู้แค่ในห้องเรียน หรือสิ้นสุดการเรียนรู้เมื่อสำเร็จการศึกษา ส่งเสริม ให้เกิดทัศนคติของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความต้องการในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงเพื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยใน การพัฒนาประเทศด้วยการพัฒนาความสุขให้เกิดขึ้นกับคน และสังคม

จากการที่การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพคือการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน ตลอดจนนโยบายด้านความมั่นคงของชีวิตและสังคมของ คณะรัฐมนตรี พ.ศ.2554 ที่กำหนดให้เด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ให้เยาวชนทุกช่วงวัยมีความรู้คู่ จริยธรรม สร้างความฉลาดทางปัญญาและอารมณ์ โดยที่เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรและอนาคตที่ สำคัญของประเทศ ถ้าเด็กและเยาวชนประพฤติตนเป็นคนดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและ ส่วนรวม จะเป็นคนดีมีศีลธรรมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศชาติต่อไป และจากนโยบายการ ลดพฤติกรรมรุนแรงในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยลดปัญหา พฤติกรรมรุนแรงในสังคมไทยและช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงนี้มีโอกาสเรียนรู้ เพื่อ พัฒนานตนเอง มีภาพพจน์ที่ดีของตนเอง มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก มีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มี ความรักความเมตตา เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้มีภูมิคุ้มกันต่อการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และปัจจัยต่างๆที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ทั้งนี้ จากรายงานการวิจัยของ เกียรติภูมิ วงศ์รจิตและคณะ (2552) พบว่า สาเหตุของการมีพฤติกรรมรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้น

จากทั้งตัวบุคคลเองและจากผู้อื่นหรือสภาพแวดล้อม โดยที่บุคคลสามารถอยู่ในฐานะที่เป็นผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมได้ยาก ดังนั้นความสามารถในการยับยั้งตนเองให้ห่างจาก บุคคล หรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงได้ จะสามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมรุนแรงได้ มาก Borba (2001) กล่าวว่า การขาดความฉลาดทางจริยธรรม การขาดการได้รับการปลูกฝัง ความรู้สึกนึกคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดึงมาจากครอบครัวซึ่งส่งผลให้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ ก้าวร้าว การขาดความรู้สึกรับผิดชอบตัวเอง การขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การขาดความตระหนักใน การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม การขาดความรักความเมตตา การขาดการยอมรับจากผู้อื่น การไม่เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การขาดความอดทน การรู้สึกขาดความเป็นธรรม ส่งผลให้เกิด พฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรงได้ พระธรรมปิฎก (2544) กล่าวว่า การมีความเห็นถูกต้อง มีความคิด ความเชื่อที่ถูกต้องจะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงได้ การอดทนยอมทนกันได้เป็นสิ่งสำคัญ มากสำหรับยุคปัจจุบันที่จะช่วยทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ โดยไม่เบียดเบียนข่มเหงกัน ความรักความ เมตตาซึ่งเป็นจริยธรรมเชิงบวกจะช่วยให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนี้พบว่ามีความคิดทฤษฎีที่ สำคัญได้แก่ แนวคิดมรรคมืองค์แปดซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นหลักธรรมในการส่งเสริมให้มีการพัฒนา ตนเองเป็นแนวปฏิบัติไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระเทพวิสุทธิเมธี พุทธทาสภิกขุ, 2546) ซึ่ง กระบวนการตามกรอบแนวคิดมรรคมืองค์แปด จะส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางจริยธรรม เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความประพฤติดีทั้งกายและใจ มีสติปัญญา ตระหนักในเหตุและผล รู้จักยับยั้ง ควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจชีวิตและสามารถแก้ไข ปัญหาของชีวิตได้ ส่งผลให้สังคมมีระเบียบ มี ความสงบสุข และกระบวนการฝึกฝน ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่ สมบูรณ์ เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความรักความเมตตาในจิตใจ มองเห็นคุณค่าในตนเอง มองเห็นคุณค่า ของผู้อื่น มีพลังทางบวก ได้แก่มีความคิด คำพูด และการกระทำด้านบวก มีสมาธิและคลื่นสมองต่ำ ด้วยการปฏิบัติฝึกฝน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมโดยกระบวนการพัฒนาโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Knowles (1980) มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มเป้าหมายนี้มีช่วงอายุ 15 – 20 ปี เป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และกำลังพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งถือว่าเป็น ช่วงชีวิตที่สำคัญ และจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เป็นพลเมืองที่มีความสำคัญต่อประเทศ อาศัยัญญา รัตน์อุบล (2551) กล่าวว่า วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นวัยเริ่มแรก ที่ต้องได้รับความรู้ในการเตรียมความ พร้อมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายุ่งยากต่างๆที่จะเข้ามาในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีทัศนคติ ค่านิยม และความสนใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจในการฝ่าฟัน วิกฤตต่างๆไปได้ด้วยดี ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Knowles (1980) เพื่อพัฒนาเยาวชนที่กำลังจะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น จึงมีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนกลุ่มนี้ เพราะเป็นการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับปัญหา ประสบการณ์ และชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยพิจารณาตามความต้องการและความสนใจ ภายใต้ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและอบอุ่น โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรมนี้นี้ คือ 1) การสร้าง บรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดสภาพให้เป็นบรรยากาศที่เปนนิสระโดยให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำความรู้จักคุ้นเคยกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนและผู้เรียน ให้เกียรติเคารพในกฎเกณฑ์ร่วมกัน รวมทั้งจัดสถานที่
 เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 2) การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน
 ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การวินิจฉัยความต้อ
 ้งการสำหรับการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อ
 ผู้เรียนจะได้ตระหนักและทราบว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนี้ตรงตามความต้องการและปัญหาของผู้เรียน
 5) การพัฒนาโปรแกรมด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเลือกกลยุทธ์ที่จะทำให้บรรลุ
 วัตถุประสงค์ 6) การทดลองใช้โปรแกรมโดยการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ มีผู้สอนเป็นผู้
 อำนวยความสะดวก และ 7) การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดย
 ให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดการพัฒนา
 โปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อมุ่ง
 ให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด
 พฤติกรรมรุนแรงที่มีผลกระทบที่เลวร้ายต่อสังคม เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความเข้าใจตนเอง
 ยอมรับตนเองตามความเป็นจริง และมีความภาคภูมิใจในตนเอง โดยพบว่ากระบวนการตามแนวคิด
 มรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้มี
 พฤติกรรมที่ดีงาม มีโอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองโดยสามารถตรวจสอบตนเอง วิเคราะห์
 ตนเอง พบจุดแข็งจุดอ่อน และพัฒนาจุดอ่อนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาชีวิตของตนให้สมบูรณ์
 สามารถเผชิญปัญหา ปฏิบัติตามแนวทาง และแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น ทำให้พันธุฯ สามารถ
 ปรับตัว เรียนรู้ รักตนเอง รักผู้อื่น ใส่ใจเขาใจเรา ใส่ใจสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในยุควิกฤติของความรุนแรงทางสังคมนี้ เยาวชนของชาติจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้าง
 คุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน เพื่อให้เป็นผู้มีความประพฤติดี เป็นคนดีของสังคม
 สอดคล้องกับ สุริยพร สุนทรศาสตร์ (2553) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของจริยธรรมว่า ผู้ปฏิบัติตนตาม
 หลักจริยธรรมจะได้รับประโยชน์ต่อตนเอง โดยจะได้รับการยอมรับว่าเป็นคนดี ทำให้มีบุคคลยอมรับ
 นับถือ เป็นที่รักของผู้อื่น มีความภาคภูมิใจในตนเอง จริยธรรมเป็นหลักธรรมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติ
 ประสบความสำเร็จ ทำให้มีความอดทน มีความขยันหมั่นเพียร บุคคลผู้มีความดีจะเป็นบุคคลที่มี
 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเสียสละ มีความสามัคคี มีความเมตตาปราณี เห็นแก่ประโยชน์
 ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ลดความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากการที่บุคคลประพฤติตนดีนั้น
 ถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนดีของสังคม ไม่เป็นภาระของสังคม ดังนั้นเมื่อบุคคลกระทำความดี ก็จะเป็น
 ประโยชน์ต่อสังคม จริยธรรมยังช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ลดปัญหาการฉ้อโกง การเอาเปรียบ และ
 ความไม่เป็นธรรม ประเทศชาติบ้านเมืองจะพัฒนาได้ต้องอาศัยคนดีมีจริยธรรมโดยที่จริยธรรมเป็นสิ่ง
 ที่สำคัญมากในการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข เมื่อคนใน
 สังคมมีจริยธรรม มีความประพฤติดีงามก็จะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น (วรรณนา
 บุญประเสริฐ, 2554)

ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นความสามารถในการรับรู้ต่อสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำในสังคม
 เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายในกรอบของสังคมได้อย่างมีความสุข การสามารถเข้าใจ
 ความรู้สึกผู้อื่น รู้จักคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา การสามารถควบคุมตนเองได้ในสถานการณ์ต่างๆ การมี
 สำนึกรู้สึกผิดชอบชั่วดี การเคารพตนเอง ผู้อื่น มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีความ

รักความเมตตา การมีความอดทน การมีความเป็นธรรม ล้วนเป็นความสามารถในการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ทำให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีชีวิตอย่างมีความสุข ปรากฏจากความรุนแรง (Borba, 2001) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าการพัฒนาใดๆในประเทศจำเป็นต้องพัฒนาคนทั้งกายและจิตใจ จึงเล็งเห็นความสำคัญของการใช้แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงมีแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวัน เพื่อป้องกันและขจัดความรุนแรงในสังคม

สำหรับแนวคิดมรรคมีองค์แปดซึ่งมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรมนั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (2555) กล่าวว่ามรรคมีองค์แปด เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตน เป็นการศึกษา เป็นแนวปฏิบัติ โดยที่บุคคลจะฝึกฝนตนเอง พัฒนาชีวิตของตนเอง ให้มีความสามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างดี นั้นบุคคลต้องพัฒนาชีวิตอยู่ตลอดเวลา ชีวิตมนุษย์อยู่ได้ด้วยการศึกษา การศึกษามีอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต ดังนั้นการที่จะทำให้ชีวิตอยู่ดีมีความสุขนั้นจะต้องศึกษา ปฏิบัติและฝึกฝน การศึกษาจึงเข้ามาอยู่ในชีวิตของคน การนำไตรสิกขาคือศีล สมาธิ และปัญญาเข้ามาจัดเข้าในชีวิตของคนให้เกิดเป็นวิถีชีวิตมี องค์ประกอบ 8 ประการ เรียกว่า มรรคมีองค์แปด คือวิถีแห่งการดำเนินชีวิต สิกขาแปลว่า ศึกษา เป็นการศึกษาพัฒนามนุษย์ เป็นการเรียนรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา ในทางธรรม ไตรสิกขาหมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่เป็นกาย วาจา ใจ โดยตรง คืออบรมตัวเองให้เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง ฝึกฝนและปฏิบัติไปสู่องค์ประกอบของมรรคทั้งแปดประการ มรรคแปลว่าทางชีวิต เป็นการดำเนินชีวิตที่ดีของมนุษย์ เมื่อบุคคลยิ่งพัฒนาตัวเองมาก ฝึกฝนเรียนรู้พัฒนาตนให้มากขึ้น จะยิ่งดำเนินชีวิตได้ดีงามถูกต้องมากขึ้น ทำให้มีวิถีชีวิตเป็นมรรค วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) กล่าวถึงองค์มรรคขั้นศีลว่า ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือความรับผิดชอบต่อตนเองด้วยการทำความดี การประพฤติปฏิบัติถูกต้อง และการปฏิบัติตามองค์มรรคทุกข้อ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น มรรคเป็นวิธีการดับทุกข์ เป็นทางสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หมายถึงแนวทางในการปฏิบัติธรรมที่ไม่ตั้งหรือไม่หย่อนเกินไป ที่จะนำบุคคลไปสู่สภาวะการพ้นทุกข์หรือสภาวะที่มีความสุขอย่างแท้จริง ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเป้าหมายของมนุษย์ทุกคนคือการที่มนุษย์พัฒนาตนเองไปสู่การดับทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุ (2550) มรรคเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติกายและปฏิบัติใจด้วยกัน 8 ประการ มรรคมีองค์แปด คือแก่นของศาสนาพุทธ มรรคข้อที่ 1 คือความเห็นชอบ การเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ในการกระทำการใดต้องมีการพร้อมใจ มีความเห็นชอบ พิจารณาให้ถูกทาง เข้าใจให้ถูกต้อง มรรคข้อที่ 2 คือคำริชชอบ เป็นการคิดถูกต้อง ไม่คิดหมกมุ่น คิดในทางที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มรรคข้อที่ 3 คือเจรจาชอบ หรือ วาจาชอบ เป็นการฝึกใจสำรวมควบคุมคำพูด ให้พูดดี กำหนดว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด มรรคข้อที่ 4 คือการกระทำชอบ เป็นการปฏิบัติดี ทำดี ประพฤติดี มรรคข้อที่ 5 คือการประกอบอาชีพชอบ เป็นการประกอบอาชีพที่ดี ถูกต้องสุจริต มรรคข้อที่ 6 คือ ความเพียรชอบ มีความมานะพยายามในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความถูกต้อง มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ มรรคข้อที่ 7 คือ สติระลึกชอบ เป็นการมีสติระลึกตัวอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเกิดความสุข หรือความทุกข์ รู้ตนว่ากำลังทำอะไรอยู่ และมรรคข้อที่ 8 คือ สมาธิชอบเป็นการฝึกจิต ทำใจให้อยู่นิ่ง สำรวมจิตให้แน่วแน่ ทำให้หนักแน่น สงบเยือกเย็น ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วิตกกังวล ทำการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปญฺโญ) (2550)

(2543ข) สรุปให้เห็นภาพรวมและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 8 ของมรรค ว่า เมื่อบุคคลเห็นอย่างไร เข้าใจอย่างไร ก็ดำริหรือคิดการต่างๆอย่างนั้น เมื่อคิดถูกก็พัฒนาการคิดไป ก็ให้เห็นแจ้งเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น คิดอย่างไรก็พูดอย่างนั้น เมื่อคิดดี คิดชัดก็พูดดี พูดชัด คิดการได้อย่างไร แค่นั้น ก็ทำอย่างนั้น และทำได้แค่นั้น และนำสิ่งที่คิดมาสั่งการ ปรึกษาหารือ ได้เป็นแนวทางในการดำเนินการหาเลี้ยงชีพ ซึ่งต้องใช้ความพยายามเพื่อดำเนินการเลี้ยงชีพให้สำเร็จ เลี้ยงชีพด้วยความดี ความสุจริต ทั้งนี้การที่จะพยายามให้ได้ผลดีนั้นต้องใช้สติให้มั่น สม่่าเสมอในเรื่องนั้น เมื่อสติคอยกำกับอยู่ให้ดี จิตก็จะแน่วแน่อยู่ในเรื่องนั้นถือเป็นการมีสมาธิ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดมรรคมืองค์แปดมาเป็นเนื้อหาและกระบวนการหลักควบคู่กับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ในการสร้างพลังบวกพลังแห่งความรักความเมตตา เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนหรือเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงสามารถสร้างชีวิตให้เป็นสุข มีความฉลาดทางจริยธรรม มีการดำเนินชีวิตที่เป็นที่พอใจเนื่องจากการคิดดี พูดดี ทำดี สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้ลดความเครียดสามารถลดพฤติกรรมรุนแรง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ มีความสุขและพึงพอใจกับชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม และมีแนวปฏิบัติตามกรอบมรรคมืองค์แปด โดยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสดังกล่าวที่ผู้วิจัยจะนำมาจัดเป็นกิจกรรมได้แก่ แนวคิดการมีคลื่นสมองต่ำ แนวคิดการมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง และแนวคิดการให้พลังทางบวก ความรัก ความเมตตา ทั้งนี้การที่ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำจะสามารถดึงพลังปัญญามาใช้ได้สูงสุด มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีการผ่อนคลายสูง ไม่เครียด ความคิดความจำดี มีอารมณ์ดี สงบเยือกเย็น โดยผู้ที่มีสมาธิดีจะมีใจจดจ่ออยู่กับการแก้ปัญหาได้อย่างอดทน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล ,2542) โดยภาวะคลื่นสมองต่ำจะทำให้บุคคลเกิดการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆได้อย่างรวดเร็วและมีผลการเรียนรู้ที่ดี (วรรัตน์ อภินันท์กุล,2548; วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2545) นอกจากนี้ความรู้สึกทางลบ ได้แก่ ความเครียด ความกังวลจะค่อยๆหายไป (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2535) ส่วนบุคคลที่มีภาพพจน์ทางบวกกับตัวเอง จะแสดงออกด้วยการมีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง สามารถยอมรับความแตกต่างของตนเองที่แตกต่างจากผู้อื่น ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสามารถให้กำลังใจตนเองเมื่อเผชิญปัญหาและอุปสรรค รู้จักขจัดความเครียดที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (รัชนิย์ แก้วคำศรี, 2545) การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองทำได้โดยใช้คำพูดด้านบวกกับตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการฝึกจินตนาการในภาวะที่มีคลื่นสมองต่ำ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) การให้พลังทางบวกสามารถแสดงได้ด้วยการยิ้ม การชม การสบตา การสัมผัส และการทักทาย การได้รับพลังทางบวกจะมีความคิดด้านบวก การยิ้มช่วยให้จิตใจผ่อนคลายลดความวิตกกังวล มีความมั่นใจและสร้างมิตรภาพ การชมทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีกำลังใจเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค การสบตาให้ความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นในตนเอง อยากทำสิ่งดีๆให้กับตนเองและคนรอบข้าง การทักทาย กล่าวสวัสดีทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เกิดพลังความรัก ความอบอุ่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม และแนวคิดมรรคมืองค์แปด สามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นและผ่อนคลายตามลักษณะการพัฒนาโปรแกรมของ Knowles (1980) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติจริง โดยจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงด้วยกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนให้

บุคคลเข้าใจตนเอง พึงพอใจในตัวตนของตนเอง เกิดปัญญา มีสติ เห็นคุณค่าในตนเอง ภายใต้อสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นมิตร ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ด้วยกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ตอบสนองนโยบาย “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980) แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม แนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน โดยมีเนื้อหาสาระที่ชัดเจน มีแนวปฏิบัติที่ดี มีขั้นตอนกระบวนการในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และเน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ฝึกฝน ทั้งในรูปแบบปัจเจกบุคคลและแบบกลุ่ม โดยมีกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดความฉลาดทางจริยธรรม ด้วยการปฏิบัติตามหลักแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนหรือเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความฉลาดทางจริยธรรม ลดพฤติกรรมรุนแรง มีการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างไร
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้โปรแกรม และปัจจัยและเงื่อนไขในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้เป็นอย่างไร
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม และปัจจัยและเงื่อนไข ที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 21 สถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น คือ แนวคิดมรรคมืองค์แปด แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980)

2.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ของความฉลาดทางจริยธรรม ความรู้ และพฤติกรรมด้านความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย

3.1 เนื้อหาความฉลาดทางจริยธรรม (Borba, 2001) มืองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3) การควบคุมตนเอง 4) ความเคารพ 5) ความเมตตา 6) ความอดทน และ 7) ความเป็นธรรม

3.2 เนื้อหามรรคมืองค์แปด (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555)

3.3 เนื้อหานีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

คำจำกัดความในงานวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่อาศัยหลักการแนวคิดของ Knowles (1980) ประกอบด้วยแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้มีความฉลาดทางจริยธรรม

มรรคมืองค์แปด หมายถึง ข้อปฏิบัติของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อพัฒนาตนเองทั้งกาย วาจา ใจ จัดอยู่ในไตรสิกขา คือ หมวดศีล สมาธิ ปัญญา มืองค์ประกอบ 8 ประการ คือ หมวดปัญญา ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความรู้ เข้าใจเห็นสิ่งต่างๆถูกต้อง ตามความเป็นจริงของเหตุและผล 2) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยง คิดถูกต้อง คิดดี คิดอย่างรอบครอบ พิจารณาไตร่ตรอง ไม่คิดโลภอยากได้ ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น หมวดศีล ประกอบด้วย 3) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงพูดถูกต้อง พูดดี ได้แก่ พูดจริงไม่โกหก พูด

สร้างสรรค์ ไม่พุดยู่ให้แตกแยก พุดคำไพเราะไม่พุดคำหยาบ และพุดก่อประโยชน์ไม่พุดเพื่อเจ้า 4) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงประพฤติถูกต้อง ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤติผิดในกาม (5) สัมมาอาชีวะ(เลี้ยงชีพชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงประกอบอาชีพถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่เป็นโทษต่อตนเองและต่อผู้อื่น หมวตสมาธิประกอบด้วย 6) สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความหมั่นเพียร ได้แก่ เพียรป้องกันไม่ให้เกิดเรื่องไม่ดี เพียรไม่ทำผิด เพียรทำความดี และเพียรรักษาความดี 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ระลึกได้ มีสติรู้ทันรู้ตัวในการกระทำทุกอย่างตามที่เป็นจริง 8) สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีใจแน่วแน่จดจ่อ อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำ

นีโอฮิวแมนนิส หมายถึง แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ประกอบด้วยการมีคลื่นสมองต่ำในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การมีความรัก พลังเชิงบวก และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน

ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เน้นพฤติกรรมกรมการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การควบคุมตนเอง ความเคารพ ความเมตตา ความอดทน และความเป็นธรรม

เยาวชนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 15–20 ปี ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับสถานการณ์รุนแรง หรือ การกระทำรุนแรง

พฤติกรรมรุนแรง หมายถึง การกระทำที่ก้าวร้าวต่อตนเองและผู้อื่นโดยใช้กำลังหรืออาวุธ ทำให้เกิดความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่เป็นสาเหตุที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

เงื่อนไข หมายถึง ข้อกำหนดที่ส่งผลให้การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จ

นโยบาย หมายถึง แนวทางในการดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

มาตรการ หมายถึง วิธีการที่ตั้งเป็นข้อกำหนดในการดำเนินงานตามแนวทางที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและป้องกันปัญหาการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษา

2. ได้ปัจจัยและเงื่อนไข ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชน

กลุ่มเสี่ยงเพื่อให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความประพฤติที่ดีงามตามเป้าหมายที่ต้องการ มีความฉลาดทางจริยธรรม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และมีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศ

3. นโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อนำไปดำเนินการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและนักเรียนอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียนนักศึกษา และประชาชน

4. สามารถนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล หรือ กลุ่มผู้เรียนต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีสติกำกับความประพฤติทั้งกาย วาจา ใจ ส่งเสริมให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 3 แนวคิดมรรคมืองค์แปด
- ตอนที่ 4 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส
- ตอนที่ 5 แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม
- ตอนที่ 6 แนวคิดเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมความรุนแรง
- ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา มาตรา 15,2545) ได้จัดการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาในระบบโรงเรียน 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 กล่าวถึง การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

รัตนา พุ่มไพศาล (2530) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาสำหรับขาดโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้ประชาชนเพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่ต้องการจะเรียน

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยไม่มีรูปแบบที่แน่นอน เป็นการศึกษาที่จัดขึ้น

ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้รู้จักคิด ตัดสินใจ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อทุกคนในสังคม

อาชัญญา รัตน์อุบล (2542) กล่าวถึงการศึกษาของระบบโรงเรียนว่ามีความหมายครอบคลุมถึงการศึกษาและประมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การจัดการเรียนรู้จากสังคมและการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียน ตามปกติ จากการได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของบุคคลต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นๆ ได้ด้วย

อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) กล่าวว่าการศึกษาของระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อุ้นตา นพคุณ (2546) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะเรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง หรือในกลุ่ม โดยกิจกรรมดังกล่าวนี้จัดให้แก่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชนและทุกระดับการศึกษาเพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี โดยใช้ระยะเวลาสั้น ทั้งนี้มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้

สุมาลี สังข์ศรี (2546) ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่ให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งได้ศึกษาในโรงเรียนระดับหนึ่งแต่พลาดโอกาสในการศึกษาต่อ หรืออาจจะเป็นผู้ใหญ่วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุซึ่งพลาดโอกาสศึกษาเล่าเรียนเมื่ออยู่ในวัยเรียน มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น ความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพ ความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม เป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นในเรื่องระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ด้านอายุของผู้เรียน ระยะเวลาเรียนหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล สถานที่เรียน ผู้เรียนเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อม หยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็นและกลับมาเรียนใหม่ได้เมื่อต้องการ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาประเภทนี้ไม่จำกัดเฉพาะสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2551) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง มวลความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย แต่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ หรืออาจเป็นผู้ใหญ่วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุที่พลาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนเมื่ออยู่ในวัยเรียน การศึกษานี้จัดให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา

ประสบการณ์ ความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในทุกด้านที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิต การอ่านการเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น ความรู้ทางด้านทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

Coombs (1973) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นต่างหาก หรือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นๆ ก็ได้ ที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่กำหนดเป็นเป้าหมายและมีความมุ่งหมาย

Knowles (1984) ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

สรุป การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกทุกรูปแบบให้กับบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในการเรียนรู้ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบการจัดกิจกรรม ระยะเวลา และการประเมินผล ที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน เพื่อให้ดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

1.2 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) กล่าวถึง หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังนี้ คือ การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม การประเมินความต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา นักการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการรับนักศึกษา การให้คำปรึกษา และแนะแนวแก่นักศึกษา หลักสูตรโครงการการศึกษานอกโรงเรียนและการวางแผนการสอน การเลือกบุคลากร และการติดต่อสื่อสาร การฝึกอบรมและการนิเทศ การประชาสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน งบประมาณและการเงิน และการประเมินผลโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2542) กล่าวว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากการวิจัยทางการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียน

2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมในด้านหนึ่งด้านใด โดยเฉพาะ อันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้จากกิจกรรมในการวิจัยนั้นๆ

3) การจัดกิจกรรมในการวิจัยการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความชำนาญและทักษะ

4) การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีลักษณะที่สามารถยืดหยุ่นรวมทั้งก่อให้เกิดนวัตกรรมต่างๆ ทางการศึกษาได้โดยง่าย

5) การวิจัยที่จัดขึ้นทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ส่วนมากมีค่าใช้จ่ายน้อยและผู้เรียนอาจจะต้องช่วยเหลือตนเองในด้านค่าใช้จ่ายบ้าง

6) การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการวิจัยที่อยู่ใกล้ชิดกับจุดประสงค์ในการนำไปใช้ เพราะว่าเป็นการวิจัยที่ริเริ่ม เพื่อให้ตรงกับความต้องการโดยเฉพาะของผู้เรียน

7) การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นวิธีการที่พยายามใช้ประโยชน์จากการศึกษาให้มากที่สุด โดยการฝึกความชำนาญ ความรู้ที่เรียนมาแล้วจากในระบบโรงเรียน แล้วนำมาสร้างเสริมและฝึกปฏิบัติให้มากขึ้นอีกในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สุวพิชชา ประสิทธิธัญกิจ (2548) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส มีความยืดหยุ่น ในเรื่องคุณสมบัติของผู้เรียน สถานที่เรียน วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียน การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาต่อเนื่อง ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

1) การจัดหลักสูตรวิชาสามัญ มุ่งให้เด็กด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา ลักษณะการจัดมีความยืดหยุ่นในวิธีการเรียน สถานที่เรียน และเวลาเรียน เพื่อเอื้อต่อสภาพปัญหาและความพร้อมของผู้เรียนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่มีความต้องการจะศึกษาในวิชาสามัญเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับสูงต่อไป

2) การจัดหลักสูตรวิชาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กด้อยโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว รูปแบบนี้เหมาะสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ต้องการความรู้ เพื่อประกอบอาชีพหารายได้ โดยไม่ต้องใช้เวลาในการศึกษามากนักการจัดหลักสูตรวิชาสามัญและหลักสูตรวิชาชีพเพื่อผู้ด้อยโอกาสชุมชนและหน่วยงานต่างๆ จะเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดหลักสูตรดังกล่าว เพื่อสนองความต้องการผู้ด้อยโอกาสได้ตามความจำเป็น

3) การจัดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดสาระการเรียนรู้เฉพาะให้มีความสอดคล้องกับผู้ด้อยโอกาสบางประเภท เช่น กลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กแอด เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น ลักษณะการจัดมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนแบบบูรณาการ ผสมผสานเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(2550) ได้ยึดหลักการที่สำคัญๆ ในการจัดการศึกษา ดังนี้

1) ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา เป็นการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2) การกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นการใช่วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในชนบทห่างไกล

3) ส่งเสริมทางการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต หน่วยงานผู้จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใด สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา สามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงชีวิต

4) ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ ในการจัดต้องไม่เคร่งครัดในระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น ไม่มีกฎเกณฑ์ในเรื่องของอายุผู้เรียน

ไม่มีกฎเกณฑ์ในเรื่องพื้นฐานความรู้ว่าต้องจบระดับนี้ระดับนี้ก่อน จึงจะเข้าเรียนได้ ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อเขามีความพร้อม และสามารถออกได้เมื่อเขามีความจำเป็น และสามารถกลับเข้าเรียนได้อีกเมื่อพร้อมใหม่อีก

5) สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จัดเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมที่จัดให้ควรแตกต่างกันไป

6) สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต เนื้อหาหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย คือ นอกจากว่าจะมีกิจกรรมหลายประเภทหลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชายังคงต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

7) มีความหลากหลายในรูปแบบ โดยมีหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความสะดวก บางแบบอาจมีครูผู้สอน และจัดสอนเต็มเวลาบางแบบอาจสอนบางเวลาให้ผู้เรียนเรียนสลับกับการทำงาน บางแบบอาจเรียนด้วยตนเองโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป บางแบบอาจเรียนโดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ บางแบบอาจเรียนโดยทางไปรษณีย์

8) การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล คำนึงถึงความหลากหลาย และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยบุคคลหลายวัย หลายพื้นฐานการศึกษา หลายอาชีพ หลายความสนใจ ควรจะต้องให้อิสระผู้เรียนได้เรียนเร็วหรือช้าตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก จะต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

9) ผู้สอน หรือผู้ให้ความรู้มีความหลากหลาย ผู้ที่จะมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมนอกระบบจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะครูอาจารย์จากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้รู้จากหน่วยงานต่าง ๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในองค์กรท้องถิ่น ชาวบ้านผู้มีความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พระ ผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบจะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2551) กล่าวถึงแนวคิดหลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นงานที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมการร่วมมือช่วยเหลือกัน เป็นการศึกษาที่ฝึกให้ยอมรับและเคารพความคิดผู้อื่น มองเห็นคุณค่าของประสบการณ์ทุกคนไม่ว่าประสบการณ์นั้นจะเป็นไปในด้านใด ส่งเสริมให้คนใฝ่รู้และสะสมประสบการณ์เป็นเรื่องหลัก เพราะการเรียนรู้คือการแลกเปลี่ยน

สรุป หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบท หลักการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก รูปแบบการจัดมีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม และดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

1.3 ประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้แบ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็น 5 ประเภท คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักหาข้อมูลต่างๆ มาประกอบการคิด การตัดสินใจในการดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนเสริมสร้างความรู้และทักษะ สำหรับการศึกษาต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมที่ให้แก่ผู้เข้าเรียนมีความรู้ความสามารถในการอ่านเขียน การคิดคำนวณ สามารถเรียนรู้และดำรงสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันได้ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม อันจะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะนำไปใช้ในชีวิต อาทิ การวิจัยรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การศึกษาของผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่างๆ ซึ่งมีทั้งวิธีการเรียนด้วยตนเอง เรียนระบบทางไกลและเรียนแบบชั้นเรียน

2. การพัฒนาทักษะอาชีพ เป็นการจัดขึ้นเพื่อให้ความรู้ ในการอบรมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ที่ช่วยเพิ่มรายได้ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพเฉพาะอย่าง เพื่อจะนำมาปรับปรุงอาชีพของตน หรือสร้างอาชีพใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ กิจกรรมในกลุ่มนี้จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้ ให้การอบรมอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งกิจกรรมได้แก่ การจัดการศึกษาอาชีพตามหลักสูตรกลุ่มสนใจ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) การจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เป็นต้น

3. การพัฒนาทักษะชีวิต ด้วยการให้บริการข่าวสาร ข้อมูล เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้รับความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทันทต่อเหตุการณ์ความเป็นไปที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การให้ข่าวสารข้อมูล ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าว พิพิธภัณฑสถานเคลื่อนที่ เป็นต้น หรือการบริการข่าวสารความรู้ เช่น หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ การจัดฉายภาพยนตร์ การให้ความรู้โดยใช้สื่อพื้นบ้านต่างๆ การจัดศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

ในอดีตกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2537) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้เพียง 3 ประเภทข้างต้น แต่จากนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 จึงได้เพิ่มงานการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เข้ากับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน (นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552)

4. การศึกษาตามอัธยาศัย มีนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานดังนี้

1) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน: มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือกับแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อจัดทำฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การพัฒนาห้องสมุดประชาชน: มุ่งเน้นให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน.และพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้จากภายนอก ความรู้สากล และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอาชีพ การทำมาหากิน

3) การพัฒนารูปแบบและวิธีการ: ส่งเสริมให้สถานศึกษา พัฒนารูปแบบและวิธีการเรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

5. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน มีนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน: มุ่งเน้นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นฐานของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนที่มีความพร้อมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มากขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายให้สำนักงาน กศน.จังหวัดจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หนึ่งแห่งในตำบลเป็นศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เพื่อเป็นแม่ข่ายของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ทั้งนี้โดยความเห็นชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และภาคีเครือข่ายอื่น

2) อาสาสมัครส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย: มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้มีจิตอาสา ตลอดจนผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เป็นผู้สื่อสารข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและนำเสนอความต้องการการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชน โดยเป็นทีมร่วมกับครูในสังกัดสำนักงาน กศน.

3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน: มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย การสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน การจัดการความรู้ การวิจัยชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการนำความรู้ไปแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เช่น เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง การพัฒนาชุมชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ

4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ไม่รู้หนังสือทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางให้มีความเป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และเป็นระบบเดียวกัน

5) พัฒนาหลักสูตร สื่อ แบบเรียนสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือให้สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมาย

อนุตา นพคุณ (2523) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็น 5 ประเภท โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1. การศึกษาแม่และเด็ก หรือการศึกษาในครอบครัว
2. กิจกรรมองค์การเยาวชน
3. การศึกษาผู้ใหญ่
4. การศึกษาชุมชนหรือพัฒนาชุมชน
5. การศึกษาพิเศษหรือการศึกษาต่อเนื่อง

รัตนา พุ่มไพศาล (2530) ได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม โดยแบ่งเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) การศึกษาด้านสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการศึกษาประเภทนี้ ได้แก่

- 1.1 การศึกษาก่อนประถมศึกษา

1.2 การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ

1.3 การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ

1.4 มหาวิทยาลัยเปิด

2) การศึกษาด้านอาชีพ มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3) การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่น และสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคมเช่น การปกครองในภูมิภาค การปกครองของชาติ การร่วมมือสหกรณ์โครงการของชุมชนต่างๆ และกิจกรรมอื่น ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

4) การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะทัศนคติที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในเรื่องสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การจัดและตกแต่งบ้าน การเลี้ยงเด็ก การซ่อมแซม และการปรับปรุงบ้าน ตลอดจนวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

5) การศึกษาประเภทที่มุ่งสร้างความสมบูรณ์แห่งชีวิต เช่น การดนตรี สันทนาการ ศิลปะ การศึกษาปรัชญาทางศาสนา เป็นต้น

6) การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและการเพิ่มผลผลิต

สุนทร สุนันท์ชัย (2530) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในประเทศไทยว่ามีการดำเนินงานครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ 6 ประเภท ดังนี้ คือ

1) สามัญศึกษาหรือการศึกษาทั่วไป เป็นการศึกษาเทียบเท่าโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นอ่านออกเขียนได้จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยผู้เรียนได้รับคุณวุฒิตามระดับที่ศึกษา

2) การฝึกอาชีพ ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพตามความต้องการของผู้เรียนในสาขาต่างๆ

3) การศึกษาด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ และชีวิตในครอบครัว ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการ สวัสดิศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อม

4) การศึกษาด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การปกครองประเทศ การปกครองท้องถิ่น การออกเสียงเลือกตั้ง กิจการสาธารณะ การเสียภาษีอากร สิทธิหน้าที่ของประชาชน องค์กรต่าง ๆ

5) การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ การศึกษาแบบเสรี การดนตรี ศิลปะ นันทนาการ ศาสนา ฯลฯ

6) การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ การศึกษาเพื่อมุ่งให้เกิดความสามารถในการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นต้น

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ได้สรุปการจัดเนื้อหากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยแบ่งเนื้อหาเป็น 6 ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

1) การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น

2) การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความต้องการในสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรมและหัตถกรรม เช่น การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ การใช้และ

ซ่อมเครื่องยนต์ การบัญชี การบริหารธุรกิจ การจักสาน การถักทอ ช่างโลหะ ช่างไฟฟ้า การประกอบอาหาร และการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

3) การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

4) การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการ บริโภคศึกษา สวัสดิศึกษา การเลี้ยงดูเด็ก การจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านและชุมชน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการวางแผนครอบครัว

5) การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การปกครองในระดับต่างๆ องค์การประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเสียภาษีอากร การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นต้น

6) การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่าง หรืองานอดิเรก เช่น นาฏศิลป์ การละคร การดนตรี การพักผ่อน การกีฬา และการจัดประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น

Coombs (1974) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 2 ประเภทดังนี้

1) การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือแบบทั่วไป (General Education) หมายถึง การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือที่ชั้นประถมศึกษาได้กำหนดเป้าหมายไว้ ได้แก่ ความรู้ และความชัดเจนในการอ่านและเขียนหนังสือ การคิดคณิตศาสตร์ การเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์และสภาพแวดล้อม

2) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Education) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้นว่า การศึกษาในด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก และการวางแผนครอบครัว

สรุป ประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน พิจารณาจากเนื้อหาและจุดมุ่งหมายตามกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขอบข่ายการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกพื้นที่ ทุกวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ทั้งวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาตนเองทางด้านสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ และการพัฒนาสังคมและชุมชน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดรูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บุคคลในสังคมมีการเรียนรู้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความหมายของโปรแกรม

Boyle (1981) กล่าวถึงความหมายโปรแกรมว่า คือ ความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและนักการศึกษา นอกระบบโรงเรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ตั้งแต่วิเคราะห์ความต้องการ วางแผนการเรียนการสอน ปฏิบัติการเรียนการสอน ประชาสัมพันธ์ ประเมินผล และรายงานผล

Tyler (1986) กล่าวว่าความหมายของโปรแกรมว่า เป็นการจัดเตรียมวางแผนงานที่จะปฏิบัติ หรือเป็นชุดแผนงานที่รวบรวมกิจกรรมทุกด้านที่จะไปปฏิบัติในค่าย หรือศูนย์ต่างๆ เป็นต้น

Boone (1992) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมว่า เป็นการวางแผนร่วมกันในการสร้างแผนการเรียนการสอน การปฏิบัติงานการเรียนการสอน การประเมินผลและการรับผิดชอบต่อโปรแกรม ระหว่างผู้เรียนกับนักศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ (2539) กล่าวว่าโปรแกรม หมายถึง กระบวนการ และแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นระเบียบ มีขั้นตอน เพื่อให้งานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ในทิศทางที่ถูกต้องเพื่อได้ผลประโยชน์สูงสุดและรวดเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนด

นิตา ชูโต (2536) ให้ความหมายของโปรแกรมว่า เป็น ความคิด หรือ แนวทางการจัดกิจกรรม ผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดในโปรแกรมนั้นๆ วางแผนแนวคิดการจัดกิจกรรมหรือกลุ่มกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างมีระบบ มีงบประมาณและระยะเวลาการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สารีพันธุ์ ศุภวรรณ (2545) กล่าวถึงความหมายของโปรแกรมว่า เป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างมีระบบ โดยการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมรวมถึงการประเมินผล

สวัสดี ภูทอง (2546) กล่าวว่าโปรแกรมหมายถึง การจัดวางกิจกรรมอย่างมีระบบตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการประชาสัมพันธ์โปรแกรม โดยมีการทำงานเป็นขั้นตอน

อุ้นตา นพคุณ (2546) ให้ความหมายของโปรแกรมว่า โปรแกรมเป็นงานประจำที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และมีการพัฒนาประเมินผลเป็นปัจจัยสำคัญ

ชาลินี เอี่ยมศรี (2549) กล่าวว่า โปรแกรมเป็นการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะที่มีการจัดอย่างมีระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการจัด การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นโปรแกรมการเรียนรู้

สรุป โปรแกรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามความต้องการของผู้เรียน โดยผู้สอนกับผู้เรียนร่วมมือกัน มีแผนการจัดกิจกรรมอย่างมีระบบ มีขั้นตอน ในระยะเวลาที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผล และพัฒนาโปรแกรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2 การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจุบันมีโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลากหลายแนวคิดเพื่อตอบสนองความต้องการและปัญหาของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในสภาพแวดล้อม และบริบทที่ต่างกันเพื่อให้พัฒนาโปรแกรมเลือกประเภทและรูปแบบที่สนใจและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและมีความเห็นว่า การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Knowles มีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวความคิดของ Malcolm S. Knowles (1980) เรื่อง การเรียนการสอนสามารถใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองช่วยในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ดีหากได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนปรารถนาตามความต้องการของตนเอง เพื่อต้องการนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ได้ทันที การให้ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีโอกาสในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการวางแผนประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผลด้วยตนเอง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในงานวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด อุนดา นพคุณ (2546) ที่กล่าวว่า งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะบรรลุเป้าหมายได้จากการที่ประชาชนหรือผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเจริญงอกงามในตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งได้ รวมถึงการคิด ตัดสินและแก้ปัญหาเป็น และเข้ามามีส่วนร่วม

Knowles (1980) ได้นำเสนอขั้นตอนและกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนแต่ละบุคคล การแสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับความแตกต่างและความเป็นตนเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกจะพัฒนาต่อไปเป็นความเคารพซึ่งกันและกัน เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทำความรู้จักคุ้นเคยกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนและผู้เรียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไปคือการกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้เกียรติ เคารพในกฎเกณฑ์รวมกัน รวมทั้งจัดสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

2. การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนจัดโครงสร้างทางกายภาพให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ จัดขนาดของโต๊ะและเก้าอี้เหมาะสมกับผู้เรียน และหลีกเลี่ยงการจัดห้องเรียนแบบเป็นทางการ จัดให้มีลักษณะนั่งล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารสองทางกับสมาชิกทุกคน ขณะผู้สอนพูด ทุกคนต้องสามารถมองเห็น เพื่อกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยน

3. การวินิจฉัยความต้องการสำหรับการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผู้สอน และผู้ช่วยผู้วิจัยประจำกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองตามความเชื่อเบื้องต้นว่า ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเอง คือผู้เรียนผู้ใหญ่สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ และหากติดขัดวิทยากร และผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มต้องช่วยแนะนำวิธีการหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์

ความต้องการของผู้เรียน การที่ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความต้องการของตนเอง มีข้อดีคือ เป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ได้รับความต้องการของตนเอง และ เกิดความมุ่งมั่นผูกพันต่อเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนด

4. การกำหนดทิศทาง เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกัน ผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยสามารถช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่เป็นจริงอย่างชัดเจน ในการเขียนความต้องการในการเรียนรู้ให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เหมาะสม ผู้เรียนผู้ใหญ่บางคนสามารถเขียนได้เอง หากติดขัดผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มจะช่วยแนะนำและให้ความสะดวก ข้อดีของการที่ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาของตนเอง คือการที่ผู้เรียนจะได้มีความภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง และความผูกพันมุ่งมั่น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองระบุเอง

5. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเลือกกลยุทธ์ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และ เป้าหมาย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมออกแบบ เลือกรูปวิธีการจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบ ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องช่วยแนะนำทางเลือกบอกข้อดี ข้อจำกัดของวิธีการเรียนรู้ มอบการตัดสินใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียน สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเองที่จะชี้แนะตนเอง และเปิดโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์เดิม มาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ มีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มเป็นพี่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความมั่นใจเมื่อติดขัดหรือต้องการความช่วยเหลือ นอกจากนี้ผู้เรียนกับผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน

7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเองตามกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ ถ้าจำเป็นต้องดัดแปลงหรือยืดหยุ่น สำหรับการประเมินในขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้วหรือยัง การประเมินตนเองโดยร่วมกันกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเริ่มเรียน และมีการประเมินผลเป็นระยะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ข้อดีของการประเมินตนเองคือ ผู้เรียนจะเป็นคนระบุความขาดหรือความต้องการเอง ทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไป ทำให้วงจรกระบวนการจัดการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 7 ย้อนไปบรรจบเป็นขั้นตอนที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยการชี้แนะตนเอง

Knowles (1980) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของผู้ใหญ่ ในทฤษฎี Andragogy “ศาสตร์และศิลป์ของการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นี้คือ

1. ลักษณะความเข้าใจตนเองหรือมีมโนภาพแห่งตน (Self Concept)

ผู้ใหญ่มีความคิดว่าสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถนำตนเองได้ รู้จักเหตุผล สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องการให้คนอื่นยอมรับ และปฏิบัติต่อตนด้วยความยกย่องนับถือ ให้ออกมาตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ไม่อยากให้มองว่าเป็นเด็กคอยรับคำสั่งต่างๆ ไม่ชอบการถูกลงโทษหรือทำให้ได้รับความอับอายขายหน้า ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระในตัวเอง ซึ่งสามารถจะประยุกต์แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ใหญ่ได้คือ

1.1 การสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกันเอง เป็นมิตร ให้การยอมรับในประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

1.2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของผู้ใหญ่ โดยการจัดกิจกรรมเหมาะสมกับฐานะและบทบาทของผู้เรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

1.3 การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและเนื้อหาวิธีการประเมินความก้าวหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

1.4 การดำเนินการเรียนการสอนที่เป็นการรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีการปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้

1.5 การประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถจะประเมินผลด้วยตนเองได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และวางแผนแก้ไขปรับปรุงด้วยตนเอง

2. ประสบการณ์ (Experiences)

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสะสมด้วยวิธีการที่แตกต่างกันมาตั้งแต่ในอดีตและถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นแหล่งทรัพยากร ผู้ใหญ่มองตนเองจากประสบการณ์และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งประสบการณ์มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดังนี้ คือ

2.1 ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือประสบการณ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับทางสังคม เกิดความภูมิใจเห็นคุณค่าในตนเอง

2.2 ผู้ใหญ่สามารถนำเอาประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานและนำไปเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ๆได้ ซึ่งจะทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้นำการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2.3 ผู้ใหญ่มีความเคยชินกับประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาปรับปรุงตนเองโดยพิจารณาจากความสามารถที่เป็นประสบการณ์ของตนเอง

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn)

ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสิ่งที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ รวมทั้งมีแรงผลักดันจากความต้องการที่จะต้องพัฒนาตามภารกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคม ที่จะส่งเสริมให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้อง

3.1 กำหนดเวลาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจในช่วงวัยเวลาของผู้ใหญ่แต่ละคน

3.2 กำหนดกลุ่มผู้เรียนและกิจกรรมให้เป็นไปในแนวเดียวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน

3.3 ให้แรงเสริมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

3.4 กำหนดเวลาในการเรียนการสอนไม่ให้เกิดความเหนื่อยล้าที่จะมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learn)

ผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้โดยมีปัญหาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการในการเรียนที่มุ่งหวังให้เกิดการนำไปปฏิบัติให้ได้ผลจริงในปัจจุบันนั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในทันที

สรุป โปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนา เป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดพัฒนาโปรแกรมของ Knowles (1980) เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 2) วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ 4) การกำหนดวัตถุประสงค์ 5) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 7) การประเมินผล

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับมรรคมืองค์ 8

3.1 ความหมายของมรรคมืองค์ 8

มรรคมืองค์ 8 หรือ อัฐังคิกมรรค (เรียกเต็มว่า อริยอัฐังคิกมรรค) เป็นศัพท์ธรรมที่แปลโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ในปีพ.ศ. 2515 เป็นครั้งแรก มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า the Noble Eightfold Path แปลว่า “ทางมืองค์แปดประการ อันประเสริฐ” มรรคมืองค์ 8 เป็นอริยสัจจ ข้อที่ 4 และได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ตลอดปัญหา

วรรณดี หนูหลง (2539) กล่าวว่า มรรคมืองค์ 8 คือ ทางสายกลาง เป็นทางแห่งการพัฒนาตนเอง เป็นทางแห่งความถูกต้อง เริ่มด้วย 1) สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นความรู้ที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง 2) สัมมาสังกัปปะ ความคิดถูกต้อง 3) สัมมาวาจา การพูดจาถูกต้อง 4) สัมมากัมมันตะ การกระทำถูกต้อง 5) สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพถูกต้อง 6) สัมมาวายามะ ความพยายามถูกต้อง 7) สัมมาสติ ความมีสติถูกต้อง 8) สัมมาสมาธิ ความมีสมาธิถูกต้อง

สำราญ เพียนอก (2550) กล่าวว่า มรรค คือทางดับทุกข์ เป็นข้อปฏิบัติ มรรคมืองค์ 8 หมายถึง ทางสายเดียวที่มีส่วนประกอบ 8 อย่าง หรือเรียกว่า “อริยมรรคมืองค์ 8” ซึ่งองค์ประกอบของมรรคในฐานะไตรสิกขา หมวดศีล หมวดสมาธิ และหมวดปัญญา ประกอบด้วย หมวดปัญญา ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ 2) สัมมาสังกัปปะ หมวดศีล ได้แก่ 3) สัมมาวาจา 4) สัมมากัมมันตะ 5) สัมมาอาชีวะ หมวดสมาธิ ได้แก่ 6) สัมมาวายามะ 7) สัมมาสติ 8) สัมมาสมาธิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) กล่าวว่า มรรคมืองค์ 8 เป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติ หรือระบบจริยธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนภาคปฏิบัติที่จะช่วยให้ถึงจุดหมายให้เกิดผลสำเร็จ คิดแบบวิเคราะห์ความจริง มองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง

พระอานาจ ขนติโก (2555) ให้ความหมายมรรคมืองค์ 8 ว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัติตามแล้ว ทำให้เกิดปัญญา

ญาณ ทำให้คลายความยึดมั่นถือมั่น ก่อให้เกิดความสงบกายสงบใจ ทำให้รู้ยิ่ง และสามารถกระทำให้งถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือพระนิพพานได้

พระสมุห์พรเลิศ วิสุทฺธสีโล (2556) กล่าวถึงมรรคมืองค์ 8 ว่าเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงทัศนะและปัญญา โดยให้เดินทางสายกลาง อันนำไปสู่ความสงบและความหลุดพ้น

สรุป มรรคมืองค์ 8 หมายถึง ข้อปฏิบัติทางสายกลางที่มองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงจะนำไปสู่จุดหมายแห่งความดับทุกข์ ปลอดภัย ก่อให้เกิดความสงบกายสงบใจ ประกอบด้วย หมวดปัญญา ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ 2) สัมมาสังกัปปะ หมวดศีล ได้แก่ 3) สัมมาวาจา 4) สัมมากัมมันตะ 5) สัมมาอาชีวะ หมวดสมาธิ ได้แก่ 6) สัมมาวายามะ 7) สัมมาสติ 8) สัมมาสมาธิ

สรุป มรรคมืองค์ 8 หมายถึง ข้อปฏิบัติ 8 ประการเพื่อพัฒนาตนเอง ให้เกิดปัญญา ศีล สมาธิ เป็นการดำเนินชีวิตด้วยเหตุและผล มืองค์ประกอบคือ หมวดปัญญา ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ 2) สัมมาสังกัปปะ หมวดศีล ได้แก่ 3) สัมมาวาจา 4) สัมมากัมมันตะ 5) สัมมาอาชีวะ หมวดสมาธิ ได้แก่ 6) สัมมาวายามะ 7) สัมมาสติ 8) สัมมาสมาธิ

3.2 หลักการเรียนรู้มรรคมืองค์ 8

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 182-184) ได้นำอริยมรรคมืองค์แปด มาวิเคราะห์แยกแยะ จริยธรรมออกเป็น 54 ข้อ ดังนี้

- 1) หมวดสัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ หรือความเห็นถูกต้อง มี 13 ข้อ
  - (1) การมีการศึกษามากพอแก่สถานะแห่งตน
  - (2) การเห็นความจริงของธรรมชาติอันมิใช่ไสยศาสตร์
  - (3) ความรู้จักรับผิดชอบชั่วดีและมีเหตุผล
  - (4) การรู้จักความถูกต้องพอดี
  - (5) ความเชื่อมั่นในตนเอง
  - (6) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง
  - (7) ความรับผิดชอบ
  - (8) ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง
  - (9) การรู้จักทำชีวิตให้เป็นชีวิตเย็น
  - (10) ความไม่เห็นแก่ตัว
  - (11) การรับรู้ต่อบุคคลที่ควรรับรู้
  - (12) การเคารพบูชาที่ถูกต้อง
  - (13) คุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน
- 2) หมวดสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบหรือดำริถูกต้อง มี 7 ข้อ
  - (14) การมีสัจจะความจริงใจ
  - (15) ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

- (16) ความกล้าหาญ
  - (17) ความกตัญญูกตเวที
  - (18) ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
  - (19) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ
  - (20) ความเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย
- 3) หมวดสัมมาวาจา คือ การพูดจาชอบ มี 2 ข้อ
- (21) การไม่พูดร้าย
  - (22) พูดแต่วาจาที่ชวนฟังและมีประโยชน์
- 4) หมวดสัมมากัมมันตะ คือ การทำงานชอบ มี 12 ข้อ
- (23) การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิต ต่อร่างกายของสิ่งมีชีวิต
  - (24) การไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินสมบัติของผู้ใด
  - (25) การไม่ประทุษร้ายต่อของรักของผู้อื่น
  - (26) การไม่มีการกระทำที่เป็นการประทุษร้ายต่อสติสมประดีของตนเอง
  - (27) ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
  - (28) การมีมารยาทและนิสัยสำหรับสุภาพชน
  - (29) การมีมารยาทอันแสดงลักษณะแห่งความเคารพและเอื้อเฟื้อ
  - (30) ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทุกสาขา
  - (31) การมีความประพฤติประกอบด้วยธรรม
  - (32) การทำความดีติดต่อกันมาตลอดเวลา
  - (33) การมีกิจกรรมอันประกอบด้วยสุนทรียภาพ
  - (34) การกระทำทุกสิ่งด้วยความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
- 5) หมวดสัมมาอาชีวะ คือ การดำรงชีพชอบ มี 5 ข้อ
- (35) การแสวงหาและมีปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพที่ประกอบด้วยธรรม
  - (36) ความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการงาน
  - (37) การคบบัณฑิต
  - (38) การไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือวิสัยของคนพาล
  - (39) ความสุภาพไม่หยิ่งยโสโอ้อวด
- 6) หมวดสัมมาวาเย คือ ความ پاکเพียรถูกต้อง มี 3 ข้อ
- (40) ความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ทั้งที่เป็นการละเว้นและการทำให้มี
  - (41) การพยายามหาคุณและทำตามตัวอย่างที่ดี
  - (42) การพยายามแก้ไขข้อบกพร่องที่ควรแก้อยู่ตลอดเวลา
- 7) หมวดสัมมาสติ คือ ความจำได้ ระลึกได้ มี 4 ข้อ
- (43) ความเป็นผู้มีสติในการควบคุมตนเอง
  - (44) ความเป็นผู้มีสติรวดเร็วทันเวลาในทุกกรณี
  - (45) ความเป็นผู้มีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจทันต่อเหตุการณ์
  - (46) ความเป็นผู้มีสติในการแสวงหาและบริโภคปัจจัย

- 8) หมวดสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจมั่นถูกต้อง มี 8 ข้อ
- (47) การทำจิตให้สงบ มีสมาธิ จิตใจแจ่มใส
  - (48) ความเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในสิ่งที่มากระทบ
  - (49) ความอดทนอดกลั้น
  - (50) ความเป็นผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - (51) ความเป็นผู้มีจิตที่ไม่มีสิ่งที่น่ารังเกียจ
  - (52) ความเป็นผู้มีจิตไร้โรค
  - (53) ความเป็นผู้มีจิตเกษม คือ เยือกเย็น สดชื่น แจ่มใส สะอาด
  - (54) ความเป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ ตั้งมั่นว่องไวในหน้าที่

สรุป อริยมรรคมีองค์แปด แยกแยะจริยธรรมออกเป็น 54 ข้อ 1) หมวดสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ หรือความเห็นถูกต้อง มี 13 ข้อ 2) หมวดสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบหรือดำริถูกต้อง มี 7 ข้อ หมวดสัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบหรือดำริถูกต้อง มี 7 ข้อ 3) หมวดสัมมาวาจา คือ การพูดจาชอบ มี 2 ข้อ 4) หมวดสัมมากัมมันตะ คือ การทำงานชอบ มี 12 ข้อ 5) หมวดสัมมาอาชีวะ คือ การดำรงชีพชอบ มี 5 ข้อ 6) หมวดสัมมาวายะ คือ ความพากเพียรถูกต้อง มี 3 ข้อ 7) หมวดสัมมาสติ คือ ความจำได้ ระลึกได้ มี 4 ข้อ 8) หมวดสัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจมั่นถูกต้อง มี 8 ข้อ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)(2546) กล่าวว่า อริยมรรคเป็นประมวลคำสอนทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมระบบจริยธรรมของพระพุทธศาสนา ไว้ทั้งหมดองค์ประกอบทั้ง 8 ไม่ใช่หลักที่ต้องแยกปฏิบัติ แต่ทั้งหมดเป็นส่วนประกอบของทางสายเดียวต้องอาศัยกันเสมือนเชือก 8 เกลียวที่รวมเป็นเส้นเดียวต้องปฏิบัติไปพร้อมกัน การปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา หลักในการเรียนรู้คือต้องมีความเข้าใจถูกต้องก่อน ใช้ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน เมื่อเข้าใจถูกต้อง ก็สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง พิจารณาตามมรรคมีองค์ 8 ลงในสิกขา 3 เริ่มจากสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะรวมเรียกว่า “ปัญญา” สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เรียกว่า “ศีล” สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เรียกว่า “สมาธิ” ปกติพระพุทธองค์จะสอนจากง่ายไปยาก จากสิ่งที่มองเห็นไปยังสิ่งที่มองไม่เห็น แต่มรรคมีองค์ 8 เริ่มด้วย สัมมาทิฐิ ขึ้นปัญญาก่อน ปัญญาจัดเป็นขั้นสูงสุดในการปฏิบัติ ซึ่งความจริงควรจะสอนเริ่มด้วยศีลก่อนจึงจะเรียกว่า สอนจากง่ายไปหายาก จึงควรเข้าใจให้แจ่มชัดว่า การปฏิบัติตามมรรคเป็นการเริ่มต้นด้วยปัญญา ปัญญาในขั้นต้นเรียกว่า สัมมาทิฐิ เป็นเพียงความรู้ความเข้าใจที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ หรือให้มีความเชื่อตามหลักเหตุผลก่อน แล้วความเข้าใจนี้ค่อยพัฒนาขึ้นเรื่อยๆจนเป็นปัญญาที่สมบูรณ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติอย่างแท้จริง ที่เรียกว่า สัมมาญาณะ ในการปฏิบัติขั้นแรกสัมมาทิฐิเป็นเหมือนไฟส่องทาง เมื่อเห็นทางและเกิดความเชื่อมั่นว่าเป็นทางที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง ในพระมหาจักรีสารสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงแนวทางปฏิบัติ ทรงเน้นถึงบทบาทที่สำคัญของมรรคทั้งสามข้อที่ต้องปฏิบัติร่วมพร้อมกัน คือ สัมมาทิฐิ สัมมาวายามะ และสัมมาสติ เมื่อมีสัมมาทิฐิ คือเห็นทาง ก็เกิดความมั่นใจ สัมมาวายามะ เป็นเสมือนการเริ่มเดินทาง ส่วนสัมมาสติก็ทำหน้าที่ระวัง บังคับควบคุมการเดินทางให้ถูกต้อง คอยหลีกเลี่ยงอันตรายต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง ดังนั้นไม่ว่าการปฏิบัติขั้น ศีล ขึ้นสมาธิ หรือ ขึ้นปัญญา ต้องอาศัยมรรคทั้งสามนี้ช่วยเสมอ

ผู้ที่ต้องการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 มีความเข้าใจถูกต้อง มีความเชื่อมั่นเป็นทุนอยู่แล้ว เริ่มจากการฝึกอบรมกายวาจา ด้วยศีลก่อน ซึ่งเป็นสิ่งสังเกตเห็นง่าย เมื่อกายวาจาได้รับการอบรมให้เรียบร้อย ก็เริ่มฝึกอบรมจิตด้วยสมาธิต่อ จิตเป็นสิ่งที่อบรมยากเพราะ มีปกติหวั่นไหวไปตามอารมณ์ ต่อจากนั้น ฝึกอบรมปัญญา เพื่อขจัดความไม่รู้ อวิชชา ๓ ตัณหา ความอยาก และอุปทานความยึดมั่นถือมั่นให้หมดไป เมื่อปฏิบัติดังกล่าว เรียกว่าดำเนินการตามระบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยที่ไตรสิกขา บอกถึงวิธีปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ตามกระบวนการต่อเนื่องกัน

ศีลเป็นข้อปฏิบัติเพื่อก้าวไปสู่สมาธิ จุดหมายของศีลคือ คุณค่าทางจิตใจ ใจปราศจากกังวล ทำใจแน่วแน่ให้สงบเกิดสมาธิ เมื่อมีสมาธิเป็นปัจจัยทำให้เกิดปัญญา พร้อมใช้ปัญญาคิดค้นหาเหตุผล ทำความดีเพื่อความสมบูรณ์ของชีวิตต่อไป

พระมหาจรรยา สุทธิญาณ (2548) สรุปหลักการเรียนรู้ในการปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์ หรือ สัมมาปฏิบัติ ตามทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา ไว้ดังนี้

หลักธรรมสำคัญก็คือ ปัญญา ศีล ต้องปฏิบัติไปพร้อมๆ กันอย่างผสมผสาน เชื่อมโยง กันอย่างใกล้ชิด ไม่แยกส่วน จึงจะเป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ หรือเรียกกันว่าอริยมรรค มีองค์แปดประกอบด้วย

สัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้องว่า เหตุแห่งความทุกข์ที่สำคัญคือตัณหา นำไปสู่ อุปาทานและกระบวนการเกิดแห่งทุกข์อย่างสมบูรณ์ ทุกข์จะหมดไปเมื่ออวิชชาสิ้นไป เมื่อปัญญาเกิด มาแทนอวิชชาดับไป กระบวนการแห่งทุกข์ก็หมดไป ความเห็นถูกต้องดังกล่าว เป็นกุญแจสำคัญที่จะ นำไปสู่การทำลายเหตุแห่งทุกข์อย่างถอนรากถอนโคน

สัมมาสังกัปปะ ความดำริหรือความคิดที่ถูกต้อง คือความคิดที่มีปัญญาเป็นแสงสว่าง นำหน้า มิให้กระบวนการตัณหาตั้งต้นได้ โดยไม่หมกมุ่นในกาม พยาบาทและการเบียดเบียน ซึ่งเป็น กระบวนการทางจิต ถ้าความดำรินอกกามเกิดขึ้นเต็มที่ กามตัณหาและภวตัณหาก่เกิดขึ้น เมื่อไม่สมหวัง ก็เลยเปลี่ยนเป็นความโกรธ พยาบาท และเบียดเบียน ซึ่งก็คือ วิภวตัณหา นั่นเอง สัมมาสังกัปปะจึง เป็นความดำริที่สอดคล้องกับสัมมาทิฐิที่มีให้กระบวนการแห่งทุกข์ ตามระบบปฏิจจสมุพบาทเกิดขึ้น ได้ เปลี่ยนทางแห่งความดำริผิดที่นำโดยกามให้มาเป็นความดำริออกจากกาม ไม่พยาบาทและไม่ เบียดเบียน

สัมมาวาจา การสื่อสารที่ถูกต้อง กล่าวคือไม่สื่อสารด้วยจิตใจที่ห่อหุ้มไปด้วยตัณหา ไม่พูดเพื่อตอบสนองตัณหา แต่พูดเพื่อความเข้าใจ ด้วยการไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพื่อเจ้า เพราะคำพูดเหล่านี้ล้วนปรุงแต่งออกมาขณะที่ตัณหาอัดแน่นอยู่เต็มหัวใจ เมื่องดเว้น จากคำพูดดังกล่าวสื่อสารบนพื้นฐานของความจริงอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและที่สำคัญ ผู้รับสารจากการสื่อสารแล้วฉลาดสงบเย็นเป็นประโยชน์จึงเรียกว่าเป็นการพูดจาถูกต้อง

สัมมากัมมันตะ การทำงานถูกต้อง คือ ดูการทำงานเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของการ ปฏิบัติธรรม ทำงานไปดับกิเลสไป เพราะในงานมีสติ มีปัญญา มีสมาธิ มีศีลอยู่อย่างครบถ้วนจึงต้อง เชื่อมโยงวิถีชีวิตกับวิถีธรรมเข้าด้วยกัน ประสานกันอย่างกลมเกลียว งานก็ได้ใจก็บริสุทธิ์ เพราะยัง ทำงาน ธรรมะยิ่งงอกงาม เพราะงานนั้นมีสติและปัญญาเป็นแสงสว่างนำทางตลอดเวลา

สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง รวมทั้งการทำงาน การเลือกอาชีพ และ การใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพอย่างถูกต้องเหมาะสมคุ้มค่า การงานอาชีพที่เอื้อเพื่อ

ต่อการดับทุกข์ต้องเป็นอาชีพที่เข้าไปเพื่อเลี้ยงกายและเลี้ยงใจให้มีสุขภาพดีพอๆ กัน กล่าวคือให้ร่างกายแข็งแรงพอที่จะต้านทานโรคภัยไข้เจ็บ และจิตใจแข็งแรงพอจะต่อต้านการรุกรานของกิเลส ร่างกายสมบูรณ์ไร้โรคภัยเบียดเบียนใจสมบูรณ์ไร้กิเลสมารบกวน

สัมมาวายามะ ความพากเพียรถูกต้อง คือพากเพียรที่จะขจัดกิเลสที่เกิดขึ้นแล้ว หรือเคยเกิดให้หมดไป ระวังกิเลสที่จะเกิดใหม่มิให้เกิดขึ้นอีก เมื่อจิตว่างจากการรบกวนของกิเลสก็ถือโอกาสทำปัญญา ศีลและสมาธิให้มากขึ้นตามลำดับ เพื่อปิดช่องทางของกิเลสที่จะเข้าไปรบกวนใจ แม้ว่าจะสร้างกุศลคือ ปัญญา ศีล และสมาธิ ให้เข้มแข็งได้ตามความเหมาะสมแล้วแต่ถ้ายังไม่มั่นคงจริง เสร็จสิ้นเด็ดขาดจริงๆ ก็ยังประมาทไม่ได้จะต้องหมั่นประกอบกุศลอยู่เนืองๆ

สัมมาสติ คือความรู้สึกตัวทั่วพร้อมอย่างถูกต้อง สติจึงต้องทำหน้าที่ตามดูตามรู้ตามเห็นอย่างใกล้ชิดในกาย กายคือตัวกูซึ่งเป็นต้นตอของความทุกข์ทั้งปวง กระบวนการเกิดทุกข์เกิดมาบนความรู้สึกแห่งความมีตัวกูของกูนั่นเองหน้าที่สำคัญของสติ คือระมัดระวังไม่ให้เกิดการปรุงแต่งกายใดกายหนึ่งว่าเป็นตัวกูแต่รักษาธรรมชาติอันบริสุทธิ์เอาไว้ รากของต้นหยาจะเริ่มงอกออกมาเมื่อรู้สึกว่าจะพอใจหรือไม่พอใจ ทั้งกามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ก็เกิดตามมาทันที มีบวมมีลบวุ่นวายตั้งเครียด หัวเราะและร้องไห้ แต่ถ้าสติมาทัน ความพอใจและไม่พอใจดับไป ใจปกติทำหน้าที่ตามธรรมชาติอันบริสุทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ สติยังทำหน้าที่ดูแลจิตให้ปกติอย่างมีดุลยภาพ

สัมมาสมาธิ ความมั่นคงแห่งจิตอย่างถูกต้อง คือมั่นคงหนักแน่นจนสามารถทำงานสอดประสานกับปัญญาจัดตณหาได้อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่ สัมมาสมาธิ ทำหน้าที่ปกป้องรักษาความบริสุทธิ์ของจิต ความมั่นคงของจิต และความอ่อนโยนยืดหยุ่นของจิต ที่พร้อมจะทำหน้าที่รับรู้ในเรื่องราวต่างๆ อย่างไม่หวั่นไหว สัมมาสมาธิที่สูงสุดก็คือความสงบใจอยู่ในอารมณ์เดียวไม่หวั่นไหววอกแวกไปเพราะความพอใจหรือความไม่พอใจมากระทบ มีสติสัมปชัญญะทำงานร่วมกันอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นความมั่นคงที่สมบูรณ์สามารถเผชิญหน้าอารมณ์ได้ทุกชนิดแต่ไม่ติดอารมณ์ใดๆ เหมือนใบบัวสามารถอยู่ในน้ำก็ได้บรรจุน้ำก็ได้ แต่น้ำไม่ซึมซาบ ไม่ติดใบบัว จิตของผู้ที่เห็นโทษของตัณหาแล้วหาหนทางออกจากตัณหาได้ด้วยการทำกาย วาจา และใจให้ถูกต้องด้วยการตัดรากถอนโคนมิให้ตัณหาเกิดอีก ความทุกข์จะเกิดอีกไม่ได้ ทางเส้นนี้เป็นอิสระจากบวกลบหรือเรียกว่าทางสายกลางคือไม่ติดทั้งบวมและลบ ไม่ติดอยู่กับความพอใจหรือไม่พอใจ แต่หลุดพ้นไปจากขั้วทั้งสองดำรงมั่นอยู่ในความเป็นปกติมีพลังมั่นคงไม่เป็นบ่อเกิดแห่งนอกจากทำหน้าที่ดูจิตแล้วยังดูธรรม คือธรรมชาติที่เกิดกับจิตว่าเป็นกุศลหรืออกุศล มีคุณหรือมีโทษทำลายหรือรักษาความบริสุทธิ์ของจิตมากน้อยเพียงใด สติเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะกลั่นกรองกระบวนการทำงานของจิต ให้เป็นไปอย่างมีดุลยภาพ

สรุป หลักการเรียนรู้ในการปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์ หรือสัมมาปฏิบัติ ตามทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา หลักธรรมสำคัญก็คือ ปัญญา ศีล ต้องปฏิบัติไปพร้อมๆ กันอย่างผสมผสาน เชื่อมโยงกัน ไม่แยกส่วน เป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ หรือเรียกกันว่าอริยมรรค มีองค์แปด ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ 2) สัมมาสังกัปปะ 3) สัมมาวาจา 4) สัมมาภังคะ 5) สัมมาอาชีวะ 6) สัมมาวายามะ 7) สัมมาสติ 8) สัมมาสมาธิ

พุทธทาสภิกขุ (2549) กล่าวว่า หัวใจของศาสนาพุทธอยู่ในอริยสัจ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มรรค เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้คิดค้นขึ้นมา เป็นนวัตกรรมทางชีวิต จิต และ ญาณ เป็น

แนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธถึงทุกวันนี้ หัวใจของศาสนาจำเป็นต้องศึกษาจาก มรรคทั้ง 8 ข้อ มรรคมีองค์แปดหรืออริยมรรคคือ แก่นของศาสนาพุทธ

มรรคข้อแรก คือ ความเห็นชอบ หรือ สัมมาทิฐิ การพร้อมใจ ริเริ่มทำสิ่งใดต้องมีความเห็นด้วย และความชอบที่ถูกต้อง เข้าใจว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ สาเหตุการเกิดทุกข์

มรรคข้อที่สอง คือ การดำริชอบ หรือ สัมมาสังกัปปะ เมื่อเกิดความเห็นชอบ ต้องการพ้นทุกข์ ต้องเริ่มทำใจให้บริสุทธิ์ โดยพยายามระงับความครุ่นคิดหมกมุ่น พยายามระงับความคิดพยาบาทผู้ที่เคยทำร้ายเรา เลิกวิตกเพราะไม่มีประโยชน์ ไม่ได้อะไร ทุกข์ใจไปเปล่า ทันทิที่รู้สึกตัว หากฝึกทำขั้นนี้ได้สมองจะปลอดโปร่ง จิตใจสงบ สบายขึ้น เป็นการควบคุมใจ โดยการควบคุมความคิดอย่างง่าย ๆ

มรรคข้อที่สาม คือ การเจรจาชอบ หรือ วาจาชอบ หรือ สัมมาวาจา เป็นการฝึกควบคุม หรือ ฝึกบังคับใจ โดยวิธีการสำรวจคำพูด กำหนดว่าสิ่งใดควรหลีกเลี่ยงไม่ควรพูด อย่างแรกคือการไม่พูดโกหก อย่างที่สอง คือการไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเรื่องเลวร้ายของผู้อื่น อย่างที่สาม การไม่พูดหยาบคาย ซึ่งสามเรื่องแรกก็เพื่อหวังประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางกายหรือทางใจ เป็นการเสริมสร้างกิเลส เสริมสร้างอัตตา ให้กับตน การระงับใจไม่ให้พูด เป็นการฝึกในการระงับ กิเลส ตัณหา ลด อัตตา ตัวกูของกู ลงได้ส่วนหนึ่ง และเรื่องที่สำคัญคือการไม่พูดเพื่อเจ้าไร้สาระ นั้นเป็นการควบคุมใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน ให้คิดแต่สิ่งที่เป็นธรรมะ เป็นประโยชน์

มรรคข้อที่สี่ คือ การกระทำชอบ หรือ สัมมากัมมันตะ หลังจาก ควบคุมความคิดความวิตก ควบคุมวาจาควบคุมคำพูดได้แล้ว ต้องเริ่มปฏิบัติจริงจัง คือเริ่มการกระทำที่เป็นรูปธรรมคือ การควบคุมทั้ง กาย วาจา และ ใจ ไปพร้อมกัน ได้แก่การถือศีล เริ่มตั้งแต่ศีล 5 ที่เป็น การถือศีลขั้นต้นของฆราวาส ได้แก่การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ที่ล้วนทำเพื่อสนองตัณหาสนองอัตตาของตน การไม่ลักขโมย ไม่หวังลาภที่ไม่ควรได้ ไม่ละโมภ ไม่ยึดติดกับสิ่งของ การไม่ประพฤติผิด หลงมัวเมาในกาม รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ซึ่งเป็นการระงับ กิเลส และ ตัณหาในระดับหนึ่ง การไม่พูดเท็จ พูดเสริมสร้างอัตตา ตัวกู สุดท้ายคือ การละเว้นการดื่มของมึนเมา ซึ่งทำลายร่างกาย ทำลายประสาทสมอง ทำให้ความคิด ปัญญา ตลอดจนสติสัมปชัญญะ บกพร่องพิการ

มรรคข้อที่ห้า คือ การประกอบอาชีพ การยังชีพ หรือ การเลี้ยงชีพชอบ หรือ สัมมาอาชีวะ ได้แก่การประกอบอาชีพหรือมีวิถีทางยังชีพตามแบบแผนที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์

มรรคข้อที่หก คือ ความเพียรชอบหรือ สัมมาวายามะ ต้องมีความมานะพยายาม หลีกเลี่ยงการทำสิ่งที่เป็นอกุศล พยายามปฏิบัติธรรม สร้างกุศล สิ่งสำคัญคือต้องทำแต่เพียงพอดี โดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา ไม่มากไป ไม่น้อยไป ไม่ยาวไป ไม่สั้นไป ไม่นานไป ไม่เร็วไป ไม่หยาบไป ไม่ละเอียดไป ไม่หนักไป ไม่เบาไป จุดพอดีของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน ต่างๆ คนต้องหาความพอดีของตัวเอง จะเอาความพอดีของตัวเองไปแนะนำ ไปวัดไปเทียบกับคนอื่นไม่ได้

มรรคข้อที่เจ็ด สติชอบ หรือ สัมมาสติ คือมีสติ ตั้งสติรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา ทุกลมหายใจเข้าออก หรือ อาณาปาณะสติ เมื่อใดที่รู้สึกตัวว่ากำลังหายใจอยู่ เมื่อนั้นก็มีสติ และใช้สติเฝ้าระวังผลกระทบ ทางกายทางใจสิ่งเรื่อง หรือ สติปัญญาฐานสี่ ได้แก่กายานุสติ คือการตั้งจิตรู้ตัวหรือรับรู้ให้ได้เร็วที่สุด ว่ามีสิ่งใดมาสัมผัสกาย มีสิ่งใดมาสัมผัสใจ เวทนानุสติ คือการตั้งสติรู้ตัวหรือรับรู้ให้ได้เร็วที่สุดว่า กำลังสุขกายสุขใจ หรือทุกข์กายทุกข์ใจ มี ปิติ ปราโมทย์หรือไม่ว่าไร จิตตานุสติ คือการตั้งสติรู้ตัวหรือรับรู้ให้ได้เร็วที่สุดว่า ขณะนั้น สภาวะจิตเป็นอย่างไร เฉยๆ หดหู่ หรือ ลิงโลด เป็น กามาวะจร

มุ่งฝึกฝนเรื่องกาม หรือ เป็นกุศล ฝึกระดม หรือ ไม่ฝึกฝนฝ่ายใด ธรรมมานุสติ คือการตั้งสติรู้ตัวหรือรับรู้ ให้ได้เร็วที่สุดว่า สิ่งต่างๆที่รับรู้สัมผัสทางกายทางใจ กายานุสติ และสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในใจ เวทนานุสติ จิตตานุสติ เหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร กลไกของร่างกาย ของชีวิต คือขั้นทั้ง 5 รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ทำงานกันอย่างไร ตั้งสติรู้ตัวหรือรับรู้ให้ได้เร็วที่สุดว่า สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นเรื่อง ธรรมดา เป็นเรื่องของธรรมชาติ เช่น เมื่อถูกตี ก็ต้องเจ็บ เป็นธรรมดา เมื่อแล้วเจ็บกายยังไม่พอ ยังเจ็บใจตามมาก็เป็นธรรมชาติเช่นกัน เมื่อเจ็บใจแล้วยังไม่พอ ก็เกิดพยาบาลเหตุแค้นเป็นทุกข์อีก ก็เป็นธรรมดาเป็นธรรมชาติ เป็นอนัตตา หากมีสติรู้ตัวอย่างนี้ได้ ขอให้พยายามตัดตอนไม่ให้เกิดทุกข์ และ คอยระมัดระวังไม่ให้เกิดเหตุอีกในคราวหน้าคราวต่อไป

มรรคข้อที่แปด คือ สัมมาสมาธิ ได้แก่ สมาธิชอบ สมาธิคือการทำให้จิตให้เป็นหนึ่ง คือ การเพ่ง พินิจมุ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว ประกอบกับการรักษาอารมณ์ให้คงที่ให้สม่ำเสมอ จนกระทั่งถึง สภาวะจิตที่เรียกว่า ฌานสมาบัติ จะเกิดปิติ สุข

สรุป หลักสำคัญของศาสนา 4 ข้อ คือ อริยสัจ 4 ในหลักอริยสัจทั้งสี่ อริยสัจข้อสุดท้ายคือ มรรค หรือมรรคมืองค์แปดเป็นวิถีทางที่พระพุทธเจ้าค้นพบและสั่งสอนให้ผู้คนนำไปปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติตามเพื่อเป็นทางดับทุกข์ ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา มรรคมืองค์แปดคือ แก่นของศาสนา พุทธ ได้แก่ 1) ความเห็นชอบ หรือ สัมมาทิฐิ 2) การดำรงชอบ หรือ สัมมาสังกัปปะ 3) วาจาชอบ หรือ สัมมาวาจา 4) การกระทำชอบ หรือ สัมมากัมมันตะ 5) การเลี้ยงชีพชอบ หรือ สัมมาอาชีวะ 6) ความเพียรชอบ หรือ สัมมาวายามะ 7) สติชอบ หรือ สัมมาสติ 8) สมาธิชอบ หรือ สัมมาสมาธิ

สำราญ เพ็ญนอก (2550) กล่าวถึง องค์ประกอบของมรรค โดยนัยมรรคในฐานะไตรสิกขา หมวดศีล หมวดสมาธิ และหมวดปัญญา หรือเรียกว่า อริยมรรค หรือมรรคมืองค์ 8 ประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) หมวดปัญญา ได้แก่ องค์มรรคข้อที่ 1 สัมมาทิฐิ และ องค์มรรคข้อที่ 2 สัมมาสังกัปปะ 2) หมวดศีล ได้แก่ องค์มรรคข้อที่ 3 สัมมาวาจา องค์มรรคข้อที่ 4 สัมมากัมมันตะ และ องค์มรรคข้อที่ 5 สัมมาอาชีวะ 3) หมวดสมาธิ ได้แก่ องค์มรรคข้อที่ 6 สัมมาวายามะ องค์มรรค ข้อที่ 7 สัมมาสติ องค์มรรคข้อที่ 8 สัมมาสมาธิ

หลวงพ่อบุญ (2552) กล่าวถึง มรรค (ภาษาสันสกฤต : มรค; ภาษาบาลี : มคค)ว่า คือ หนทางถึงความดับทุกข์ เป็นส่วนหนึ่งของอริยสัจ (เรียกว่า มัคคสังจัจ หรือ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจ) และนับเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหนทาง 8 ประการ ด้วยกัน เรียกว่า "มรรคมืองค์แปด" หรือ "มรรคแปด" (อัฐสังคิมรรค) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึงเห็นถูกตามความเป็นจริงด้วยปัญญา
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือ ความดีงาม
3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ หมายถึงการพูดสนทนา แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม
4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง
5. สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน
6. สัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
7. สัมมาสติ คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลื่อนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่

เป็นปกติ

8. สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิเวศน์อยู่เป็นปกติ อริยมรรคมีองค์แปด เป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ ที่พระพุทธองค์ ได้ทรงตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน มรรคมีองค์แปด สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้เป็น ๓ คือ สมาธิ ปัญญา

ข้อ3-4-5 เป็น ศีล (สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ)

ข้อ6-7-8 เป็น สมาธิ (สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ)

ข้อ1-2 เป็น ปัญญา (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ)

มรรคทั้ง 8 เกิดพร้อมกัน โดยที่มี สัมมาสมาธิ เป็นแกนกลางเชื่อมทั้ง 7 เข้าด้วยกัน

พระอานาจ ขนติโก (2555) อธิบายว่า แนวทางการปฏิบัติอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้ผู้ปรารถนาพ้นจากทุกข์ ประพฤติปฏิบัติได้ด้วยตนเอง อริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัติตามแล้ว ทำให้เกิดปัญญาญาณ ทำให้คลายความยึดมั่นถือมั่น ก่อให้เกิดความสงบกายสงบใจ ทำให้รู้ยิ่ง และสามารถกระทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือพระนิพพานได้

3.3 หลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8

1. **สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ)** สัมมาทิฐิ เป็นอริยมรรคข้อแรกในอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นมรรคที่สำคัญคือเป็นหัวหน้าแห่งอริยมรรค สัมมาทิฐิเป็นตัวนำ

ลักษณะสัมมาทิฐิ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ละความเห็นผิดต่าง ๆ เห็นว่า มรรค ผล นิพพานไม่มี

2. **สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)** ข้อปฏิบัติ

- 1) ความดำริในการออกจากกาม
- 2) ความดำริในการไม่พยาบาท
- 3) ความดำริในการไม่เบียดเบียน

3. **สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)**

งดเว้นวจีทุจริต 4 ได้แก่

- 1) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเท็จ
- 2) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดส่อเสียด
- 3) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดคหาหยาบ
- 4) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

4. **สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)**

การกระทำชอบ หรือ การงานชอบ ได้แก่การกระทำที่เว้นจากความประพฤติชั่วทางกายสามอย่าง ทำการงานถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คือ การงานที่ทำทางกาย วาจา ใจ ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา

- 1) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
- 2) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการลักทรัพย์

3) เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการประพฤติดีในกาม

5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)

สัมมาอาชีวะ หมายถึง เลี้ยงชีพดีชอบ คือ เว้นจากเลี้ยงชีพดีโดยทางที่ผิด เช่น โกงเขา หลอกหลวง สอพลอ บีบบังคับขู่เข็ญ ค้าคน ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น

6. สัมมาวายามะ (เพียรชอบ)

สัมมาวายามะ หมายถึง เพียรชอบ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างจริงจัง ๆ เพื่อให้หลุดพ้นไปจากกิเลสและกองทุกข์โดยเร็วพลัน องค์ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติสร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อความดำรงมั่น ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ)

คือ ระลึกในสติปัญญา, ระลึกอยู่กับกาย เวทนา จิต ธรรม พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ สติ ตามระลึก ความทวนระลึก สติ กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลือนลหาย ความไม่หลงลืม มีสติเข้าไปปรากฏอยู่กับปัจจุบัน

สติ คือการคอยระลึกถึงอยู่เนืองๆ การทวนระลึก(ก็ดี) สติ คือ ภาวะที่ระลึกได้ ภาวะที่ทรงจำไว้ ภาวะที่ไม่เลือนหาย ภาวะที่ไม่ลืม(ก็ดี) สติ คือ สติที่เป็นอินทรีย์ สติที่เป็นพละ สัมมาสติ สติสัมโพชฌงค์ ที่เป็นองค์มรรคและศีล สมาธิ ปัญญา จนกระทั่งถึงมรรค มีโสดาปัตติมรรคญาณ เป็นต้น

3.4 ผลของการปฏิบัติในอริยมรรคมีองค์ 8

ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8 ได้ชื่อว่า ดำเนินตามทางสายกลาง หรือเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง ย่อมประสบผลสำเร็จ คือ ยังมรรค ผล นิพพานให้เกิดขึ้นได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (2555) กล่าวถึง มรรคมีองค์แปด ว่าทาง ในที่นี้หมายถึงทางเดินของใจ เดินจากความทุกข์ไปสู่อิสระหลุดพ้นจากทุกข์ คือต้องพร้อมเป็นอันเดียวกันทั้งแปดอย่างดุษเชือกพันแปดเกลียว องค์แปดคือ

1. สัมมาทิฐิ (Right View/Right Understanding) คือเห็นชอบ เป็นความเข้าใจถูกต้องคือต้องเข้าใจอย่างทั่วถึงว่าทุกข์นั้นเป็นอย่างไร เหตุให้เกิดทุกข์เป็นอย่างไร

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เน้นว่า ผู้ที่มีสัมมาทิฐิ จะมองสิ่งต่างๆอย่างแยกแยะ วิเคราะห์ตามความจริง มองคิดพิจารณาครบทุกด้าน คิดตัดสินกระทำการต่างๆด้วยปัญญา ปัจจัยทำให้เกิด 1) ปรโตโฆสะ การได้เรียนรู้จากผู้อื่น (สั่งสอนอบรม) องค์ประกอบภายนอก ปัจจัยในการฝึกอบรม - ความมีกัลป์ยานมิตรทำให้เกิดศรัทธา 2) โยนิโสมนสิการ การคิดแยกแยะอย่างมีระเบียบ แยกออกดูตามสภาวะของสิ่งนั้น คิดอย่างถูกวิธี (คนมีปัญหา สามารถใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ไม่ถูกชักจูงให้เชื่อคล้อยตามคนอื่น) ใช้ความคิดให้ถูกต้ององค์ประกอบภายใน

2. สัมมาสังกัปปะ (Right Thought) คือดำริชอบ คือความใฝ่ใจถูกต้อง คือคิดหาทางออกไปจากทุกข์ ตามกฎแห่งเหตุผล ที่เห็นชอบมาแล้ว

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เน้นให้คิดชอบ คิดในทางที่ถูกต้อง เว้นจากคิดอยากได้ เว้นจากคิดพยาบาท (เคียดแค้น ขาดเมตตา คิดในแง่ร้าย) ดังนั้นให้มีความเมตตา ซึ่งระงับความพยาบาทได้ในทางตรงข้ามความวิบัติของเมตตา คือ สีนหะ เป็นสาเหตุให้เกิดความลำเอียง ช่วยเหลือกันทางที่ผิด ตัวอย่างประโยชน์ของเมตตา ในกรณีมีความขัดแย้ง จะถกเถียงกันตามเหตุผล แต่ละฝ่ายพิจารณาเหตุผลของกันและกัน เว้นจากคิดเบียดเบียน (คิดทำร้าย ช่มเหง รังแก) ซึ่งแก้ไขความไม่ดีด้วยวิธีแห่งปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) สรุปรว่า ในหมวดศีล ประกอบด้วย สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ หลักการฝึกอบรมขั้นศีลธรรมเป็นข้อปฏิบัติและหลักความประพฤติอันเป็นมนุษยธรรม ที่เรียกว่า เบญจศีล จิตใจสงบทำให้เกิดสมาธิได้ง่าย เกิดปัญญาคิดหาเหตุผล องค์มรรคขั้นศีลสอนว่า ความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานที่สุดของบุคคล คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ให้มีความคิดที่จะทำชั่วด้วยการเบียดเบียน ละเมิดต่อผู้อื่นอยู่ในจิตใจเลย ดังนั้น ศีล เป็นหลักการฝึกตนในการเว้นจากความชั่ว

3. สัมมาวาจา (Right Speech) คือ เจรจาชอบ คือการกระทำถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เสนอแนะให้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด (ไม่ฟังความข้างนี้ไปบอกข้างโน้นเพื่อทำลายคนฝ่ายนี้ /สมานคนที่แตกร้าง สมานสามัคคี กล่าวถ้อยคำให้คนสามัคคีกัน) เว้นจากการพูดหยาบคาย (กล่าวแต่ถ้อยคำที่ไม่มีโทษ รื่นหู สุภาพ น่ารัก จับใจ) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ (พูดถูกกาล พูดคำจริง พูดเป็นธรรม พูดเป็นวินัย พูดเป็นหลักฐานมีที่อ้างอิง พูดมีประโยชน์)

4. สัมมากัมมันตะ (Right Action) คือ กระทำชอบ คือการกระทำถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เสนอแนะให้เว้นจากกายทุจริต เว้นจากการทำลายชีวิต (มีความละอายใจ มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล) เว้นจากการลักขโมย (ไม่เอาสิ่งที่เขาไม่ได้ให้) เว้นจากการประพฤติดีในกาม

5. สัมมาอาชีวะ (Right Livelihood) คือ เลี้ยงชีพชอบ หมายถึงการดำรงชีพถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เน้นว่า หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ด้วยการไม่โกง ไม่หลอกลวง ต้มตุ๋น ไม่บังคับขู่เข็ญ ไม่ประจบสอพลอ

6. สัมมาวายามะ (Right Effort) คือ พยายามชอบ หมายถึงความพากเพียรถูกต้อง เป็นส่วนหนึ่งของใจที่บากบั่นในอันที่จะก้าวหน้า ไม่ถอยหลังจากทางดำเนินตามมรรค

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) เสนอแนะให้ เพียรป้องกันไม่ให้เรื่องไม่ดีเกิดขึ้น เพียรละเว้นไม่ทำผิดอีก เพียรสร้างความดีให้เกิดขึ้น และ เพียรรักษาความดีให้คงอยู่

7. สัมมาสติ (Right Mindfulness) คือ ระลึกรู้ชอบ หมายถึงการระลึกรู้ประจำใจถูกต้อง ระลึกรู้แต่ในสิ่งที่เกื้อหนุนแก่ปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) กล่าวว่า สติเป็นความระลึกได้ ไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ เป็นตัวควบคุม คอยป้องกันยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปกับความชั่ว เตือนตนเองทำความดี การไม่ปล่อยใจเลื่อน

ลอย คอยจับตาอารมณ์นั้นไว้ ประโยชน์การปฏิบัติฝึกฝนสติ ในการดำเนินชีวิตต้องมีสติกำกับ การประพฤติอยู่เสมอ

8. สัมมาสมาธิ (Right Concentration) คือ ตั้งจิตมั่นชอบ หมายถึง การตั้งใจมั่นถูกต้อง ได้แก่ สมาธิ เป็นอาการของใจที่รวมกำลังเป็นจุดเดียวที่ทำให้เกิดปัญญาและยังเป็นการพักผ่อนของใจ พระสมุห์พรเลิศ วิสุทฺธสีโล (2556) เป็นหลักธรรมที่แสดงถึงทักษะและปัญญา โดยให้เดินทางสายกลาง อันนำไปสู่ความสงบและความหลุดพ้น มีอยู่ 8 ประเภท คือ 1) สัมมาทิฐิ คือความเข้าใจถูกต้อง 2) สัมมาสังกัปปะ คือความไม่ใจถูกต้อง 3) สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง 4) สัมมากัมมันตะ คือการกระทำถูกต้อง 5) สัมมาอาชีวะ คือการดำรงชีพถูกต้อง 6) สัมมาวายามะ คือความพากเพียรถูกต้อง 7) สัมมาสติ คือการระลึกประจำใจถูกต้อง และ 8) สัมมาสมาธิ คือการตั้งใจมั่นถูกต้อง เป็นหลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติทางจิตจึงละเอียดอ่อนลึกซึ้งยิ่งกว่าหลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติทางกาย ผู้เจริญตามมรรคมืด 8 บริบูรณ์แล้วย่อมได้จึงเป็นเหตุให้เกิดวิชา คือ ความรู้ ความรู้ทั่วถึงตามความเป็นจริง มีลักษณะสามารถต่อวิชาให้ขาดสิ้น วิชาเปรียบเหมือนแสงสว่าง เพราะเป็นแสง สว่างที่ส่องทางดำเนิน เพื่อความหลุดพ้นทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตได้ ดังนั้นผู้ปฏิบัติตามหลักมรรคมืด 8 เพื่อบรรลุธรรม เป็นการทาเหตุให้เกิดสุข เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์การนาหลักมรรคมืด 8 ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต เป็นหลักธรรมเพื่อนำไปบริหารประเทศ บุคคลในสังคมก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อให้สังคมเห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญ ช่วยสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น เป็นหลักคำสอนไม่ให้ใช้ความรุนแรง เพื่อให้เกิดความสงบสุขกับตนเอง ครอบครัว และในสังคม มรรคมืด 8 จึงเป็นหลักธรรมที่สะท้อนถึงทักษะและปัญญาอันนำไปสู่ความสงบ และความหลุดพ้น

สรุป มรรคมืดแปด หมายถึง ข้อปฏิบัติของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อพัฒนาตนเองทั้งกาย วาจา ใจ มืดแปดประกอบ 8 ประการ คือ 1) สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) 2) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) 3) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) 4) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) 5) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6) สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8) สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) ซึ่งจัดอยู่ในไตรสิกขา คือ หมวดศีล สมาธิ ปัญญา ผู้วิจัยนำแนวคิดมรรคมืดแปดบูรณาการกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาโปรแกรม

ตอนที่ 4. แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

4.1 หลักการของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Neo - Humanist) เป็นแนวคิดที่คิดค้นโดย P.R. Sarkar ผู้เป็นนักคิด นักเขียน นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ ผู้สร้างทฤษฎีของสังคม และผู้นำทางจิตวิญญาณชาวอินเดียสมัยใหม่ ซึ่งมีผลงานเป็นที่สนใจแพร่หลายไปมากกว่า 130 ประเทศ หนังสือของ P.R. Sarkar ได้ถูกแปลเป็นภาษาต่างๆทั่วโลก นอกจากนี้ผลงานบทวิจารณ์ทางสังคมผสมผสานกับมุมมองประวัติศาสตร์ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักกิจกรรมทางสังคม ในการ

ค้นหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ซึ่งเข้ามาแทนที่ ระบบทุนนิยมและคอมมิวนิสต์ โดยแนวคิดเนนใหญ่เรียน เกิดปัญญาบริสุทธิ์ขึ้น ด้วยการฝึกภาวนา แบบโยคะศาสตร์ และใช้หลักจิตวิทยาแบบชาวตะวันตกมา อธิบายด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องของจิตว่า จิตของมนุษย์จะเข้าสู่ภาวะความสงบจน เกิดพุทธิปัญญาบริสุทธิ์ได้ นีโอฮิวแมนนิสสามารถนำหลักโยคะศาสตร์ที่ลึกซึ้งมาอธิบายธรรมชาติของ มนุษย์ และกระบวนการต่างๆ ที่จะทำใ้มนุษย์รู้จักตนเองดีขึ้น เข้าใจตนเองมากขึ้น

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการพัฒนามนุษย์และสังคม คือ การพัฒนาตนเองในทุกๆด้านทั้ง ด้านความรู้วิชาการ (Academic Knowledge) ร่างกาย (physically fit) จิตใจ (Mentally strong) และจิตวิญญาณ (Spiritual Elevated) หรือเรียกอีกอย่างว่าการพัฒนาในทุกองค์รวม (Holistic Development) ด้วยการถ่ายทอดความรู้สึกที่ดี เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มาสู่วิธีการดำเนินชีวิตเพื่อรังสรรค์สังคมที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ตามแนว การศึกษานีโอฮิวแมนนิส ที่ประกอบด้วย

1. ความรู้ทางด้านวิชาการ และอาชีพ (Academic Knowledge) คือ การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ

2. ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (Physically Fit) คือ การพัฒนาให้มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง

3. จิตใจมั่นคง (Mentally Strong) คือ การพัฒนาด้วยอารมณ์ จิตใจที่มีความสามารถในการ ควบคุมความคิดอารมณ์ของตนเองได้ทั้งทางจริยธรรม คุณธรรม และมีความเป็นระเบียบวินัย รู้ว่าสิ่ง ใดจำเป็นต้องทำ และสิ่งใดไม่จำเป็นต้องไม่ทำ รวมไปถึงการมีจินตนาการและความคิด สร้สร้างสรรค

4. จิตวิญญาณ (Spiritual Elevated) คือ การพัฒนาให้เกิดความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ใ้กับทุกคน ทุกสิ่ง โดยไม่มีการแบ่งแยกใ้กับตนเอง ครอบครัว สังคม แต่จะต้องมีความรักและความ เมตตาที่ยิ่งใหญ่ หรือ มีความรักไร้พรหมแดน (Universal Love)

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เปนแนวคิดที่ประเสริฐที่มนุษย์คนใดก็ยากที่จะปฏิเสธได้ แนวคิดนี้จะ เปนความสุขเป้นจริงใ้ด้วยการ การปลุกมโนธรรมสำนึกขึ้นด้วยการไม่ยอมรับสื่อ ข่าวสารต่างๆทันที จนกว่าจะใ้ทำการตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้นทุกๆด้าน ด้วยเหตุผลและสรุปประเด็นอย่างละเอียดถี่ ถ้วน กระบวนการพัฒนา “มโนธรรมสำนึก” (conscience) จะนำเราไปสู่การอยู่ใ้มีสุข ซึ่ง กระบวนการนี้ใ้้นำไปการนำแนวคิดทฤษฎีนีโอฮิวแมนนิสไปสู่การปฏิบัติ 3 ประการคือ

1. การพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ (Universal love) ในจิตใจตัวเองเป็นขั้นตอน แรกสุด ที่มีการพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ในจิตใจของตัวเอง แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมี ความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์อย่างลึกซึ้งว่ามนุษย์ทุกคนเกิดขึ้นมาพร้อมจิตใจที่บริสุทธิ์ ปราศจากความรู้ สึกด้านลบต่างๆ เช่น ความแแบ่งแยก ความเกลียดความกลัว ความอิจฉาริษยา ความต้องการที่จะทำ รายกลุ่มอื่นฯ ซึ่งความรู้สึกทางด้านลบของคนเราต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการอบรมเลี้ยงดู (Condition) ที่ไม่ถูกต้องมาตั้งแต่เล็ก ดังนั้นความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่จึงมีอยู่ แลวในจิตใจลึกๆ ของคนเราทุกคน การพัฒนาในขั้นที่หนึ่งนี้เป็นการพัฒนาจิตใจของบุคคลแต่ละคนทีลึซึ้งเกินกว่า การทองจำใ้ได้ว่า อะไรคือความจริง อะไรคือความไม่จริง อะไรคือความดี อะไรคือความชั่วที่ปรากฏ ตามตำราหรือคำสอนของครูอาจารย์ต่างๆ แต่การพัฒนาใ้จะต้องเป็นการพัฒนาเขาไปถึงก้นบึ้งของ หัวใจที่สามารภ ช้าระลางความรู้สึกอมิตรภาพต่างๆ ที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เล็กแต่น้อยของ

เราได้อะไร จิตใจของผู้ที่ถูกชำระล้างมาอย่างดีแล้วเท่านั้นที่จะสามารถรู้สึกได้ถึงความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่

กระบวนการเปลี่ยนแปลงจิตใจตัวเอง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดของสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเริ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพราะตัวเราเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งในส่วนหนึ่งของสังคม และเพื่อให้รู้สึกได้ถึงอุดมคติอันสูงสุดของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และความเท่าเทียมกัน ในสังคมเราจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงจิตใจของเราเองให้หลุดพ้นจากความรู้สึกผูกพันในรูปแบบต่างๆ ที่เราได้รับการอบรมสั่งสอน (Condition) มาตั้งแต่เล็กแต่น้อย

วิธีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนี้มีพื้นฐานอยู่บนหลักของโยคะศาสตร์ ที่มีมาแต่โบราณกระบวนการฝึกโยคะ เป็นกระบวนการพัฒนาร่างกายและจิตใจของเราที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยตนเองของนักบุญ นักบวชที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ต่อเนื่องกันมาหลายพันปี ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการฝึกโยคะคือ การชำระล้างจิตใจที่หยาบกระด้างของคนเราจิตใจที่เต็มไปด้วยความรู้สึกในทางลบ เช่น ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ความหยิ่งทะนงในตนเอง ความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุต่าง ๆ ที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนที่ไม่ถูกต้อง ให้กลับไปสู่จิตเดิมแท้ของเรา (เหมือนจิตใจที่ไร้เดียงสาของเด็กแรกเกิดที่ยังไม่มีความรู้สึกต่างๆ ในทางลบ) ที่มีแต่ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่งประหนึ่งว่าจิตใจของ ผู้ฝึกแต่ละคนเป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

กระบวนการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อที่จะรู้สึกได้ถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกสรรพสิ่งในจักรวาลนี้ เรียกว่า “Proto - Psycho - Spiritual” ซึ่งใช้หลักการพัฒนาทางจิตของนักบวชโบราณที่ว่า “What you think so you become” หรือ “เราเป็นอย่างที่เราคิด จิตใจของเราจะเปลี่ยนไปตามสิ่งที่เราคิด” กระบวนการนี้จึงเป็นการบริหารจัดการจิตใจด้วยการทำสมาธิแบบวิปัสณาด้วยการสร้างภาพและภavana คำบางคำที่มีความหมายเกี่ยวกับจุดศูนย์กลางของจักรวาล การฝึกฝนบริหารจัดการจิตใจด้วยวิธีนี้จะทำให้แต่ละบุคคลสามารถที่จะตนเองพบตัวเองว่าตัวเองคือจุดศูนย์กลางแห่งจักรวาลและจิตใจของบุคคลนั้นจะเกิดความเมตตากรุณาที่แผ่กว้างต่อทุกสรรพสิ่งประหนึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาลจริงๆ เทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาคนของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เริ่มต้นด้วยการปรับปรุงเซลล์ทุกเซลล์ของร่างกายโดยการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง การออกกำลังกาย ด้วยท่าโยคะอาสนะ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงไปยังต่อมไร้ท่อที่ควบคุมอารมณ์ของคนเรากการทำสมาธิ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการใจให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ด้วยการประสานจุดศูนย์กลางของแต่ละบุคคล เข้ากับจุดศูนย์กลางของจักรวาลบุคคลใดที่ได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกายและจิตใจตามวิธีที่กล่าวมานี้ ย่อมไม่สามารถที่จะคิดถึงเรื่องที่จะก่ออันตรายต่อผู้อื่นได้เลย ความคิดความรู้สึกของบุคคลเหล่านี้จะมีเพียงแต่การอยู่ดีมีสุขของทุกสรรพสิ่งในจักรวาลเท่านั้นการพัฒนาจิตใจด้วยการทำสมาธิที่กล่าวมานี้ นอกจากจะทำให้เรามีความสุขความสงบทางจิตอย่างลึกซึ้งแล้ว ยังสามารถทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความรู้สึกในทางลบหรือชั่วร้ายที่จะเกิดขึ้นในจิตใจของเราได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผลของการฝึกตั้งจิตใจใหม่มั่นคงและการรวมพลังจากการทำสมาธิเพื่อความเป็อันหนึ่งอันเดียวกันกับจุดศูนย์กลางของจักรวาลนี้ จะทำให้เรามีจิตใจที่เข้มแข็ง แน่วแน่ มั่นคงและไมหวาดกลัวต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ผานเข้ามาในชีวิต

สรุปได้ว่าแนวคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์เราเกิดมาพร้อมกับจิตบริสุทธิ์ ปราศจากความรู้สึกด้านลบต่างๆ เพราะความรู้สึกด้านนี้มาจากการอบรมเลี้ยงดู (condition) กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราเองด้วยการพัฒนาจิตชำระล้างจิตใจที่หยาบกระด้าง ด้วยการนั่งสมาธิสม่ำเสมอ การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง การออกกำลังกายด้วยท่าโยคะอาสนะ จนไปสู่การมีความรักที่เข้าไปสู่ศูนย์กลางของจักรวาล เป็นอันหนึ่งเดียวจนไม่มีอัตรตา ด้วยการนำแนวคิดพื้นฐานที่ว่า “ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ ความเท่าเทียมกันในสังคม”

2. การส่งผ่านกระแสความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่จากตัวเราไปสู่คนรอบข้าง หรือเป็นกลุ่มพลังแห่งความรัก การทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจละเอียดอ่อนขึ้น มองเห็นถึงความบริสุทธิ์ดีงามที่อยู่ในจิตใจของตัวเองและสรรพสิ่งมากขึ้น การเข้าร่วมกลุ่มกันของผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ดีงามเหล่านี้ จะทำให้เกิดการรวมพลังแห่งความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญมหาศาล ที่สามารถมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งหมายความว่าพลังคลื่นทางจิตแห่งความรักความเมตตาได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วในมวลมนุษยชาติ พลังจิตอันงดงามที่เกิดขึ้นจะเป็นเครื่องผลักดันให้มวลมนุษยชาติก้าวไปสู่ความสงบสุขและสันติภาพได้ในเวลาอันรวดเร็ว ในปัจจุบันนี้มีประชาชนจำนวนมากได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจและมีความเชื่ออย่างแน่วแนวจิตใจที่มีการพัฒนาสูงสุด คือจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ เมื่อความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษยชาติมากขึ้น พลังแห่งความรักความเมตตาของแต่ละบุคคลจะรวมตัวกันเข้าเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ แฝกระจายออกไปยังทุกๆ ส่วนของจักรวาล พลังแห่งความซื่อสัตย์ต่างๆ (พลังแห่งความเกลียด ความกลัว ความอิจฉา ความแค้นแค้น ฯลฯ) จะค่อย ๆ อ่อนกำลังลงและเมื่อนั้นพลังแห่งความรัก ความเมตตาที่มีอยู่ในจิตใจของคนทุกคนจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนดวงประทีปที่ทำให้เกิดความยุติธรรมความเสมอภาค ความสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้ ด้วยการนั่งสมาธิร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ รวมกลุ่มที่มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ร่วมกันพัฒนาความอยู่ดีมีสุข ของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

3. การสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่งในจักรวาล การสร้างสังคมใหม่ด้วยความรักและความเมตตา ในขั้นแรกของการพัฒนาจะต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคคลแต่ละบุคคลก่อนนั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงร่างกายและจิตใจของตัวเองในขั้นตอนที่สอง คือการรวมกลุ่มกันของผู้ที่มีการพัฒนาร่างกายและจิตใจของตัวเองแล้ว ซึ่งจากการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้คนเหล่านี้มีจิตใจละเอียดอ่อนเยือกเย็นเข้มแข็ง มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ พลังแห่งความดีงามที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งจะสามารถต่อต้านพลังแห่งการแบ่งแยก ความรุนแรง ความชั่วร้ายต่างๆได้ และในขั้นตอนที่สามที่เป็นขั้นตอนสุดท้าย หนุมสาวรูนใหม่มีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตา นี้ จะเริ่มบทบาทการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมในโลก พวกเขาจะไม่ละทิ้งโลก ละทิ้งสังคม เขาจะดำเนินชีวิตเหมือนคนปกติธรรมดาทั่วไป สิ่งเดียวที่เขาอาจจะแตกต่างจากคนทั่วไปก็คือ ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ที่มีอยู่ในจิตใจของพวกเขา ตลอดเวลานั่นเอง การดำเนินชีวิตของพวกเขาจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป และแสดงให้คนทั่วไปเห็นว่าภาระที่สำคัญที่สุดในชีวิตของพวกเขาได้แก่ภาระผูกพันในการสร้างความอยู่ดีมีสุขของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล ดังคำกล่าวที่ยิ่งใหญ่ของนักนิโอะฮิวแมนนิสคนหนึ่งว่า “เมื่อประชาชนทุกคนสามารถรวมจุดศูนย์กลางของจิตใจตัวเองให้กับจุดศูนย์กลางของจักรวาล เมื่อนั้นคือการเกิดขึ้นอย่างถาวรของ

สังคมในอุดมคติของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และมนุษย์ทุกคนจะมีความมั่นใจในสันติภาพและความสงบสุขได้ตลอดไป คนทุกคนจะกล่าวได้อย่างชัดเจนว่า เราเกิดขึ้นมาในโลกเพื่อปฏิบัติภารกิจ อันยิ่งใหญ่เพื่อความอยู่ดีมีสุขของทุกสรรพสิ่ง” (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2553)

ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบด้วยสวณต่าง ๆ หลายสวณ สวณประกอบขึ้นนอกสุดของคนเรา เรียกวาร่างกาย ที่ประกอบไปด้วยอวัยวะภายนอกที่เรามองเห็นได้ อวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่าง ๆ ส่วนประกอบที่ลึกเข้าไปเรียกว่า จิตใจ ซึ่งมีระดับใหญ่ ๆ สามระดับคือ จิตสำนึก (Conscious Mind) จิตใต้สำนึก (Subconscious Mind) และจิตเหนือสำนึก (Superconscious Mind) จิตสำนึก (Conscious Mind) หรือประสาทสัมผัสทั้งห้า (ตา หู จมูก ลิ้น ผิวน้ำ) ของคนเรามีหน้าที่หลักในการรับรู้ นึกคิดและสั่งการเพื่อควบคุมสัญชาตญาณต่างๆ ของคนเรา เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย การสืบพันธุ์ เป็นต้น

จิตใต้สำนึกเป็นตัวกำหนดนิสัยใจคอและพฤติกรรมต่าง ๆ การทำงานของจิตใต้สำนึกของคนเราแต่ละคนจะเป็นศูนย์ขอมูลที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านจิตสำนึกของเรา (ตา หู จมูก ลิ้น ผิวน้ำ) จะถูกบันทึกอยู่ในจิตใต้สำนึก จากการบันทึกขอมูลที่สะสมมาตั้งแต่วัยเด็กเล็ก ๆ (นักจิตวิทยาในปัจจุบันยอมรับแล้วว่า จิตใต้สำนึกของคนเราทำหน้าที่บันทึกขอมูลต่าง ๆ ได้สูงที่สุด

ในวัยเด็กเล็ก (ช่วงอายุ 2 - 6 ปี) ที่แตกต่างกันไปนี้เองทำให้คนเราแต่ละคนมีนิสัยใจคอแตกต่างกันจิตใต้สำนึกของคนเราจึงเป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของคนเราอย่างแท้จริง นักจิตวิทยาชาวตะวันตกในปัจจุบันได้พยายามศึกษาและวิจัยแนวคิดของปราชญ์โบราณ ในเรื่องของการทำงานของจิตใต้สำนึกนี้และได้ค้นพบว่า จิตใต้สำนึกของคนเราได้รับขอมูลโดยผ่านมาทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของคนเราใน สัดส่วนโดยประมาณ ดังนี้ ตา ประมาณ 75 - 90% หู ประมาณ 10 - 15% จมูก - ลิ้น - ผิวน้ำ ประมาณ 2 - 5% จิตใต้สำนึกของคนเรามีอำนาจเหนือกว่าจิตสำนึกของคนเรามากมาย ดังที่นักจิตวิทยาในปัจจุบันได้ค้นพบว่ามนุษย์มี จิตสำนึก 7% และจิตใต้สำนึก 93% ทั้งนี้บุคคลจะมีลักษณะขึ้นอยู่กับจิตใต้สำนึก

จิตเหนือสำนึก (Superconscious Mind) ซึ่งเป็นแหล่งพลังงาน ความรอบรู้ สถานะสร้างสรรค์ที่มหัศจรรย์ของมนุษย์ ผู้ที่สามารถเข้าถึงจิตเหนือสำนึกของตัวเองได้ จะเกิดการหยั่งรู้เอง (intuition) สภาวะสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ (Peak experience) และความปิติสุข (bliss) จาก ภายในที่ไม่สามารถจะบรรยายได้ สมองของคนเราที่มีการพัฒนาต่อเนื่องกันมาหลายล้านปีแล้ว มีความสามารถไร้ขอบเขตจำกัด สมองจะทำงานโดยรับพลังงานที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา และส่งพลังงานนี้ไปที่จิตใจของคนเราที่มี 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก

สรุปได้ว่าแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เน้นการพัฒนาาร่างกายควบคู่กับจิตใจและจิตวิญญาณ สำหรับร่างกายเน้นการรับประทานอาหารและการออกกำลังกายที่เหมาะสม ส่วนการพัฒนาจิตใจให้หลักจริยธรรมเป็นสิ่งควบคุม จิตใต้สำนึก จิตเหนือสำนึกจะไขการทำสมาธิเป็นกิจกรรมและเมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาแล้วก็จะช่วยพัฒนาสังคมต่อไป

4.2 การศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

1. คลื่นสมอง

การศึกษาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสส่วนใหญ่ ผ่านประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆมี

วัตถุประสงค์ที่จะพัฒนา ให้ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำ เพื่อการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยกิจกรรมฝึกละอองและ การฝึกสมาธิ สมองของมนุษย์ประกอบด้วยเซลล์ประสาทจำนวนนับ ล้านๆ เซลล์ เซลล์เหล่านี้จะก่อให้เกิดกระแสคลื่นแม่เหล็ก-ไฟฟ้า เรียกว่า คลื่นสมอง ซึ่งคลื่นเหล่านี้ จะมีความแปรผันตามสภาวะของจิตในระดับแต่ละชั้น เมื่อนักวิทยาศาสตร์ได้นำเครื่องวัดกระแสคลื่น สมอง (EEG หรือ Electro - Encephalo gram or Electric bra in - writing Machine) มาต่อเข้ากับศีรษะของมนุษย์ เครื่องกลนี้ก็จะจับกระแสคลื่นของมนุษย์ แล้วเขียนออกมาเป็นลักษณะของ กราฟ ด้วยวิธีนี้ทำให้นักวิทยาศาสตร์ สามารถจำแนกคลื่นสมองออกเป็นหลายแบบ ซึ่งคลื่นสมอง แต่ละแบบนั้นจะเกิดขึ้นในจิตที่อยู่ในภาวะที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

1.1 คลื่นสมองของคนธรรมดาทั่วๆ ไปที่เกิดในภาวะจิตสำนึกตื่นตัวตามปกติจะมีลักษณะ ที่ไม่สม่ำเสมอ และ เร็ว เรียกว่า คลื่นเบตา (Beta Wave) กราฟนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะโดย เฉลี่ยของคลื่นสมอง ที่มีการทำงานที่ไม่หยุดนิ่งและไม่สม่ำเสมอ โดยมีความเร็ว 13 - 40 รอบ / วินาที เป็นลักษณะของคลื่นสมองในลักษณะที่มีความเครียดสูง

1.2 ขณะที่จิตมีความสงบลง สมองจะไหลคลื่นที่มีลักษณะต่างออกไป เรียกว่าคลื่นอัลฟา (Alpha Wave) ซึ่งช้ากว่าและมีจังหวะที่สม่ำเสมอจากระดับนี้จะสงบและมีความตื่นตัวสูง มีขนาด คลื่นใหญ่กว่า และมีพลังงานสูงกว่าคลื่นเบตา ในสภาวะจิตใจสงบเช่นนี้ จะทำให้การกระทำต่างๆ เป็นไปอย่างได้ผลดี คลื่นสมองนี้มีความเร็ว 8 - 13 รอบ / วินาที เป็นลักษณะของคลื่นสมองใน ขณะที่มีความผ่อนคลาย

1.3 ขณะที่ผู้ทำสมาธิมีจิตใจสงบมากขึ้น มีจิตใจจดจ่อมากขึ้น คลื่นสมองจะหยุดนิ่ง (เป็นเส นตรง) ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลดูเหมือนว่าจะหยุดการเคลื่อนไหวไม่มีความรู้สึกแบ่งแยก ในสภาวะ นี้คลื่นสมองค่อยๆ เคลื่อนไหวอย่างสั้นและช้าลง แต่มีพลังงานสูงขึ้น จนสามารถรวมตัวกับคลื่นของ จักรวาล (Cosmic Rhythm) เรียกว่าคลื่นคอสมิก (Cosmic Wave) ซึ่งมีความเร็ว 1 - 4 รอบ / วินาที เป็นลักษณะของคลื่นสมองที่มีความผ่อนคลายสูงสุด คลื่นสมองที่มีความผ่อนคลายสูง จิตใจ จะมีความสงบความสุขมากยิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานได้สูงสุด คลื่นสมองอัลฟาให้ประโยชน์ ต่อคนเราในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ ทำให้อารมณ์ดี ราเริง มีความคิดสร้างสรรค์สูง ร่างกายแข็งแรง มี ความจำดี และ มีสมาธิสูง

กิจกรรมที่ทำให้คลื่นสมองต่ำเพื่อเกิดความผ่อนคลาย ประกอบด้วย

1) การกำหนดลมหายใจให้ถูกต้อง จะทำให้คลื่นสมองมีจังหวะสม่ำเสมอเกิดเป็นค ลื่นอัลฟา เช่น หายใจเข้าท้องจะขยาย หายใจออกท้องจะยุบ การฝึกละอองและสมาธิในท่าต่างๆจะทำ ให้ภาวะจิตใจมีการผ่อนคลาย

2) คำพูดदानบวก ผู้ที่ได้รับคำชมเชยๆ จะรู้สึกมีความสุข เชื่อมั่นในตนเอง จิตใจ สบาย ผ่อนคลาย คลื่นสมองจะเป็นคลื่นอัลฟา มีอารมณ์ดี ไม่ก้าวร้าว ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ไม่ค่อยได้ รับคำชมเชยมากนัก แต่ได้รับการตำหนิจะทำให้มีความเครียด มองโลกในแง่ร้าย ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ส ่งผลให้สมองส่งคลื่นเป็นเบตา (Beta Wave)

3) เสียงที่เราได้ยินมีความถี่สูงต่างกัน ส่งผลต่อคลื่นในสมอง เช่น เสียงดนตรีจากเพลง บรรเลงที่มีจังหวะช้าและสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้ฟังสบายใจ รู้สึกผ่อนคลาย จิตใจสงบ ส่วนดนตรีที่ บรรเลงด้วยเสียงดังมากและเร็ว ซึ่งมีความถี่ของเสียงสูงๆต่ำๆตลอดเวลา เช่นเดียวกับคลื่นเบตา จะ

ทำให้ผู้ฟังมีอาการนอนไม่สม่ำเสมอ รู้สึกตึงเครียด ทำให้คลื่นสมองเกิดคลื่นสูงหรือคลื่นเบตา (Beta Wave)

4) การออกกำลังกาย ผู้ที่ได้ออกกำลังกาย บริหารอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายเป็นประจำ ทำให้กล้ามเนื้อ การทำงานของอวัยวะภายนอก ภายในได้รับการผ่อนคลาย การเล่นกีฬาประเภทต่างๆ ทำให้ทุกส่วนของร่างกายได้ปรับสมดุลตามธรรมชาติได้เคลื่อนไหวเป็นการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งคลื่นสมองที่จะเกิดขึ้นในภาวะที่จิตใจผ่อนคลายเช่นนี้ คือ คลื่นสมองอัลฟา

5) สีต่างๆ ที่แวดล้อมตัวเรา หรือสีจากทีวีทัศน์ ธรรมชาติ มองแล้วให้ความรู้สึกต่อจิตใจต่างกัน เช่น สีฟ้าอ่อน สีเขียวอ่อน หรือครีม ทำให้ความรู้สึกสบายตา สบายใจ สีแดง สีเหลือง หรือสีที่เข้มจัดมารวมอยู่ด้วยกัน ทำให้จิตใจสับสนวุ่นวาย ตึงเครียด กังวลใจ ภาวะเช่นนี้จะก่อให้เกิดคลื่นสมองเบตา

6) อาหาร ควรเลือกรับประทานอาหารที่ให้พลังงานสูงหรืออาหารจากพืช ทำให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจเยือกเย็นสงบ ไตแก่ ผลไม้และถั่วเปลือกแข็ง ผัก ถั่ว เมล็ดธัญพืช สมุนไพรและเครื่องเทศในปริมาณที่พอสมควร อาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อจิตใจ ไตแก่ เนื้อสัตว์ต่างๆ กระเทียม หัวหอม เหล้า เบียร์ สิ่งเสพติดต่างๆ (อานันท์ 2532 : 40)

7) บุคคลรอบข้าง เมื่อเราอยู่ในสิ่งแวดล้อมของคนที่มีคลื่นสมองเบตา (คลื่นสูง) บ่อยๆ จะทำให้เรามีความตึงเครียดพลอยให้เรามีคลื่นสมองสูงไปด้วย

8) สถานที่ สถานที่ที่ต่างกัน มีอิทธิพลให้คนเรามีคลื่นสมองต่างกัน รวมถึงสถานการณ์บรรยากาศ เช่น เด็กที่เติบโตมากับสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัย โปรง โลง บรรยากาศที่อบอุ่น มีเมตตา สงบสบาย เด็กจะมีจิตใจที่มั่นคง แจ่มใส จิตสงบ มีคลื่นสมองแบบอัลฟา (Alpha Wave)

9) การฝกโยคะอาสนะ มีอิทธิพลอย่างมากต่อต่อมไร้ท่อ (Endocrine glands) ซึ่งต่อมไร้ท่อมมีอิทธิพล อยางยิ่งต่ออารมณ์และสภาพจิตสำนึกของคนเรา การทำโยคะอาสนะ มีอิทธิพลต่อต่อมไร้ท่อมหลายต่อม ซึ่งทำหน้าที่หลั่งฮอร์โมนที่ทำให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ และ ความสงบทางใจ

2. การฝกสมาธิ

การฝกสมาธิหรือการทำสมาธิ (Meditation) ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ผู้ฝกสมาธิจะมีคลื่นสมองต่ำ จิตสงบ มีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น เป็นพัฒนาสุขภาพกายสุขภาพจิต และเป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อเขาสู่อารมณ์ที่แท้จริงของมนุษย์ คือความสงบของจิตใจ การทำสมาธิเป็นการทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในภาวะผ่อนคลายที่สุด มีกระบวนการบริหารจิตใจที่สมบูรณ์แบบที่มีเป้าหมายและกระบวนการที่จะพัฒนาไปสู่จิตเหนือสำนึกระดับสูงสุด หรือคลื่นจักรวาล เรียกว่าการทำสมาธิที่สมบูรณ์ที่สุด ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีหลักการที่คลื่นสมองจะต้องต่ำ และใส่ข้อมูลด้านบวก ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา หรือการใส่คำมั่นตราซึ่งเป็นคลื่นเสียงเข้าไปในจิตใต้สำนึกในช่วงสภาวะที่คลื่นสมองต่ำ ซึ่งขั้นตอนการทำสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นดังนี้ คือ

การทำให้คลื่นสมองต่ำด้วยเสียงเพลง เพื่อเตรียมจิตใจให้พร้อมสำหรับการทำสมาธิ หรือเรียกว่าการทำคีร์ตาน ซึ่งจาก 16 ข้อของการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ (2531:29) คีร์ตานหมายถึงการเต้นรำด้านจิตวิญญาณ เพื่อเตรียมจิตใจ และร่างกายให้ยืดหยุ่นง่ายต่อการนั่งสมาธิ และคีร์ตานยังช่วย

ปลูกความรักด้วยจิตวิญญาณให้ตื่นขึ้น พร้อมทั้งกำจัดความความและความหลงตัว และคำร้องที่ใช้ประกอบการเต้น คือ “บาบานัม เควาลัม” ซึ่งหมายถึง “มีเพียงชื่อของผู้เป็นมิ่งรักที่สุดเท่านั้น” “ซึ่งหมายความว่า” ขณะที่ร้องและรำรำ จะต้องการที่จะรู้ถึงความรักความเมตตาเท่านั้น เพื่อจิตสำนึกสูงสุดของจักรวาล การทำสมาธิตามแนวนีโอฮิวแมนนิส โดยภาวานาคำมันตรา ซึ่งต้องประกอบไปด้วยวิธีการอย่างน้อย ดังนี้ คือ การนั่งทำสมาธิที่ถูกต้องควรจะเป็นท่าดอกบัว และทำการควบคุมลมหายใจตามหลักกำหนดลมหายใจแบบอานาปานะสติ มีการสร้างจินตนาการ การกำหนดศูนย์พลังงาน และการภวานามันตรา ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับ จุดศูนย์กลางของจักรวาล หรือความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่

3. การพัฒนาเซลล์สมอง

การพัฒนาเซลล์สมองใหม่มีการก่อตัวมากขึ้น ด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหว มือเท้า การออกกำลังกายกลางแจ้ง โดยการออกกำลังกายเทนนิส การร้องเพลงประกอบทาทอง รวมทั้งการจัดผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายทั้งวิชาการศิลปะ ดนตรี กีฬา ธรรมชาติศึกษาเพื่อพัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา เซลล์ประสาทที่มีหน้าที่รับรู้สิ่งต่างๆ ที่เรียกว่า นีโอคอร์เท็กซ์ (Neo - Cortex) จะพัฒนาได้ เมื่อผู้เรียนมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีโอกาสได้ปะทะสังสรรค์สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่มาก ผู้เรียนก็จะมีสติปัญญาสูงมากขึ้น กิจกรรมที่พัฒนาเซลล์สมอง ได้แก่ การฝึกโยคะกลางแจ้งเทนนิส การบริหารประกอบเพลง การฝึกโยคะอาสนะการออกกำลังกายด้วยกีฬาประเภทต่าง ๆ การเล่นเครื่องเล่นประเภทต่าง ๆ และการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน ทั้งนี้การออกกำลังกายด้วยการเต้นรำเกาซิก เปนการออกกำลังกายที่มีจังหวะเร็ว ช่วยไหลระบบการหายใจ การเต้นของหัวใจ และระบบการไหลเวียนของโลหิตทำงานได้ดีขึ้น ช่วยไหลร่างกายสวนต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้ผู้ฝึกพัฒนาระบบประสาท และสามารถใจจังหวะได้ดีขึ้น ช่วยไหลกระดูกสันหลัง มีความยืดหยุ่น ช่วยทำให้ไขมันสวนเกินลดลง ขอดตอต่างๆมีความคล่องตัว เมื่อฝึกเป็นประจำ จะสามารถช่วยป้องกันโรคต่างๆได้ และโรคที่เกี่ยวกับการทำงานผิดปกติของตับ (เยวลักษณะ โพรสิฐธิ์, 2540)

4. ภาพพจน์ของตัวเองการมองเห็นคุณค่าของตนเอง

การให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในภาพพจน์ของตนเอง ด้วยการให้ผู้เรียนได้ใจคำพูดตนเอง การพูดคำพูดตนเอง การจูงใจใจโตสำนึกด้วยคำพูดตนเอง ภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองโดยตรงจะเป็นความเห็นที่ติดตัวเราตลอดไป เช่น ความรู้สึกของตัวเอง นารัก มีเสน่ห์ แข็งแรง ไม่มั่นใจในตนเอง จะเป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตโตสำนึกของเราที่ทำให้เชื่อว่าเราเป็นคนอย่างนั้น ซึ่งภาพพจน์ เกี่ยวกับตัวเอง อาจจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2541 : 2) กล่าวภาพพจน์ตนเองของมนุษย์เราเกิดจากคำพูด ความคิดของตัวเอง และของคนที่รอบข้างที่จะคอย ๆ ซึมซาบเขาไปในจิตโตสำนึกของเรา โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 สวนคือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง ที่ผ่านเขามาสะสมในจิตโตสำนึกที่ละน้อยๆ จนกระทั่งเรามีความรู้สึกต่อตัวเองเป็นเช่นนั้นจริงๆ ตามที่เราได้รับข้อมูลสะสมไว้ประสาทสัมผัสเกี่ยวกับตา และหูเป็นสวนที่รับข้อมูลเขาสูงจิตโตสำนึกมากที่สุด (ตา รับข้อมูลประมาณ 75 - 90% หู 10 - 15 % จมูก ลิ้น ผิวหนัง 2 - 5%) ฉะนั้นคำพูดที่เราได้ยินสิ่งที่เรามองเห็นต่าง ๆ จะถูกรับเป็นข้อมูลไว้ในจิตโตสำนึกมากที่สุด เช่น การมองเห็นสิ่งที่ผู้ใหญ่กระทำหรือได้ยินสิ่งที่ผู้ใหญ่พูด เป็นประจำจะถูก

จำไว้ในจิตใจได้น่า นักจิตวิทยาในปัจจุบันยอมรับว่า คำพูดมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจของเรา เรา มักจะคิดตามสิ่งที่เราได้ยิน ดังคำกล่าวที่ว่าเราเป็นอย่างที่เราคิด เราคิดอย่างไร เราก็เป็นอย่างนั้น (What we think, so we become) เช่นถ้าพ่อแม่บอกเด็กว่าโง่ เด็กก็จะเชื่อว่าตนเองเป็นคนโง่ ถ้าบอกว่าเป็นคนสวยน่ารัก เด็กก็จะเชื่อว่าตนเองเป็นคนสวยและน่ารัก ผู้ใหญ่จึงควร หลีกเลี่ยงใช้คำพูดด่าทอ การพัฒนาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จึงเน้นให้รู้จักภาพพจน์ตัวเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ด้วยการทำให้เกิดภาพพจน์ของตัวเองเป็นด้านบวก จึงเป็นหน้าที่ของนักพัฒนาโปรแกรมที่จะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกด้านบวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเองและครอบครัว การพัฒนาภาพพจน์ตัวเองให้เป็นด้านบวก นอกจากจะทำให้เห็นคุณค่าในตัวเองแล้ว ยังเป็นการพัฒนาจิตใจ ใหญ่รู้จักการแบ่งปันความรัก มีน้ำใจให้กับครอบครัว มีความรัก ความเมตตาให้กับคนและทุกสรรพสิ่งในวงที่กว้างขึ้น และมีความสุข

5. การมอบความรักความอบอุ่นด้วยการยิ้ม การพูดชม หรือพูดในด้านบวก การสบตา การสัมผัส การกล่าวคำที่ทักทาย “สวัสดี” ทฤษฎีของนักจิตวิทยา กล่าวว่า ผู้เรียนที่ได้รับความรักมาอย่างเพียงพอแล้ว จะเป็นเด็กหรือผู้เรียนที่มีความสุข ไม่มีปมด้อยทางจิตใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มองโลกในแง่ดีและไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม นั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับกันทั่วไป การให้ความรักตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ประกอบด้วย การยิ้ม การพูดชม หรือพูดในด้านบวก การสบตา การสัมผัส การกล่าวคำที่ทักทาย “สวัสดี”

1. การยิ้ม การยิ้มเป็นปฏิกิริยาตอบสนองที่เกิดจากภายในตัวมนุษย์ เป็นสัญญาณที่คนเราสัมผัสได้ถึงความรู้สึกว่าได้รับกำลังใจ อบอุ่นใจ คลายกังวล รอยยิ้มทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2. คำพูดชมหรือคำพูดด้านบวก คำพูดชมหรือคำพูดด้านบวก คือ คำที่สุภาพ อ่อนโยน ให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยในคุณค่าของความสามารถ ความดีงาม ที่ทำให้เรารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า (Self – Esteem) มีความเชื่อมั่นมากขึ้น มีความสุขและประสบความสำเร็จ ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ใหญ่ที่สอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จะใช้คำพูดด้านบวกกับนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

3. การสบตา การสบตา คือ อาการมองประสานตากันระหว่าง 2 ฝ่าย เช่น การมองสบตากันในระหว่างสนทนา สบตาเพื่อทักทาย เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกให้ผู้อื่นทราบความหมาย โดยผ่านทางดวงตา ประโยชน์ต่อการพัฒนา คือ ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ใหญ่รู้จักสบตา เพื่อการกล่าคิด กล่าถาม กล่าที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเอง ซึ่งจะทำให้เป็นคนเปิดเผย

4. การสัมผัส มีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงผลให้เห็นว่า การสัมผัสมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2537) ครูที่สอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสก็จะทำให้นักศึกษาหรือผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น และเห็นคุณค่าของตนเองสูงขึ้น

5. การกล่าวคำที่ทักทาย “สวัสดี” สังคมไทยใช้คำสวัสดี เป็นคำที่ทักทายตามปกติโดยทั่วไปโดยกล่าวคำว่าสวัสดี พร้อมกับยกมือขึ้นไหว้และเป็นความหมายของการเคารพยกย่องในบุคคลที่เรากล่าวสวัสดีกับเขา การกล่าวสวัสดีกันให้ความรู้สึกที่เป็นสุขทั้งผู้พูดและผู้ตอบ

สรุปได้ว่าการมอบความรักด้วยการยิ้ม การพูดคุยหรือพูดในदानบวก การสบตาการสัมผัส และการกล่าวทักทายสวัสดิ จะทำให้เด็ก ผู้เรียน นักศึกษา ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเต็ม สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มองเห็นคุณค่าในตัวเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสุข

4.3 วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนา “มนุษย์” “คุณภาพมนุษย์” ให้สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยทั่วไปส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาไปที่ผู้เรียนให้มีความรู้ทางด้านวิชาการและทักษะทางด้านวิชาชีพต่างๆ และมีการพัฒนามนุษย์เฉพาะในแค่ส่วนของร่างกายและจิตใจในระดับแรกๆ เช่น จิตสำนึกเท่านั้น แต่การศึกษาแบบใหม่จะมุ่งพัฒนามนุษย์ทั้งด้านวิชาชีพ วิชาการ อารมณ์ คุณธรรมและในทุกๆ ส่วนประกอบของชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาร่างกายและจิตใจในทุกๆระดับ ตั้งแต่จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก จึงเรียกการศึกษาแบบนี้โอฮิวแมนนิสได้อีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์ในทุกๆด้าน (Holistic Education) (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2545) จึงสรุปได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในด้านการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์มากที่สุด (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2526)

4.4 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสกับการเสริมสร้างความสุข

แนวคิดทฤษฎีนีโอฮิวแมนนิส มีหัวใจหลักอยู่ที่การนำแนวคิดทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัติทั้ง 3 ประการเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสุขอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากการพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ (Universal love) ในจิตใจตัวเอง เป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการพัฒนาความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ในจิตใจของตัวเอง ด้วยการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงจิตใจตัวเอง ไม่ให้เป็นทาสของวัตถุ สิ่งของ เงินทอง จนไปสู่การหลุดพ้นจากความรู้สึกผูกพันในแบบต่างๆด้วยการชำระล้างจิตใจที่หยาบกระด้าง หมองมัวในจิตใจของคนเรา และจิตใจที่เต็มไปด้วยความรู้สึกในทางลบ เช่น ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ความหยิ่งทะนงในตนเอง ความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุต่าง เพื่อเข้าสู่จิตใจที่มีแต่ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่ง รวมถึงการสร้างพื้นฐานร่างกายที่แข็งแรงด้วยหลักการออกกำลังกายด้วยโยคะ การเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมต่อร่างกายและจิตใจตนเองมานี้ และนั่นก็เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสุขและนำไปสู่ความสงบทางจิตอย่างลึกซึ้งแล้ว จนทำให้มนุษย์เรามีจิตใจที่เข้มแข็ง แน่วแน่ มั่นคง และไม่หวาดกลัวต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ผานเข้ามาในชีวิต ขั้นตอนต่อมาเป็นขั้นตอนของการสร้างกลุ่มพลังแห่งความรัก ด้วยการเขารวมกลุ่มกันของผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ดีงาม มีวิถีการดำเนินชีวิตเดียวกัน มีกิจกรรมเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีจิตใจสงบ ซึ่งการเข้าร่วมกันในกลุ่มจะทำให้เกิดเป็นการรวมพลังแห่งความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มหาศาล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนของคลื่นทางจิตใจที่เต็มเปี่ยมด้วยความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ผ่านการก่อสร้างร่างตัวขึ้นในมวลมนุษยชาติ พลังจิตอันงดงามที่เกิดขึ้นจะเป็นเครื่องผลักดันให้มวลมนุษยชาติก้าวไปสู่ความสงบสุขและสันติภาพได้ในเวลาอันรวดเร็ว

เมื่อความเมตตาที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคนก็จะทำให้เกิดพลังแห่งความเท่าเทียมกัน สู่ความยุติธรรม ความเสมอภาค และความสันติสุขแก่มนุษยชาติ ซึ่งก็คือการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของคนทุกคนและทุกสังคม จนไปสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือการสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักและความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่งในจักรวาล โดยเริ่มจากการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมในโลก ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ที่มีอยู่ในจิตใจตลอดเวลา จนนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของทุกคน ทุกสังคม ทุกประเทศ และตลอดจนสู่ทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

การเสริมสร้างความสุขตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จะต้องให้ผู้ฝึกเกิดคุณธรรม มีการรักษาคุณธรรมกับตนเองและกับผู้อื่น ตลอดจนถึงไปสู่สัตว์ เพื่อนร่วมโลก สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ด้วยหลักคุณธรรมหรือศีลของยามะ นิยามะ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542) คุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาจิต ผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในหลักคุณธรรม 10 ประการของโยคะจึงจะสามารถนำตนเองไปสู่ความสุขที่แท้จริง จนก่อให้เกิดสังคมแห่งความสุขที่แท้จริง ซึ่งคุณธรรมในที่นี้ประกอบด้วยหลักคุณธรรม 2 ประการดังนี้คือ

1. ยามะ คือ หลักในการปฏิบัติตัวกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ประกอบด้วย

1.1 อหิงสา (Ahimsa: Kindness) หมายถึง การไม่มีเจตนาทำให้เกิดความเป็นปวดต่อผู้ใดทั้งจากความคิด คำพูด และการกระทำ ตลอดเวลาหลายพันปีได้มีการเบี่ยงเบนความหมายที่แท้จริงออกไป เช่น การห้ามฆ่าสัตว์ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม แต่ในความหมายที่แท้ ถ้าเราจำเป็นต้องทำร้ายสัตว์เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชีวิตโดยไม่มีเจตนา แต่เราต้องเพิ่มความหมายที่แท้จริงว่า เราควรปฏิบัติตัวด้วยการระมัดระวัง ความคิด คำพูด และการกระทำที่สร้างความเจ็บปวดให้คนอื่น

1.2 สัตยา (Satya: Honesty) หมายถึง การคิดและการใช้คำพูดที่เจตนาจะทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และมีความสุข มักมีการแปลความหมายว่าเป็นการพูดความจริง ซึ่งบางครั้งส่งผลร้ายให้เกิดขึ้นได้ แต่ความหมายที่แท้จริงของสัตยานั้นคือการพูดปยวาจา หรือวาจาไพเราะที่เป็นประโยชน์ และให้ความสุขแก่ทั้งผู้ฟังและผู้พูด และควรหลีกเลี่ยงคำอปยวาจา ซึ่งได้แก่ คำพูดแสดงใจ คำพูดแกล้ง คำพูดหยาบคาย คำพูดซ้ำเติม คำพูดดูถูกหรือสบประมาท และคำพูดเสียดสีแดกดัน

1.3 อัสเตยะ (Asteya: Responsibility) หมายถึง การที่ไม่นำสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง ซึ่งจะครอบคลุมถึง 4 ด้าน ได้แก่ การไม่ลักขโมยสินทรัพย์ผู้อื่นทางกาย การไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นทางใจ การไม่ทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองควรจะได้รับ การไม่คิดที่จะทำให้ผู้อื่นสูญเสียโอกาสที่ตัวเองจะได้

1.4 พรหมจรรย์ (Brahmacarya: Unity) ในความหมายที่ถูกต้องของการมีพรหมจรรย์ คือ การระลึกลึถึงสิ่งที่ดีงาม ยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยอยู่ตลอดเวลา (ในภาษาสันสกฤต เรียกคำนี้ว่า พรหม) เป้าหมายของการฝึกคุณธรรมข้อนี้ลึกซึ้งละเอียดอ่อนและมีความสำคัญที่สุด คือ การปฏิบัติต่อทุกสรรพสิ่งที่เราไปเกี่ยวข้องด้วยเสมือนกับทุกสรรพสิ่งเป็นความดีงามที่ปรากฏออกมา บ่อยครั้งความหมายนี้มักถูกบิดเบือนไปเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศซึ่งแท้จริงแล้วความหมายนั้นไม่มีรากศัพท์เกี่ยวกับเพศเลย เพราะหลักการคุณธรรมข้อนี้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ

1.5 ปริคคะหะ (Aparigraha: Simplicity) หมายถึง การดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ลุ่มหลงกับความสบายทางวัตถุต่างๆ มากเกินไป วิธีการดำเนินชีวิตแบบนี้จะทำให้คนเรารู้จัก

ใช้ทรัพยากรตามความจำเป็นของชีวิต แก่นแท้คือความพยายามที่จะดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เรียบง่าย และการรู้จักแบ่งปันส่วนเกินของชีวิตต่างๆให้กับผู้อื่นตามสมควรซึ่งจะทำให้คนทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. นิยามะ หลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจตนเอง ประกอบด้วย

2.1 เศาจะ (Shaoca : Cleanliness) หมายถึง การรักษาความสะอาดหรือความบริสุทธิ์ทั้งความสะอาดภายนอกและภายใน ซึ่งวิธีที่ทำความสะอาดภายในได้ดีที่สุด นั่นก็คือการทำสมาธิเพื่อให้เกิดความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ ลดความต้องการเพื่อตนเอง การเห็นแก่ตัว หรือลดตัวตนลงนั่นเอง

2.2 สันโตษะ (Santosa: Acceptance) หมายถึง ความพยายามในการรักษาสภาวะความไร้กังวล ความสบาย และความสงบของจิตใจ ด้วยการพยายามควบคุมจิตใจของเราไม่ให้ตกเป็นทาสของอำนาจวัตถุ ซึ่งมีวิธีการ คือ การบอกตัวเองอยู่เสมอ การได้ยินได้ฟังจากคนรอบข้าง (Autosuggestion) ด้วยการให้ความสำคัญของร่างกายจิตใจของตนเองมีค่าเหนือกว่าทรัพย์สิน และการรับฟัง คำพูดของคนรอบข้างที่เป็นกัลยาณมิตรที่ให้ความสำคัญแก่ร่างกายจิตใจ

2.3 ตปะ (Tapas: Sacrifice) หมายถึง การที่จะต้องได้รับความเหนื่อยยากหรือความลำบากเพื่อรับใช้ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งไม่ใช่การทรมานตนเอง ซึ่งจะแตกต่างกับเศาจะในแง่ที่ว่า การให้ของเราจะต้องทุ่มเทจนได้รับความยากลำบากหรือความเหนื่อยยากในการช่วยเหลือผู้อื่น

2.4 สวาธยายะ (Savadhyaya: Understanding) หมายถึง ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่จะช่วยพัฒนาจิตใจของคนเราให้มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ นั่นก็คือการสร้างสปิริต หรือการสร้างใจให้เปิดกว้างมีความรักความเมตตาทุกสรรพสิ่ง ไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยกพวกเขา พวกเรารรณะเขา เชื่อชาติ

2.5 อิศวรประนิธาน (Ishvara Pranidhana: Spirituality) หมายถึง การพัฒนาจิตใจหรือ การทำสมาธิของคนเราให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเข้าสู่คลื่นจักรวาล ด้วยการนำเอาคลื่นจักรวาลมาเป็นเป้าหมายในชีวิต หรือทำชีวิตของเราให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเป็นคลื่นจักรวาล

สรุป แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส หมายถึง แนวทางในการเสริมสร้างความสุขอย่างแท้จริงเน้นการพัฒนาาร่างกายควบคู่กับจิตใจและจิตวิญญาณ ด้วยการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงจิตใจตัวเองให้หลุดพ้นจากความรู้สึกในทางลบ เช่น ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ความหยิ่งทะนงในตนเอง ความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุต่าง เพื่อเข้าสู่จิตใจที่มีแต่ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่แก่ทุกสรรพสิ่ง ซึ่งมีข้อปฏิบัติ ดังนี้ 1) การมีคลื่นสมองต่ำ สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3) การให้พลังด้านบวก 4) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยนำแนวคิดมรรคมืองค์แปดบูรณาการกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิจัยครั้งนี้ 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ 3) ประพฤติดีมีวินัย 4) เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม

5.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

ปัจจุบันมักนำคำว่าคุณธรรม และจริยธรรมมาใช้ร่วมกันเสมอ ดังนั้นผู้วิจัยจะขอนำเสนอเกี่ยวกับความหมายของจริยธรรมเพื่อความเข้าใจความหมาย โดย ดิคชันนารีอังกฤษ-ไทย ฉบับSE-ED MODERN ENGLISH-THAI DICTIONARY ให้คำจำกัดความ “Moral” ว่า แปลว่า หลักศีลธรรม หลักจริยธรรม และหลักความประพฤติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำจำกัดความว่า คุณธรรม (Virtue) หมายถึง สภาพคุณงามความดี ความถูกต้อง และนิยาม จริยธรรม (Moral or Morality) ว่าหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับจริยธรรมคือ ศีลธรรม พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ (2485) ได้ให้ความหมายของศีลธรรมว่าหมายถึง หลักธรรม คำสอนของศาสนา ในขณะที่คำภาษาอังกฤษที่แสดงความหมายของจริยธรรมและศีลธรรม มีคำที่ใช้แตกต่างกัน โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กำหนดว่า จริยศาสตร์ แปลว่า ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิต แสวงหาเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรไม่ถูก ไม่ดี ไม่ควร และใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Ethics” ในขณะที่จริยศึกษา ใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Moral Education” แปลว่า การศึกษาเกี่ยวกับความเจริญงอกงามในทางความประพฤติและการปฏิบัติตน เพื่อให้อยู่ในแนวทางของศีลธรรมและวัฒนธรรม ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า จริยธรรมก็คือศีลธรรม ซึ่งตรงกับ “Morality” (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2542) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ จริยธรรม มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษ คือ Moral or Morality

เกียรติศักดิ์ จีระเชียรนาถ (2542) ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม คือ คุณสมบัติที่คนประพฤติได้จะเกิดความงดงาม หรือความสง่างามในสายตาผู้อื่น อันเป็นคุณสมบัติสะท้อนออกไปในรูปของความงดงามในจิตใจ วาจา และพฤติกรรม จะนำไปสู่ความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลจากผู้อื่นได้โดยง่ายและด้วยความเต็มใจ และให้ความหมายของคุณธรรม ว่าคือความเป็นจริงที่มีคุณค่าต่อความสำเร็จในชีวิตด้วยการอยู่กับสาระประโยชน์ตามระดับที่พึงมี และเสริมสร้างสาระประโยชน์นั้นให้งอกงาม การสร้างสาระประโยชน์ให้ยิ่งใหญ่ได้นั้น คนผู้นั้นต้องอยู่กับสาระประโยชน์ก่อน แล้วกำกับตนเองให้สามารถสร้างสรรค์สาระประโยชน์ในระดับนั้น หรือมีวิวัฒนาการสูงขึ้นไปอีก

ทิตินา แคมมณี (2541) และนงเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2545) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมและคุณธรรมไว้สอดคล้องกัน โดยแสดงให้เห็นความแตกต่างของสองคำนี้ได้อย่างชัดเจน คือ จริยธรรมหมายถึง การแสดงออกหรือการประพฤติปฏิบัติที่ดีเหมาะสมตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด ถือเป็น การสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม ส่วนคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาชนะนามอยู่ในจิตใจเป็นนามธรรม และคนที่มีจริยธรรมก็คือ บุคคลที่มีการที่มีกรอบความคิดจิตใจมีคุณธรรมความดีและประพฤติปฏิบัติใกล้เคียงกับคุณธรรมที่มีอยู่ในใจ

นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2545) ได้สรุปความหมายคุณธรรมและจริยธรรมว่ามีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากเป็นมิติด้านจิตใจที่มีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างน้อย 3

ประการ คือ ประการที่ 1 ทำให้รู้จักตนเอง คือ มีสติ เห็นคุณค่าของตนเอง รักตน เคารพตน มีศักดิ์ศรี มีความรับผิดชอบและเห็นคุณค่าของผู้อื่น เป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม ประการที่ 2 เป็นศูนย์กลาง การของเรียนรู้ กล่าวคือ ศักยภาพการเรียนรู้ทางสมองจะเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย รวดเร็ว เมื่อจิตใจกับการคิดของผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการความรักศักดิ์ศรีหรือความภูมิใจ โดยผู้สอนสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ทางบวก จะกระตุ้นสมองหลังสารสุข และเปิดรับการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและจริยธรรม โดยเฉพาะจะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็ง เชื่อมั่นในตนเอง ริเริ่มคิดประพฤติกฎปฏิบัติในทางที่ตรงตาม เข้าสู่คุณธรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะติดแน่น มั่นคง และยั่งยืนมากกว่าการสอนหรือการสั่งใช้อำนาจ และประการที่ 3 เป็นพลังของชีวิตหรือกำลังใจ ความต้องการประสบความสำเร็จ (need gratification) ความคิดทางบวก การมุ่งอนาคตเป็นแรงจูงใจ เป็นต้นเหตุหลักทำให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติกระทำการต่างๆ ความต้องการดังกล่าวจะสร้างพลังจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้ออยากเอาชนะอุปสรรคและสู้ชีวิต

สมบูรณ์ ชิตพงษ์ (2544) กล่าวว่า คุณธรรมและจริยธรรม ไม่ใช่สิ่งที่ขาดจากกัน แต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องและซ้อนทับกันอยู่ เมื่อกล่าวถึงคำใดคำหนึ่งก็มักหมายถึงอีกคำหนึ่งรวมอยู่ด้วยกัน แต่ส่วนต่างของคำสองคำนี้อยู่ที่ คุณธรรม เน้นที่คุณประโยชน์ที่เกิดขึ้น จริยธรรม เน้นในสิ่งที่เหนือกว่าคุณประโยชน์ เพราะเป็นการกระทำที่แสดงถึงความสวย ความงาม ความดี และ ปรีชาญาณ ฤกษ์อรุณ (2548) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งมีกระบวนการสังคมประกิด (socialization) แตกต่างกันไป ดังนั้นจริยธรรมจึงขึ้นกับลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งอาจแปรเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ทางสังคมและกาลเวลา ขณะที่ คุณธรรม มีความหมายเชิงนามธรรม หมายถึงหลักปรัชญา (philosophy) เกี่ยวกับคุณความดี ซึ่งเป็นหลักอุดมคติ (ideal) เกี่ยวกับความดี-ความชั่ว ความถูก-ความผิด ของพฤติกรรมของบุคคลในทุกๆสังคมและมีลักษณะตายตัว โดยไม่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ดังนั้น คุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ใช้ได้กับทุกสภาพการณ์ทางสังคมและกาลเวลา

ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520) กล่าวว่าจริยธรรม (morality) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางหมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ พยายามจำกัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล (2551) ได้สรุปว่า คุณธรรม หมายถึงคุณสมบัติที่ถูกต้องดีงาม แสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลที่อาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกัจริยธรรมก็ได้ ส่วน จริยธรรม เป็นกรอบหรือหลักประพฤติกฎปฏิบัติของกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ถูกต้อง มาตรฐานที่ดีงามอันเป็นที่ยอมรับของสังคม และเมื่อใช้ทั้งสองคำร่วมกันจึงได้คำ

ว่า คุณธรรมจริยธรรม (moral virtues) ซึ่งมีความหมายว่า การประพฤติปฏิบัติที่เป็นความดีงาม และถูกต้องตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับในสังคม หรือมีความหมายว่า คุณธรรมตามกรอบจริยธรรม

นอกจาก “จริยธรรม” และ “คุณธรรม” ที่มักจะถูกนำมาใช้ควบคู่กันบ่อยครั้งแล้ว ยังพบว่า “ศีลธรรม” ก็เป็นอีกคำหนึ่งที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับ “จริยธรรม” จึงขอยกคำอธิบายที่พระเมธีธรรมาภรณ์กล่าวไว้ในบทความ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์ และจริยศึกษา ดังนี้ บางท่านเรียกหลักแห่งความประพฤติอันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนาว่า ศีลธรรม และเรียกหลักแห่งความประพฤติอันพัฒนามาจากแหล่งอื่นว่า จริยธรรม ศีลธรรมกับจริยธรรมจึงเป็นอันเดียวกันในทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มนี้ ความแตกต่างตรงแหล่งที่มา ถ้าแหล่งแห่งความประพฤติ นั้นมาจากศาสนาหรือเป็นข้อบัญญัติของศาสนานั้นเป็น ศีลธรรม แต่ถ้าเป็นหลักทั่วไปไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ อาจเป็นคำสอนของนักปรัชญาที่ได้นั้นเป็น จริยธรรม ซึ่งจะเป็นหลักปฏิบัติดำเนินชีวิตของคนทุกคนโดยไม่จำกัดว่านับถือศาสนาใด” (พระเมธีธรรมาภรณ์ อ้างถึงใน รวมบทความ ความรู้คู่คุณธรรม, 2542)

กล่าวโดยสรุปคือ จริยธรรมและศีลธรรมมีความแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการตัดสินคุณค่า นั่นคือ จริยธรรม จะให้เกณฑ์ทางสังคมหรือปรัชญาในการตัดสินคุณค่าของการกระทำ ถูก - ผิด ชั่ว - ดี ขณะที่ศีลธรรม จะใช้เกณฑ์ทางธรรมหรือศีล (ข้อบัญญัติทางศาสนา) ในการตัดสินคุณค่าของการกระทำ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ทั้งสองคำนี้มีนัยที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างมากระดังนั้น ในเอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศส่วนใหญ่จึงมักกล่าวถึง Moral และ Ethic ควบคู่กัน

นักวิชาการและนักจิตวิทยาต่างประเทศ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมเป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคล โดยจริยธรรมเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการมาจากประสบการณ์ของบุคคล (Brown , 1965) ซึ่งสอดคล้องกับ Kohlberg (1971) ที่กล่าวว่า จริยธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นกฎเกณฑ์ และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเองโดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด John Dewey (1959 อ้างถึงในสมบุญรณ์ ศาลยาชีวิน, 2522) กล่าวว่า จริยธรรมคือเขาวนปัญญาทางสังคมของบุคคล ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ สังเกตและเข้าใจสถานการณ์ของสังคม เข้าใจในอำนาจของสังคม และความสามารถในการปรับตัวและควบคุมตนเองในด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม และจริยธรรมของบุคคลจะเจริญงอกงามและได้รับการฝึกหัดอบรมไปพร้อมๆ กับความเจริญทางสติปัญญา จึงอาจกล่าวได้ว่า จริยธรรม คลุมถึงลักษณะต่างๆ ทางสังคมของบุคคล อันเกิดจากความเจริญทางสติปัญญาที่ทำงานเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาสังคม Eysench และ Rest ก็ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการวางเงื่อนไขทางสังคม โดย Eysench (1964 cited in Lickona, 1976) กล่าวว่า จริยธรรมหรือจิตสำนึก (conscience) หมายถึง ผลสะท้อนจากการวางเงื่อนไข (conditioned reflex) เช่น การหลีกเลี่ยงการกระทำ เนื่องจากความวิตกกังวลว่าหากเรากระทำแล้วจะได้รับการลงโทษจากสังคม ส่วน Rest (1986) กล่าวว่า จริยธรรมเกิดจากการวางเงื่อนไขทางสังคมและเป็นโครงสร้างทางจิตใจของมนุษย์ เนื่องจากการที่คนเราอาศัยอยู่เป็นกลุ่มและสิ่งทีคนใดคนหนึ่งประพฤติปฏิบัติย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นด้วย

เมื่อพิจารณามิติของความแตกต่างและความเชื่อมโยงระหว่างจริยธรรมและคุณธรรม สิ่งที่สามารรถเห็นได้อย่างชัดเจนคือ คุณธรรม ถือเป็นภาวธรรมภายในจิตใจไม่สามารรถสังเกตเห็นได้

โดยตรง เป็นจิตสำนึกเกี่ยวกับความดีงาม การแยกแยะสิ่งที่ถูก – ผิดภายในของแต่ละบุคคล ซึ่งหลักคุณธรรมนี้สามารถใช้ได้กับสภาพการณ์ทางสังคมและทุกกาลเวลา ขณะที่จริยธรรมเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ดีของบุคคลซึ่งจะเป็นตัวสะท้อนถึงคุณธรรมภายในของบุคคลด้วย จึงสามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง ซึ่งลักษณะของจริยธรรมนี้สามารถแปรเปลี่ยนไปตามแต่ละสภาพสังคม วัฒนธรรมและกาลเวลาได้ มีลักษณะที่เน้นคุณประโยชน์เหนือกว่าคุณธรรม เนื่องจากจริยธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์ที่ค่านิยมหรือคุณธรรมตั้งแต่ 2 ตัวเกิดความขัดแย้งและเป็นเหตุให้บุคคลต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในการเลือกที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมตัวใดตัวหนึ่ง หากบุคคลตัดสินใจเลือกคุณธรรมหรือค่านิยมตัวที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าที่เป็นประโยชน์ส่วนตัว หรือพวกพ้องในกลุ่ม จะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง (ดุจเดือน พันธุนาวิน, 2551) ความเชื่อมโยงในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมคือ เมื่อบุคคลมีคุณธรรมซึ่งเป็นมิติภาวะนามภายในจิตใจ ทำให้บุคคลมีหลักในการคิดเกี่ยวกับคุณความดี สามารถตัดสินใจ – ความซื่อ ความถูกต้องดีงาม และความไม่ถูกต้องต่อสภาพการณ์ต่างๆในสังคมแล้วนั้น ก็จะทำให้บุคคลสามารถแสดงลักษณะทางจริยธรรมโดยการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องเหมาะสมตามบรรทัดฐานหรือเงื่อนไขที่สังคมนั้นๆ กำหนด แต่เนื่องจากสภาพทางสังคมของแต่ละสังคมที่มีวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้การแสดงลักษณะทางจริยธรรมในแต่ละสังคมจึงมีมาตรฐานแตกต่างกันด้วย โดยสรุปอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ในสภาพสังคมหนึ่งๆ หากบุคคลได้แสดงพฤติกรรมอันแสดงถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมแล้ว ย่อมสามารถคาดเดาได้ว่าบุคคลนั้นน่าจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมในจิตใจด้วย

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดีงามในจิตใจของบุคคล หลักในการคิดเกี่ยวกับคุณความดี ความสามารถตัดสินใจ – ความซื่อ ความถูกต้องดีงามและความไม่ถูกต้องต่อสภาพการณ์ต่างๆในสังคม โดยเน้นที่คุณประโยชน์ที่เกิดขึ้น และจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องเหมาะสมตามกฎระเบียบ บรรทัดฐานหรือเงื่อนไขที่สังคมกำหนด โดยจะสะท้อนถึงคุณธรรมภายในบุคคลให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา สภาพการณ์หรือลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และสามารถจำแนกความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถของบุคคลได้อย่างชัดเจน

5.2 ความหมายของความฉลาดทางจริยธรรม

ความฉลาดทางจริยธรรม เป็นคำแปลภาษาอังกฤษมาจากคำว่า “Moral Intelligence” หรือ “Moral Quotient” คำว่า MQ (Moral Quotient) ความฉลาดทางจริยธรรม เป็นคำที่ถูกคิดค้นโดยโรเบิร์ต โคลส์ (Robert Coles) จิตแพทย์เด็กจาก Harvard University ประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้มีผู้ให้ความหมายของความฉลาดทางจริยธรรมดังนี้

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. มปป : 2 กล่าวว่า ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึงระดับสติปัญญาทางศีลธรรม เป็นความสามารถทางจริยธรรมหรือการเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ด้วยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

อริยะ สุพรรณเกษัช (2545) กล่าวว่า ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ระดับความฉลาดทางจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้และปฏิบัติตนในด้าน

จริยธรรมและศีลธรรมตามกรอบประเพณีที่ตีงามของศาสนา วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งสามารถปฏิบัติต่อบุคคลอื่นภายใต้ข้อบัญญัติที่ตีงามเหล่านั้นด้วยจิตใจที่เต็มเปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตา มีความประพฤติที่ซื่อสัตย์ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีจิตสงบวางเฉยไม่ยินดี ไม่ส่งเสริมต่อสิ่งที่จะทำลายคุณธรรมที่ตีงาม รู้จักนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสำหรับตนและบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม และให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาจิตใจ ด้วยการปฏิบัติทางจิตให้สงบเป็นสมาธิสำหรับตนเองและยังชักชวนบุคคลอื่นให้ร่วมปฏิบัติ

เอกชัย แสงอินทร์ (2546) กล่าวว่า ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ระดับคุณธรรมซึ่งรวมไปถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ

Borba (2001) กล่าวถึงความหมายของความฉลาดทางจริยธรรมว่า หมายถึงความสามารถเข้าใจถูกผิด ของบุคคล การประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องตีงาม

Kohlberg (1976) กล่าวว่าความฉลาดทางจริยธรรมคือความรู้สึกลึกซึ้งดีเป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติโดยบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นผู้ตัดสินว่าผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูก

Beck and Cowan (2003) และ Nocia (2003) กล่าวว่า ความฉลาดทางจริยธรรม เป็นความรู้สึกผิด มีศีลธรรมในใจ มีความรับผิดชอบต่อทั้งชุมชนและมนุษยชาติ ความเอาใจใส่ต่อชีวิตมนุษยชาติและธรรมชาติ

Lennick and Kiel (2005) กล่าวว่าความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ ประพฤติปฏิบัติตนและพิจารณาตัดสินใจต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ตามมาตรฐานความดี ความไม่ดี ข้อควรประพฤติปฏิบัติและกฎเกณฑ์ในการแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ผิดของสังคมออกจากกันและความเอาใจใส่ต่อชีวิต มนุษยชาติและธรรมชาติความเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ที่ดี สังคม เศรษฐกิจ เคารพต่อทรัพย์สินผู้อื่น ความเอาใจใส่ต่อการสื่อสารที่เปิดเผยและซื่อสัตย์และความเอาใจใส่ต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเป็นสิ่งที่บุคคลต้องเรียนรู้และได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางจริยธรรม หมายถึง ความรู้จักรับผิดชอบชั่วดีสามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ผิด สามารถเลือกประพฤติตนให้สอดคล้องกับความถูกต้องด้วยความตั้งใจและเจตนาที่ตีงามในทุกสถานการณ์ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เคารพให้เกียรติตนเอง ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความเป็นธรรม

5.3 องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรม

ระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. มปป : 2 กล่าวว่า ความฉลาดทางจริยธรรมนั้นไม่สามารถฝึกฝนหรือขัดเกลาได้ในช่วงเวลาสั้น ๆ ขณะที่บุคคลเจริญเติบโตขึ้นมาแล้ว การที่บุคคลคนหนึ่งจะมี ความฉลาดทางจริยธรรมระดับดี ต้องเริ่มปลูกฝังในวัยเด็กจึงจะได้ผล อาศัยปัจจัย 3 อย่างด้วยกันคือ

1. การสอนศีลธรรมโดยตรงให้กับเด็ก
2. การถ่ายทอดทางศีลธรรมจากผู้ใหญ่ให้กับเด็ก

3. ความรักและวินัย

ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่ต้องฝึกมาตั้งแต่เด็ก ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เด็ก บุคคลนั้นก็สามารถพัฒนาพื้นฐานความฉลาดทางจริยธรรมของตนขึ้นมาในระดับหนึ่ง (มากน้อยแล้วแต่การปลูกฝัง) และความฉลาดทางจริยธรรมนี้ก็จะปลูกฝังลึกลงไปในชีวิตได้สำนึกของบุคคลนั้นและจะรอเวลากระตุ้นอีกครั้ง โดยการอบรมสั่งสอน การฟังธรรม แต่ถ้าบุคคลใดไม่มีความฉลาดทางจริยธรรมอยู่ในจิตสำนึกแล้ว ไม่ว่าโตขึ้นจะได้รับการกระตุ้นอย่างไรก็ไม่สามารถทำให้บุคคลผู้นั้นกลายเป็นคนดี

อริยะ สุพรรณเกษัช (2545) กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมและศีลธรรม ไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. กรอบประเพณีของศาสนาวัฒนธรรม และค่านิยมของสังคม
2. ระดับของจริยธรรมและศีลธรรมของครอบครัวและสถานศึกษาที่ทำการกล่อมเกลา
3. การฝึกฝนในการฝึกฝนพัฒนาตนทางด้านจริยธรรมและศีลธรรมและ
4. ความสามารถทางด้านการพัฒนาจิตใจและสมาธิ

Borba (2001) กล่าวถึงคุณสมบัติของความฉลาดทางจริยธรรมว่ามียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการดังนี้ คือ

1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy) หมายถึง การที่บุคคลรับทราบและรู้สึกถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น
2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) หมายถึง การที่บุคคลรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดเหมาะสมและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามนั้น
3. การควบคุมตนเอง (Self-Control) หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถควบคุมความคิด และพฤติกรรมของตนเองไม่ให้ตอบสนองตามอารมณ์หรือแรงกระตุ้นต่างๆ
4. ความเคารพ (Respect) หมายถึง การที่บุคคลแสดงความเคารพต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ นอบน้อม สุภาพและมีมารยาท
5. ความเมตตา (Kindness) หมายถึง การที่บุคคลมีน้ำใจที่ดีงาม มีความปรารถนาดี มีความรัก ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น
6. ความอดทน (Tolerance) หมายถึง การที่บุคคลยอมรับความคิดเห็นในวิถีชีวิตหรือสิ่งที่แตกต่างจากตน เป็นการยอมรับความแตกต่างและเคารพสิทธิของผู้อื่น
7. ความเป็นธรรม (Fairness) การที่บุคคลเป็นผู้มีเหตุผล มีพฤติกรรมที่ยุติธรรมและประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความเป็นธรรม รักความยุติธรรม

ลักษณะการเกิดขึ้นของความฉลาดทางจริยธรรม เมื่อมีความฉลาดทางจริยธรรมด้านหนึ่ง ก็จะขยายความสามารถของความฉลาดทางจริยธรรมด้านอื่นเพิ่มขึ้น และจะมีพัฒนาการความฉลาดทางจริยธรรมด้านอื่นเกิดขึ้นเหมือนขั้นบันไดต่อไป จริยธรรม 3 ด้านแรก ที่เป็นพื้นฐานของความฉลาดทางจริยธรรม หรือ แก่นความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) การควบคุมตนเอง (Self-Control) หากบุคคลไม่ได้รับการพัฒนาในข้อใดข้อหนึ่ง จะไม่สามารถปกป้องตัวเองจากอิทธิพลของสิ่งที่เป็นอันตรายในชีวิตได้ แก่น

ความฉลาดทางจริยธรรมนี้สำคัญต่อการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม เนื่องจากเป็นความฉลาดทางจริยธรรมหลักที่จะให้เยาวชนทำในสิ่งที่ถูกต้อง จากนั้นเมื่อพื้นฐานการเติบโตของแก่นความฉลาดจริยธรรมทั้ง 3 ด้านมั่นคง ความฉลาดทางจริยธรรมด้านอื่นก็จะตามมา ความฉลาดทางจริยธรรมทั้ง 7 ด้านนี้จะกลายเป็นเข็มทิศทางจริยธรรมของเยาวชน นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีความรับผิดชอบและการปฏิบัติด้านคุณธรรม การเติบโตด้านจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

อรอุมา เจริญสุข (2552) กล่าวถึงพฤติกรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียน มี 9 ด้านดังนี้คือ

1. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ตลอดจนคำสั่งของครู สามารถแสดงพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและมีประสิทธิภาพ

3. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตนด้วยความมานะพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุผลตามที่ตั้งใจ 4. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ไม่แสดงพฤติกรรมเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตน

5. ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น โดยมุ่งหวังว่าผลการทำงานของตนจะช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุข พ้นจากความทุกข์ เป็นพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกได้ทั้งกาย วาจา และใจ

6. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง ความสามารถในการช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจผู้ได้รับความเดือดร้อน สามารถแบ่งปันหรือเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น

7. ความอดทน หมายถึง ความสามารถในการเผชิญต่อความยากลำบาก ในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนสำเร็จ รู้จักควบคุมอารมณ์ อดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ ตลอดจนรู้จักการรอคอย

8. ความรู้จักพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคง สมบูรณ์ ช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระของคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุลและพอเพียงในชีวิต พอใจกับสิ่งที่ตนมีอยู่

9. ความเคารพพระบอวูโส หมายถึง ความสามารถในการแสดงความเคารพนับถือ ยอมรับฟังความคิดเห็น ให้เกียรติและปฏิบัติตนอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ที่สูงกว่า

Lennick and Kiel (2005) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรม เป็น 4 ด้านคือ

1. ด้านความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักการ ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งเป็นความสามารถทางจริยธรรมที่สำคัญ ความซื่อสัตย์และมีคุณธรรมทำให้เกิดความน่าเชื่อถือไว้วางใจในสิ่งที่พูดและสิ่งที่ทำ

2. ด้านความรับผิดชอบต่อ หมายถึง ความเต็มใจยอมรับของบุคคลว่า มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง สิ่งที่ได้ทำลงไปนั้นทำตามกฎของเหตุและผล

3. ด้านความเมตตากรุณา หมายถึง การดูแลผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น
4. ด้านการให้อภัย หมายถึง การปล่อยวาง ไม่ถือสาในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นทั้งของตนเองและของผู้อื่น

สรุป องค์ประกอบของความฉลาดทางจริยธรรมประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การควบคุมตนเอง ความเคารพ ความเมตตา ความอดทน และความเป็นธรรม

5.4 หลักการและวิธีการในการสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและวิธีการในการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของ Borba (2001) มีความน่าสนใจ มีหลักการที่มีขั้นตอนเป็นเหตุเป็นผล มีวิธีการที่แนะนำเป็นรูปธรรมในการเรียนรู้และฝึกฝน เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย คือเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ให้เกิดผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) 3) การควบคุมตนเอง (Self-Control) 4) ความเคารพ (Respect) 5) ความเมตตา (Kindness) 6) ความอดทน (Tolerance) 7) ความเป็นธรรม (Fairness) มีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 หลักการในการสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

หลักการสร้างความฉลาดทางจริยธรรมนั้นคือ แต่ละครั้งที่เด็กเกิดความฉลาดทางจริยธรรมด้านหนึ่ง ก็จะขยายความสามารถของความฉลาดทางจริยธรรมของตนเพิ่มขึ้น และจะมีพัฒนาการด้านจริยธรรมเหมือนขั้นบันไดต่อไป จริยธรรม 3 ด้านแรก ที่เป็นพื้นฐานของความฉลาดทางจริยธรรมหรือ แก่นจริยธรรม ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) การควบคุมตนเอง (Self-Control) หากเยาวชนไม่ได้รับการพัฒนาในข้อใดข้อหนึ่ง จะไม่สามารถปกป้องตัวเองจากอิทธิพลที่เป็นอันตรายในชีวิตได้ เมื่อแก่นทั้งสามด้านอ่อนแอ เยาวชนก็จะเป็นเหมือนระเบิดเวลาที่พร้อมจะระเบิดได้ แก่นจริยธรรมที่เข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนเนื่องจากแก่นจริยธรรมนี้จะให้พลังแก่บุคคลที่จะทำสิ่งที่ถูกต้อง จากนั้นเมื่อพื้นฐานการเติบโตของจริยธรรม 3 ด้านมั่นคง ความฉลาดทางจริยธรรมอีก 2 ด้านก็จะได้รับการเพิ่ม ได้แก่ ความเคารพ (Respect) และความเมตตา (Kindness) จริยธรรม 2 ด้านสุดท้าย ได้แก่ ความอดทน (Tolerance) และ ความเป็นธรรม (Fairness) เป็นหลักสำคัญต่อความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเป็นพลเมือง จริยธรรมทั้ง 7 ด้านนี้จะกลายเป็นเข็มทิศทางจริยธรรมของเด็ก นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีความรับผิดชอบและการประพฤติปฏิบัติด้านคุณธรรม การเติบโตด้านจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตและเด็กจะเพิ่มความดีด้านอื่นๆในการสะสมจริยธรรม แต่จริยธรรมดั้งเดิมจะประกอบด้วยจริยธรรม 7 ด้านนี้

5.4.2 วิธีการส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม

วิธีการส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) เป็นความสามารถในการระบุความรู้สึกของผู้อื่นได้และสัมผัสถึงความกังวลของผู้อื่นเป็นพื้นฐานของความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งช่วยให้เยาวชนรับรู้มุมมองที่ต่างไปและเพิ่มความตระหนักในความคิดและความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจเป็น

สิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ความเป็นพลเมืองดี และจริยธรรม ความเห็นอกเห็นใจเป็น อารมณ์ที่ทำให้เด็กตื่นตัวต่อความรู้สึกของผู้อื่น แล้วไปช่วยปลูกความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งจะนำพาให้ อุดหนุนและมีความเมตตา เข้าใจความต้องการของผู้อื่น มีความใส่ใจเพียงพอที่จะช่วยผู้ที่ถูกทำร้ายหรือ ประสบปัญหา เยาวชนที่เรียนรู้เกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจจะเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น และจะสามารถ จัดการกับความโกรธได้มากขึ้น เด็กๆมักมีโอกาสมุ่งไปเกี่ยวข้องกับความรู้ ความรอบรู้ ยาเสพติด ความไม่สุภาพ ดังนั้นการมีความเห็นอกเห็นใจอาจเป็นทางแก้ที่ดีที่สุด ด้วยการแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่น เด็กจะสามารถสร้างสรรค์โลกที่มีสันติสุขและความอดทนมากขึ้น

วิธีการและปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเห็นอกเห็นใจ มีดังนี้

1.1 วิธีการ มีวิธีการแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่นได้หลายวิธี และยิ่งเด็ก ตระหนักว่ามีการพูดและแสดงออกอย่างไรในการเป็นคนมีความเห็นอกเห็นใจ เด็กก็จะรวมพฤติกรรม เหล่านั้นเข้าอยู่ในชีวิตประจำวันของตน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของความเห็นอกเห็นใจที่ใช้ในการให้เด็ก อภิปรายและแสดงบทบาทสมมติ

สัญลักษณ์ของความเห็นอกเห็นใจที่เข้มแข็งซึ่งเรียนรู้ได้จากสิ่งที่คุณมีความเห็นอกเห็นใจพูด และกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีความเห็นอกเห็นใจพูด สิ่งที่คุณมีความเห็นอกเห็นใจกระทำ

“คุณดูท่าทางกลัดกลุ้ม” สังเกตเห็นว่าเขาได้รับบาดเจ็บ และรู้สึกเห็นอกเห็นใจ

“ฉันเข้าใจว่าคุณรู้สึกอย่างไร”

“ฉันเศร้าใจที่คุณได้รับบาดเจ็บ” น้ำตาไหลเมื่อเห็นคนร้องไห้

“สิ่งนั้นเคยเกิดขึ้นกับฉันครั้งหนึ่งเหมือนกัน ทำให้ฉันรู้สึกเศร้าใจกับคุณ” เดินไป ปลอบโยนคนที่เจ็บปวด ปลอบคนอื่นเพราะเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น

“ใจของฉันเต้นเร็ว ฉันรู้สึกเหมือนฉันก็ชนะด้วย” รู้สึกตื่นเต้นเมื่อคนอื่นชนะ

1.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านความเห็นอกเห็นใจ

1) อายุ ความสามารถในการรับรู้มุมมองของผู้อื่นเพิ่มขึ้นตามอายุ ดังนั้น เยาวชนที่อายุมากกว่าปกติมีความเห็นอกเห็นใจมากกว่าเด็กที่เล็กกว่า

2) เพศ เด็กอายุน้อยกว่าจะเห็นอกเห็นใจเพื่อนเพศเดียวกัน เพราะเขา สัมผัสถึงความรู้สึกของคนจำพวกเดียวกัน

3) สติปัญญา เยาวชนที่ฉลาดกว่าอาจจะปลอบผู้อื่นมากกว่า เพราะว่า สามารถรับรู้ความต้องการของผู้อื่นและสามารถคิดวิธีที่จะช่วยผู้อื่น

4) การเข้าใจอารมณ์ เยาวชนที่แสดงอารมณ์อย่างอิสระมักจะมีความเห็น อกเห็นใจมากกว่าเพราะสามารถระบุความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

5) พ่อแม่ที่มีความเห็นอกเห็นใจ ลูกซึ่งมีพ่อแม่ที่มีความเห็นอกเห็นใจจะ เป็นคนที่มีความเห็นอกเห็นใจ เพราะพ่อแม่แสดงตัวอย่างพฤติกรรมเหล่านี้ ซึ่งลูกลอกเลียนแบบ พฤติกรรมเหล่านี้ไป

6) ความมั่นคงทางอารมณ์ เยาวชนที่มีความแน่นและปรับตัวได้ดีจะช่วยผู้อื่นมากกว่า

7) พื้นฐานอารมณ์ เยาวชนที่ตามธรรมชาติแล้วมีความสุขและเข้าสังคมมากกว่า จะมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่มีความทุกข์

8) ความคล้ายคลึงกัน เยาวชนมักจะมีความเห็นอกเห็นใจมากกว่าต่อบุคคลที่เขารู้สึกว่าบุคคลนั้นคล้ายตนบางอย่างหรือที่ตนเคยแบ่งปันประสบการณ์ที่คล้ายกัน

9) การติดต่อกัน เยาวชนจะเห็นอกเห็นใจเพื่อนมากกว่าบุคคลที่ตนรู้สึกว่ามีใกล้ชิดน้อยกว่า

การช่วยให้เยาวชนมีไหวพริบที่จะรับรู้ว่าคุณรู้สึกอย่างไร โดยให้จำคำย่อว่า CARE ซึ่งย่อมาจากตัวอักษรตัวแรกของคำต่อไปนี้ คือ

C ย่อมาจาก Call attention ให้สนใจต่อพฤติกรรมที่ตนไม่ค่อยรับรู้ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่ตนไม่ค่อยใส่ใจ

A ย่อมาจาก Ask ให้ถามตัวเองว่ารู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมนี้

R ย่อมาจาก Recognize ให้นึกถึงผลที่จะตามมาหลังพฤติกรรมนี้

E ย่อมาจาก Express ให้แสดงออกและอธิบายเกี่ยวกับการไม่ยอมรับการกระทำที่ตนไม่รับรู้ความรู้สึกผู้อื่น

2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) เป็นเสียงภายในที่ช่วยให้ตัดสินใจสิ่งที่ถูกแยกจากสิ่งที่ผิดบนทางแห่งจริยธรรม ทำให้สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องแม้เผชิญกับการล่อลวง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความซื่อตรง

2.1 วิธีการที่เยาวชนจะแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่นมีหลายวิธี และยิ่งเยาวชนตระหนักกว่ามีการพูดและแสดงออกอย่างไรในการเป็นคนมีความเห็นอกเห็นใจ ก็จะรวมพฤติกรรมเหล่านั้นเข้าอยู่ในชีวิตประจำวันของตน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของความเห็นอกเห็นใจที่ใช้ในการให้อภิปรายและแสดงบทบาทสมมติ

สัญลักษณ์ของความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่เข้มแข็งที่เรารู้ได้จากสิ่งที่คนมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีพูดและกระทำ ซึ่งจำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีพูด สิ่งที่คุณมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีกระทำ

“ฉันรู้วิธีปฏิบัติตนให้ถูกต้อง” ปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง

“คุณควรจะคืนสิ่งนั้น เพราะมันไม่ใช่ของคุณ” ไม่ขโมย ไม่โกง ไม่พูดปด เพราะรู้ว่าไม่ถูกต้อง

“ฉันดูรายการทีวีที่คุณพ่อคุณแม่อนุญาตให้ดูเท่านั้น” เชื่อฟังพ่อแม่ แม้เวลาอยู่ลับหลังพ่อแม่

“ทำสิ่งอื่นกันเถอะ สิ่งนี้ไม่ถูกต้อง” ไม่นอเอนไปตามคนอื่น และทำสิ่งที่รู้ว่าถูกต้อง

“คุณเชื่อใจฉันได้” ได้รับความไว้วางใจให้ทำสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

“ฉันขอโทษ มันเป็นความผิดของฉันเอง” ยอมรับเมื่อทำผิด

“คุณควรบอกความจริง” เชื่อฟังกฎ เพราะมันเป็นสิ่งถูกต้องที่จะทำตาม

“ฉันทำงานของฉันเอง เพราะการลอกงานเป็นการโกง”

วิธีการที่มีประสิทธิผลมากที่สุดในการเสริมสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีคือการเสริมแรงทันที เมื่อเยาวชนแสดงให้เห็นว่ามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น ชมเชยความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ หรือความน่าไว้วางใจ

2.2 ขั้นตอนในการสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและส่งเสริมความฉลาดทางจริยธรรม มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบริบทสำหรับการเจริญเติบโตทางจริยธรรม ให้มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่เข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ 2 สอนสิ่งดีงามเพื่อทำให้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเข้มแข็งและแนะแนวทางพฤติกรรมตามหลักศีลธรรม ซึ่งเปรียบเหมือนเข็มทิศที่จำเป็นในทุกระยะของการเติบโตทางจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วินัยจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยในการเรียนรู้แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องกับสิ่งที่ผิด แต่ยังช่วยให้ขยายการใช้เหตุผลทางจริยธรรมในระดับสูงขึ้น

ทั้งสามขั้นตอนนี้ช่วยให้เด็กประพฤติตนอย่างมีจริยธรรมและดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3. การควบคุมตนเอง (Self-Control) การควบคุมตนเองเป็นแก่นคุณธรรมของการพึ่งพาตนเอง ถ้าเยาวชนมีการควบคุมตนเองก็จะรู้ว่าตนมีทางเลือกและสามารถควบคุมการกระทำของตนเอง ความเห็นอกเห็นใจช่วยให้สัมผัสอารมณ์ของผู้อื่น ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ช่วยให้แยกแยะถูกผิดได้ และการควบคุมตนเองช่วยให้ปรับหรือยับยั้งแรงกระตุ้นทางพฤติกรรมเพื่อจะได้ทำสิ่งที่รู้ว่าถูกศีลธรรม การควบคุมตนเองกระตุ้นความใจกว้างมีเมตตา เพราะให้ปล่อยวางสิ่งที่จะให้ความพึงพอใจ แล้วปลุกความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในการทำบางอย่างให้ผู้อื่นแทน การควบคุมตนเองยังเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนให้เป็นลักษณะที่เข้มแข็งด้วยเนื่องจากช่วยยับยั้งจากการทำตามความพึงพอใจและให้จดจ่อกับความรับผิดชอบแทน การควบคุมตนเองแข็งแกร่งต่อผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน สัญลักษณ์ของการควบคุมตนเอง ที่เข้มแข็งซึ่งเรียนรู้ได้จากสิ่งที่คนมีการควบคุมตนเอง พุดและกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีการควบคุมตนเองพุด สิ่งที่คุณมีการควบคุมตนเองกระทำ

“ฉันต้องสงบลง เพราะตอนนี้ฉันรู้สึกโกรธ” หายใจลึกๆ เมื่อรู้สึกเครียด

“ฉันจะประหยัดเงินแทนที่จะซื้อของเล่นนี้” คอยในแถวอย่างอดทน ไม่ผลักหรือตัดแถว

“ฉันจะยกมือก่อนพุด”

“ฉันเข้าใจกฎ ดังนั้นฉันจะไม่ทำผิดกฎ” ปฏิเสธเพื่อให้รู้ว่าเขารู้ว่านั่นเป็นทางเลือกที่ผิด

“เคັกดูน่ากิน แต่ยังไม่ถึงเวลาอาหารเย็น” ประพตติดีแม่เมื่อไม่มีคนเฝ้ามอง

“ฉันอยากจะไปกับคุณจริงๆ แต่ฉันต้องทบทวนบทเรียน” เริ่มทำงานโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง

“ฉันต้องทำการบ้าน ดังนั้นฉันจะดูทีวีทีหลัง” วางแผนสิ่งที่ต้องทำและติดตามทำตามแผน

4. ความเคารพ (Respect) เป็นคุณธรรมที่ใช้กฎทอง คือเมื่อเราปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยวิธีที่เราต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเรา ซึ่งการทำได้ดังนี้จะช่วยให้โลกมีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น ผู้ที่ทำให้ความเคารพเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันจะเป็นคนที่ใส่ใจสิทธิของผู้อื่น ขณะที่แสดงเคารพผู้อื่นก็แสดงว่าเคารพตนเองด้วย สามารถคิดถึงผู้อื่นเชิงบวกและใส่ใจมากขึ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความชื่นชมจากผู้อื่นเพราะเป็นคนสุภาพและมารยาทดี

ความฉลาดทางจริยธรรมด้านความเคารพสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองที่เข้มแข็งและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เนื่องจากความเคารพตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าทุกคนควรได้รับการปฏิบัติด้วยคุณค่าและศักดิ์ศรีที่แท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานเพื่อป้องกันความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม และความเกลียดชัง ความเคารพสำคัญสำหรับความสำเร็จทุกสนามในชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตเยาวชนควรเรียนรู้ให้เข้าใจความหมาย คุณค่า และพฤติกรรมความเคารพ เพื่อสามารถแสดงออกด้วยตัวเองและทำให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตโดยปราศจากการกระตุ้นหรือสนับสนุน

สัญลักษณ์ของความเคารพ ที่เข้มแข็งที่เรียนรู้ได้จากสิ่งที่คุณมีความเคารพพูดและกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีความเคารพพูด สิ่งที่คุณมีความเคารพกระทำ

“ขออภัย” คอยจนกว่าผู้พูดพูดเสร็จก่อนจึงพูด

“ฉันเข้าใจว่าคุณรู้สึกต่างจากฉัน” ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยหูและหัวใจ

“ฉันไม่ได้ตั้งใจจะขัดจังหวะ” ฟังโดยไม่ขัดจังหวะ

“ฉันไม่ต้องการละเมิดความเป็นส่วนตัวของคุณ” สังเกตเห็นความต้องการความเป็นส่วนตัวของคนอื่น

“ขอยืมสิ่งนี้หน่อยนะครับ” ระมัดระวังสิ่งของของผู้อื่น

5. ความเมตตา (Kindness) เป็นการแสดงความใส่ใจเรื่องราวและความรู้สึกของผู้อื่น ผู้ที่มีความเมตตาจะแบ่งปันลักษณะหนึ่งออกมาเนื่องจากได้รับการนำทางจากเข็มทิศทางจริยธรรมภายในที่อยู่ลึกในจิตใจซึ่งคอยบอกให้ทราบว่า การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเมตตาเป็นสิ่งที่ถูกต้องโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนหรือเกรงว่าถ้าไม่ทำแล้วจะได้รับโทษหรือจะไม่ได้รับการยอมรับ

สัญลักษณ์ของความเมตตาที่เข้มแข็งซึ่งเรียนรู้ได้จากสิ่งที่คุณมีความเคารพพูดและกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีความเมตตาพูด สิ่งที่คุณมีความเมตตากระทำ

“คุณเป็นไงบ้าง ดูเหมือนว่าคุณเหงา” อยู่กับคนที่ถูกล้อ

“ช่วยกันเก็บขยะเพราะสนามสกปรก” เสนอความช่วยเหลือเมื่อมีคนต้องการให้ช่วย

“ฉันจะช่วยอะไรได้บ้าง”

“คุณเพิ่งมาใหม่ใช่ไหม ต้องการมาร่วมกิจกรรมกับเราไหมคะ” ดูแลเอาใจใส่ผู้คน

แวดล้อม

“อย่าพูดอย่างนั้น มันทำร้ายความรู้สึกของเธอ” ใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่น

“เชิญคุณก่อน คุณดูท่าทางเหนื่อย” คิดถึงความต้องการของผู้อื่น

“ขอโทษที่ฉันทำให้คุณเสียใจ” แสดงความใส่ใจเมื่อมีคนได้รับการปฏิบัติที่อย่างไม่

เมตตา

วิธีที่ได้ประสิทธิผลมากที่สุดในการสร้างเสริมให้เกิดความเมตตาคือให้แทนที่ข้อมูลเชิงลบ หรือความโหดร้าย ด้วยการปลูกฝังความรัก การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และความเมตตา

6. ความอดทน (Tolerance) เป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยให้เคารพกันและกันในฐานะบุคคลโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านเผ่าพันธุ์ เพศ รูปร่าง วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสามารถ เยาวชนที่มีความอดทนมีความสามารถในการดำรงความเคารพแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับมุมมองและความเชื่อของบางคน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีความอดทนจึงไม่ค่อยชอบความโหดร้าย และการเหยียดเผ่าพันธุ์จึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่หาทางทำให้โลกเป็นสถานที่ที่มีความเป็นมนุษย์มากขึ้น สัญลักษณ์ของความอดทนที่เข้มแข็งซึ่งเรียนรู้ได้จากสิ่งที่คุณมีความอดทนพูดและกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่ สิ่งที่คุณมีความอดทนพูด สิ่งที่คุณมีความอดทนกระทำ

“หยุดนะ คุณกำลังทำให้เธอรู้สึกแย่”

“นั่นไม่ใช่เรื่องสนุกเลยที่คุณดูถูกเผ่าพันธุ์ของเธอ” ปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในการเล่นตลกกับคนที่แตกต่างจากเรา

“ฉันไม่เข้าร่วมชุมนุมใดที่กีดกันคนเนื่องจากศาสนาที่เขานับถือ” ไม่หัวเราะเยาะหรือแสดงความเห็นเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ขนาด เพศ

“ทำไมคุณไม่ให้เขาร่วมทีม เพียงเพราะเขายังไม่เคยเตะบอลมาก่อนหรือ” เน้นสิ่งที่เหมือนกับคนอื่นแทนที่จะเน้นสิ่งที่ต่าง

“เพียงเพราะว่าเขานั่งรถเข็นหรือ ฉันจะขอให้เขาเข้าร่วมกิจกรรมกับเรา” ยินยัดเพื่อคนที่ได้รับการดูถูกหรือหัวเราะเยาะ

การเพิ่มความอดทนจะช่วยให้ปฏิเสธความหยิ่ง อคติ ความเกลียดชังและเรียนรู้ที่จะเคารพบุคคลด้านลักษณะและทัศนคติมากกว่าการมีความแตกต่าง การช่วยให้เด็กมีความอดทนเป็นการเพิ่มความฉลาดทางจริยธรรม

7. ความเป็นธรรม (Fairness) เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลเป็นคนเปิดใจ ซื่อสัตย์ และกระทำอย่างเป็นธรรม ผู้ที่ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะนี้จะเล่นตามกฎกติกา แบ่งปัน และฟังรอบด้านก่อนการตัดสินใจ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

สัญลักษณ์ของความเป็นธรรมที่เข้มแข็งซึ่งเรียนรู้ได้จากสิ่งทีคนมีความเป็นธรรมพูดและกระทำ จำเป็นจะต้องแบ่งปันและสร้างเพื่อให้เกิดความตระหนักในสำนึกของเยาวชน ได้แก่

สิ่งที่คนมีความเป็นธรรมพูด สิ่งที่คนมีความเป็นธรรมกระทำ

“ฉันได้เลือกเกมนี้ ดังนั้นคุณเล่นก่อน”

“ให้เรายึดกฎและทำตามกฎ” อยู่ข้างผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เล่นตามกฎและไม่เปลี่ยนกฎกลางคัน

“ฉันขอฟังความทั้งสองฝ่ายก่อน” เปิดใจและฟังทุกฝ่ายก่อนทำการตัดสินใจ

“ให้เราหาวิธีที่จะทำให้สิ่งต่างๆเป็นธรรม” ประนีประนอมเพื่อว่าทุกคนได้รับการแบ่งปันอย่างเป็นธรรม

“ให้เราผลัดกัน ตอนนี้อยู่คุณเริ่มก่อน” ผลัดกันและแบ่งปัน

ความเป็นธรรมเป็นคุณธรรมที่สำคัญของความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งสามารถเริ่มปลูกฝังคุณลักษณะเบื้องต้นของความเป็นธรรม เช่น การแบ่งปัน ตั้งแต่เด็กและขณะโตขึ้น โดยมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ปฏิบัติกับเด็กอย่างเป็นธรรม เนื่องจากเด็กจะเรียนรู้จากตัวอย่างที่เห็น

ขั้นตอนที่ 2 ช่วยให้ได้เรียนรู้ที่จะประพฤติอย่างเป็นธรรม เช่น การแบ่งปัน

ขั้นตอนที่ 3 สอนวิธีให้เด็กยืนหยัดต้านความไม่เป็นธรรม เช่น ส่งเสริมโครงการบริการสังคม

สรุป หลักการและวิธีการในการสร้างความฉลาดทางจริยธรรม เป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชนในโลกที่เต็มไปด้วยปัญหานี้ โดยการสอนจริยธรรมสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจ 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3) การควบคุมตนเอง 4) ความเคารพ (Respect) 5) ความเมตตา (Kindness) 6) ความอดทน (Tolerance) 7) ความเป็นธรรม (Fairness) โดยการวางพื้นฐานจริยธรรมสามด้านแรกแล้วการต่อยอดจริยธรรมด้านอื่นๆจะเป็นผลที่เกิดต่อเนื่องเพราะทั้งหมดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงนำความฉลาดทางจริยธรรมตามแนวคิดของ Borba (2001) ทั้ง 7 ด้านมาเป็นเนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม เนื่องจากแนวคิดนี้มียุทธวิธีที่ปฏิบัติเป็นรูปธรรมในการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งมีเป้าหมายของกิจกรรมในการสร้างนิสัยทางจริยธรรมที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีมีคุณธรรม ให้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต แล้วสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเข้าใจตนเองและผู้อื่นด้วยความสันติ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับผลการศึกษาความ

ต้องการในการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ที่จะช่วยลดพฤติกรรมรุนแรงให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ดังนี้คือ 1) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะช่วยทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงรู้จักคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้สามารถหยุดยั้งพฤติกรรมหรือการกระทำที่โหดร้ายรุนแรงได้ 2) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี จะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงรู้จักคิดยับยั้งชั่งใจ คิดทำสิ่งที่ถูกต้อง 3) การควบคุมตนเอง จะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงคิดก่อนทำ สามารถระงับอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆได้ 4) ด้านความเคารพจะช่วยให้ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีสัมมาคารวะ รู้จักเคารพและเกรงใจผู้อื่น ซึ่งสามารถป้องกันการเกิด ความรุนแรง 5) ความเมตตา จะช่วยทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงสามารถช่วยเหลือผู้อื่น มีความรักให้กับเพื่อนมนุษย์ 6) ความอดทน จะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความอดทน ยอมรับการ ความแตกต่าง ต่อต้านความรุนแรง 7) ความเป็นธรรม จะช่วยลดปัญหาความรุนแรงในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ดำเนินตามกฎกติกา มีเหตุผล ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980) และนำแนวคิดมรรคมีองค์แปดบูรณาการกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส สังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาโปรแกรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในงานวิจัยนี้

ตอนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมความรุนแรง

6.1 ความหมายของพฤติกรรมรุนแรง

องค์กรอนามัยโลก (2002) กล่าวถึงพฤติกรรมรุนแรง ว่าหมายถึง การใช้กำลังหรืออำนาจทางกายอย่างจงใจ เพื่อข่มขู่คุกคาม ต่อต้านตนเอง ผู้อื่น กลุ่มคน หรือชุมชนและก่อให้เกิดผลที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บการตาย การทำร้ายจิตใจ การกีดกันและการขัดขวางพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2542) ให้ความหมาย พฤติกรรมรุนแรง ว่าหมายถึง การกระทำใดๆที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ โดยการบังคับ ขู่เข็ญ ทำร้าย ทุบตี คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นผลหรืออาจเป็นผลทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

พรดี ลิมปรัตน์กร (2547) กล่าวว่า พฤติกรรมรุนแรง หมายถึง การกระทำล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น กลุ่มคน หรือชุมชน อย่างจงใจ โดยการบังคับ ขู่เข็ญ ทำร้าย ทุบตี คุกคาม รวมถึงการกีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บ การตาย ความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ

เกียรติภูมิ วงศ์รจิตและคณะ(2552) กล่าวว่า พฤติกรรมรุนแรง หมายถึง การกระทำหรือการ แสดงออกที่เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกายและจิตใจต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ พฤติกรรมรุนแรงที่แสดงออกทางกายและพฤติกรรมรุนแรงที่แสดงออกทางวาจา ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทางร่างกาย ความเสียหายทางจิตใจ และความเสียหายทางทรัพย์สินของ ตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมรุนแรงที่แสดงออกทางกาย หมายถึง การใช้กำลัง ร่างกาย อาวุธ หรือสิ่งของทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือตอบโต้กลับผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ และการทำร้ายทางเพศ เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจ

พฤติกรรมรุนแรงที่แสดงออกทางวาจา หมายถึง การใช้คำพูดมุ่งทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับผลกระทบบอบช้ำทางด้านจิตใจ เช่น การพูดจาเยาะเย้ยถากถาง การพูดจาดูหมิ่นเหยียดหยาม การใช้คำพูดข่มขู่ บังคับ ริดไถ คุกคามผู้อื่นให้รู้สึกหวาดกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัย

พฤติกรรมรุนแรงต่อตนเอง หมายถึง การคิดฆ่าตัวตาย การเตรียมการฆ่าตัวตาย การทำร้ายตัวเองเพื่อประชด การพยายามฆ่าตัวตาย

วิโรจน์ อารีย์กุล (2554) .ให้ความหมายของคำว่า Violence หรือ ความรุนแรง ว่าหมายถึง การกระทำที่มีหรือส่อว่ามีเจตนาที่จะกระทำให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บ การบาดเจ็บนี้อาจเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่เล็กน้อยไปจนถึงขั้นเสียชีวิตได้ และบทบาทของเยาวชนหรือเด็กวัยรุ่นในความรุนแรงนั้น อาจจะเป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับโอกาส ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรง คือกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงในการสร้างหรือได้รับการกระทำที่รุนแรง

Dollard et al. (1939; Reiso&Roth .1993) กล่าวว่า พฤติกรรมรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ต่อสู้กับบุคคลอื่นซึ่งมีความตั้งใจหรือมีความพยายามที่จะคุกคาม หรือทำร้ายร่างกายให้ได้รับบาดเจ็บทุกข์ทรมาน โดยพฤติกรรมเหล่านี้จัดรวมอยู่ในคำจำกัดความที่มีความหมายกว้างกว่าคำจำกัดความของความก้าวร้าว

Baden (1994). ให้ความหมายของ พฤติกรรมรุนแรงว่า เป็นการใช้อำนาจทางกายหรือพลังอำนาจในการคุกคามผู้อื่นให้บาดเจ็บทางกายหรือทางจิตใจ หรือการทำให้รู้สึกขาดความปลอดภัย รวมถึงการเมินเฉยและการละเลย

พนม เกตุมาน (2550) กล่าวว่า พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น คือพฤติกรรมที่นำมาหรือเป็นสาเหตุให้เกิดความเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ร่างกายเป็นอันตราย สูญเสียหน้าที่ ขาดโอกาสพัฒนาตามปกติ หรือเสียชีวิต วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมเสี่ยงมาก เนื่องจากจิตใจวัยนี้ต้องการความสนุกสนาน ตื่นเต้น ทำหาย ต้องการเป็นที่ยอมรับของคนอื่น อยากรู้ อยากเห็นอยากลอง มีอารมณ์ทางเพศมากขึ้น แต่ยังขาดการยั้งคิด ไตร่ตรอง และการควบคุมตนเอง

พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น แยกเป็นประเภทต่างๆดังนี้

1. พฤติกรรมเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ (unintentional injuries) ได้แก่ การร่วมกิจกรรมที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ การไม่ปฏิบัติตามกฎแห่งความปลอดภัย (ไม่สวมหมวกกันน็อค ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย เมานในขณะขับรถ ฯลฯ)

2. พฤติกรรมความรุนแรง (violence) ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การทำร้ายร่างกาย การพกพาอาวุธ ทำลายข้าวของสาธารณะ

3. ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย (depression and suicidal idea)

4. การใช้ยาเสพติด (drug abuse) ได้แก่ การลองและใช้ยาเสพติด บุหรี่ เหล้า หรืออยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด

5. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ (sexual behaviors) ได้แก่ เริ่มต้นจากการมีแฟนเร็วเกินไป การเริ่มมีสัมพันธ์และเนื้อต้องตัว กอดจูบ อยู่กันตามลำพัง และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

6. พฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลันในวัยกลางคน (myocardial infarction) ได้แก่ การรับประทานอาหารไขมันสูง อ้วน ขาดการออกกำลังกาย การชักประวัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

ในวัยรุ่นการชักประวัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง จะช่วยให้ประเมินความเสี่ยงด้านต่างๆ โดยใช้หัวข้อ HEADSSS ดังนี้

1. H – Home ครอบครัว ที่อยู่อาศัย ชุมชนแวดล้อม ความปลอดภัยในบ้าน
2. E – Education/Employment การเรียน การทำงาน เป้าหมายอาชีพและความหวังในชีวิต

3. Eating – พฤติกรรมการกิน มากหรือน้อยเกินไป ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดอาหาร ผอมเกินไป หรือเสี่ยงต่อภาวะน้ำหนักเกิน

4. Activities and friends – กิจกรรมประจำวัน การออกกำลังกาย งานอดิเรก กิจกรรมที่สนุกและเพลิดเพลินคลายเครียด เพื่อนและเพื่อนสนิท กิจกรรมที่ทำร่วมกัน พฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเพื่อน

5. Drugs abuse – การลองใช้ยาเสพติด การใช้เหล้าบุหรี่ หรือยาอื่นๆที่แพทย์ไม่ได้สั่ง

6. Sexual activities – พฤติกรรมทางเพศ ความพึงพอใจทางเพศ (sexual orientation) เอกลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) พฤติกรรมรักร่วมเพศ การมีเพศสัมพันธ์ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การป้องกันการตั้งครรภ์

7. Safety/violence/abuse พฤติกรรมเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ และความรุนแรง การป้องกันอุบัติเหตุในการใช้ยานพาหนะ (สวมหมวกกันน็อค, คาดเข็มขัดนิรภัย ฯลฯ) การชกต่อยใช้อาวุธ การพกพาอาวุธ ความรุนแรงในครอบครัว การทารุณกรรม การละเมิดทางเพศ

8. Suicidal idea ความรู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้ เบื่อชีวิต ความคิดอยากตาย การพยายามฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตนเอง

สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นหรือเยาวชน เกิดจากปัจจัยทางจิตใจและสังคม ดังนี้

1. ขาดความรู้และทักษะ ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย อันตรายและความเสี่ยงต่างในการดำเนินชีวิต ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ การจัดการอารมณ์เพศตนเอง การแก้ไขปัญหาต่างๆในชีวิต การปฏิเสธ การมีกิจกรรมที่เป็นสุขเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2. ขาดความตระหนัก วัยรุ่นที่มีความรู้และทักษะในการป้องกันความเสี่ยง แต่ยังคงขาดความตระหนักและจริงจังต่อการป้องกันตนเอง เห็นประโยชน์ของการป้องกัน และเห็นโทษหรือพิษภัยจากพฤติกรรมเสี่ยง จนใช้เป็นหลักในจิตใจที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น

3. ขาดการควบคุมตนเอง ความรู้ ทักษะและความตระหนัก อาจไม่ช่วยป้องกันความเสี่ยง ถ้าวัยรุ่นไม่มีการควบคุมตนเองดีเพียงพอ อาจคล้อยตามเพื่อนหรือสิ่งแวดล้อมได้ เหล้าและยาเสพติดเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจเสียการควบคุมตนเอง อาจทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงได้

4. ขาดวิธีการที่ทำให้ตนเองพึงพอใจที่ถูกต้อง วัยรุ่นต้องการกิจกรรมที่ช่วยให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ ความสุข แต่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับได้ วัยรุ่นที่มีจุดเด่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนด้านบวกอยู่แล้ว (เช่น การเรียน กีฬา ดนตรี ฯลฯ) จะไม่แสวงหากิจกรรมด้านลบที่อาจเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ

5. ปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ หรือโรคทางจิตเวช ทำให้ขาดความสุข เก็บกดความทุกข์ใจ ความก้าวร้าว หรือเคยโดนกระทำทารุณทางกายหรือทางเพศ จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อชดเชย ปิดบัง หรือระบายอารมณ์เป็นพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้ยาเสพติดเพื่อลดความเครียด หรืออารมณ์เศร้า

6. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ทัศนคติและแบบอย่างในครอบครัว ความเป็นสุขของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน การต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และสังคม การชักจูงใจจากแฟน ดารา นักร้อง การโฆษณา ค่านิยมทางวัตถุนิยม

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่น ทำได้โดยลดปัจจัยสาเหตุ และเพิ่มปัจจัยป้องกัน และจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ดังนี้

1. การให้ความรู้ ที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงตนเองในวัยรุ่น ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย อันตรายและความเสี่ยงต่างในการดำเนินชีวิต ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ

2. การฝึกทักษะ ในการรู้จักอารมณ์และความคิดตนเอง จัดการกับอารมณ์ได้ จัดการอารมณ์เพศตนเอง การแก้ไขปัญหาต่างๆในชีวิต การปฏิเสธ การมีกิจกรรมที่เป็นสุขเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น

3. สร้างความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยง จริงจังต่อการป้องกันตนเอง เห็นประโยชน์ของการป้องกัน และเห็นโทษหรือพิษภัยจากพฤติกรรมเสี่ยง จนใช้เป็นหลักในจิตใจที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น

4. ฝึกการควบคุมตนเอง ฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง การรู้จักจิตใจตนเองและควบคุมได้ รู้จักยั้งคิด ฝึกระเบียบวินัยที่มาจากภายในใจตนเอง ฝึกการปฏิเสธเหล้าและยาเสพติดเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจเสียการควบคุมตนเอง

5. ช่วยให้วัยรุ่นมีกิจกรรมที่ทำให้ตนเองพึงพอใจที่ถูกต้อง วัยรุ่นต้องการกิจกรรมที่ช่วยให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ ความสุข แต่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับได้ วัยรุ่นที่มีจุดเด่นเป็นที่ยอมรับของเพื่อนด้านบวกอยู่แล้ว จะไม่แสวงหากิจกรรมด้านลบที่อาจเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ

6. สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี พ่อแม่เป็นแบบอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อลูก แสวงหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ครอบครัวมีความสุข ทัศนคติดีต่อการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ส่งเสริมกลุ่มเพื่อนที่ดี ให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ครอบครัว ชุมชน และสังคม

สรุปได้ว่า พฤติกรรมรุนแรง หมายถึง การกระทำด้วยกำลังหรืออำนาจทั้งทางร่างกายและวาจาที่ส่งผลให้เกิดความบาดเจ็บ ความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการเสียชีวิตของผู้ถูกกระทำ

6.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

1. ความหมายของเยาวชนและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (2558) กล่าวว่า เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่อายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่21) พ.ศ.2551 พบว่า เด็กคือ บุคคลผู้มีอายุระหว่าง 10 ปี ถึง 14 ปี และเยาวชนคือบุคคลผู้มีอายุระหว่าง 14 ปี ถึง 18 ปี

เพ็ญจันทร์ ประดับมุขและคณะ (2551) ให้ความหมายว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง เด็กที่มี พฤติกรรมความรุนแรง

2. ความหมายการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

สุณีย์ กัลละจิตร, 2556 กล่าวว่า การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มาจากคำว่า Juvenile Delinquency ซึ่งในภาษาไทยมีการแปลความหมายที่แตกต่างกัน คำว่า “ยูวอาชญากร” ใช้ในสมัยก่อน แต่มีความรุนแรงเกินไป จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน” ความหมายของคำนี้กว้างมากทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีคำจำกัดความที่แน่ชัด จะมีลักษณะและแตกต่างในแต่ละสังคม พฤติกรรมที่ส่วนใหญ่ถูกมองว่าไม่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน หรือไม่ไปตามบรรทัดฐาน ค่านิยมของสังคมจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

2. แนวคิดและทฤษฎีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

จิรพัฒน์ พรหมสิทธิการ (2543) กล่าวว่า ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีดังนี้

1) ด้านร่างกาย (Biology) อาชญากรรม เป็นลักษณะที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม รูปร่างของร่างกาย ลักษณะของกะโหลกศีรษะอาชญากรจะมีลักษณะโดยเฉพาะ คือ จะผิดแผกไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป จากทฤษฎีนี้จะเห็นได้ว่าลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิด เยาวชนที่กระทำความผิดก็จะมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างออกไปจากเยาวชนที่ไม่กระทำความผิด ซึ่งทฤษฎีนี้ก็ยังมีน้ำหนักไม่มากพอที่จะนำมาอ้างอิงสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

2) ด้านจิตวิทยา (Psychology) Freud (1965) เสนอทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เชื่อว่าการประกอบอาชญากรรมเป็นการแสดงออกของสัญชาตญาณที่ขาดการควบคุม ซึ่งทฤษฎีนี้ได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็นสามส่วน ได้แก่ Id, Ego และ Super Ego ซึ่งการขัดแย้งระหว่างส่วนต่างๆ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือการประกอบอาชญากรรมได้ง่าย

3) ด้านสังคม (Social)

(1) ทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation) นักสังคมวิทยาและอาชญาวิทยา ชื่อ Trade ระบุว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดขึ้นตามลำพัง แต่มีเทคนิคของการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นตามมาด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งการเลียนแบบนี้ บางอย่างก่อให้เกิดอาชญากรรม โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่เป็นวัยกำลังค้นหาอัตลักษณ์ เป็นวัยที่ต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง กลุ่มเพื่อนที่เป็นพรรคพวกเดียวกันจึงต้องมีทิศทางของพฤติกรรมไปในทางเดียวกัน ดังนั้นเยาวชนจึงเรียนรู้ว่าหากการเลียนแบบพฤติกรรมให้เหมือนเพื่อนจึงได้รับการยอมรับในกลุ่ม

(2) ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) Scharg, 1971 กล่าวว่าเป็นการอธิบายถึง ขบวนการที่มีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแปรเปลี่ยนไปเป็นอาชญากรรมหรือเบี่ยงเบนไป ว่าไม่มี พฤติกรรมใดที่เป็นพฤติกรรมอาชญากรได้อย่างแท้จริง แต่ที่มีพฤติกรรมอาชญากรเป็นเพราะสังคม กำหนดหรือตราหน้าให้บุคคลเป็นอาชญากรได้เพราะมีผลพื้นฐานของพฤติกรรมที่กระทำผิดและถูกตี ตราในกระบวนการยุติธรรม

(3) ทฤษฎีความผูกพันต่อสังคม (Social Bond Theory) Hirschi, 1969 กล่าวว่า

1. ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันหรือความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี (Superego or Conscience) อันเป็นความรู้สึกที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนอื่นหรือของ สังคมส่วนรวมมากกว่าตนเอง

2. ความยึดมั่น (Commitment) ได้ให้ความหมายว่าประการแรก บุคคลในฐานะที่ ต้องตัดสินใจถึงผลการกระทำหนึ่ง ทั้งเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำนั้น ประการที่สอง บุคคลนั้นจะต้องอยู่ในฐานะที่จะเลือกกระทำในลำดับความสำคัญก่อน ประการสุดท้าย จะต้อง ระมัดระวังและคำนึงถึงผลที่เกิดจากการตัดสินใจของเขา นั้นย่อมหมายความว่าบุคคลพิจารณาแล้ว เห็นว่าได้รับประโยชน์จากระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม คือก่อนการตัดสินใจที่จะกระทำผิดก็จะมี การไตร่ตรองมาแล้ว

3. ความเกี่ยวข้อง (Involvement) ในกิจกรรมของนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมของโรงเรียนเกี่ยวกับวิชาการ และไม่เกี่ยวกับวิชาการ ถ้านักเรียนทุ่มเทเวลาเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมทั้งสองด้านแล้วจะมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดต่ำ คือกิจกรรมทั้งสองด้านของโรงเรียนมีค่าเชิง ลบกับการกระทำผิด

4. ความเชื่อ (Belief) ไม่เชื่อว่าจะมีวัฒนธรรมยอมของผู้กระทำผิด (Delinquency Subculture) เพราะ ทฤษฎีการควบคุมของ Hirschi ยึดถือว่ามีแบบค่านิยมที่ใช้ร่วมกันอยู่ในกลุ่มหรือ สังคมแม้มีการล่วงละเมิดบรรทัดฐานของสังคม

(4) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential association Theory)

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการพบปะสังสรรค์ทางสังคมของคนเรา จะทำให้ได้รับการเรียนรู้ คุณธรรม และพฤติกรรมต่างๆ ของผู้อื่น การที่ผู้ใดจะรับเอาพฤติกรรมใดมาปฏิบัติขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้น เลือกหรือมีโอกาสรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาได้มากกว่ากัน โดยพิจารณามุ่งไปที่กลุ่มเพื่อน ประเภท ของเพื่อนและลักษณะรวมทั้งพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน สาระที่น่าสนใจคือ ก่อนที่เด็กและเยาวชนจะ คบเพื่อนที่กระทำผิด ตนเองยังไม่มีความคิดโน้มเอียงที่จะกระทำผิด แต่เมื่อได้คบเพื่อนกระทำ ความผิดแล้วจึงได้เรียนรู้ค่านิยม ทักษะคดี และกลวิธี เทคนิคที่โน้มแนวโน้มให้กระทำความผิดในที่สุดจะมี พฤติกรรมและบุคลิกภาพเป็นคนที่เห็นว่าการกระทำผิดเป็นของธรรมดา

3. สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ทิพย์วรรณ กิตติพร (2550) กล่าวว่า สาเหตุการกระทำผิดของบุคคลประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล

ด้านจิตใจวัยรุ่นเป็นอีกวัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในชีวิตของบุคคลเพราะเป็น วัยเชื่อมต่อระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ บางทีก็จะได้ชื่อต่างๆ กันว่า “วัยรุ่น วัยรุ่น วัยวิกฤต วัย หัวเลี้ยวหัวต่อหรือวัยพายุบูแคม” (Stress and Storm) ซึ่งหมายถึงมีความผันผวนทางอารมณ์ ไม่มี

ความมั่นคงทางอารมณ์มักเป็นอารมณ์ที่รุนแรง มีความกดดันสูง และถ้าวัยรุ่นสามารถดำเนินชีวิตผ่านช่วงนี้ไปอย่างราบรื่นไม่มีปัญหาที่ซับซ้อนมาก วัยรุ่นก็จะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้อย่างดีและสามารถใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็จะทำให้วัยรุ่นประสบความยุ่งยาก เพราะเป็นช่วงที่มีความสับสนทางด้านจิตใจมากที่สุดมากกว่าวัยอื่นๆ

ด้านร่างกาย การพัฒนาการทางด้านร่างกายของวัยรุ่นเป็นไปในแง่ของความเจริญงอกงามถึงขีดสมบูรณ์สูงสุดหรือสภาวะของการมีวุฒิภาวะ (Maturation) เพื่อให้วัยรุ่นต่างๆ ของร่างกาย ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตทางร่างกายและพัฒนาการทางร่างกายในด้านต่างๆ ของวัยรุ่นส่วนใหญ่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของวัยรุ่นที่มักเกิดจากการทำงานของต่อมไร้ท่อซึ่งทำหน้าที่ผลิตฮอร์โมนต่างๆ ที่มีผลต่อจิตใจ อารมณ์

ด้านการศึกษา วัชรพันธ์ ประดิษฐ์พงษ์ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของนักศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาทในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 7 พบว่า ระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปวส. มีทัศนคติต่อสาเหตุการก่อเหตุทะเลาะวิวาทใกล้เคียงกัน และสูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อนุมานได้ว่า อยู่ในช่วงของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายจิตใจค่อนข้างรวดเร็ว มีความคิดความอ่านรวดเร็วแต่ขาดความรอบคอบ และตอบโต้อย่างรุนแรงเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม รักเพื่อนและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับตนเอง ต้องการเป็นจุดเด่นและเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไป ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ไม่ดีก็ตาม

2) ปัจจัยด้านครอบครัว ครอบครัวคือสถาบันแรกและเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุด เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่อบรมขัดเกลานิสัย ปลูกฝังค่านิยม สั่งสอนให้รู้จักรับผิดชอบชีวิต การสอนให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ถ้าเด็กถูกละเลยมาในครอบครัวเช่นใด เด็กก็就会被อบรมสั่งสอนให้เป็นอย่างนั้น

3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมมีการเรียนรู้ด้วยการคบหาสมาคม พบปะใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์กันต่อเนื่อง อิทธิพลจากความสัมพันธ์กันจะทำให้เกิดการเรียนรู้มีผลเกิดขึ้นรุนแรงมากน้อยอย่างไร ขึ้นกับความถี่และกลุ่มเพื่อนจะมีมากเพียงใดในขอบเขตปริมาณและคุณภาพของความสัมพันธ์ที่บุคคลนั้นมีต่อกัน

4. สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย สถาบันทางสังคม และองค์กรอื่นๆ

สถาบันทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา การคบเพื่อน และชุมชนและสภาพแวดล้อม องค์กรอื่นๆ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ มาตรการเชิงรุก, มาตรการต่อเนื่อง, มาตรการทางสังคม, มาตรการทางกฎหมาย และ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

สรุป แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชน ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของเยาวชน การกระทำผิดของเยาวชนอาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ ได้แก่ การขาดการควบคุม การเลียนแบบพฤติกรรม การถูกตีตรา การคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน และการคบเพื่อน

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 ด้านมรรคมืองค์ 8

งานวิจัยในประเทศ

วรรณดี หนูหลง (2539) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตนเองด้วยทางสายกลาง ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “ทางสายกลาง” เป็นทางแห่งความถูกต้อง มีจุดตั้งต้นที่ความเห็นถูกต้องและก่อให้เกิดความคิดความตั้งใจถูกต้อง แล้วก็แสดงออกมาเป็นการพูดจาถูกต้อง การกระทำหรือการงานถูกต้อง การประกอบอาชีพถูกต้อง ความพยายามถูกต้อง ความมีสติถูกต้องและสมาธิถูกต้อง (สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ) มรรคมีองค์ 8 เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจในทางที่ถูกต้อง เป็นองค์มรรคที่ต้องเกิดขึ้นรวมกับองค์มรรคอื่นเป็นทางเดินของชีวิตที่ถูกต้อง เป็นการกระทำทางกาย วาจา ใจที่ถูกต้อง ไม่นำไปสู่ความทุกข์ มีประโยชน์มากในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคล

สำราญ เพียนอก (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ของวัยรุ่นระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่นตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ในภาพรวมมีระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับมาก ได้แก่ ด้านความเห็น ด้านความเพียร และด้านสติการระลึกรู้ ส่วนด้านที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสมาธิความตั้งมั่น ด้านการเลี้ยงชีพ ด้านความคิด ด้านการพูด และด้านการกระทำ

หทัยณัฐ แก้วบัวดี (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บไซต์โดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธเรื่องอริยมรรคสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสระยาโยสมวิทยา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนผ่านเว็บไซต์โดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ เรื่องอริยมรรค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบทเรียนผ่านเว็บไซต์โดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ เรื่องอริยมรรคพบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนผ่านเว็บไซต์โดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ เรื่อง อริยมรรค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สรุป จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมรรคมีองค์ 8 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองโดยใช้หลักการดำเนินชีวิตตามแนวคิด มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองให้มีความประพฤติดีทั้งกาย วาจา และใจ มีคุณธรรมจริยธรรม

7.2 ด้านนีโอฮิวแมนนิส

ศตพร วิไลรัตน์ (2532) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียน ด้วยวิธีการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง จากผลการวิจัยพบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ถูกสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีการพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กก่อนวัยที่ไม่ได้รับการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสผลของความคิดสร้างสรรค์สูงมากกว่า

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2538) ได้ศึกษาผลของการฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิตต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในสถานสงเคราะห์หญิง บ้านเกร็ดตระการ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า สตรีที่ผ่านการฝึกอาสนะและสมาธิตามแนวคิดนีโอ

อิวแมนนิสมีความเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่ไม่ได้รับการสอนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิสมีผลสูงมากกว่า

วิลลักษณ์ ตีระมาศวณิช (2539) ได้ศึกษาการใช้แนวคิดนีโออิวแมนนิสเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการแสดงออกด้านจริยธรรม จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติในระดับ .01 และความถี่ของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเชิงลบลดลงหลังการทดลอง ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น

อุไรวรรณ ชมวัฒนา (2539) ได้ศึกษาผลของการสอนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิสที่มีต่อการพัฒนาทักษะยิมนาสติกลีลาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า หลังการฝึกเป็นเวลา 10 สัปดาห์นักเรียนที่ได้รับการสอนแนวคิดนีโออิวแมนนิสมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะยิมนาสติกลีลาสูงขึ้น

เยาวลักษณ์ โพธิ์สุทธิ (2540) ได้ศึกษาผลของเจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเองของผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการสร้างพลังและความสำเร็จของชีวิตด้วยแนวคิดนีโออิวแมนนิส ผลการวิจัยพบว่า ผู้ได้รับการอบรมแนวคิดนีโออิวแมนนิสมีเจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเองใน 5 กิจกรรมคือ กิจกรรมการฝึกสมาธิ กิจกรรมการฝึกโยคะอาสนะ กิจกรรมการจูงใจใต้สำนึก กิจกรรมการเข้าเกาซิกิ กิจกรรมทานอาหารที่เป็นประโยชน์

สมศักดิ์ เจริญศรี (2543) ได้ศึกษาผลของการสอนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิสที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนนอกระบบโรงเรียนแบบทางไกล จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนอกระบบโรงเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิส มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนนอกระบบโรงเรียนที่ไม่ได้รับการสอนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิส

จิรนาฏ ยิ่งศักดิ์มงคล (2544) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้กิจกรรมตามแนวคิดนีโออิวแมนนิสต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุหญิงในสถานสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมแนวคิดนีโออิวแมนนิส

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเสริมอุปนิสัย 7 ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักแนวคิดนีโออิวแมนนิสและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเยาวชนตอนปลายที่ไม่ได้รับ

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโออิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเมื่อเปรียบเทียบกับที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมแนวคิดนีโออิวแมนนิส

ชนาธิป ศิริปัญญาวงศ์ (2550) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบของการสุภาพะทางจิตจากการได้รับแนวคิดนีโออิวแมนนิสและสัญญาแห่งการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

ด้วยการวิจัยเชิงทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมีสุขภาพทางจิตสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่ไม่ได้รับในระดับนัยยะ .05

เกียรติวรรณ อมาตยกุลและคณะ (2555) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืนผลการวิจัยพบว่ามี การนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนามนุษย์ ให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทุกด้านพร้อมกัน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

Reschly (2008) ได้ศึกษาผลการปฏิบัติต่อการสร้างเสริมการคิดบวกของอารมณ์ตนเอง ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่ฝึกการคิดบวกแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการควบคุมความคิด อารมณ์และ พฤติกรรมที่ดีกว่าผู้ที่ปฏิบัติต่อการเสริมสร้างการคิดบวกน้อยกว่า

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยเป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมทุกด้านทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ได้แก่การเป็นบุคคลที่มีสุขภาพดี มีคลื่นสมองต่ำ การมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง มีความรัก ความเมตตา มีพลังเชิงบวก ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน

7.3 ด้านจริยธรรม

อรอุมา เจริญสุข (2552) ได้ศึกษาและตรวจสอบความตรงของโมเดลตัวแปรกำกับที่ มีการส่งผ่านสมรรถนะการตัดสินใจทางจริยธรรมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพฤติกรรม จริยธรรมของนักเรียน : การประยุกต์ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม และ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของปัจจัยด้านสถานการณ์ต่อพฤติกรรม จริยธรรมสูงกว่าอิทธิพลของปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม และอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยเชิงสาเหตุมีค่า สูงกว่าขนาดอิทธิพลทางอ้อมผ่านสมรรถนะการตัดสินใจทางจริยธรรมอยู่มาก

สุรีย์พร สุนทรศารทูล (2553) ได้ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ และเพื่อนำเสนอรูปแบบ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูในระดับมากรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การ กำหนดนโยบายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู 2) การกำหนดความจำเป็นในการพัฒนา 3) การกำหนด วัตถุประสงค์และวิธีการพัฒนา 4) การดำเนินงานฝึกอบรม การพัฒนาและการส่งเสริมการพัฒนา 5) การประเมินผลการฝึกอบรมและการพัฒนา

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านจริยธรรมพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนากิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมจริยธรรมในกลุ่มต่างๆทั้งนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และกลุ่มบุคคลทั่วไป โดยที่การเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

7.4 ด้านเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและพฤติกรรมรุนแรง

เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ และคณะ (2551) ได้ศึกษามิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผล ต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน พบว่าการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ต้องมองไปที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา กลไกและคุณค่าทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เป็นการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของสังคม คือ ความรุนแรงดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาในระดับบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม การแก้ปัญหาคความรุนแรงในเด็กและเยาวชนต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ การดำเนินการในเชิงปฏิบัติในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม การสร้างแกนนำเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรง การอบรม การให้ความรู้ และการทำงานผ่านกลไกสภาเยาวชน กลไกระดับจังหวัด และท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการดำเนินการโดยเร่งด่วน

เกียรติภูมิ วงศ์รจิต และคณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า แบบประเมินความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อความรุนแรง ด้านพฤติกรรมรุนแรง และด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรง สามารถนำไปประเมินความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงได้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555) ได้ศึกษาเรื่องมาตรการของเจ้าหน้าที่ตำรวจและมาตรการทางสังคมกับการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในโรงเรียน/นักศึกษาต่างสถาบัน พบว่า สาเหตุการทะเลาะวิวาทของนักเรียน/นักศึกษาต่างสถาบัน เกิดจากความอยากต้องการแก้แค้นคู่กรณีหรือปกป้องตนเองจากการถูกทำร้าย การขาดความอดทนอดกลั้นและยับยั้งชั่งใจ ความคึกคะนองและอยากรู้้อยากลอง ต้องการเรียกร้องความสนใจ และอยากเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม รุ่นพี่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ปลุกฝังค่านิยม และทัศนคติในทางที่ผิดให้กับรุ่นน้อง ครอบครัแตกแยกหรือผู้ปกครองปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลเอาใจใส่บุตรหลานและผลักรทำให้สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ อาจารย์ฝ่ายปกครองของสถานศึกษามีจำนวนไม่พอเพียงต่อการควบคุมดูแลนักเรียน/นักศึกษา ชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดีส่งผลให้นักเรียน/นักศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และสื่อมวลชนเสนอข่าวที่มีลักษณะรุนแรงและบ่อยครั้งทำให้นักเรียน/นักศึกษามีพฤติกรรมเลียนแบบ

ณัฐภรณ์ โสภณทัต (2557) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง กรณีศึกษาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ระดับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ได้แก่ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านการคบเพื่อนที่กระทำผิด โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยค่านิยมการใช้ความรุนแรงในสถาบัน ซึ่งส่งผลทำให้ปัจจัยทั้ง 2 ด้านนี้ มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวและชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์ผ่านปัจจัยค่านิยมการใช้ความรุนแรงในสถาบันนั้นพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวและชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์ทางตรงแต่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและพฤติกรรมรุนแรงพบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงและสาเหตุการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาที่เกิดจากปัจจัยต่างๆได้แก่ การขาดการควบคุมอารมณ์ตนเอง การขาดความอดทน การขาดความเมตตา การคบเพื่อน และประเด็นปัญหาครอบครัว เป็นต้น

งานวิจัยต่างประเทศ

Reschly (2008) ได้ศึกษาผลการปฏิบัติต่อการสร้างเสริมการคิดบวกของอารมณ์ตนเอง ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่ฝึกการคิดบวกแก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการควบคุมความคิด อารมณ์และพฤติกรรมที่ดีกว่าผู้ที่ปฏิบัติต่อการเสริมสร้างการคิดบวกน้อยกว่า

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยรวบรวมศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อได้ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เบื้องต้น เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานดังนี้

1) ศึกษาความต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา

2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980) โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 7 ขั้นตอน มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา

3) แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4) แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม Borba (2001) มี 7 องค์ประกอบ คือ 1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy) 2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) 3. การควบคุมตนเอง (Self-Control) 4. ความเคารพ (Respect) 5. ความเมตตา (Kindness) 6. ความอดทน (Tolerance) 7. ความเป็นธรรม (Fairness)

5) แนวคิดมรรคมีองค์แปด พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2555) มี 8 ประการ คือ 1. สัมมาทิฐิ: เห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ: คิดชอบ 3. สัมมาวาจา: พูดชอบ 4. สัมมากัมมันตะ: กระทำชอบ 5. สัมมาอาชีวะ: หาเลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ: เพียรชอบ 7. สัมมาสติ: ระลึกชอบ 8. สัมมาสมาธิ: ตั้งจิตมั่นชอบ

6) แนวคิดเกี่ยวกับนีโอฮิวแมนนิส เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2542) มี 4 ประการคือ 1. การมีคลื่นสมองต่ำ, สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2. การสร้างสภาพจิตใจที่ดีต่อตนเอง 3. การให้ความรัก/การให้พลังเชิงบวก 4. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

2.กระบวนการ

เป็นขั้นตอนที่นำปัจจัยนำเข้าทั้งหมดมากำหนดเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบรรยากาศไปสู่การเรียนรู้

1.1 ผู้วิจัยวางแผนติดต่อประสานงานผู้บริหารและอาจารย์ฝ่ายกิจการนักเรียน ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการขอความอนุเคราะห์จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ขอเก็บข้อมูลวิจัย ขอทดลองใช้เครื่องมือ และขอรับสมัครกลุ่มทดลองที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยเตรียม ประสานงานเรื่องสถานที่การจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาและช่วงวันเวลาที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.2 ผู้วิจัยเตรียมการประสานงานกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อทำความรู้จัก แนะนำตนเอง พบปะพูดคุยในบรรยากาศอิสระ ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยเตรียมรายละเอียดวัตถุประสงค์ ประโยชน์และคุณค่าของการเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อชี้แจงให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทราบข้อมูลเบื้องต้นและให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสมัครเข้าร่วมกลุ่มทดลองด้วยความสมัครใจ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินกิจกรรมกับผู้เรียน ด้านความคิดเห็นทั่วไปและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางจริยธรรม และข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง วิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมากำหนดเป็นกรอบในการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม

3.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลสาเหตุปัญหาพฤติกรรมรุนแรง วิธีแก้ปัญหาความรุนแรง และกรอบความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม นำมาสร้างแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาเป็นแนวคิดในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน และกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถประเมินผล จากตัวชี้วัดความสำเร็จได้ เพื่อสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) ความเป็นธรรม 2) ความเคารพ 3) การควบคุมตนเอง 4) ความอดทน 5) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 6) ความเมตตา 7) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยนำแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

5.2 สร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามกรอบแนวคิดของ Knowles (1980) 7 ขั้นตอน

5.3 ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาสาระ ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาความรู้แนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม 7 ด้าน

5.4 ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยมีขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

ขั้นตอนที่ 2 คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ

ขั้นตอนที่ 3 ประพฤติดีมีวินัย

ขั้นตอนที่ 4 เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ

5.5 ผู้วิจัยสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

5.6 ผู้วิจัยออกแบบพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้และกิจกรรมที่วางไว้

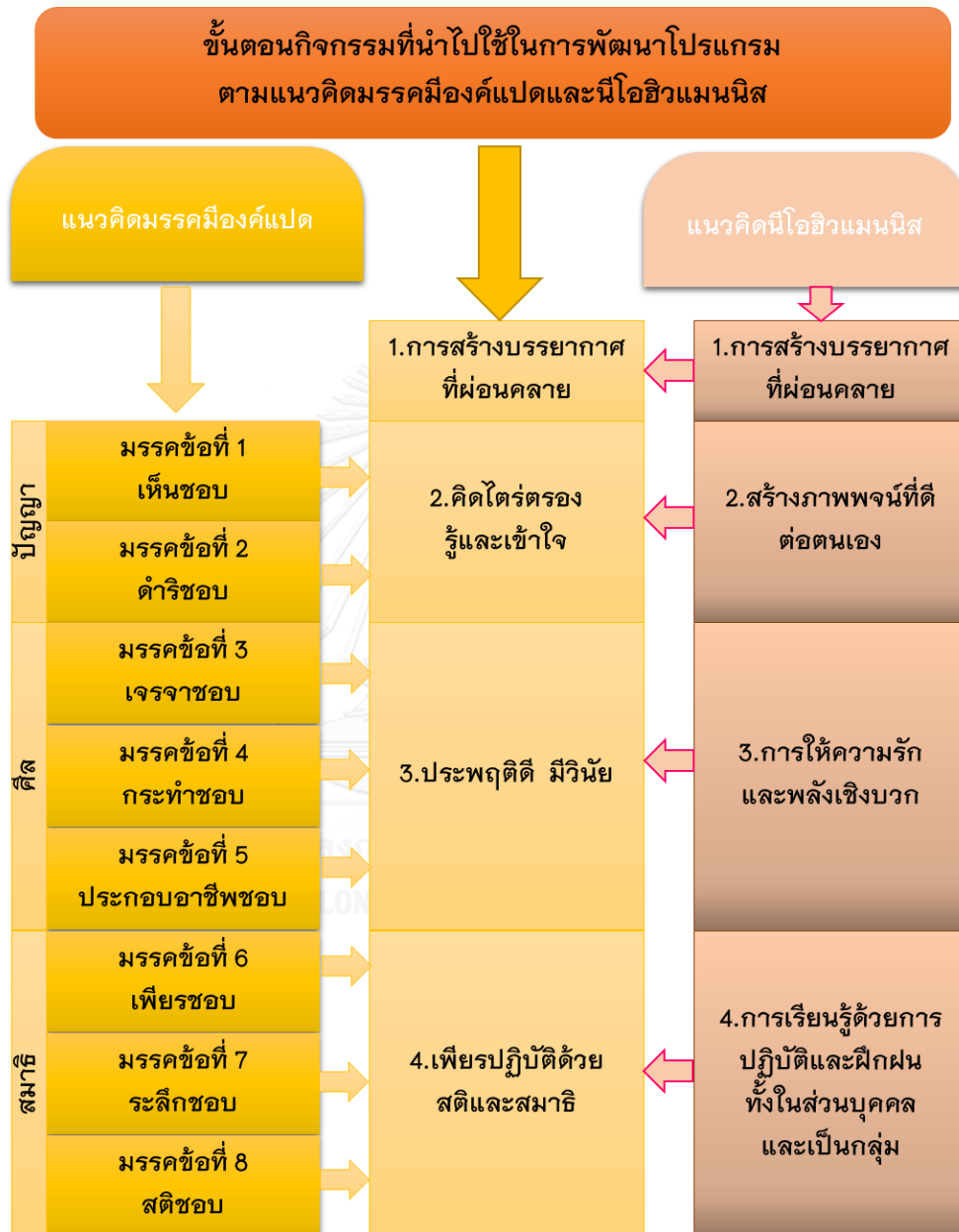
ผู้วิจัยนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ จัดดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบและแบบประเมินตนเองก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ (Pre-test และ Post-test) ขั้นที่ 7 การประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยประเมินผลจากเครื่องมือในการวิจัยที่สร้างขึ้น ได้แก่แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

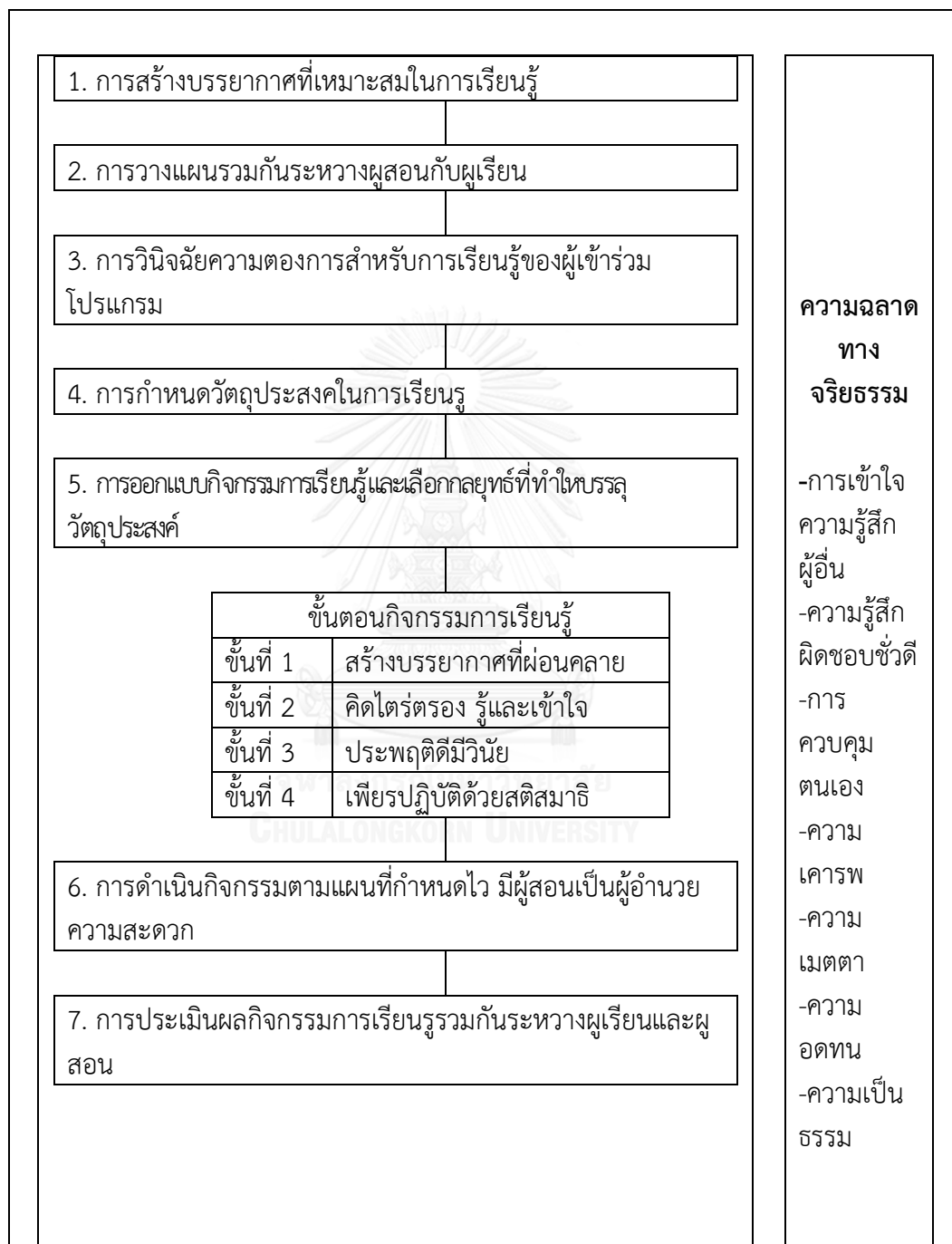
3.ผลลัพธ์

หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงศึกษาผล ปัจจัย และเงื่อนไข ในการนำโปรแกรมไปใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงให้ได้โปรแกรมที่มีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการวิเคราะห์หาแนวทางและมาตรการเพื่อป้องกันพฤติกรรมรุนแรงดัง โดยผู้วิจัยนำเสนอในแผนภาพที่ 1, 2 ,และ 3 ดังต่อไปนี้

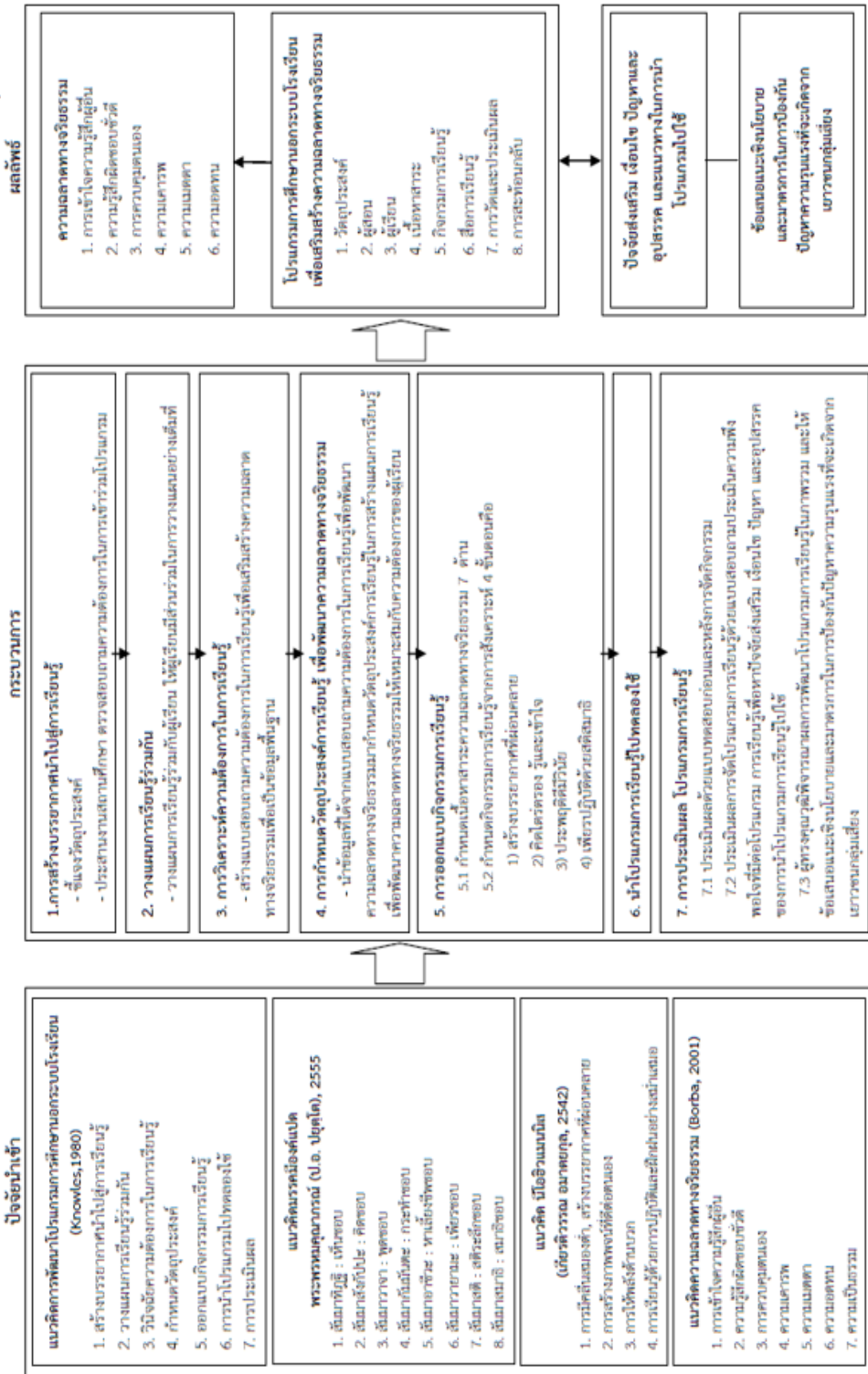
แผนภาพที่ 1 แสดงการสังเคราะห์แนวคิดและขั้นตอนกิจกรรมที่นำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

แผนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด
มรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม
สำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

กรอบแนวคิด การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดมิกซ์แอนด์แมช และคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความหลากหลายทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวความคิด

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ดำเนินการทดลองแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังทดลอง (The One Group Pretest Posttest Design) ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แนวคิดมรรคมืองค์แปด แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม รวมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นการรอบแนวคิดในการสังเคราะห์และพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้อย่างแท้จริงเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาตามแนวคิดของ Borba (2001) ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ 1) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3) การควบคุมตนเอง 4) ความเคารพ 5) ความเมตตา 6) ความอดทน 7) ความเป็นธรรม และนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านการกำหนดเนื้อหา แผนกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาข้อมูลพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1) ประชากร ได้แก่ ครู อาจารย์ในสถานศึกษาสถานศึกษาอาชีวะกลุ่มเฝ้าระวังด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู อาจารย์ในสถานศึกษาสถานศึกษาอาชีวะกลุ่มเฝ้าระวังด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง จำนวน 14 คน

1.3 วิธีการศึกษา

โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยโดยสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างอิสระเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เสนอขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม แล้วปรับแก้ให้มีความครอบคลุมตรงตามเนื้อหา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สถิติและการวิจัย จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบจำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีวศึกษา จำนวน 1 ท่าน (ตามภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสม ภาษาที่ใช้ และความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ได้ค่า IOC .96 มากกว่า 0.05

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

2. ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความต้องการในการเรียนรู้ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเฝ้าระวังด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 8 แห่งและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 13 แห่ง รวมจำนวนสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเฝ้าระวังด้าน

ความประพจน์ไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้นจำนวน 21 แห่ง รวมทั้งสิ้น 24,954 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) ในการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่ศึกษาทั้งหมด ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% จากจำนวนประชากรทั้งหมด 24,954 คน จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายได้ 14 แห่ง แห่งละ 40 คน รวมจำนวน 560 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในระบบ ประเภทอาชีวศึกษากลุ่มเฝ้าระวังด้านความประพจน์ไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลสาเหตุปัญหาพฤติกรรมรุนแรง วิธีแก้ปัญหา ความรุนแรง และความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่กำลังศึกษาในปัจจุบัน สถานที่พักอาศัย รายได้เฉลี่ยที่ได้รับต่อเดือน ที่มาของรายได้ พฤติกรรมที่เคยมี สาเหตุที่มีพฤติกรรมดังกล่าว ประสบการณ์การเรียนรู้ความฉลาดทางจริยธรรม ประสบการณ์และความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจ 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3) การควบคุมตนเอง 4) ความเคารพ 5) ความเมตตา 6) ความอดทน 7) ความยุติธรรม เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2538)

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการน้อยที่สุด

การพิจารณาแปลผลเป็นไปตามเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ยเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มีผลการพิจารณาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

2.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือ คือแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เสนอขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม แล้วปรับแก้ให้มีความครอบคลุมตรงตามเนื้อหา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สถิติและการวิจัย จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบจำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีวศึกษาจำนวน 1 ท่าน (ตามภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสม ภาษาที่ใช้ และความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ได้ค่า IOC .96 มากกว่า 0.05 ผู้วิจัยปรับแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ได้แก่ เปลี่ยนข้อความที่ใช้บางข้อให้มีความเหมาะสม

จากนั้นผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเป้าหมายด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร และนำแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ได้จากการปรับปรุง จำนวน 40 ชุด ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเป้าหมายด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเที่ยง ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient: α) ของแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมเท่ากับ .96 จากนั้นผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเป้าหมายด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 แห่ง และนำแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนแห่งละ 40 ชุด รวม 560 ชุด โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งและรับเอกสารแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำแบบสอบถามตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไปและพบว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์จำนวน 394 ชุด

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละ และนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมในรูปแบบตาราง นำเสนอค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นทำการสรุปข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2.7 ผลที่ได้รับ

จากการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์

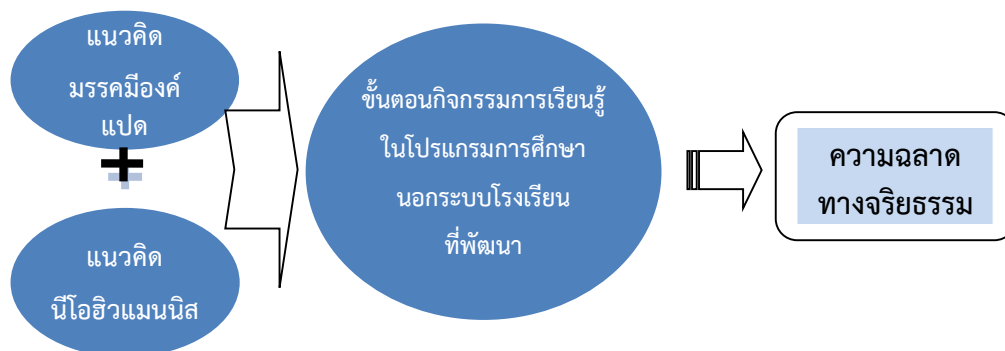
เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ตามแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Knowles (1980) 7 ขั้นตอน

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Knowles (1980) 7 ขั้นตอน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และนำแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม 7 ด้าน ตามแนวคิดของ Borba (2001) กำหนดเป็นเนื้อหาวิชา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 พบความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 7 ด้านเรียงลำดับดังนี้คือ ด้านความเป็นธรรม ด้านความเคารพ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความอดทน ด้านความรู้สึกรับผิดชอบข้อดี ด้านความเมตตา และด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จากนั้นศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดมรรคมีองค์แปด แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำมาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ ประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 4 แสดงกรอบแนวคิดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางจริยธรรม

2. ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามขั้นตอนการจัดโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980) ดังมีขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบรรยากาศไปสู่การเรียนรู้

1.1 ผู้สอนติดต่อประสานงานผู้บริหารและอาจารย์ฝ่ายกิจการนักเรียน ในสถาบันการ อาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขต กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการขอความอนุเคราะห์จัดโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน ขอเก็บข้อมูลวิจัย ขอทดลองใช้เครื่องมือ และขอรับสมัครกลุ่มทดลองที่ เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 30 คน ผู้สอนทำความเข้าใจกับอาจารย์และสถานศึกษา ประสานงาน เรื่องสถานที่การจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาและช่วงวันเวลาที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สภาพแวดล้อมขณะคุยกันมีลักษณะสบายๆผ่อนคลาย ไม่เครียด และบรรยากาศ เป็นมิตร

1.2 ผู้สอนประสานงานกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ทำความรู้จัก แนะนำตนเอง พบปะพูดคุย ในบรรยากาศอิสระ ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและกลุ่ม เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้สอนชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ ประโยชน์และคุณค่าของการเข้าร่วม โปรแกรม เพื่อให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทราบข้อมูลเบื้องต้นและให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสมัครเข้า ร่วมกลุ่มทดลองด้วยความสมัครใจ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ผู้สอนสัมภาษณ์ผู้สมัครเข้าร่วมกลุ่มทดลอง ด้านความคิดเห็นทั่วไปและแนวทางในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมี องค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีการตั้งกลุ่มทำงานที่เป็นผู้เรียนในหน้าที่ต่างๆ เพื่อช่วยประสานงานระหว่างผู้สอน สถานศึกษาและ กลุ่มผู้เรียน และมอบหมายหน้าที่ต่างๆเพื่อทำงานร่วมกัน ได้แก่การประสานงานรวบรวมรายชื่อ

ประวัติ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การรับลงทะเบียน การรับผิดชอบแจกเอกสาร นอกจากนี้ยังมี การร่วมกันตกลงวางแผนการร่วมกันด้านเวลาที่ใช้ในแผนกิจกรรมการเรียนรู้ พูดคุยปรึกษาหา ข้อตกลงร่วมกันในการร่วมกิจกรรมในโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ผู้สอนพูดคุยสอบถามข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มทดลอง ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลสาเหตุปัญหาทั่วไปของพฤติกรรมรุนแรงที่พบ และวิธี แก้ปัญหาความรุนแรง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับในแผนกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ตรงตามกรอบความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มทดลอง จากการหาข้อตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน ผู้สอนนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 3 มา กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ในการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรค มืองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) ความเป็นธรรม 2) ความเคารพ 3) การควบคุมตนเอง 4) ความอดทน 5) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 6) ความเมตตา 7) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคเมืองค์แปดและ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยนำแนวคิด มรรคเมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่ม เสี่ยงใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้สอนสังเคราะห์แนวคิดมรรคเมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความ ฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่ม มีรายละเอียดแนวคิดดังนี้

5.1.1 แนวคิดมรรคเมืองค์แปด เป็นกระบวนการพัฒนาตน ซึ่งมีความสอดคล้องและสัมพันธ์ กับแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2555) กล่าวว่ามรรคเมืองค์ แปด เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตน โดยที่บุคคลจะฝึกฝนตนเอง พัฒนาชีวิตของตนเอง ให้มี ความสามารถที่จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างดี นั้นบุคคลต้องพัฒนาชีวิตอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติและฝึกฝน ด้วยการนำไตรสิกขาคือศีล สมาธิ และปัญญาเข้ามาจัดเข้าในชีวิตของตนให้เกิดเป็นวิถีชีวิต เป็นแนว ปฏิบัติที่ถูกต้องมี องค์ประกอบ 8 ประการ เรียกว่า มรรคเมืองค์แปด คือแก่นของศาสนาพุทธ เป็นทาง สายกลาง ให้ยึดปฏิบัติ ซึ่งเชื่อถือได้ว่าเป็นหลักคิดที่นำผู้ถือปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐ มีรายละเอียด ดังนี้ มรรคข้อที่ 1 คือความเห็นชอบ เป็นการพิจารณาเห็นตามความเป็นจริง มรรคข้อที่ 2 คือดำริ ชอบ เป็นการคิดถูกต้อง คิดในทางที่ดีมีประโยชน์ ไม่คิดโลภอยากได้ ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดเบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น มรรคข้อที่ 3 คือเจรจาชอบ หรือวาจาชอบ เป็นการฝึกใจสำรวมควบคุมคำพูด ให้พูด ถูกต้อง ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคายและไม่พูดเพ้อเจ้อไร้สาระ มรรคข้อที่ 4 คือการ กระทำชอบ เป็นการปฏิบัติดี ทำดี ประพฤติดี ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤตินอกใจในกาม มรรค ข้อที่ 5 คือการประกอบอาชีพชอบ เป็นการประกอบอาชีพที่ดี ถูกต้องสุจริต มรรคข้อที่ 6 คือ ความ

เพียรชอบ มีความมานะพยายามในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความถูกต้อง มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ มรรคข้อที่ 7 คือ สติชอบ เป็นการมีสติระลึกอยู่ที่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเกิดความสุข หรือความทุกข์ รู้ตนว่ากำลังทำอะไรอยู่ และมรรคข้อที่ 8 คือ สมาธิชอบ เป็นการฝึกจิต ทำให้ใจอยู่หนึ่ง สรรวมจิตให้แน่วแน่มั่นใจจดจ่อ สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วิตกกังวล ทำการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.2 แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้มีพฤติกรรมที่ดีงาม มีโอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองโดยสามารถตรวจสอบตนเอง วิเคราะห์ตนเอง พบจุดแข็งจุดอ่อน และพัฒนาจุดอ่อนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาชีวิตของตนให้สมบูรณ์ สามารถเผชิญปัญหา ปฏิบัติตามแนวทาง และแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น ทำให้พันธุกรรม สามารถปรับตัว เรียนรู้ รักตนเอง รักผู้อื่น ใส่ใจเขาใจเรา ใส่ใจสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3) การให้ความรักและ การให้พลังเชิงบวก 4) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม ผู้สอนได้นำคำสอนเรื่องมรรคมืองค์แปดตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2555) และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2542) มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

5.2 ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยมีขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำ ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่การเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ การฝึกสติด้วยลมหายใจ การนั่งสมาธิ การฝึกพลังจินตนาการ การร้องเพลงภาวนา(เพลงใบไม้ต้นเดียวกัน) การฝึกลมหายใจกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การฝึกโยคะเลียนแบบท่าสัตว์ ท่านอนตาย การเต้นรำเกาซิกิ

ขั้นตอนที่ 2 คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง มีความรู้สึกต่อตัวเองด้านบวก คิดบวก รู้สึกว่าตัวเองดี มีคุณค่าตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เห็นสิ่งต่างๆ คิดวิเคราะห์ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญา ไม่คิดโลภอยากได้ ไม่คิดพยายาม ไม่คิดเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น รู้และเข้าใจถูกต้อง ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด

ขั้นตอนที่ 3 ประพฤติดีมีวินัย เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนมีความรักให้กับตนเองและผู้อื่น มีความรักให้กับทุกสิ่งได้แก่ สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้พลังด้านบวกกับผู้อื่น ได้แก่ การยิ้ม ชม สบตา สัมผัส ทักทาย ใช้คำพูดด้านบวกกับตัวเองและผู้อื่น ประพฤติดีมีวินัย พูดดี ไม่พูดโกหก ไม่พูดยุให้แตกแยก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ ทำดี ไม่ฆ่าสัตว์เช่นฆ่าผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม และซื่อสัตย์มีวินัยตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด

ขั้นตอนที่ 4 เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติและฝึกฝนด้วยตนเองและเป็นกลุ่มในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยความหมั่นเพียรจากกิจกรรมต่างๆในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และฝึกฝนการมีสติ ระลึกได้คอยเตือนตนเองอยู่เสมอ รู้ตัว รู้ทันอารมณ์ตัวเอง ไม่เผลอ และมีสมาธิ มีจิตใจจดจ่อ แน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

5.3 ผู้สอนสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและนิโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ตอบสนองต่อความต้องการในการเรียนรู้และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน มีแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสิ้นจำนวน 10 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดการจัดโปรแกรมตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
1. แผนการเรียนรู้ที่ 1	รวม 8 ชั่วโมง
การปฐมนิเทศ	30 นาที
การทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเรียน	1 ชั่วโมง
การทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเรียน	1 ชั่วโมง
กิจกรรมละลายพฤติกรรม/กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	4 ชั่วโมง
กิจกรรมลมหายใจแห่งสติ	30 นาที
กิจกรรมนั่งสมาธิ	30 นาที
กิจกรรมการเดินรำกาชิกิ	1 ชั่วโมง
2. แผนการเรียนรู้ที่ 2	รวม 8 ชั่วโมง
เรื่องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความเมตตา ความอดทน	
กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน	1 ชั่วโมง
กิจกรรมรู้เขารู้เรา	3 ชั่วโมง
กิจกรรมคนช่างชม	3 ชั่วโมง
กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน	30 นาที
กิจกรรมนั่งสมาธิ	30 นาที
3. แผนการเรียนรู้ที่ 3	รวม 8 ชั่วโมง
เรื่องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความเมตตา ความอดทน	
กิจกรรมลมหายใจพาสุข	2 ชั่วโมง
กิจกรรมฟังให้ถึงหัวใจ	3 ชั่วโมง

รายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
กิจกรรมภาพปราบเซียน	2 ชั่วโมง
กิจกรรมลมหายใจพาสุข	1 ชั่วโมง
4. แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความเมตตา ความอดทน ความเป็นธรรม	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน	30 นาที
กิจกรรมนั่งสมาธิ	30 นาที
กิจกรรมคุณเป็นผู้ฟังที่ดีหรือไม่	1 ชั่วโมง
กิจกรรมฟังให้รู้ดูให้เห็น	3 ชั่วโมง
กิจกรรมประทับมือสื่อถึงใจ	3 ชั่วโมง
5. แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความเมตตา ความอดทน ความเป็นธรรม การควบคุมตนเอง	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมพลังแห่งจินตนาการ	30 นาที
กิจกรรมการเดินรำกาชิกิ	1 ชั่วโมง
กิจกรรมเราคือใบไม้ต้นเดียวกัน	30 นาที
กิจกรรมทดสอบอายุจริง	4 ชั่วโมง
กิจกรรมเรื่องเล่าจากประสบการณ์ : สิ่งที่เจอเมื่อมีการแข่งคิว ในญี่ปุ่น	2 ชั่วโมง
6. แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องความเคารพ การควบคุมตนเอง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเป็น ธรรม	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมโยคะพาสนุก	2 ชั่วโมง
กิจกรรมแก้วน้ำแห่งสติ	30 นาที
กิจกรรมนั่งสมาธิ	30 นาที
กิจกรรมการเคารพตนเองทางกาย วาจา ใจ	3 ชั่วโมง 30 นาที
7. แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องความเคารพ การควบคุมตนเอง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเป็น ธรรม	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน	30 นาที
กิจกรรมลมหายใจพาสุข	30 นาที
กิจกรรมพลังแห่งจินตนาการ	30 นาที
กิจกรรมการเคารพครอบครัว และผู้อื่น ทางกาย วาจา ใจ	6 ชั่วโมง 30 นาที

รายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระยะเวลา
8. แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องความเคารพ การควบคุมตนเอง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเป็น ธรรม	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมลมหายใจพาสุข	30 นาที
กิจกรรมโยคะพาสนุก	1 ชั่วโมง
กิจกรรมไปไม้ตันเดียวกัน	30 นาที
กิจกรรมการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ	5 ชั่วโมง
9. แผนการเรียนรู้ที่ 9 เรื่องความเคารพ การควบคุมตนเอง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเป็น ธรรม	รวม 8 ชั่วโมง
กิจกรรมการเดินรำกาชิกิ	1 ชั่วโมง
กิจกรรมคนมีมารยาท	3 ชั่วโมง
กิจกรรมPost-it คิดไม่ยั้ง	4 ชั่วโมง
10. แผนการเรียนรู้ที่ 10	รวม 7 ชั่วโมง
กิจกรรมPost-it (ต่อคิดไม่ยั้ง)	3 ชั่วโมง
กิจกรรมต้นไม้แห่งความหวังพลังแห่งดวงใจ	30 นาที
กิจกรรมนั่งสมาธิ	30 นาที
การทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมหลังเรียน	1 ชั่วโมง
การทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรมหลังเรียน	1 ชั่วโมง
การประเมินกิจกรรมหลังการอบรม	1 ชั่วโมง
รวม	79 ชั่วโมง

5.4 การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ใช้เวลาทั้งสิ้นจำนวน 110 ชั่วโมง มี 3
ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด
และนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงใช้เวลาทั้งสิ้น
จำนวน 79 ชั่วโมง มีรายละเอียดกิจกรรม สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 รายละเอียดกิจกรรมตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์
1.กิจกรรมละลายพฤติกรรม/กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	1.เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนและให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน 2.เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เรียน
2. กิจกรรมรู้เขารู้เรา	1. เพื่อให้ผู้เรียนพูดถึงตัวเองด้านบวก มีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น 2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น
3.กิจกรรมลมหายใจแห่งสติ	1.เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการหายใจเข้า-ออกอย่างมีสติ
4.กิจกรรมนั่งสมาธิ	1.เพื่อให้ผู้เรียนฝึกวิธีการนั่งสมาธิอย่างง่าย ๆ 2.เพื่อให้ผู้เรียนทำจิตใจให้สงบ
5.กิจกรรมการเต้นรำเกาชิกิ	1.เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสติพร้อมการเคลื่อนไหวมือและเท้า 2.เพื่อให้ผู้เรียนได้ออกกำลังกายและผ่อนคลาย
6. กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน	1.เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกสติในชีวิตประจำวัน 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกสติในชีวิตประจำวัน โดยการภาวนาผ่านบทเพลง 3. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย จิตใจที่เบิกบานมีความสุข
7. กิจกรรมรู้เขารู้เรา	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องการเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเองและผู้อื่น 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
8.กิจกรรมคนข้างชม	1. เพื่อให้ผู้เรียนพูดชมผู้อื่น 2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการพูดถึงผู้อื่นในด้านบวกให้พลังเชิงบวก ด้วยหลักความรัก ความเมตตา
9.กิจกรรมลมหายใจพาสุข	1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการกำหนดลมหายใจให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของร่างกาย

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์
	<ol style="list-style-type: none"> 2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ มีสมาธิ 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย 4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติและฝึกฝนการบริหารร่างกายในชีวิตประจำวัน
10.กิจกรรมฟังให้ถึงหัวใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการฟังเพื่อสามารถรับรู้ความรู้สึกและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการฟังอย่างมีสติ มีสมาธิ 3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการฟังด้วยความอดทน มีเมตตา ปราศจากอคติ มีความเป็นธรรม
11.กิจกรรมภาพปราบเซียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการมีสติสมาธิ 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย
12.กิจกรรมทดสอบการคิดบวก	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการคิดบวกภายใต้สถานการณ์ต่างๆ 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจผู้อื่น 3. เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมองสิ่งต่างๆอย่างที่มีมันเป็น
13.กิจกรรมฟังให้รู้ดูให้เห็น	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อฝึกผู้เรียนให้สามารถฟังและสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่ได้ฟังได้ 2. เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิมีใจจดจ่อกับสิ่งที่ฟัง
14.กิจกรรมทดสอบการฟัง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อทดสอบผู้เรียนว่าเป็นผู้ฟังที่ดีหรือไม่
15.กิจกรรมประทัมมือสื่อถึงใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนเพลิดเพลินสนุกกับการเรียนรู้ 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกัน 3. เพื่อให้ผู้เรียนคิดบวก สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมกัน 4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานด้วยสติรู้ทัน และมีสมาธิจดจ่อกับการทำงาน
16.กิจกรรมพลังแห่งจินตนาการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกจินตนาการ ฝึกความคิด

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์
	2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสร้างภาพพจน์ด้านบวกให้กับตัวเอง
17. กิจกรรมทดสอบอายุจริง	1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดและวิเคราะห์พฤติกรรมและการกระทำของตนเอง 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเห็นสิ่งต่างๆตามความเป็นจริง คิดถูกต้องตามเหตุผลด้วยตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะการใช้ชีวิตอย่างรู้คุณค่าของร่างกายที่ถูกต้อง
18. กิจกรรมเรื่องเล่าจากประสบการณ์ : สิ่งที่เจอเมื่อมีการแข่งคิวในญี่ปุ่น	1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟังและรับรู้ความรู้สึกและเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการฟังอย่างมีสติ มีสมาธิ มีใจจดจ่อ 3. เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การมีระเบียบวินัย
19. กิจกรรมฝึกโยคะพาสนุก	1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสติสมาธิ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกโยคะแบบง่ายๆ
20. กิจกรรมแก้วน้ำแห่งสติ	1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกสติสมาธิ
21. กิจกรรมเคารพตนเองด้วยกาย วาจา ใจ	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพตนเอง ทางกาย วาจา ใจ
22. กิจกรรมเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางกาย วาจา ใจ	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางกาย วาจา ใจ
23. กิจกรรมเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ
24. กิจกรรมคนมีมารยาท	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมมีมารยาทในสถานการณ์ต่างๆ
25. กิจกรรม Post – it คิดไม่ยั้ง	1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดถูกต้องและประพฤติตนได้ถูกต้อง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์
	3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
26.กิจกรรมต้นไม้แห่งความหวัง พลังแห่งดวงใจ	1. เพื่อให้ผู้เรียนสรุปความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมใช้เวลาทั้งสิ้นจำนวน 19 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 การศึกษาติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงใช้เวลาทั้งสิ้นจำนวน 12 ชั่วโมง

5.3 ผู้วิจัยเป็นวิทยากรสอนเองและคัดเลือกวิทยากรร่วมที่มีคุณสมบัติคือเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและการจัดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านและมีประสบการณ์ด้านมรรคมืองค์แปด ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนโยคะ การภาวนาด้วยบทเพลง การนั่งสมาธิ และคัดเลือกผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ การเต้นเกาซิกิ และการฝึกพลังจินตนาการ โดยทีมวิทยากรเป็นผู้มีทักษะ ความสามารถ และเจตคติที่ดี เข้าใจขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้มีการประชุมหารือร่วมกับทีมวิทยากรร่วมและผู้ช่วยวิจัยหลายครั้งเพื่อเตรียมการสอน ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และขณะช่วงพักหลังการสอนและช่วงหลังเลิกการเรียนการสอนมีการประชุมย่อยเพื่อปรึกษาความคิดเห็น ทบทวน และสะท้อนกลับในสิ่งที่สอนร่วมกันทุกครั้ง และนำผลการประชุมที่ได้มาปรับกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง ระดับปวช.จำนวน 30 คน ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้สอนเองและผู้อำนวยความสะดวก พร้อมทีมวิทยากรร่วม มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรม รวม 110 ชั่วโมง โดยมีกิจกรรมต่างๆที่กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ การละลายพฤติกรรม ทำความรู้จักกันผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง การดำเนินการตามโปรแกรมซึ่งต้องร่วมมือกันดำเนินการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ตามแนวทางมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

จากหน่วยการเรียนรู้และใบงานความรู้ ที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้กระตุ้นส่งเสริมและจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการเสริมแรงให้ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ที่มีมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็น ทั้งกิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเดี่ยว มีการร่วมระดมสมองและอภิปรายผล จากนั้นผู้วิจัยสรุปรายละเอียดการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวทางมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

การดำเนินการทดลอง ใช้การทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว โดยวัดผลก่อนและหลังการทดลอง

One group pretest – posttest design

สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบการวิจัย

T ₁	หมายถึง	การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้
X	หมายถึง	การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตสำนึกเชิงวิพากษ์และแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน
T ₂	หมายถึง	การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยจัดให้มีการประเมินความก้าวหน้าร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการที่ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ สามารถนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาแก้ไขตนเองได้ และมีการติดตามประเมินผลหลังการเรียนรู้ผู้วิจัยจัดให้มีการประเมินผลดังนี้

7.1 แบบประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
2. แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

7.2 แบบประเมินผลหลังการเรียนรู้ ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม ใช้เครื่องมือชุดเดียวกับ Pretest โดยทำการวัดหลังจากดำเนินการตามโปรแกรมเสร็จสิ้นแล้ว
2. แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม ใช้เครื่องมือชุดเดียวกับ Pretest โดยทำการวัดหลังจากดำเนินการตามโปรแกรมเสร็จสิ้นแล้ว

3. แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3.3 แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม และเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน คือผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนีโอฮิวแมนนิสผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและจริยศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความฉลาดทางจริยธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย (รายชื่อตามภาคผนวก ข) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพร้อมแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา คือค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) มากกว่า 0.5 เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วได้นำเครื่องมือและโปรแกรมที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง ระดับปวช.ในกรุงเทพมหานครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4.2 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม และแบบทดสอบความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม วิเคราะห์ความยากง่าย ได้ค่าระหว่าง 0.2-0.8 และวิเคราะห์ดัชนีอำนาจจำแนก ได้ค่าระหว่าง 0.2 ขึ้นไป

4.3 เครื่องมือที่เป็นแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2538)

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับระดับความต้องการน้อยที่สุด

การพิจารณาแปลผลเป็นไปตามเกณฑ์ของคะแนนเฉลี่ยเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มีผลการพิจารณาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้

4.50 – 5.00	ระดับ	ความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 3.49	ระดับ	ความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	ระดับ	ความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	ระดับ	ความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	ระดับ	ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลองการใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ดังนี้

1.วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2.วิธีการดำเนินการวิจัย

1. หลังจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังทดลอง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความฉลาดทางทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงว่าหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงครบแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

2. หลังจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงว่าหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

3. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จากกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโปรแกรมให้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการต่อไป

4. ผู้วิจัยจัดทำแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ

เสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และอาจารย์ในสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ที่สร้างขึ้น โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน คือผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนีโอฮิวแมนนิสผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและจริยศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความฉลาดทางจริยธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย (รายชื่อตามภาคผนวก ข) โดย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพร้อมแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา คือค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) มากกว่า 0.5

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปข้อมูล

6. ผลที่ได้รับ

ได้ทราบผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อนำไปประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน (รายชื่อตามภาคผนวก ค) เพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้รับไปปรับปรุงข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ที่สร้างขึ้น โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเวศวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและจริยศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความฉลาดทางจริยธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย (รายชื่อตามภาคผนวก ข) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพร้อมแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา คือ ค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) มากกว่า 0.5

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปข้อมูล

6. ผลที่ได้รับ

ได้ทราบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตารางที่ 3 สรุปการดำเนินงานในการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ต้องทำ	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	เครื่องมือ	วิเคราะห์ข้อมูล
1.เพื่อศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	วัดความต้องการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	ความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม	- หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และสื่อออนไลน์	-แบบสอบถาม ความต้องการเรียนรู้ -แบบสัมภาษณ์	สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ต้องทำ	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง	เครื่องมือ	วิเคราะห์ข้อมูล
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด มรรคมีองค์แปด และแนวคิด นีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	พัฒนาโปรแกรมตามหลักวิชาการ และตรงกับความ ต้องการในการ เรียนรู้ของเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	-แนวทางการพัฒนาโปรแกรม -แนวคิดมรรค -แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส -ความฉลาดทางจริยธรรม	- หนังสือ ตำรา เอกสารทาง วิชาการ และ สื่อออนไลน์ - ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ สำหรับ ตรวจสอบ โปรแกรม	- แบบประเมิน โปรแกรม สำหรับ ผู้ทรงคุณวุฒิ	-ใช้สถิติพื้นฐาน -วิเคราะห์เนื้อหา
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไข ที่เกี่ยวข้องในการ ใช้โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด มรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง จริยธรรม สำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	- วัดพฤติกรรม ความฉลาดทาง จริยธรรม -วัดความรู้ความ ฉลาดทางจริยธรรม	-ระดับ พฤติกรรมความ ฉลาดทาง จริยธรรม -ระดับความรู้ ความฉลาดทาง จริยธรรม -ความคิดเห็น ต่อโปรแกรมฯ	- หนังสือ ตำรา เอกสารทาง วิชาการ และ สื่อออนไลน์ - ผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับ ตรวจสอบ เครื่องมือ	- แบบวัด พฤติกรรม ความฉลาดทาง จริยธรรม -แบบวัดความรู้ ความฉลาดทาง จริยธรรม	-ใช้สถิติพื้นฐาน -t-test แบบ dependent -วิเคราะห์เนื้อหา
	-สอบถามความคิดเห็นต่อ โปรแกรมฯจาก กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ -สอบถามปัจจัย และเงื่อนไขที่ เกี่ยวข้องในการใช้ โปรแกรมฯ			-แบบประเมิน ความคิดเห็นต่อ โปรแกรมฯ- แบบสัมภาษณ์ ปัจจัยและ เงื่อนไขที่ เกี่ยวข้องในการ ใช้โปรแกรมฯ	

วัตถุประสงค์	กิจกรรม ที่ต้องทำ	ข้อมูลที่ ต้องการ	แหล่งข้อมูล ผู้เกี่ยวข้อง	เครื่องมือ	วิเคราะห์ ข้อมูล
4.เพื่อศึกษา ข้อเสนอแนะเชิง นโยบายและ มาตรการในการ ป้องกันปัญหา ความรุนแรงที่จะ เกิดจากเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	ร่างข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายและ มาตรการในการ ป้องกันปัญหา ความรุนแรงที่จะ เกิดจากเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	ข้อมูลผลการใช้ โปรแกรม และ ปัจจัยและ เงื่อนไข ที่ เกี่ยวข้องในการ ใช้โปรแกรม	-ผลจากการใช้ โปรแกรม และ ปัจจัยและ เงื่อนไข ที่ เกี่ยวข้องในการ ใช้โปรแกรมฯ -ผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับ ตรวจสอบร่าง ข้อเสนอฯและ แบบสัมภาษณ์	แบบร่าง ข้อเสนอ แนะเชิง นโยบาย และแบบ สัมภาษณ์	-วิเคราะห์ เนื้อหา

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้

ตอนที่ 4 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ผลการศึกษา 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจากแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการสัมภาษณ์ครู อาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวะกลุ่มเผ่าละวังด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยงจำนวน 14 คน ได้ข้อมูลดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

“นักเรียนในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ระดับหนึ่ง ปกติไม่ค่อยมีปัญหาการขัดแย้งในโรงเรียน เชื่อฟังและมีสัมมาคารวะครูอาจารย์ในโรงเรียน มีแค่ส่วนน้อยที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวบ้าง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นเรื่องที่สำคัญ เด็กก็มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง ส่วนใหญ่จะมีเรื่องกับนักเรียนต่างสถาบัน บางที่ไม่รู้จักกันก็มีเรื่องแล้ว”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดสติ ไม่สามารถควบคุมตนเอง มองว่าตัวเองไม่ได้ ได้รับความเป็นธรรม เพราะส่วนใหญ่เหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นมักเกิดจากภายนอกสถาบัน พอมีการโดนทำร้ายจากฝ่ายตรงข้ามก่อน เด็กเราไม่ได้เป็นฝ่ายเริ่มก่อน พอวิงหนีไม่ทันถูกจับ เลยมองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็จะมีการเอาคืนอีก บางทีเด็กตีๆที่ไม่ก้าวร้าวก็เลยร่วมไปด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“พฤติกรรมโดยรวมเด็กส่วนใหญ่มีความเห็นอกเห็นใจรักกันช่วยเหลือกันดีในสถาบัน อาจจะมีบ้างที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีเรื่องวินัยบ้างที่มาเรียนสาย อาจจะต้องรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ดีไม่ควรทำ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“เรื่องทะเลาะวิวาทในโรงเรียนมีน้อย แต่ปกติเด็กกลุ่มเสี่ยงจะมีเด็กก้าวร้าว 2 แบบ คือ ก้าวร้าวโดยธรรมชาติ ติดตัวมา กับก้าวร้าวเพราะสิ่งแวดล้อม มันก็มีระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง เด็กรุ่นน้องก็จะเชื่อฟังเคารพรุ่นพี่ บางครั้งน้องมีเรื่องกลับบ้านโดนทำร้าย รุ่นพี่ก็ไปช่วย บางครั้งเหตุการณ์หรือสถานการณ์พาไป เด็ดดีถูกทำร้ายก็เกิดความเคียดแค้นบ้าง ต้องพกอาวุธไว้ป้องกันตัวเองบ้าง สติกับการรู้จักยับยั้งแยกถูกผิดก็สำคัญเวลาเกิดเหตุจะได้คิดแก้ปัญหาว่าต้องทำอะไร”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“ความฉลาดทางจริยธรรมก็สำคัญและจำเป็น จะช่วยทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีวินัย มีความประพฤติดี รู้ว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไร มีความอดทนอดกลั้นต่อคำพูดร้ายหรือคำพูดล้อเลียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ในโรงเรียนก็มีเด็กกลุ่มเสี่ยงบ้างแต่ก็มีมาตรการลงโทษในโรงเรียน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ส่วนใหญ่เด็กที่สถาบันก็มีระเบียบวินัยดี รู้จักช่วยเหลือมีน้ำใจ มีสัมมาคารวะต่อครู อาจารย์ มีส่วนหนึ่งที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ส่วนใหญ่มักมีปัญหาออกโรงเรียน ในโรงเรียนมีเรื่องเล็กๆน้อยๆ ส่วนใหญ่สามารถควบคุมตนเองได้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“มีบ้างที่นักเรียนพูดจากันไม่ดี ทำให้เกิดปัญหาทะเลาะวิวาท มีแหย่กันไปแหย่กันมา บางครั้งไม่สามารถระงับอารมณ์ได้ก็มีเรื่องมีปากเสียงกัน แต่ในโรงเรียนไม่ค่อยมีเรื่องร้ายแรง มีบ้างที่มีเรื่องชกต่อยกันนอกโรงเรียน ก็พยายามแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“นิสัย พฤติกรรมนี้บางทีก็ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงและสิ่งแวดล้อมทางบ้านด้วย เด็กกลุ่มเสี่ยง ส่วนใหญ่ชีวิตน่าสงสาร ครอบครัวแตกแยก ต้องทำงานหาเงิน เด็กพวกนี้บางคนต้องไปทำงานหลังเลิกเรียน บางคนก็ทำงานเลิกดึก ความจริงเรื่องทะเลาะเบาะแว้งในสถาบันมีน้อย ส่วนใหญ่จะเกิดนอกโรงเรียน มีบ้างที่มีมาดักหน้าโรงเรียน ซึ่งเด็กจะต้องมีวิธีการคิดที่จะตัดสินใจแก้ปัญหา ส่วนใหญ่ถ้าเกิดเหตุการณ์มีการดักทำร้ายจะบอกให้หนีหรือเลี่ยงการปะทะ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ถ้ารู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรักเมตตา ไม่คิดเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น เหตุทะเลาะวิวาทก็จะน้อยลง บางคนใจร้อนมุทะลุก็เกิดความรุนแรง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“บางคนก็มี บุคลิกภาพก้าวร้าวบ้างแต่ส่วนน้อย ขาดการรู้จักควบคุมตนเอง จะกระทำรุนแรงเมื่อโกรธ มีทำลายข้าวของบ้าง แต่ทั่วไปก็เชื่อฟัง มีระเบียบวินัยในโรงเรียนดี”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“ในโรงเรียนไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความรุนแรง มีเรื่องทะเลาะขัดแย้งเล็กๆน้อยๆ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นนอกโรงเรียนบางครั้งเด็กเราไปทำให้เขาไม่พอใจโดยที่ไม่รู้ตัว เช่น การเร่งเครื่องยนตร์มอเตอร์ไซด์”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

“การแก้ปัญหาอย่างมีสติ มองโลกแง่ดี รู้จักยับยั้งพฤติกรรมของตัวเอง จะทำให้ไม่เกิดความรุนแรง ที่โรงเรียนจะสอนให้รู้จักหลีกเลี่ยงสถานการณ์รุนแรง ไม่ต้องไปเข้าร่วม แต่บางทีก็ห้ามได้ยากเพราะเด็กมีความรักในสถาบันเห็นเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้องประสบปัญหาที่เข้าไปช่วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“ปัญหาเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องวินัยการมาเรียนสาย การขาดเรียน ทางโรงเรียนจะมีมาตรการตรวจสอบและลงโทษ ถ้ามาสายประจำจะแจ้งผู้ปกครอง หรือเชิญผู้ปกครองมาพบ และหักคะแนนพฤติกรรมคือ ขาดเรียนวันละ 5 คะแนน และมาสายวันละ 3 คะแนน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

สรุป จากการสัมภาษณ์ครู อาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวะกลุ่มเป้าหมายด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยงเรื่องพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงพบว่า ส่วนใหญ่ปัญหาทะเลาะวิวาทในโรงเรียนหรือสถานศึกษามีน้อย ความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่จำเป็น

สำหรับนักเรียนกลุ่มเสียง ได้แก่ การสามารถควบคุมตนเองได้ในสถานการณ์ต่างๆ การคิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา การรู้จักแยกผิดถูก การรู้จักแก้ไขปัญหาอย่างมีสติเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรง การมีความรัก ความเมตตา ความอดทนอดกลั้นต่อคำพูดขี้ขี้ ความเคารพต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม และการไม่ได้รับความเป็นธรรม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับเยาวชนกลุ่มเสียงจากแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลแสดงสภาพทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	326	82.70
1.2 หญิง	68	17.30
รวม	394	100
2. อายุ		
2.1 15-16 ปี	350	88.83
2.2 17-18 ปี	40	10.15
2.3 19-20 ปี	4	1.02
รวม	394	100
3. ระดับการศึกษา นักเรียนชั้น		
3.1 ปวช ปี.1	126	32.00
3.2 ปวช ปี.2	131	33.20
3.3 ปวชปี. 3	137	34.80
รวม	394	100

ข้อมูลแสดงสภาพทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
4. สาขาวิชาที่ท่านกำลังศึกษาในปัจจุบัน		
4.1 สาขาวิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	89	22.59
4.2 สาขาวิชาซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล	91	23.10
4.3 สาขาวิชางานยานยนต์	114	28.93
4.4 สาขาวิชางานเชื่อมโลหะ	23	5.84
4.5 สาขาวิชาโยธา	77	19.54
รวม	394	100
5. เวลาเรียน		
5.1 ภาคปกติ	383	97.20
5.2 ภาคพิเศษ	1	0.30
5.3 อื่นๆ	10	2.50
รวม	394	100
6. สถานที่พักอาศัย		
6.1 บ้านของบิดามารดา	326	82.74
6.2 บ้านของผู้ปกครอง เช่น ลุง ป้า น้า อา	32	8.12
6.3 หอพักบ้านเช่ากับเพื่อนโรงเรียนเดียวกัน/	13	3.30
6.4 หอพักบ้านเช่ากับเพื่อนต่างโรงเรียน/	4	1.02
6.5 หอพักบ้านเช่ากับรุ่นพี่/	7	1.78
6.6 อื่นๆ (โปรดระบุ)	12	3.04
รวม	394	100
7. รายได้เฉลี่ยที่ท่านได้รับต่อเดือน		
7.1 น้อยกว่า 3,000 บาท	142	36.00
7.2 3,001 บาท – 4,000 บาท	136	34.50
7.3 4,001 บาท – 5,000 บาท	39	9.90
7.4 5,001 บาท – 6,000 บาท	18	4.60
7.5 มากกว่า 6,000 บาท	37	9.40
7.6 อื่นๆ (โปรดระบุ))	22	5.60
รวม	394	100

ข้อมูลแสดงสภาพทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
8. ที่มาของรายได้ของท่าน		
8.1 จากบิดามารดา	327	83.00
8.2 จากผู้ปกครอง	44	11.20
8.3 หารายได้ด้วยการทำงานของตนเอง	18	4.60
8.4 5,001 บาท -6,000 บาท	5	1.30
รวม	394	100
9. ท่านเคยมีพฤติกรรมข้อใดต่อไปนี้		
9.1 พุดจาหยาบคาย	254	64.50
9.2 ชกต่อย	136	34.50
9.3 ไม่เคยมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง	100	25.40
9.4 ขว้างปาสิ่งของ	98	24.90
9.5 ใช้อาวุธ	70	17.80
9.6 ตบตี	42	10.70
9.7 อื่นๆ	2	0.50
รวม	394	100
10. กรณีที่ท่านตอบว่าเคยมีพฤติกรรมดังที่กล่าวในข้อ 9 ข้อใดเป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมนั้น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
	160	40.60
10.1 การทะเลาะกัน	81	20.60
10.2 เพื่อนชวน	57	14.50
10.3 การเผชิญเหตุซึ่งหน้า	27	6.90
10.4 การเขม่นกันโดยไม่มีเหตุผล	30	7.60
10.5 อื่นๆ		
รวม	394	100
11. ท่านคิดว่าท่านมีความฉลาดทางจริยธรรมมากน้อยเพียงใด		
11.1 มาก	58	14.70
11.2 ปานกลาง	286	72.60
11.3 น้อย	50	12.70
รวม	394	100

ข้อมูลแสดงสภาพทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
12. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมมากนักน้อยเพียงใด		
12.1 มาก	60	15.20
12.2 ปานกลาง	293	74.40
12.3 น้อย	41	10.40
รวม	394	100
13. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดมรรคมีองค์แปดมากนักน้อยเพียงใด		
13.1 มาก	60	15.20
13.2 ปานกลาง	265	67.30
13.3 น้อย	69	17.50
รวม	394	100
14. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมมากนักน้อยเพียงใด		
14.1 มาก	98	24.90
14.2 ปานกลาง	257	65.20
14.3 น้อย	39	9.90
รวม	394	100
15. สถานศึกษาของท่านจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมหรือไม่		
15.1 มี	329	83.50
15.2 ไม่มี	65	16.50
รวม	394	100
16. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมหรือไม่		
16.1 มี	255	64.70
16.2 ไม่มี	139	35.30
รวม	394	100
17. ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมหรือไม่		
17.1 ต้องการ	272	69.00
17.2 ไม่ต้องการ	122	31.00
รวม	394	100

จากตารางที่ 4 พบว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.70 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 17.30 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-16 ปี ร้อยละ 88.83 รองลงมาคือ 17-18 ปี ร้อยละ 10.15 และน้อยที่สุดคือ 19-20 ปี ร้อยละ 1.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้น ปวช. ปี 1 ร้อยละ 32 รองลงมาคือ ปวช. ปี 2 ร้อยละ 33.20 และน้อยที่สุดคือ ปวช. ปี 3 ร้อยละ 34.80 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาในสาขาวิชางานยานยนต์ ร้อยละ 28.93 รองลงมาคือ สาขาวิชาซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล ร้อยละ 23.10 และน้อยที่สุดคือสาขาวิชางานเชื่อมโลหะ ร้อยละ 5.84 ส่วนใหญ่เรียนในภาคปกติร้อยละ 97.2 รองลงมาคือ เรียนเวลาอื่นๆร้อยละ 2.50 และน้อยที่สุดคือเรียนภาคพิเศษ ร้อยละ 0.30 ส่วนใหญ่พักอาศัยที่บ้านของบิดามารดา ร้อยละ 82.74 รองลงมาคือ พักอาศัยที่บ้านของผู้ปกครอง ร้อยละ 8.12 และน้อยที่สุดคือ พักอาศัยที่หอพัก/บ้านเช่ากับเพื่อนต่างโรงเรียน ร้อยละ 1.02 ส่วนใหญ่ได้รับรายได้ น้อยกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 36 รองลงมาได้รับรายได้ประมาณ 3,001 บาท - 4,000 บาท ร้อยละ 34.50 และน้อยที่สุดคือ อื่นๆ ร้อยละ 5.60 ส่วนใหญ่ได้จากบิดามารดา ร้อยละ 83 รองลงมาคือ จากผู้ปกครองร้อยละ 11.20 และน้อยที่สุดคือ หารายได้เสริมด้วยตนเองร้อยละ 1.30 ตามลำดับ สภาพพฤติกรรมโดยทั่วไปส่วนใหญ่พูดจาหยาบค้าย ร้อยละ 64.50 รองลงมาคือชกต่อย ร้อยละ 34.50 ไม่เคยมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง ร้อยละ 25.40 และน้อยที่สุดคือ มีพฤติกรรมอื่นๆ ร้อยละ 0.50 สาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวส่วนมากเกิดจากการทะเลาะกัน ร้อยละ 40.60 รองลงมาคือจากเพื่อนชวน ร้อยละ 20.60 และน้อยที่สุดคือจากสาเหตุอื่นๆ ร้อยละ 7.60 ส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความฉลาดทางจริยธรรมปานกลาง ร้อยละ 72.60 รองลงมาคือมีความฉลาดทางจริยธรรมมาก ร้อยละ 14.70 และน้อยที่สุดคือมีความฉลาดทางจริยธรรมน้อย ร้อยละ 12.70 ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมปานกลาง ร้อยละ 74.40 รองลงมาคือ มีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมมากร้อยละ 15.20 และน้อยที่สุดคือ มีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมร้อยละ 10.40 ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดมรรคมีองค์แปดปานกลาง ร้อยละ 67.30 รองลงมาคือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดมรรคมีองค์แปดน้อย ร้อยละ 17.50 และน้อยที่สุดคือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดมรรคมีองค์แปดมาก ร้อยละ 15.20 ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสปานกลาง ร้อยละ 65.20 รองลงมาคือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสน้อย ร้อยละ 24.90 และน้อยที่สุดคือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาก ร้อยละ 9.90 ส่วนใหญ่แจ้งว่าสถานศึกษาจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ร้อยละ 83.50 และแจ้งว่าไม่มี ร้อยละ 16.50 ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมร้อยละ 64.70 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 35.30 ส่วนใหญ่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ร้อยละ 69.00 ไม่ต้องการเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 31.00 ส่วนใหญ่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงปิดเทอม ร้อยละ 28.68 สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงเปิดเทอม ร้อยละ 40.61 และมีผู้ไม่ตอบร้อยละ 30.71

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำแนกเป็นรายด้าน

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (Empathy)	3.51	.84	มาก
2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience)	3.59	.81	มาก
3. การควบคุมตนเอง (Self-Control)	3.63	.83	มาก
4. ความเคารพ (Respect)	3.64	.87	มาก
5. ความเมตตา (Kindness)	3.56	.83	มาก
6. ความอดทน (Tolerance)	3.61	.87	มาก
7. ความเป็นธรรม (Fairness)	3.65	.91	มาก
รวม	3.59	.85	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าโดยภาพรวมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.59 (S.D. = .85) เรียงลำดับดังนี้ ด้านความเป็นธรรม มีคะแนนเฉลี่ย 3.65 (S.D. = .91) ด้านความเคารพ มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .87) ด้านการควบคุมตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.63 (S.D. = .83) ด้านความอดทน มีคะแนนเฉลี่ย 3.61 (S.D. = .87) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีคะแนนเฉลี่ย 3.59 (S.D. = .81) ด้านความเมตตา มีคะแนนเฉลี่ย 3.56 (S.D. = .83) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 3.51 (S.D. = .91)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ

ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จำแนกเป็นรายข้อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.1 ท่านรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น	3.52	.95	มาก
1.2 ท่านช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน	3.51	.94	มาก
1.3 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความใส่ใจ	3.51	.92	มาก
รวม	3.51	.93	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.51 (S.D. = .91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.1 ท่านรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 3.52 (S.D. = .95) รองลงมาคือ ข้อ 1.2 ท่านช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน มีคะแนนเฉลี่ย 3.51 (S.D. = .94) และข้อ 1.3 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความใส่ใจ มีคะแนนเฉลี่ย 3.51 (S.D. = .93)

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ

ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี จำแนกเป็นรายชื่อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2.1 ท่านประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น	3.52	1.00	มาก
2.2 ท่านละเอียดใจและยอมรับผิดเมื่อท่านทำผิด	3.59	.91	มาก
2.3 ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบ	3.67	.93	มาก
รวม	3.59	.94	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.59 (S.D. = .94) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 2.3 ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 (S.D. = .93) รองลงมาคือ ข้อ 2.2 ท่านละเอียดใจและยอมรับผิดเมื่อท่านทำผิด มีคะแนนเฉลี่ย 3.59 (S.D. = .91) และต่ำสุดคือ ข้อ 2.1 ท่านประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 3.52 (S.D. = 1.00)

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ

ฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านการควบคุมตนเอง จำแนกเป็นรายชื่อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3.1 ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์	3.67	.92	มาก
3.2 ท่านคิดอย่างรอบคอบก่อนทำสิ่งใดไม่ผลิผลลาม	3.60	.91	มาก
3.3 ท่านสามารถรอคอยอย่างอดกลั้น	3.61	.95	มาก
รวม	3.63	.92	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านการควบคุมตนเอง โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.63 (S.D. = .92) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 3.1 ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 (S.D. = .93) รองลงมาคือ ข้อ 3.3 ท่านสามารถรอคอยอย่างอดกลั้น มีคะแนนเฉลี่ย 3.61 (S.D. = .95) และต่ำสุดคือ ข้อ 3.2 ท่านคิดอย่างรอบคอบก่อนทำสิ่งใดไม่ผลิผลลาม มีคะแนนเฉลี่ย 3.60 (S.D. = .95)

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงด้านความเคารพ จำแนกเป็นรายข้อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4.1 ท่านปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าด้วยความอ่อนน้อมและการให้เกียรติ	3.69	1.05	มาก
4.2 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง	3.58	.94	มาก
4.3 ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้มีความคิดเห็นต่างกัน	3.66	.93	มาก
รวม	3.64	.97	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านความเคารพ โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .97) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 4.1 ท่านปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าด้วยความอ่อนน้อมและการให้เกียรติมีคะแนนเฉลี่ย 3.69 (S.D. = 1.05) รองลงมาคือ ข้อ 4.3 ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้มีความคิดเห็นต่างกัันมีคะแนนเฉลี่ย 3.66 (S.D. = .93) และต่ำสุดคือ ข้อ 4.2 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 (S.D. = .94)

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงด้านความเมตตา จำแนกเป็นรายข้อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5.1 ท่านช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	3.55	.92	มาก
5.2 ท่านเสียใจทุกครั้งเมื่อเห็นคนถูกทำร้าย	3.49	.97	มาก
5.3 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี ไม่เยาะเย้ย ดุถูก ล้อเลียน หรือสบประมาทผู้อื่น	3.64	.93	มาก
รวม	3.56	.94	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านความเมตตา โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนในกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.56 (S.D. = .94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 5.3 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี ไม่เยาะเย้ย ดุถูก ล้อเลียน หรือสบประมาทผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .93) รองลงมาคือ ข้อ 5.1 ท่านช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 (S.D. = .93) และต่ำสุดคือ ข้อ 4.2 ท่านปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 3.58 (S.D. = .94)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความอดทน จำแนกเป็นรายข้อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
6.1 ท่านสามารถอดทนกับคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง	3.62	1.01	มาก
6.2 ท่านให้อภัยผู้อื่น	3.61	.93	มาก
6.3 ท่านยอมรับพฤติกรรมของผู้อื่นได้	3.59	.94	มาก
รวม	3.61	.96	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านความอดทน โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.61 (S.D. = .96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 6.1 ท่านสามารถอดทนกับคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง มีคะแนนเฉลี่ย 3.62 (S.D. = 1.01) รองลงมาคือ ข้อ 6.2 ท่านให้อภัยผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ย 3.61 (S.D. = .93) และต่ำสุดคือ ข้อ 6.3 ท่านยอมรับพฤติกรรมของผู้อื่นได้ มีคะแนนเฉลี่ย 3.59 (S.D. = .94)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความเป็นธรรม จำแนกเป็นรายข้อ

ความฉลาดทางจริยธรรม N = 394	ความต้องการในการเรียนรู้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
7.1 ท่านไม่เลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์พวกพ้อง	3.62	.99	มาก
7.2 ท่านขอการประนีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง	3.67	.97	มาก
7.3 ท่านยอมรับผลการแพ้หรือชนะในการแข่งขัน	3.64	1.01	มาก
รวม	3.64	.99	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่าความต้องการในการเรียนรู้ด้านความเป็นธรรม โดยเฉลี่ยแล้วเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์มาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 7.2 ท่านขอการประนีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง มีคะแนนเฉลี่ย 3.67 (S.D. = .97) รองลงมาคือ ข้อ 7.3 ท่านยอมรับผลการแพ้หรือชนะในการแข่งขัน มีคะแนน

เฉลี่ย 3.64 (S.D. = .99) และต่ำสุดคือ ข้อ 7.1 ท่านไม่เลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์พวกพ้อง มีคะแนนเฉลี่ย 3.62 (S.D. = .99)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม พบว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมตามลำดับความต้องการดังนี้

1. ด้านความเป็นธรรม เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเป็นธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = .91) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการขอขบพระณีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .97) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการยอมรับผลการแพ้หรือชนะในการแข่งขัน ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 1.01) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ การไม่เลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์พวกพ้อง ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = .99)

2. ด้านความเคารพ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเคารพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = .87) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าด้วยความอ่อนน้อมและการให้เกียรติ ($\bar{x} = 3.69$, S.D. = 1.05) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้มีความคิดเห็นต่างกัน ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = .93) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = .94)

3. ด้านการควบคุมตนเอง เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านการควบคุมตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = .83) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .92) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการสามารถอดยอย่างอดกลั้น ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = .95) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ ด้านการคิดอย่างรอบคอบก่อนทำสิ่งใด ไม่ผลีผลาม ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = .91)

4. ด้านความอดทน เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความอดทนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = .87) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการสามารถอดทนกับคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.01) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการให้อภัยผู้อื่น ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = .93) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ ด้านการยอมรับพฤติกรรมของผู้อื่นได้ ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = .94)

5. ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = .81) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = .93) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการละเอียดและยอมรับผิดเมื่อทำผิด ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = .91) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ ด้านการประพฤติกและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 1.00)

6. ด้านความเมตตา เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเมตตาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = .83) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี ไม่เยาะเย้ย ดุถูก ล้อเลียน หรือสบประมาทผู้อื่น ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = .93) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = .92) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ ด้านการเห็นใจผู้อื่นเช่นเสียใจเมื่อเห็นคนถูกทำร้าย ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = .97)

7. ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .84) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านการรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = .95) ส่วนประเด็นรองลงมาคือความต้องการเรียนรู้ด้านการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .94) และประเด็นที่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความใส่ใจ ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .92)

สรุป ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยภาพรวมเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาก เรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านความเป็นธรรม ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การประนีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง 2) ด้านความเคารพ ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นสุภาพด้วยความอ่อนน้อมและการให้เกียรติ 3) ด้านการควบคุมตนเอง ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ 4) ด้านความอดทน ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การสามารถอดทนกับคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง 5) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ 6) ด้านความเมตตา ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี ไม่เยาะเย้ย ดุถูก ล้อเลียน หรือสบประมาทผู้อื่น 7) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ข้อที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด คือ การรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ไปใช้ประกอบในการออกแบบขงร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนี้โอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และขั้นตอนที่ 2 ผลการทดสอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด

มรรคมืองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยรวบรวมข้อมูลจากผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามหลักการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Knowles (1980) โดยใช้ขั้นตอนการเรียนรู้ที่สังเคราะห์จากแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และเนื้อหาความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มาประกอบการออกแบบยกร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม จากผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน คือผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนีโอฮิวแมนนิส ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและจริยศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความฉลาดทางจริยธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอาชีวศึกษา (รายชื่อตามภาคผนวก ข) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพร้อมแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา คือค่าดัชนี IOC (Index of item objective congruence) ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) มากกว่า 0.5 เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว สรุปผลได้เป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้ คือ ใต้องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 8 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) การสะท้อนกลับหรือการสะท้อนความคิด สามารถสรุปผลเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

โปรแกรม	รายละเอียด
1. วัตถุประสงค์	เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความฉลาดทางจริยธรรมประกอบด้วยความเป็นธรรม ความเคารพ การควบคุมตนเอง ความอดทนความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเมตตา และการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง
2. ผู้สอน	1. เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 2. มีความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้สอน

โปรแกรม	รายละเอียด
	3. บทบาทของครูผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร 4. มีความรัก มีความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่ดี มีความจริงใจต่อผู้เรียน เข้าใจผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน ตั้งใจสอน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียนเข้าถึงง่าย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5. สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ผ่อนคลายไม่เครียด มีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีอคติต่อผู้เรียน และเสริมแรง ให้กำลังใจผู้เรียน
3. ผู้เรียน	นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ชายและหญิง อายุระหว่าง 15–20 ปี ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับสถานการณ์รุนแรง หรือ การกระทำรุนแรง
4. เนื้อหาสาระ	เนื้อหาเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ 1) ความเป็นธรรม 2) ความเคารพ 3) ด้านการควบคุมตนเอง 4) ด้านความอดทน 5) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 6) ด้านความเมตตา 7) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
5. กิจกรรมการเรียนรู้	แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ 3) ประพศุติดีมีวินัย 4) เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ โดยมีกระบวนการในการเรียนรู้ (ParRRRa) 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Participation) 2) การคิดสะท้อนกลับ (Reflection) 3) ความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) 4) การนำความรู้กลับมาใช้ (Recall) 5) การซาบซึ้งในการเรียนรู้ (Appreciation)
6. สื่อการเรียนรู้	สื่อที่ใช้ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ รูปภาพ ไฟล์เสียง คำคม เกมส์ต่างๆ ข้อมูลสถิติ ข้อเท็จจริง เอกสารประกอบการสอน แผนกิจกรรมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล	การประเมินผลก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วยแบบวัดความฉลาดทางจริยธรรม ประกอบด้วย

โปรแกรม	รายละเอียด
	1) แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม 3)แบบสังเกตพฤติกรรม 4) แบบประเมินตนเอง
8. การสะท้อนกลับ/การสะท้อนความคิด	การสะท้อนกลับหรือการสะท้อนความคิด เป็นการศึกษาติดตามผลหลังการเสร็จสิ้นการเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อพูดคุย สอบถามผู้เรียน ทบทวนถึงสิ่งที่เรียนไปภายหลังการเรียนรู้ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อประเมินย้ำว่าสิ่งที่เรียนไปยังคงใช้ได้คืออยู่

เมื่อดำเนินการทดลองตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมแล้ว จากผลจากการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ คือกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนี้ เรียกว่า “ParRRRa” Model มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. Participation เกิดจากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนเปิดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมกลุ่ม การทำงานเป็นทีมเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำงานร่วมกันในกิจกรรมประทับใจ การมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือทำในกิจกรรมPost-it คิดไม่ถึง กิจกรรม การมีส่วนร่วมและการลงมือทำปฏิบัติฝึกฝนซ้ำๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ดี การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

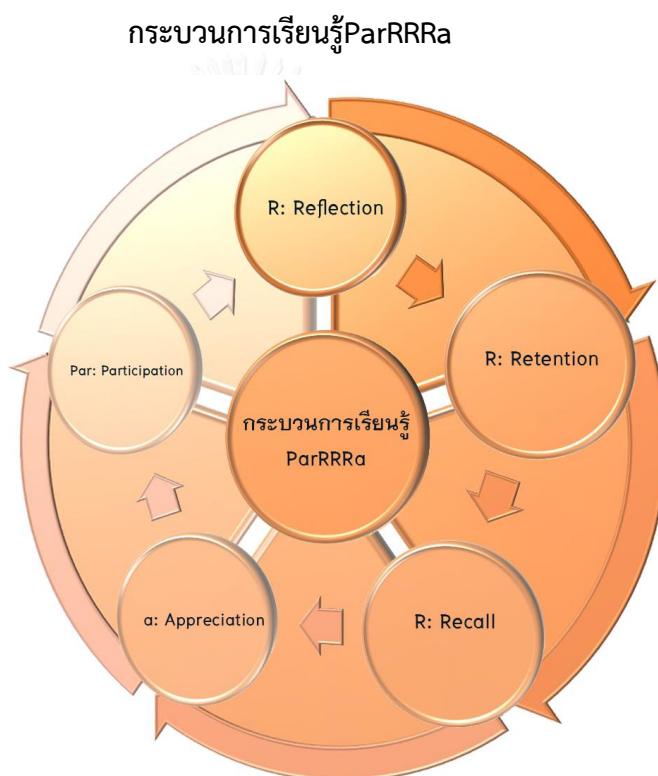
2. Reflection คือ การสะท้อนกลับ หรือการสะท้อนความคิด เป็นหัวใจของการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมานำเสนองานหน้าชั้นเรียน การที่ผู้เรียนออกมาพูด เล่า ถึงผลงานที่ทำ การออกมาแสดงบทบาทสมมติหน้าชั้นเรียน การนำเสนอโครงงานจากสิ่งที่เรียนไป ล้วนเป็นการสะท้อนกลับความคิด ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่เรียนไป นอกจากนี้การทบทวน พูดคุยซักถามในสิ่งที่เรียนไปแล้ว การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เรียน ทำให้สามารถประเมินผลได้ว่าสิ่งที่เรียนรู้อยู่ในตัวผู้เรียน

3. Retention คือ ความคงทนในการเรียนรู้ เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้จากขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม การที่ผู้สอนซักชวนผู้เรียนทบทวนสิ่งที่เรียนไป ด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบหรือแสดงความคิดเห็น ยิ่งถามมากยิ่งขึ้นเกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงมาก การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมจากกิจกรรมต่างๆ จากการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำได้ ปฏิบัติจริง การถามสะท้อนกลับความคิด จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้าสู่ชีวิตจริงทำให้เกิดความคงทนในความรู้ ได้คิดไตร่ตรอง จดจำได้นานติดตัว

4. Recall เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปกลับมาใช้ได้ การพูดคุยซักถามในสิ่งที่เรียนไปแล้วสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนไปได้สามารถเรียกความรู้ที่เรียนไปและนำกลับมาเชื่อมโยงนำไปใช้กับการประพฤติดปฏิบัติในชีวิตจริงได้

5. Appreciation การที่ผู้เรียนเกิดความประทับใจและซาบซึ้งในกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนัก จำสิ่งที่เรียนได้ เกิดความคงทนของสิ่งที่เรียนไปและสามารถนำความรู้กลับมาใช้ได้อีก

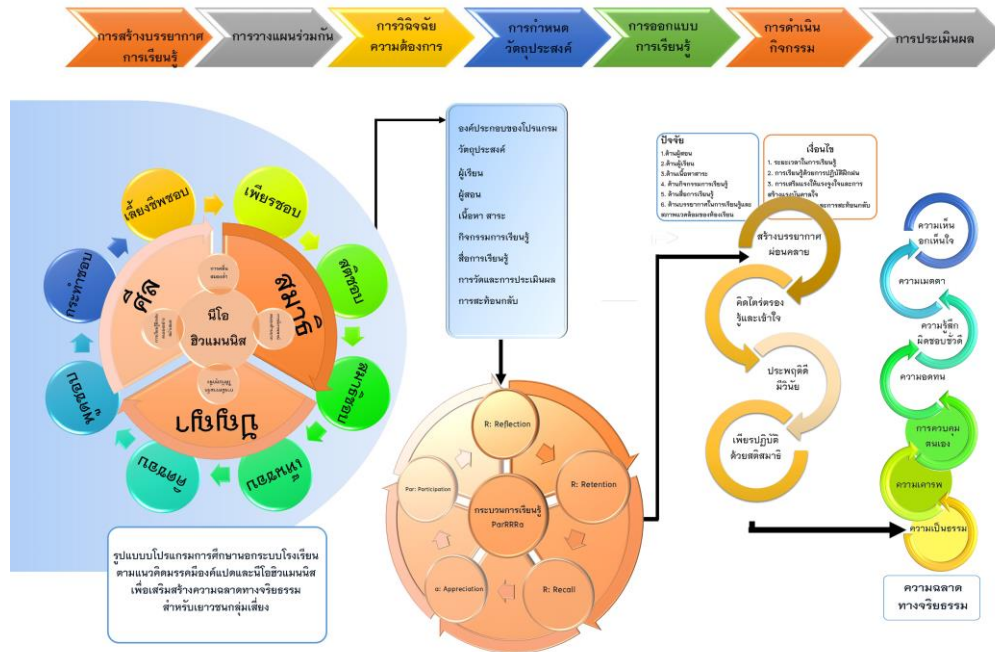
กระบวนการนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่รู้สึก เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมือในกระบวนการเรียนรู้ การสะท้อนความคิดได้ทบทวนสิ่งที่เรียน จนเกิดความคงทนในการเรียนรู้สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่เรียนกลับมาเชื่อมโยงนำไปใช้กับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงได้ รวมทั้งเกิดความประทับใจและซาบซึ้งในกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับพร้อมที่จะนำไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่นๆ กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่ เรียกว่า “ParRRRa” สามารถแสดงรูปแบบได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

- Par:Participation การมีส่วนร่วมของผู้เรียน
- R:Refection การสะท้อนความคิด
- R:Retention ความคงทนในการเรียนรู้
- R:Recall การนำความรู้กลับมาใช้
- a:Appreciation การซาบซึ้ง

แผนภาพที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ParRRRa (อ่านว่า พาร์ทริฟเฟิลอาร์เอ)

แผนภาพที่ 7 รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้

ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็น 2 ตอนดังนี้

1. ผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลของโปรแกรมต่อความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง
- ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรม
- ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม
- ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเข้าร่วมการทดลอง
- ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์บันทึกการสอนตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้
- ส่วนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	27	90.00
หญิง	3	10.00
รวม	30	100
สาขาวิชาที่ศึกษา		
ช่างไฟฟ้า	23	76.70
ช่างยนต์	7	23.30
รวม	30	100

จากตารางที่ พบว่า กลุ่มทดลองเป็นเพศชายร้อยละ 90.00 เพศหญิงร้อยละ 10.00 ส่วนใหญ่เรียนในสาขาวิชาช่างไฟฟ้าร้อยละ 76.70 และสาขาวิชาช่างยนต์ร้อยละ 23.30

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรม

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนทดลองและหลังทดลอง

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{x}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	30	56.1333	7.48209	-10.316	.000
หลังการทดลอง	30	70.4000	5.65442		

$P^* < .05$

จากตารางพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางจริยธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม

ตารางที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนทดลองและหลังทดลอง

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{x}$	SD	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	30	5.0333	1.44993	-10.387	.000
หลังการทดลอง	30	8.0000	1.01710		

$P^* < .05$

จากตารางพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางจริยธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเข้าร่วมการทดลอง

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นมีต่อโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้าง
ความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนรู้	4.60	.50	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.17	.37	มาก
3. ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้	4.33	.36	มาก
4. ด้านผู้สอน	4.39	.21	มาก
รวม	4.37	.36	มาก

จากตารางพบว่า โดยภาพรวมความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนของ กลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.37 (S.D. = .36) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจด้านเนื้อหาสาระในการรู้ อยู่เรียนในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย

4.60 (S.D. = .50) รองลงมาตามลำดับคือ ด้านผู้สอนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.39 (S.D. = .21) ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.33 (S.D. = .36) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.17 (S.D. = .37)

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของความคิดเห็นมีต่อโปรแกรม

การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนรู้			
1.1 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้	4.60	.50	มากที่สุด
2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 มีความหลากหลาย	4.20	.55	มาก
2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.03	.67	มาก
2.3 ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ	4.27	.58	มาก
3. ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้			
3.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.20	.48	มาก
3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ	4.47	.57	มาก
4. ด้านผู้สอน			
4.1 ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ	4.43	.57	มาก
4.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี	4.47	.57	มาก
4.3 เอาใจใส่ เข้าใจและรับฟังความคิดเห็น	4.23	.50	มาก
4.4 ให้แรงจูงใจผู้เรียน	4.50	.57	มากที่สุด
4.5 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแสดงความคิดเห็น	4.33	.61	มาก
รวม	4.34	.56	มาก

จากตาราง พบว่า ความพึงพอใจในต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 4.34 (S.D. = .56) เมื่อพิจารณารายข้อของแต่ละด้าน พบว่าด้านเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 1.1 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.60 (S.D. = .50) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 2.3 ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.27 (S.D. = .58) รองลงมาคือ ข้อ 2.1 มีความหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.20 (S.D. = .55) และต่ำสุดคือ ข้อ 2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.03 (S.D. = .67) ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 3.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ มีคะแนนเฉลี่ยระดับมาก คะแนน

เฉลี่ย 4.47 (S.D. = .57) รองลงมาคือ ข้อ 3.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.20 (S.D. = .48) ด้านผู้สอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 4.4 ให้แรงจูงใจผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ยระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.50 (S.D. = .57) รองลงมาคือ ข้อ 4.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.47 (S.D. = .57) และต่ำสุดคือ ข้อ 4.3 เอาใจใส่ เข้าใจและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.23 (S.D. = .50)

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์บันทึกการสอนตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบันทึกหลังการสอนตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จำนวน 10 แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

“การปฐมนิเทศเป็นการเจอผู้เรียนพร้อมกันทุกคน เริ่มแรกทีผู้วิจัยทำความเข้าใจกับผู้เรียน โดยการชี้แจงจุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนยังไม่ค่อยคุ้นเคยกันเท่าไรนัก แต่ก็ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการทำแบบทดสอบความฉลาดทางจริยธรรม ในช่วงการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในช่วงแรกๆยังมีการขัดแย้งกันบ้างแต่หลังที่จัดที่ทำกิจกรรมเสร็จผู้เรียนเริ่มสนุกมีเสียงหัวเราะ เริ่มรู้จักคุ้นเคยกันและให้ความสนิทกันมากขึ้น รวมถึงให้ความคุ้นเคยกับผู้วิจัยมากขึ้น บรรยากาศเริ่มมีความผ่อนคลาย”

“เมื่อผู้เรียนได้ฝึกกิจกรรมลมหายใจแห่งสติในตอนแรกผู้วิจัยคิดว่าผู้เรียนที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงอาจจะไม่ชอบกิจกรรมนี้ แต่เมื่อได้ปฏิบัติการฝึกหายใจเข้า-ออก การฝึกการควบคุมลมหายใจ อย่างเป็นธรรมชาติไม่บังคับลมหายใจ หายใจเข้าท้องป่อง หายใจออกท้องแฟบ พบว่าผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติอย่างจดจ่อ โดยที่ผู้เรียนไม่รู้สึกรีบหรือมีท่าทางเบื่อหน่ายเลย กิจกรรมนี้เป็นพื้นฐานของทุกชีวิต ขณะที่ผู้เรียนหายใจเข้า-ออกอย่างมีสติ จะช่วยให้ได้สงบอารมณ์ความคิดภายในจิตใจ มีสมาธิมีใจจดจ่อขณะนั้นกับการกำหนดลมหายใจเข้า-ออก สังเกตได้ว่าผู้เรียนทั้งกลุ่มอยู่กับสถานการณ์ฝึกลมหายใจเข้า-ออกนี้ได้นานและผ่อนคลาย”

“กิจกรรมนั่งสมาธิ พร้อมทั้งการหายใจเข้า-ออก ตามที่ได้เรียนรู้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นผู้เรียนนั่งสมาธิอย่างสงบ และอิสระ เป็นการฝึกปฏิบัติที่เรียบง่าย การนั่งสมาธิแบบสบายๆบนเก้าอี้ ขณะเดียวกันผู้เรียนได้ตระหนักรู้ความคิดความรู้สึกต่างๆที่เกิดขึ้นในใจ แต่ก็มีมีความสุขด้วยการตระหนักรู้อยู่กับลมหายใจเข้า-ออก ทำให้มีสติมีสมาธิ และผ่อนคลาย เมื่อเสร็จจากการนั่งสมาธิสังเกตเห็นผู้เรียนรู้สึกสดชื่น ปลอ่ยวางความเครียด ความกังวล ผู้เรียนรู้สึกว่าการนั่งสมาธิไม่ใช่เรื่องยากเลย”

“ในกิจกรรมการเต้นรำเกาซิกิ ผู้วิจัยสังเกตเห็นผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นในช่วงแรกที่ฝึกเต้นเกาซิกิ และสนุกสนาน มีเสียงหัวเราะในช่วงแรกเนื่องจากผู้เต้นต้องควบคุมการเคลื่อนไหวของมือและเท้าให้สัมพันธ์กัน และยังทำกันไม่ได้ไม่ถูกตามจังหวะ ผู้เรียนมีสติและสมาธิจดจ่อในการเต้นมาก ผู้เรียนได้ผ่อนคลายภายใต้เสียงเพลง สังเกตว่าผู้เรียนชอบและมีความสุขที่ได้เคลื่อนไหว”

2. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. กิจกรรมใบไม้ต้นเดียวกัน

“เนื้อเพลงนี้มีความหมายลึกซึ้งกินใจโดยภาพรวมเกี่ยวกับเรื่องความสามัคคี แสดงถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีใครในโลกนี้ที่อยู่คนเดียวลำพัง เราทุกคนต่างอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกัน อย่างสมานฉันท์ เราจะเป็นหนึ่งเดียวกัน เหมือนกับใบไม้ทุกๆ ใบที่อยู่บนต้นไม้ ลูกคลื่นในท้องทะเลที่ เกิดขึ้นและกลับสู่ท้องทะเล หมู่ดาวบนฟ้าที่อยู่ร่วมกันทำให้ท้องฟ้าดูงดงาม ความสามัคคีก็งดงามตั้ง ต้นไม้ที่มีใบไม้ ท้องทะเลที่มีลูกคลื่นมากมาย และท้องฟ้าในยามค่ำคืนที่มีดวงดาวฉายแสงมากมาย ใน ครั้งแรกผู้วิจัยคิดว่าผู้เรียนจะยอมทำตามทำทางประกอบตามเพลงหรือไม่ เนื่องจากเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แต่ผู้เรียนทั้งห้องเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการฝึกร้องเพลงและทำท่าประกอบการร้องเพลง ไปพร้อมกัน เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่ง สังเกตเห็นว่าผู้เรียนเริ่มมีสติมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำมากขึ้น ผู้วิจัย รับรู้ได้ว่าเด็กมีความผ่อนคลาย มีความสุขและรู้สึกเพลิดเพลินกับกิจกรรมนี้มาก โดยไม่มี ความขัดเคืองที่จะทำตามทำทางประกอบเพลง ซึ่งการร้องเพลงนี้เป็นการภาวนาผ่านบทเพลงที่ทำให้ผู้ร้อง มีสติและมีใจเบิกบาน”

2. กิจกรรมรู้เขารู้เรา

“การทำกิจกรรมนี้ในช่วงแรกผู้สอนใช้เวลาเด็กกลับตาค้นถึงภาพตัวเองในปัจจุบันแล้ววาด สะท้อนออกมาบนกระดาษ พบว่าภาพส่วนใหญ่ค่อนข้างคล้ายตัวจริงที่เห็น และเมื่อเล่นในรอบที่ 2 ให้เพื่อนวาดภาพตัวเราจะพบว่า ในมุมมองสะท้อนของเพื่อน เพื่อนจะวาดตัวเราแบบมีมุขตลกหรือมี ใบหน้าโหดร้าย น่ากลัว แขนงมาด้วย เมื่อนำภาพทั้งสองมาเปรียบเทียบกันแล้วอธิบายว่านี่คือภาพ สะท้อนของตัวตนที่เราคิดว่าเราเป็นกับตัวตนที่คนอื่นเห็น ผู้เรียนพบได้ว่าในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่ คนอื่นมองเรากับสิ่งที่เราจริงๆ บางครั้งก็ต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งจริงๆ แล้วทุกคนล้วนแต่ต้องการ ให้คนเข้าใจเราได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของเราอย่างแท้จริงทั้งสิ้น และเมื่อผู้วิจัยได้อธิบายว่า เราควรที่จะเรียนรู้ที่จะแสดงออกทั้งทางพฤติกรรมและทางความรู้สึกเพื่อให้คนอื่นเข้าใจเราได้อย่าง ถูกต้อง เพื่อให้เราได้มีมิตรแท้และมีความสุขกับการอยู่ร่วมกับคนอื่นในโลกมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการ เรียนรู้ที่จะบอกที่จะอธิบายความคิดของเราโดยปราศจากอารมณ์ร่วมเชิงลบเพื่อลดแรงปะทะระหว่าง เรากับคู่สนทนาและเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีให้ เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อเด็กได้ฟัง เรื่องนี้แล้วสังเกตได้ชัดเจนว่า เด็กมีความสนใจและพร้อมเปิดใจที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม สังเกตได้จากการเข้ามาถามผู้สอนว่า ถ้าเรา ไม่เห็นด้วย กับเพื่อนเราควรจะทำอย่างไร หรือเราจะปฏิเสธเพื่อนได้อย่างไร เป็นต้น การเล่นเกมใน รอบที่ 3 ให้ผู้เรียนวาดรูปตัวเองที่อยากเป็นในอนาคต แล้วนำมาเปรียบเทียบกับภาพปัจจุบัน ผลที่ เกิดขึ้นคือ เด็กบางคนภาพมีความแตกต่างกันมาก เมื่อผู้วิจัยอธิบายให้เห็นว่า หากภาพปัจจุบันกับ ภาพอนาคตที่อยากเป็น มันต่างกันมาก หมายความว่า เราอาจจะต้องเหนื่อยมากในการที่จะต้องไปให้ ถึงฝันโดยเรามีทางเลือก 2 ทาง คือ วิ่งให้เร็วขึ้น ขยันมากขึ้น หรือ ลดระดับความฝันลง ซึ่งการลด ระดับความฝันลงนั้น ไม่ใช่เรื่องที่ดี ทุกคนมีสิทธิ์เลือกทางเดินของตัวเอง ทางเดินที่ทำให้เรามี ความสุข และไม่กดดันตัวเองมากเกินไป เมื่อผู้เรียนได้ยิน ก็เริ่มที่จะแชร์ประสบการณ์ของตนเองให้ฟัง ว่าในปัจจุบันเขาต้องทำงานอะไรบ้าง มีความเหนื่อยยากอะไรบ้าง เขาฝันอยากเป็นอะไรในอนาคต และวันนี้เขาเริ่มเดินตามฝันหรือยัง หรือเค้าถามว่า เค้าควรจะพัฒนาตัวเองยังไงเพื่อให้เขาถึงฝั่งฝัน ของเขาได้เร็วขึ้น บรรยากาศ ไปห้องเริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ เด็กเริ่มคิดถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงตัวเองมากขึ้น

สังเกตได้จากความตั้งใจและคำถามที่ใช้ในการถามผู้วิจัย โดยเป็นคำถามที่เกี่ยวกับการทำอย่างไรให้เรารุ่งขึ้น”

3. กิจกรรมคนช่างชม

“การทำกิจกรรมในรอบแรก ให้พูดดี พูดชมเพื่อน ให้พลังเชิงบวกกับเพื่อน ผู้เรียนค่อนข้างเขินไม่กล้าที่จะชมใครต่อหน้า ผลลัพธ์ของคำชมในรอบแรกเป็นการชมภาพลักษณ์ภายนอก ของเพื่อนที่ปรากฏออกมาให้เห็นเนื่องจากผู้เรียนบางคนไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ในกรณีที่เพื่อนกันมานาน คำชมเริ่มมาจากชมนิสัยใจคอที่ดีจริงๆของเพื่อนคนนั้นมากขึ้น เริ่มเล่นในรอบที่ 2 ผู้เรียนก็เริ่มกล้าที่จะชมในสิ่งที่เห็นข้อดีของเพื่อนจริงๆมากขึ้น ความขัดเขินลดลง การเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้ค่อนข้างเร็ว เมื่อเขาทราบวิธีการที่ถูกต้องในการปฏิบัติเรื่องใดก็ตามและเขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีสำหรับเขาและถูกใจเขาก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ภายในเวลาอันรวดเร็วสามารถปฏิบัติสิ่งที่ผู้สอนแนะนำได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วเกินกว่าที่ผู้วิจัยคิด นอกจากนี้การฝึกคิดบวกภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด ให้คิดอย่างไตร่ตรอง คิดให้ถูกต้อง ผลปรากฏว่าในการเล่นช่วงแรกๆผู้เรียนยังไม่สามารถบอกได้ว่าควรคิดอย่างไรกับเรื่องแยะๆที่เกิดขึ้น แต่สามารถบอกได้ว่าควรทำอะไรแทน ควรแก้ปัญหาอย่างไรเพื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง”

3. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. กิจกรรมลมหายใจพาสุข

“เมื่อผู้เรียนคุ้นเคยกิจกรรมนี้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมลมหายใจแห่งสติ แต่ครั้งนี้จะเป็นการฝึกการหายใจพร้อมกับการเคลื่อนไหว เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนค่อนข้างมีความสุขและตั้งใจทำ เพราะการได้ทำกิจกรรมฝึกลมหายใจร่วมกับท่าทางต่างๆประกอบกันทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่จะมีความสุขอย่างง่ายง่ายจากการหายใจเข้า-ออก และเรียนรู้ที่จะฝึกการมีสติ มีสมาธิทำให้จิตใจสงบโดยใช้กิจกรรมที่ทำได้ง่ายในชีวิตประจำวัน ไม่น่าเชื่อว่าผู้เรียนจะชอบและตั้งใจปฏิบัติตามผู้ฝึก ให้ความร่วมมืออย่างดี ผู้สอนให้ผู้เรียนกลับไปฝึกปฏิบัติที่บ้าน และช่วยนำไปสอนหรือบอกต่อคนใกล้ชิดที่บ้านให้ฝึกทำเพื่อประโยชน์ นอกจากเป็นการฝึกให้มีสติและสมาธิแล้ว ยังทำให้ร่างกายได้ยืดเส้นยืดสายอีกด้วย”

2. กิจกรรมฟังให้ถึงหัวใจ

“ผลจากการทำกิจกรรมนี้ พบว่า เมื่อผู้สอนเล่าประสบการณ์จากชีวิตจริงให้ผู้เรียนฟัง ผู้เรียนมีความตั้งใจฟังและมีความรู้สึกคล้อยตามค่อนข้างมากทั้งๆที่เรื่องจริงที่เล่าใช้เวลานานพอสมควร ผู้เรียนสามารถตอบได้ว่าผู้เล่ารู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง และเมื่อผู้เรียนต้องเล่า ประสบการณ์ชีวิตของตนเองให้เพื่อนฟัง สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ผู้เรียนยังไม่มี ความกล้าที่จะถ่ายทอดเรื่องราวผ่านน้ำเสียงและท่าทางของตนเองมากนัก ในขณะที่ผู้ฟังกลับสามารถ บอกถึงความรู้สึกของผู้เล่าได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากเขาตั้งใจฟังเรื่องที่เพื่อนเล่าเรื่องของตนเอง ในการทำกิจกรรมนี้ ผู้เรียนมีโอกาสฟังอย่างตั้งใจเพื่อรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ได้มีโอกาสฟังด้วยสติ สมาธิ และความอดทน ขณะเดียวกันก็มีโอกาสเล่าเรื่องราวของตนเองให้ผู้อื่นฟัง ทำให้เพื่อนเข้าใจเพื่อน เข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้มีโอกาสคิดบวก คิดไตร่ตรองวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล”

3. กิจกรรมภาพปราบเซียน

“กิจกรรมนี้ในรอบแรกเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้เล่นรู้สึกอึดอัดและพยายามที่จะบอกให้เพื่อนวาดภาพให้ถูกต้องแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากต้องเอามือโพล่หลังไว้ หลังจากหมดเวลารอบแรกจะได้ยินเสียงถอนหายใจเหมือนอึดอัดและเมื่อผู้พูดสามารถอธิบายโดยใช้มือช่วยได้แล้วความรู้สึกของผู้เล่าดีขึ้น แต่สืมคิดถึงวิธีการบอกซึ่งควรจะบอกคนฟังด้วยว่าภาพที่เห็นปรากฏด้านซ้ายหรือด้านขวาของผู้พูด ซึ่งผลลัพธ์ที่ออกมาทำให้ได้ภาพที่กลับซ้ายขวา โดยเมื่อมีการสลับกันเป็นผู้บอกให้เพื่อนวาดภาพในครั้งที่ 2 ผลปรากฏว่าภาพที่ออกมามีพัฒนาการที่ดีขึ้นเพราะผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วว่าวิธีการบอกให้ผู้อื่นวาดภาพถึงบอกให้ทำตามเราได้อย่างถูกต้องนั้นจำเป็นต้องใช้ภาษาของผู้ฟัง ให้ความสำคัญกับสิ่งที่พูดให้ผู้ฟังมากที่สุดเพื่อให้เขาทำตามได้อย่างถูกต้องและมีการบอกภาพเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมนี้ได้ดีและเข้าใจถึงการใช้ภาษาภายในการสื่อสารร่วมกับภาษาพูดและคำนึงถึงคนฟังหรือคนที่เราสื่อสารด้วยมากขึ้น เข้าใจถึงการคิดไตร่ตรองก่อนที่จะพูด และสังเกตเห็นได้ว่าผู้เรียนมีสติและมีสมาธิมีใจจดจ่อกับการทำกิจกรรมมาก”

4. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

1. กิจกรรมไปไม้ต้นเดียวกัน

“ผู้เรียนสนุกและเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรมอย่างไม่ขัดเขินและมีการเร่งจังหวะเพื่อความสนุกสนานเพิ่มมากขึ้นทำให้บรรยากาศผ่อนคลาย”

2. กิจกรรมคุณเป็นผู้ฟังที่ดีหรือไม่

“เริ่มด้วยการทำแบบทดสอบการฟังพบว่าผู้เรียนมีความตั้งใจในการทำแบบทดสอบค่อนข้างมากอาจเพราะอยากรู้ความสามารถในการฟังของตนเองและผลการทดสอบพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้เรียนมีความสามารถในการฟังอยู่ ระดับปานกลาง”

3. กิจกรรมฟังให้รู้ดูให้เห็น

“ผู้เรียนค่อนข้างตื่นเต้นกับเทคนิคการ take note อาจเป็นเพราะไม่เคยใช้เทคนิคนี้ในการฟังแบบจับประเด็นมาก่อน เมื่อทดสอบการฟังแบบจับประเด็น ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้น ผู้เรียนยังไม่สามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดคือประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่อนั้นจริงๆ และสิ่งใดคือเรื่องที่น่าสนใจ โดยผู้เรียนนำข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน และถือว่าทั้งหมดเป็นใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง ซึ่งยังไม่ถูกต้องนัก แต่สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้เรียนสามารถตั้งใจฟังเรื่องราวที่มีความยาวเกือบ 1 ชั่วโมงได้ โดยไม่แสดงให้ เห็นว่ารู้สึกเบื่อหน่าย สายตามีความมุ่งมั่นอยากที่จะฟังและจับประเด็นให้ได้ ต่างกับความคิดที่มีต่อเด็กช่วงกลทั่วไปที่คิดว่าเด็กกลุ่มเสี่ยงนี้จะไม่มีสมาธิในการเรียนหรือรับฟังอะไรนานๆ ผู้สอนเข้าใจว่าเป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงนี้ผ่านการฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้มีความนิ่ง ความสงบ การมีสติ การมีสมาธิจากการได้เรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ผู้เรียนเริ่มรู้สึกกว่าตนเองก็สามารถพัฒนาศักยภาพได้และเริ่มอยากพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้จริงๆ และแสดงให้ผู้สอนเห็นว่าแท้จริงแล้วเด็กกลุ่มเสี่ยงพวกนี้เป็นเด็กที่มีความสามารถไม่ได้ด้อยกว่าเด็กกลุ่มอื่นเลย สามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อมและตั้งใจในการเรียนรู้”

4. กิจกรรมประทับใจถึงใจ

“ผลงานประทับใจในภาคสืบผ้าของผู้เรียนที่เกิดขึ้น สังเกตว่ากลุ่มที่มีรุ่นพี่อยู่ในกลุ่มด้วย จะมีการคิดอยู่ในกรอบ มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันตลอด ต่างคนต่างช่วยกันทำ แต่ชิ้นงานที่ออกมาสวยงาม เป็นระเบียบ มีเรื่องราว เล่าเรื่องผ่านภาพได้อย่างน่าสนใจ ในขณะที่ กลุ่มที่สมาชิกส่วนใหญ่เรียนระดับปวช.ปี 1 ขาดการวางแผนร่วมกันเรื่องหน้าตาของผลงาน การทำงานต่างคนต่างช่วยกันทำตามความคิดของตนเอง งานจึงดูเหมือนอิสระ สร้างสรรค์ แบบไม่มีแนวความคิดที่วางแผนไว้ แต่วิธีการนำเสนอ ผู้เรียนสามารถเล่าเรื่องผ่านงานที่ตัวเองทำได้ ด้วยจินตนาการสร้างสรรค์ โดยงานดังกล่าว มีลักษณะของการใช้ความคิดโดยอิสระค่อนข้างมาก หากพิจารณาการทำงานของผู้เรียนในกิจกรรมนี้พบว่า ในการทำงานผู้เรียนค่อนข้างมีความเอื้อเพื่อให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มได้ประทับใจร่วมกัน มีการแบ่งพื้นที่ประทับใจ และปรึกษาหารือกันในการสร้างผลงาน ผู้เข้าเรียนได้มีโอกาสใช้จินตนาการสร้างสรรค์ชิ้นงานศิลปะร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างมีสติมีสมาธิมีใจจดจ่อ ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายและอิสระ ผู้เรียนมีสติรู้ตัวว่ากำลังทำงานศิลปะ และต่างมีความอดทนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยไม่กลัวเบื่อและท้อ สร้างผลงานที่สวยงามอย่างน่าทึ่ง ผู้เรียนมีความสุข ทำงานอย่างมีความสุขด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี มีความรักให้กับเพื่อนๆ มีความกล้ามั่นใจในการนำเสนอผลงานมากกว่าช่วงแรกๆ”

5. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

1. กิจกรรมการทดสอบอายุจริง

“เมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบ และจากการวิเคราะห์ผลการทำแบบทดสอบร่วมกันในห้องเรียน และพูดคุยซักถามในกิจกรรมแบบเปิดใจกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน พบว่า มีผู้เรียนสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีอายุร่างกายแก่กว่าอายุจริง เป็นพวกที่ดื่มเหล้ามาก นอนดึก ติดบุหรี่ กลุ่มที่ 2 อายุร่างกายอ่อนกว่าหรือเท่ากับอายุจริง เป็นผู้ที่ดูแลสุขภาพ ระวังการออกกำลังกาย และดื่มสุราน้อย แต่ยังสูบบุหรี่อยู่ ซึ่งเมื่อผลการทำแบบทดสอบออกมา เด็กแต่ละคนเริ่มอยากที่จะให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น เพราะเขาได้เห็นผลจากแบบทดสอบและมีประสบการณ์จากตัวเอง ที่ไม่สามารถทำกิจกรรมการขยับร่างกาย พร้อมกับควบคุมลมหายใจได้อย่างคล่องตัวมากนัก โดยผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่จะควรจะเป็น ทำให้ได้คิดและเริ่มต้องการดูแลตนเองจากการบอกว่าจะลดปริมาณการสูบบุหรี่และดื่มสุราลงทีละนิด และจากการพูดคุยในกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ผลที่ได้คือผู้เรียนพยายามฝึกที่จะปฏิเสธอบายมุข เพราะส่วนใหญ่จะเกิดจากการไปกับเพื่อน ผู้เรียนร่วมกันคิดหาวิธีลดปริมาณการสูบบุหรี่และดื่มสุราด้วยการฝึกปฏิเสธเพื่อนอย่างสุภาพ โดยปราศจากอารมณ์ร่วมเชิงลบเพื่อไม่ให้เพื่อนที่ชวนเสียความรู้สึก ใช้วิธีการพูดดีๆสุภาพ”

2. กิจกรรมเรื่องเล่าจากประสบการณ์ : สิ่งที่เคยเมื่อมีการแข่งคิวในประเทศญี่ปุ่น

“เมื่อผู้เรียนฟังเรื่องเล่าเกี่ยวกับวินัยของคนญี่ปุ่น ผู้สอนถามความคิดเห็นผู้เรียนว่ารู้สึกอย่างไรและคิดว่าพนักงานขายทำถูกต้องไหมที่ปฏิเสธการขายกับคนก่อสร้างที่แข่งคิวเด็กผู้ชาย และให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าถ้าเป็นพวกเขาจะอย่างไร จากการสังเกตพบว่าผู้เรียนฟังอย่างตั้งใจด้วยความสนใจ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าว่าการแข่งคิวเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง และยืนยันว่าจะเคารพต่อกฎเกณฑ์ในสังคมไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน”

6. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6

1. กิจกรรมโยคะพาสนุก

“กิจกรรมนี้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกการหายใจเข้า-ออก ในช่วงแรกของการเรียนรู้โปรแกรมแล้ว จึงมีความคุ้นเคยกับการประสานลมหายใจ การฝึกโยคะในที่นี่เป็นการฝึกง่ายๆเลียนแบบท่าสัตว์เลียนแบบธรรมชาติอย่างง่ายๆได้แก่ ท่ากระต่าย ท่าผีเสื้อ ท่าต้นไม้ ท่าภูเขา เป็นต้น ในครั้งนี้เนื่องจากสภาพห้องเรียนไม่สอดคล้องกับการฝึกโยคะเท่าไรนัก จึงฝึกท่าต่างๆได้เพียงไม่กี่ท่า ซึ่งผู้สอนและผู้ช่วยวิจัย คอยเดินดูและผู้เรียนอย่างทั่วถึง ชมเชยและให้กำลังใจผู้เรียนตามความสามารถของแต่ละคน ไม่เปรียบเทียบกับผู้อื่น ผู้สอนนอนด้วยความเมตตา ใจเย็นและอดทน สังเกตเห็นว่าผู้เรียนมีกำลังใจในการฝึกฝนอย่างตั้งใจ และผู้สอนตั้งใจให้ผู้เรียนนำไปฝึกในชีวิตประจำวัน ซึ่งพบว่าขณะฝึกโยคะ ผู้เรียนมีสติมีสมาธิจดจ่อกับการฝึกท่าโยคะ มีการผ่อนคลาย เห็นความสำคัญของการดูแลร่างกายมากขึ้น”

2. กิจกรรมแก้วน้ำแห่งสติ

“ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการมีสติ มีสมาธิในความสงบนิ่ง ด้วยการฝึกให้ดื่มน้ำเย็นหนึ่งแก้วทีเดียวจนหมดแก้ว แล้วหลับตาตามน้ำเย็นที่ไหลไปในร่างกาย เมื่อน้ำเย็นไปสิ้นสุดตรงไหนก็กำหนดหยุดตรงนั้นและปล่อยจิตให้ว่างเปล่า ผลที่เกิดขึ้นผู้เรียนมีสติรับรู้ที่ตนเองกำลังคิดอะไรอยู่ ขณะเดียวกันก็มีความสงบนิ่งมีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น ผู้เรียนแสดงออกอย่างตื่นเต้นหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมว่า แก้วน้ำเย็นแก้วเดียวทำให้เกิดความสงบแห่งจิตใจได้”

3. กิจกรรมการเคารพตนเอง ทางกาย วาจา ใจ

“ผู้สอนได้ใช้กระบวนการสร้างบรรยากาศ โดยการแนะนำตนเอง เล่าบรรยายประสบการณ์ชีวิตกับการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน พร้อมนำเสนอด้วยภาพที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วม และประทับใจ และรู้สึกเปิดใจ เหมือนผู้สอนเป็นพวกเดียวกัน สังเกตได้จากกิจกรรมนี้ผู้เรียนได้มีโอกาสตระหนักคิด เข้าใจในการเคารพตนเอง การดูแลสุขภาพร่างกายตนเอง การคิดเลือกบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นและกระตือรือร้นที่ได้ฝึกการเดิน นั่ง ยืนที่ถูกต้อง ถูกสุขลักษณะและถูกกาลเทศะ ผู้เรียนรู้สึกประทับใจกับคำพูดของมหาตมะคานธีที่ผู้สอนให้อ่าน และได้สรุปฝึกการเคารพตนเองทางวาจา ฝึกการพูดดีพูดถูกต้องตามกาลเทศะ ซึ่งผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานและซาบซึ้งกับกิจกรรมที่ทำมาก ด้านการเคารพตนเองทางใจ ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างภาพที่ผู้สอนนำเสนอแล้วสังเกตได้ว่าผู้เรียนสามารถคิดบวกต่อตนเอง ไม่คิดร้ายต่อตนเอง รู้จักให้กำลังใจตนเอง และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เห็นได้ชัดเจนจากการตอบคำถามและการเขียนตอบในใบงานสรุปตอนสุดท้ายที่ทุกคนต้องออกมาเขียนการเคารพตนเองทางกาย วาจา ใจ ว่าต้องทำอย่างไรบ้าง”

7. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7

1. กิจกรรมพลังแห่งจินตนาการ

“ผู้สอนสังเกตเห็นผู้เรียนมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมมาก กิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายอย่างมาก ผู้สอนให้ผู้เรียนจินตนาการนึกภาพต่างๆไปตามคำพูด ในครั้งแรกผู้เรียนยังจดจำไม่ได้มากนักเมื่อผู้สอนย้อนถามกลับไปถึงสิ่งที่เห็นตามจินตนาการ เมื่อทำกิจกรรมนี้ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ผู้เรียนเริ่มมีความสามารถจดจำได้ดีขึ้นในการฝึกจินตนาการ”

2. กิจกรรมเคารพครอบครัว และผู้อื่นทางกาย วาจา ใจ

“ผู้สอนได้ใช้กระบวนการสร้างบรรยากาศโดย ให้ดูภาพและคู่มือที่แสดงถึงการเคารพครอบครัว คนในครอบครัว และผู้อื่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงความเคารพ มารยาทต่างๆในการแสดงความเคารพ การสาธิตและการให้ผู้เรียนฝึกการทำความเคารพแบบต่างๆ พบว่าผู้เรียนมีความพอใจมากที่ได้ฝึกปฏิบัติ การทำความเคารพแบบต่างๆและการมีมารยาทที่ถูกต้อง ในสถานการณ์ต่างๆ ผู้เรียนตั้งใจฝึกปฏิบัติและสามารถทำได้ดี สวยงาม ถูกต้อง

8. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 8

1. กิจกรรมการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ

“ในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสร้างบรรยากาศ โดยการเล่าบรรยาย และให้ดูวีดีโอคลิป เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างความรู้สึกที่ดี กิจกรรมที่ผู้เรียนประทับใจที่สุดคือ กิจกรรมที่ดูคลิป “I trust you.” การกอดอย่างมีจิตเจตนาบริสุทธิ์กับผู้ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่เป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน ผู้เรียนมีการโต้ตอบสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีความตั้งใจในการฟังบรรยายและดูวีดีโอคลิป ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัย ได้กล่าวถึง ความคิดเห็นที่ดีต่อการ ให้ความรักกับเพื่อนร่วมมนุษย์โดยการกอด และให้นักเรียน ร่วมกัน พูดถึง ชีวิตของตนเอง ที่ได้รับความรักความรู้สึกที่ดีกับผู้คนรอบข้างเพื่อให้ผู้เรียนเห็นชอบและคิดชอบต่อการ ให้ความรักต่อเพื่อนร่วมมนุษย์โดยใช้การกอดเป็นตัวแทน ผู้เรียน มีการตอบรับจากสีหน้าแววตา ในความคิด เรื่องการให้ความรัก ต่อบุคคลรอบข้างด้วยวิธีการกอด หลังจากนั้น ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัย กับผู้ช่วยวิจัย ร่วมกันนำ นักเรียน จัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนคนหนึ่งปิดตายื่นหน้าห้องและให้เพื่อนที่เหลื่อเดินมากอดคนที่ยื่นข้างหน้าจากนั้น ให้จับกลุ่มเป็นวง และให้เดินมากอดกัน ให้ครบทุกคนในชั้นเรียนรวมทั้งครูทุกคนเช่นกัน และให้พูดถึง สิ่งดีต่อกันจากการที่แสดงความรักต่อกัน สังเกตเห็นผู้เรียนมีปฏิกิริยาทั้งสีหน้าแววตาท่าทางซาบซึ้งมาก ได้แก่มิมีน้ำตาซึม ตาแดง บางคนก้มหน้า บางคนยิ้มทั้งน้ำตา แต่ทุกคนมีรอยยิ้มบนใบหน้าสื่อความหมายถึงความรักและความรู้สึกที่ดีบางคนซาบซึ้งมากที่ผู้สอน ผู้ช่วยวิจัย ตลอดจนครูของสถาบัน มาสวมกอดผู้เรียนด้วยความรัก ความเมตตา ความจริงใจ เป็นกระบวนการที่แสดงถึงการกระทำชอบและประกอบกิจกรรมชอบ หลังจากนั้น ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัย ให้ผู้เรียน นำกิจกรรมนี้ ไปฝึกทดลองใช้ กับคนรอบข้างหรือครอบครัวของตนและนำผลกลับมารายงานหน้าชั้นเรียน พบว่า เมื่อผู้วิจัย ได้รับรู้ข้อมูลจากการรายงานผลนักเรียนทุกคน ได้กลับไปทดลองใช้กับผู้ปกครองของตนเอง รู้สึกถึงความรักความอบอุ่นที่มากขึ้น และเห็น ถึง ความเคารพ รักต่อบุคคลรอบข้าง เป็นการสร้างกระบวนการ เพียรชอบประลึกชอบและสติชอบทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนโดยการปฏิบัติซ้ำจนเกิดเป็นนิสัยที่ดีและมีคุณค่า รวมถึงเป็นการแสดงความเคารพรักต่อบุคคลรอบข้างที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมการทดลองมีความรู้สึกซาบซึ้งมาก ส่งเสริมด้านความเคารพตนเอง ครอบครัวและผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่อง ภาษากายในการแสดงความรักต่อมวลมนุษยชาติ ต่อเพื่อนที่เพิ่งรู้จักกันด้วยการกอดแสดงความรักแห่งเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสสวมกอดกัน รวมทั้งวิทยากร และอาจารย์ของสถาบัน ก่อเกิดความรักและความเมตตาในจิตใจ เป็นการฝึกให้ ผู้เรียนมีจิตใจที่อ่อนโยน”

9. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 9

1. กิจกรรมคนมีมารยาท

“ผู้เรียนมีความสนุกกับการฝึกมอง ฝึกยิ้มฝึกสัมผัสมือ ซึ่งเป็นหลักสากลอย่างง่าย ซึ่งการที่ผู้เรียนรู้สึกเพลิดเพลินกับกิจกรรมนี้ ทั้งๆที่คนโดยทั่วไปอาจมองว่าเป็นกิจการที่เข้าถึงได้ยาก เพราะไม่ได้ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันของเด็กช่างกล แต่การที่ผู้เรียนมีความสนใจอาจเป็นเพราะมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัย และเริ่มสนุกกับกิจกรรมต่างๆที่ได้ทำติดต่อกันมา โดยในการแสดงบทบาทสมมติเพื่อแสดงพฤติกรรมคนมีมารยาทในสถานการณ์ต่างๆ จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนมีการแสดงออกมากขึ้น และกล้าที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของตนเอง และมีการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดี รวมถึงสามารถนำเสนอความคิด ในการปรับปรุงพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้นอย่างถูกต้อง”

2. กิจกรรม Post-it คิดไม่ยั้ง

“ผลจากการทำกิจกรรมพบว่าผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดของตนเองผ่านกระดาษ Post-it ได้มากทุกกลุ่มสามารถเขียนความคิดเห็นติดเต็มกระดาษโปสเตอร์แผ่นใหญ่ 2 แผ่น ผู้เรียนเขียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ กล้าเปิดเผยต้นตอและความจริง มีความคิดที่หลากหลายน่าสนใจเกี่ยวกับผลกระทบของการติ๊กของวัยรุ่น บรรยากาศเต็มไปด้วยความเป็นกันเองและสนุกสนาน ผู้เรียนทุกคนมีความสุขและสนุกที่ได้เขียนลงบนกระดาษ Post-it เมื่อถึงจุดที่ต้องให้วิเคราะห์ข้อมูลที่สมาชิกในกลุ่มนำเสนอมาก็สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ทำให้เห็นทั้งข้อดี ข้อเสียของการติ๊ก และผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น สถาบัน และสังคม ซึ่งเมื่อให้เปรียบเทียบข้อดีกับข้อเสียที่ได้รับแล้วถามว่าคุ้มกันไหม ผู้เรียนตอบทันทีว่าไม่คุ้มและเมื่อให้นำเสนอว่าเราควรจะทำอย่างไร ก็สามารถระดมสมองหาทางออกได้ดีขึ้น”

10. บันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 10

1. กิจกรรมนำเสนอโครงการ post-it

“ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลงานโครงการการแก้ปัญหาการติ๊กของวัยรุ่นได้ค่อนข้างดี โดยเน้นให้เริ่มจากการปรับพฤติกรรมตัวเองและขยายกลุ่มไปยังรุ่นน้องและรุ่นพี่ โดยเน้นการสร้างคุณภาพภูมิใจในตนเองและสถาบัน การแสดงให้เห็นถึงความเก่งความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตน และความเป็นมืออาชีพตลอดจนนำเสนอข้อดีของนักเรียนในสถาบัน”

2. กิจกรรมต้นไม้แห่งความหวัง พลังแห่งดวงใจ

“ในการทำกิจกรรมนี้ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับ การจัดการเรียนทั้งหมด ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผ่านมา โดยใช้ไปไม้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ผลที่พบคือ ผู้เรียนรู้สึกชอบและประทับใจในการจัดกิจกรรมในโปรแกรมครั้งนี้มาก ผู้เรียนรู้สึกซาบซึ้งใจที่ได้มาพบเพื่อนและผู้สอน ทำให้ได้ความรู้ ได้รู้จักเข้าใจให้ถูกต้องตามสิ่งที่ควร ได้ฝึกการคิดดี พูดดี ประพฤติดี การมีสติรู้ทันรู้ตัวว่ากำลังทำอะไร และการฝึกการมีสมาธิมีใจจดจ่อ ได้ฝึกการแสดงความสามารถต่อตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเป็นคนมีมารยาท การปฏิบัติตนผู้เรียนมีความฝัน มีความหวังที่อยากจะทำให้ตัวเองดีมากขึ้น และคิดว่าตนสามารถพัฒนาตัวเองได้ จากการอบรมในครั้งนี้ ซึ่งข้อเขียนดังกล่าวของผู้เรียนแสดงให้เห็นว่า เขารู้จักผิดชอบชั่วดีและปรารถนาที่จะเป็นคนที่ดีขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถบอก

วิธีการง่ายๆ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมและบอกถึงข้อดีที่สังคมจะได้รับจากการปรับพฤติกรรมของตัวเองในการเป็นคนดี ที่ไม่สร้างปัญหา และสามารถบอกประโยชน์ที่เกิดขึ้นในระดับประเทศได้ ทั้งนี้ผู้เรียนส่วนใหญ่อยากให้มีการจัดโปรแกรมแบบนี้ตลอดทั้งปี”

ผลการวิเคราะห์รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากบันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปบันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 สรุปบันทึกการสอนตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนกิจกรรม	ตัวอย่างข้อมูลที่สรุปได้จากบันทึกการสอนแผนกิจกรรมการเรียนรู้
คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ	<p>“ผู้เรียนฝึกคิดบวกภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด ให้คิดอย่างไตร่ตรอง คิดให้ถูกต้องพูดดี พูดชมเพื่อน ให้พลังเชิงบวกกับเพื่อน”</p> <p>“ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าควรแก้ปัญหาอย่างไรเพื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง”</p> <p>“ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าการแข่งคิวเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง และยืนยันว่าจะเคารพต่อกฎเกณฑ์ในสังคมไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน”</p> <p>“กิจกรรมนี้ผู้เรียนได้มีโอกาสตระหนักคิด เข้าใจในการเคารพตนเอง การดูแลสุขภาพร่างกายตนเอง การคิดเลือกบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย”</p> <p>“ผู้เรียนทุกคนมีความสุขและสนุกที่ได้เขียนลงบนกระดาษPost-it เมื่อถึงจุดที่ต้องให้วิเคราะห์ข้อมูลที่สมาชิกในกลุ่มนำเสนอมาก็สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ทำให้เห็นทั้งข้อดี ข้อเสียของการติ๊กัน และผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น สถาบัน และสังคม ซึ่งเมื่อให้เปรียบเทียบข้อดีกับข้อเสียที่ได้รับแล้วถามว่าคุ้มกันไหม ผู้เรียนตอบทันทีว่าไม่คุ้ม และเมื่อให้นำเสนอว่าเราควรจะทำอย่างไร ก็สามารถระดมสมองหาทางออกได้ดีขึ้น”</p>
ประพุดดีมีวินัย	<p>“ผู้เรียนเริ่มรู้สึกว่าคุณเองก็สามารถพัฒนาศักยภาพได้และเริ่มอยากพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้จริงๆ และแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเด็กกลุ่มเสียงพวกนี้เป็นเด็กที่มีความสามารถไม่ได้ด้อยกว่าเด็กกลุ่มอื่นเลยสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความพร้อมและตั้งใจในการเรียนรู้”</p> <p>“ผู้เรียนมีสติรู้ตัวว่ากำลังทำงานศิลปะ และต่างมีความอดทนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยไม่กลัวเปื้อนเลอะเทอะ ผู้เรียนมีใจจดจ่อมีสมาธิกับการสร้างสรรค์ผลงานที่สวยงามอย่างน่าทึ่ง ผู้เรียนมีความสุขทำงานอย่างมีความสุขด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี มีความรักให้กับเพื่อนๆ มีความกล้ามั่นใจในการนำเสนอผลงานมากกว่าช่วงแรกๆ”</p> <p>“ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นในสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่จะควรจะเป็น ทำให้ได้คิดและเริ่มต้องการดูแลตนเองจากการบอกว่าจะลดปริมาณการสูบบุหรี่และดื่มสุราลงทีละนิด และจากการพูดคุยในกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแล</p>

	<p>สุขภาพ ผลที่ได้คือผู้เรียนพยายามฝึกที่จะปฏิเสธสิ่งต่างๆเกี่ยวกับอบายมุข เพราะส่วนใหญ่จะเกิดจากการไปกับเพื่อน ผู้เรียนร่วมกันคิดหาวิธีลดปริมาณการสูบบุหรี่และดื่มสุราด้วยการฝึกปฏิเสธเพื่อนอย่างสุภาพ โดยปราศจากอารมณ์ร่วมเชิงลบเพื่อไม่ให้เพื่อนที่ชวนเสียความรู้สึก ใช้วิธีการพูดดี ๆ สุภาพ”</p> <p>“กิจกรรมที่ผู้เรียนประทับใจที่สุดคือกิจกรรมที่ดูคลิป “I trust you.” การกอดอย่างมีจิตใจบริสุทธิ์กับผู้ที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่เป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน ”</p>
<p>เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ</p>	<p>“ขณะที่ผู้เรียนหายใจเข้า-ออกอย่างมีสติ จะช่วยให้ได้สงบอารมณ์ ความคิดภายในจิตใจ มีสมาธิมีใจจดจ่อ”</p> <p>“ผู้เรียนนั่งสมาธิอย่างสงบ และอิสระ เป็นการฝึกปฏิบัติที่เรียบง่ายทำให้มีสติมีสมาธิ และผ่อนคลาย เมื่อเสร็จจากการนั่งสมาธิสังเกตเห็นผู้เรียนรู้สึกสดชื่น ปล่อยวางความเครียด ความกังวล ผู้เรียนรู้สึกว่าการนั่งสมาธิไม่ใช่เรื่องยากเลย”</p> <p>ผู้เรียนรู้สึกซาบซึ้งใจที่ได้มาพบเพื่อนและผู้สอน ทำให้ได้ความรู้ ได้รู้จักเข้าใจให้ถูกต้องตามสิ่งที่ควร ได้ฝึกการคิดดี พูดดี ประพฤติดี การมีสติรู้ทันรู้ตัวว่ากำลังทำอะไร และการฝึกการมีสมาธิมีใจจดจ่อ ได้ฝึกการแสดงความสามารถต่อตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเป็นคนมีมารยาท”</p>

ส่วนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในด้านความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และข้อควรปรับปรุง จากกลุ่มทดลองและอาจารย์ของสถานศึกษาที่ประจำอยู่ด้วยขณะทดลอง กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน เป็นเพศชาย 27 คน เพศหญิง 3 คน มีรายละเอียดดังนี้

1.ด้านผู้สอน

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า วิทยากรผู้สอนมีความรู้ มีความตั้งใจในการสอน มีบุคลิกภาพดี มีความเป็นกัลยาณมิตร สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ผ่อนคลาย วิทยากรผู้สอนเข้าใจผู้เรียน ใจดีมีเมตตา น่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ ใส่ใจผู้เรียนทุกคนเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม ให้กำลังใจผู้เรียน รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคนและให้โอกาสผู้เรียนพูดแสดงความคิดเห็น พูดจาดีสุภาพ สอนสนุก ได้ฝึกปฏิบัติ ดังเช่นผลการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่ได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558 ดังนี้

“วิทยากรเก่ง มีความรู้ มีประสบการณ์ เข้าถึงผู้เรียนได้ดี ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“วิทยากรมีหน้าตาอึ้งแฉ่งแจ่มใส อารมณ์ดี ทำให้ไม่เครียด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ดี ชอบ ผู้สอนสอนได้สนุกดี เรียนไม่เครียด มีกิจกรรมหลากหลาย เป็นกันเอง ใช้คำพูดที่เข้าใจได้ง่าย ไม่น่าเบื่อ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ครูไม่ดุ เข้าใจคนเรียน ชอบเรียนแบบนี้ เรียนแบบสบายๆ ไม่นั่งความรู้แบบวิชาการมากๆ แต่นำไปใช้ได้กับตัวเราได้เลยในชีวิตประจำวันอย่างไม่น่าเชื่อ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“วิทยากรผู้สอนเปิดโอกาสให้คิด ให้แสดงความคิดเห็นทุกคน ตอนแรกไม่ชินไม่กล้าตอบคำถาม แต่วิทยากรเอาใจใส่ผู้เรียน ใจดี รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เชียร์ให้พูดตอบแสดงความคิดเห็น ทำให้กล้าตอบมากขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“คุณครูจริงจังกับนักเรียน จำนักเรียนเรียกชื่อเล่นได้ถูกทุกคน ตั้งใจสอน ไม่กดดันผู้เรียน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“วิทยากรสอนทำให้ฝึกลงมือทำหลายๆเรื่อง ซึ่งดีกับตัวเอง บางเรื่องเป็นเรื่องใกล้ตัวแต่ไม่เคยได้สนใจ เช่นการฝึกหายใจเข้า-ออก ฝึกคิดในแง่ดี”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

2. ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า เนื้อหาสาระในการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังเช่นผลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่ได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558 ดังนี้

“เนื้อหาความรู้ที่ได้รับเหมาะสมกับวัยผู้เรียน เข้าใจง่าย ไม่ยาก ได้คิด ได้พูดได้คุย ได้วาดรูป ได้ทำงานศิลปะ สนุก ได้ร้องเพลง และออกกำลังกายด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ชอบ เนื้อหาสาระมีประโยชน์มาก สามารถนำไปใช้ได้จริงกับตัวเอง ทำให้รู้จักฝึกมีสติ รู้จักสนใจคอยเตือนตัวเอง”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“เนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นเรื่องใกล้ตัว ได้รู้จักควบคุมตนเอง มีสติ ควบคุมอารมณ์ลบ การให้พูดชมคนอื่น ฝึกการรักกัน การให้อภัย ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ทำให้เข้าใจการใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้ฝึกคิดในแง่ดี ได้คิดหาสาเหตุ ทำให้มีสมาธิในการจะทำอะไรต่างๆ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“รู้สึกประทับใจ เพราะทำให้มีสมาธิในการทำอะไรหลายๆอย่าง ได้ทำอะไรดีๆ มีความรักต่อเพื่อน ประทับใจกิจกรรมที่ไว้วางใจกันกอดกัน ไม่คิดเลยว่าครูจะมากอดด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“เนื้อหาทำให้เข้าใจการใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้ได้ฝึกมารยาทด้วย ฝึกการกราบการไหว้ การเคารพตนเอง ผู้อื่น มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่เคยฝึกมาก่อน ไม่เคยพูดชมเพื่อนตอนแรกก็แปลกดี อายด้วย แต่ก็ชอบ เพื่อนชมทำให้รู้ว่าตัวเราก็มดีเหมือนกัน สนุกดี”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“ชอบ ได้เรียนหลายเรื่อง ไม่ได้นั่งฟังครูพูดอย่างเดียว ต้องลงมือทำด้วย คิดตามด้วย ทั้งฟังทั้งพูด ทั้งเขียน ทั้งนำเสนอ งานกลุ่ม งานคู่ และงานเดี่ยว”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ทำให้รู้จักเอาใจเราไปใส่ใจเขา ขอบคุณมากครับจะไม่มีวันลืมเลย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจและสนุก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตลอด ทำให้ได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยังได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ดังเช่นผลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่ได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558 ดังนี้

“อยากให้มิกิจกรรมแบบนี้ตลอดทั้งปี เรียนสนุกดี ไม่เครียด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“ได้แนวทางการใช้ชีวิต”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“กิจกรรมหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ มีความสุข ได้ฟังเพลงไปด้วย บรรยากาศสบายๆ เป็นกันเอง ชอบมาเรียนทุกวัน กิจกรรมสนุก น่าสนใจ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“ชอบกิจกรรมกลุ่ม ได้ช่วยกันในกลุ่ม และสนุกดี กิจกรรมทำให้ได้คิดก่อนลงมือทำ ได้แสดงความคิดเห็น ชอบกิจกรรมที่ได้คิดดี คิดบวก ทำให้สบายใจดี รู้สึกดี”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

“ประทับใจกิจกรรมหลายกิจกรรม กิจกรรมแก้แค้นน้ำแห่งสติ แค่นี้มีน้ำเย็นก็มีสมาธิได้ กิจกรรมที่ดูคลิปวิดีโอ ซึ้งมาก ทำให้เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เห็นใจผู้อื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5

“กิจกรรมทำให้ได้ฝึกลงมือทำ ได้ฝึกคิดดี ฝึกการมีสติ แบบไม่ต้องคิดมาก ได้ฝึกการมีสมาธิแบบไม่ยาก ไม่น่าเบื่อ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6

“กิจกรรมเด่นเกาซิก มีประโยชน์มาก ช่วงแรกทำไม่ค่อยถูกเพราะมือกับเท้าต้องสัมพันธ์กัน ทำผิดทำถูก แต่พอทำบ่อยๆก็เริ่มทำได้ รู้สึกร่างกายได้ยืดเส้นยืดสาย ต้องมีสติคอยทำตาม ทำตามจังหวะ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7

“ชอบทุกกิจกรรมเลย มีประโยชน์มาก ใช้ได้จริง ลองเอาไปฝึกได้ผล ฝึกหายใจเข้า ท้องป่อง หายใจออกท้องแฟบทำให้รู้สึกดี ไม่เคยทำมาก่อน รู้สึกผ่อนคลาย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8

“มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้เพื่อนใหม่ ได้ความสามัคคี”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9

“ได้รู้จักการใช้ชีวิต การคิด การเคารพด้วยกาย วาจา ใจ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

“ทำให้รู้จักใช้ชีวิตอยู่กับคนในสังคมรอบข้างได้อย่างมีความสุข ได้รู้จักการปฏิบัติตัว การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นรอบตัว”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11

“รู้จัก รู้จัก รู้ดี มีความสุขมากๆ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12

“มีความสุขมากๆเลย ผมจะไม่มีวันลืมเลย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13

“ได้ความรู้ ได้มีเพื่อนพี่น้องใหม่ๆ ได้รู้จักคำว่าเพื่อนมากขึ้น ได้เจอคนที่ไม่รู้จักกัน มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้มีมารยาท ได้รู้จักรักษาชีวิต”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14

“ทำให้เข้าใจคนอื่น เข้าใจความรู้สึกต่างๆของคนอื่น ทำให้มีความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15

“ได้รู้จักแนวทางการเข้าสังคม การปรับตัวเอง และบุคลิกภาพ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16

“ได้ความรู้ ได้รู้จักเพื่อนๆที่ๆคุณครู ได้รู้จักความรู้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้รู้ในสิ่งที่เราไม่รู้”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17

“ส่วนตัวได้เรียนรู้ว่า เวลาทำอะไรอย่าไปท้อถอยเพราะยังมีคนอื่นลำบากกว่าเรา”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18

จากกิจกรรมการเคารพตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น มวลมนุษยชาติ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้กลุ่มทดลอง มีผลความคิดเห็นดังนี้

“ได้เรียนรู้การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การไหว้ผู้สูงวัยกว่า การมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน การกอดกันเพื่อให้กำลังใจทางกาย การไม่ทำร้ายร่างกาย เช่นไม่ตบหน้าเพื่อน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19

“มีสติ คิดก่อนพูด พูดด้วยใจ ไม่ใช่อารมณ์ในการพูด ไม่พูดใช้อารมณ์ที่รุนแรง”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

“ได้เรียนรู้ว่าคำพูดต้องออกมาจากใจ จริงใจ ซื่อสัตย์”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 21

“ปลอดภัยด้วยความเข้าใจ”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 22

“ไม่คิดร้ายกับผู้อื่น คิดดีกับผู้อื่น คิดในทางที่ดี ใจให้ใจ คิดถึงใจเขาใจเรา”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 23

“ไม่พูดไปทำร้ายจิตใจผู้อื่น การจะพูดต้องคิดถึงใจคนฟังเสมอ”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 24

“พูดจาไพเราะ ไม่ควรพูดคำที่เขาไม่ชอบ หรือคำที่ทำให้เขาไม่สบายใจ จะทำให้คนรอบข้างรู้สึกไม่ดี”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 25

4. ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจและสอดคล้องกับกิจกรรม และผู้เรียนมีโอกาสดูใช้สื่ออย่างมีส่วนร่วม ดังเช่นผลความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่ได้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2558 ดังนี้

“มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องโปรเจคเตอร์ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆมีอุปกรณ์เครื่องเขียน อุปกรณ์วาดรูปเยอะ มีปากกาหลายๆสีให้เลือกใช้”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1

“กิจกรรมมีทั้ง ฟัง พูด ดูคลิปวิดีโอ ได้ฟังเพลง ฟังคลิปเสียง ได้เขียน ได้วาดรูป ได้ใช้มือทำงานศิลปะ มีอุปกรณ์เครื่องเขียนเยอะมาก”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2

“ชอบตอนระดมความคิดเห็น กิจกรรมPost-it คิดได้ไม่ยั้ง ได้เขียนบนกระดาษ Post-itหลากหลาย ใช้เขียนเท่าไรก็ได้ ไม่ต้องกลัวเปลือง”
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3

“มีสื่ออุปกรณ์ ครบ น่าสนใจ รวมทั้งกระดาษสีๆ ปากกา ดินสอ มีให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4

สรุปภาพรวมของการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นโปรแกรมที่ดีมีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อประกอบการเรียนรู้ ในโปรแกรม

2. ผลการศึกษาปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมไปทดลองใช้จากผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้

1.1 ด้านครูผู้สอน

บทบาทของครูผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นพื้นฐานของการสร้างศรัทธาและความไว้วางใจให้กับผู้เรียน ครูที่เป็นกัลยาณมิตร มีความรัก มีความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่ดี มีความจริงใจต่อผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน ตั้งใจสอน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียนเข้าถึงง่าย ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะทำให้สามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้ถูกต้อง เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ผ่อนคลายไม่เครียด ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ หากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนดี ความสนใจเรียนของผู้เรียนจะมีสูง ผู้สอนที่เข้าใจผู้เรียน มีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีอคติจะทำให้ผู้เรียนศรัทธาและไว้วางใจ นอกจากนี้การเข้าใจ การให้อภัยและการให้ออกาสผู้เรียนแก้ตัว การช่วยเหลือผู้เรียนออกจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมยังเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.2 ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนคือหัวใจของการเรียนรู้ ดังนั้นในการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะผูกพันกับการเรียนเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ กระตือรือร้น รู้สึกสนุก และสนใจกับเรื่องที่ทำ ภูมิหลังของผู้เรียน และสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตของผู้เรียน ล้วนเป็นปัจจัยส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านเนื้อหาสาระ

การจัดเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง ตรงกับความต้องการของผู้เรียน

1.4 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ผสมผสานจากแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 4 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองดี เห็นสิ่งต่างๆถูกต้องตามที่เป็นจริง คิดถูกต้อง การให้ความรัก/พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี ซื่อสัตย์และการเพียรปฏิบัติด้วยสติและสมาธิ เมื่อดำเนินการเรียนการสอนตามขั้นตอนนั้นแล้วพบว่าเป็นการทำให้เกิดคุณลักษณะนิสัยพึงประสงค์ จากการที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนจนเปลี่ยนเป็นนิสัยสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นด้านการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติอย่างชัดเจน กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด จะช่วยเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดความสนใจผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายผ่านประสาทสัมผัสต่างๆทั้งด้านการมองเห็น การฟัง การคิด การลงมือทำ สัมผัส หรือการเคลื่อนไหวของร่างกายจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม

1.6 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ คือบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง บรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ ไม่เครียด บรรยากาศการเรียนรู้อื่นต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเอง ไม่น่าเบื่อ และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีส่วนช่วยดึงความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน

2. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้

2.1 ระยะเวลาในการเรียนรู้

ระยะเวลาในการดำเนินการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ควรเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ผสมผสานจากแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 4 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองดี เห็นสิ่งต่างๆถูกต้องตามที่เป็นจริง คิดถูกต้อง การให้ความรัก/พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี ซื่อสัตย์และการเพียรปฏิบัติด้วยสติและสมาธิ ล้วนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้มีกระบวนการคิดไตร่ตรอง คิดถูกต้อง คิดดี พุดดี ทำดี มีสติระลึกรู้ทันตนเอง มีสมาธิมีใจจดจ่อ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปฏิบัติฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.2 การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน

การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับประสบการณ์ ค่อยๆเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี และแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่ดียิ่ง การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้ด้วยการลงมือทำและไตร่ตรอง การลงมือปฏิบัติ และฝึกทำซ้ำๆสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความซึมซับในพฤติกรรมจนเป็นนิสัยและพัฒนาถึงอุปนิสัยในที่สุด

2.3 การเสริมแรงให้แรงจูงใจและการสร้างแรงบันดาลใจ

การเสริมแรงให้แรงจูงใจผู้เรียน ยกย่องผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเรียนรู้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนการสอนกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การพูดชมเชยอย่างจริงใจ ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตัวเองของผู้เรียน การให้รางวัลด้วยการยกย่องชมเชยในการสามารถพัฒนาตนเองของผู้เรียนแต่ละคนจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมานะพยายาม ความเป็นผู้เรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อความสำเร็จในการเรียน

2.4 การประเมินผลและการสะท้อนกลับ

การประเมินผล การหมั่นติดตามผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริงด้วยการพูดคุยกัน และการสะท้อนกลับในสิ่งที่เรียนรู้ จะเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง และยังช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองด้วย เป็นการประเมินเพื่อติดตามประสิทธิผลในชั้นเรียน ประเมินเพื่อพัฒนา เพื่อทดสอบความก้าวหน้า ไม่ได้ประเมินเพื่อคะแนน การบันทึกรายงานตนเองตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนดให้เป็นการสะท้อนความคิดอย่างหนึ่งของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเองจากสิ่งที่ได้เรียน ช่วยผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้นและการประเมินบันทึกรายงานตนเองของผู้เรียนยังเป็นการสะท้อนความคิดให้ผู้สอนทราบแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป สิ่งสำคัญในการให้ผู้เรียนเขียนบันทึกรายงานตนเองคือ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการเขียนรายงานบันทึกมากกว่าการคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระการบ้าน ทำให้ผู้เรียนยุ่งยาก และการกำหนดประเด็นให้เขียนต้องเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ตอนที่ 4 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้ และได้ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ผ่านการ และนำไปประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ดังแสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	มาตรการ	ปัจจัยและเงื่อนไข	ตัวชี้วัด
<p>1.สถานศึกษา อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ สังกัด คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตาเข้าใจ และเป็นธรรมชาติ</p>	<p>1.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแล เอาใจใส่นักเรียน นักศึกษาจากครู ด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหา นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม</p>	<p>ผู้สอนเป็น กัลยาณมิตร มี ความรัก ความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มีความจริงใจ เข้าใจผู้เรียน ไม่มีอคติ มีความเป็นธรรมชาติ</p>	<p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีทัศนคติที่ดีต่อครูในสถานศึกษา ศรัทธาและไว้วางใจส่งผลให้นักเรียนไว้วางใจ และเชื่อฟัง มีความประพฤติดี</p>
<p>กรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตาเข้าใจ และเป็นธรรมชาติ</p>	<p>1.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างที่ดีในการประพฤติต่อไป</p>	<p>การเสริมแรงให้แรงจูงใจ ยกย่องเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สามารถพัฒนาตนเองได้แก่ การมอบเกียรติบัตร การมอบโล่รางวัล คนดีศรีอาชีวะ อาชีวะ การพูดชมเชย</p>	<p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีแรงบันดาลใจในการประพฤติดี</p>
<p>2.สถานศึกษา อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขต กทม.ที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรมชาติ เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น</p>	<p>2.1การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจาก การตักเตือนในชั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสทบทวนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองต่อไป</p> <p>2.2กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษาทุกกลุ่มเสี่ยงทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>การให้อภัยและการให้โอกาส เยาวชนกลุ่มเสี่ยงแก้ตัวเพื่อช่วยเหลือนักเรียนจากพฤติกรรมไม่เหมาะสม</p> <p>การมีความเป็นธรรม ไม่มีอคติ ทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีศรัทธาและไว้วางใจ</p>	<p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง รู้จักเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p> <p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เข้าใจและไม่ก่อเหตุความรุนแรง</p>

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	มาตรการ	ปัจจัยและเงื่อนไข	ตัวชี้วัด
3.สถานศึกษา อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ สังกัด คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขต	3.1.เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม การมีสติ การมีสมาธิ การคิดอย่างไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมรุนแรง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมทำให้เกิดคุณลักษณะนิสัยพึงประสงค์สำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความฉลาดทางจริยธรรม
กรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิด	3.2จัดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบริการชุมชน และสังคม กิจกรรมกีฬาสมัครใจ กิจกรรมร่วมมือกันต่างสถาบัน กิจกรรมเยี่ยมสถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม	การปฏิบัติกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์เพื่อช่วยเหลือชุมชนและสังคมจะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเห็นคุณค่าของตนเอง คิดดี ทำดี มีความสุข	เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความเคารพต่อสังคม มวลมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อม
และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ การเรียนการสอนเพื่อฝึกการเข้าใจที่ถูกต้อง มีเหตุและผล มีสติรู้เท่าทัน มีสมาธิ การคิดเชิงบวก การคิดไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย	3.3จัดให้มีความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวะ กลุ่มเสี่ยง และชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง	การมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกันทำให้เกิดความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน	ความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงลดลง

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้ผลดังนี้

1. ด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1. สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ และประนีประนอม

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรมีนโยบายที่มีวิธีการปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา หาพื้นที่ เปิดเวทีจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กกลุ่มนี้ โดยที่เด็กกลุ่มนี้สามารถเป็นเด็กประพฤติดีได้ และควรมีนโยบายที่ให้ผู้บริหารและครูพิจารณาภูมิหลังและพฤติกรรมของเด็กเพื่อปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้ด้วยความเข้าใจ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรมีนโยบายที่มีวิธีปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ และประนีประนอม และเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรใช้หลักและวิธีการสอนที่เป็นการดูแลแบบลูกและคนในครอบครัว”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยว่าสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ และขอตัดการประนีประนอมออก เพิ่มด้านความจริงใจ คือพูดตรงไปตรงมา พูดถูกต้อง อะไรถูกว่าถูกอะไรผิดว่าผิด พูดจริงกับเด็ก พูดตามข้อเท็จจริง และให้กำลังใจ โดยที่ความเข้าใจต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความเมตตากรุณา ส่วนความจริงใจเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

2. สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

“เห็นด้วยอย่างยิ่งและเสนอแนะให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรมีวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้ได้แสดงออกในทางที่เหมาะสมที่ควรให้มากขึ้น เช่น กิจกรรมส่งเสริมความเป็นผู้นำ การแสดงออก การมีจิตอาสา การเสียสละ ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้รู้สึกเป็นที่ยอมรับ และทำให้เยาวชนกลุ่ม

เสียงเข้าใจสถานภาพตนเอง รู้วิธีการวางตัวในสถานที่ต่างๆได้แก่การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในสังคม ในโรงเรียน สังคมมองว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กกลุ่มเสียง เพราะเด็กไม่เข้าใจสถานภาพตนเอง จึงต้องให้เยาวชนกลุ่มนี้รู้จักการแสดงออกให้เหมาะสม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยว่าควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสียงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยกับแนวทางนโยบายที่สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่มีเยาวชนกลุ่มเสียงต้องรับฟังเยาวชนกลุ่มเสียงอย่างเข้าใจอารมณ์ของเด็กและวัยรุ่น สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความถูกต้องว่าการแก้แค้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง รับฟังอย่างเข้าใจ ให้ความเป็นธรรม มีเหตุมีผล ครูให้คำแนะนำที่ดี”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

3. สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสียงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิดสุนทรียภาพ ได้แก่ การเรียนการสอนศิลปะและดนตรี และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ การเรียนการสอนเพื่อฝึกการเข้าใจที่ถูกต้อง มีเหตุและผล มีสติรู้เท่าทัน มีสมาธิ การคิดเชิงบวก การคิดไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย

“เห็นด้วยว่าแนวคิดสุนทรียภาพเป็นสิ่งที่ดี เป็นการแสดงออกที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มนี้ ซึ่งอาจไม่ได้เป็นเด็กเก่งวิชาการ แต่อาจเป็นเด็กสนใจเรียนได้ด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมด้านสุนทรียภาพ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้นคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงควรจัดให้เยาวชนกลุ่มเสียงนี้ได้เรียนรู้ในกิจกรรมที่เหมาะสม ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้รู้สึกอยากเรียนและอยากมีความสุข ซึ่งการที่ครูเป็นกัลยาณมิตร ให้ความรักก่อนให้ความรู้เป็นคุณธรรมขั้นแรกที่ทำให้เด็กอยากเรียนอยากร่วมกิจกรรม ครูเปรียบเสมือนพ่อแม่ พ่อแม่เป็นรากแก้วครูเป็นรากฝอย ครูเป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้ผู้เรียนศรัทธาก่อนแล้วค่อยสอน ดังคำพูดที่ว่า “เมื่อท่านพูดเขาก็ฟัง ถ้าท่านทำเขาก็เชื่อ” นอกจากนี้จำเป็นต้องให้เยาวชนกลุ่มเสียงนี้ได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ความจริงของชีวิตและธรรมชาติ อยู่เป็นใช้ชีวิตเป็น อยู่ร่วมกันในสังคมเป็น”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าควรมีการส่งเสริมวิชาทางด้านสุนทรียภาพ เช่น วิชาด้านศิลปะต่างๆ วิชาดนตรีขับร้อง วิชาเกี่ยวกับความชื่นชมในความงามต่างๆและธรรมชาติ เพื่อให้มีจิตใจอ่อนโยน คิดบวก ฝึกสติ มีสมาธิ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยว่าดนตรี ศิลปะ และกีฬา สามารถตอบสนองอารมณ์ของเด็กวัยนี้ ทั้งนี้ กีฬาที่จัดขึ้นในโรงเรียนต้องกีฬาแบบสุนทรีย์ภาพ ไม่เป็นการแข่งขัน เป็นการเล่นกีฬาด้วยความสุข โดยไม่คำนึงถึงผลการแพ้หรือชนะ เป็นการเล่นกีฬาเพื่อความงามงามของชีวิต เล่นเพื่อให้เกิดความ ร่วมมือความสามัคคี เล่นเพื่อออกกำลังกาย และต้องสามารถยอมรับผลในการแข่งขันว่ากีฬาเป็นเพียง แค่เกมเท่านั้น ซึ่งตรงข้ามกับการเล่นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ที่มุ่งหวังผลชนะ นอกจากนี้กิจกรรม นั้นหลากหลายอื่น ๆ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้รู้จักแบ่งปันเสียสละก็เหมาะสม กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งอาจจัดตั้งในรูปชมรม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

2. ด้านมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1. เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม การมีสติ การมีสมาธิ การคิดอย่างไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมรุนแรง

“เห็นด้วยมากที่สุดกับการให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมตามแนวคิด สร้างความฉลาดทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากอริยมรรคเดินหน้าส่งผลให้เป็นมรรคเป็นผลได้ ต้องปฏิบัติต่อเนื่อง”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งในการมีมาตรการให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่อบรมเพียงวันสองวัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“ให้ยกตัวอย่างในมาตรการด้วยว่าในสถานการณ์นี้ทำอย่างไร และเห็นด้วยว่าควรมี การจัดการเรียนการสอนเป็นเทอมเป็นภาคเรียน ฝึกให้รู้จักคิด ฝึกวิเคราะห์ นำประเด็นมรรคมืองค์ แปรใส่เข้าไป ใส่วิถีชีวิตโรงเรียน หรืออาจจะมีสอดแทรกเพิ่มในกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมสอดแทรก ในโรงเรียน โดยที่ครูทุกคนต้องตระหนักถึงเรื่องนี้ และทั้งโรงเรียนต้องเข้าใจต้องทำ ครูต้องได้รับการ ฝึกในเรื่องเหล่านี้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

2. ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแล เอาใจใส่นักเรียน นักศึกษาจากครู ด้วย ความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม

“เห็นด้วยมากที่สุดกับการให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้รับการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด จริงใจ ด้วยความรักและเมตตา”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งในการมีมาตรการให้มีระบบครูและบุคลากรทางการศึกษาดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร ทำให้นักเรียนไวใจ และเปิดใจรับฟังและเชื่อฟัง”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“ครูและบุคลากรในสถานศึกษาต้องเข้าใจ และมีเมตตาต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความจริงใจ เอาใจใส่ต่อนักเรียนกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด อดทน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

3. การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจาก การตักเตือนในชั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสพบทวนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองต่อไป

“มีความคิดเห็นสอดคล้องเรื่องวิธีการลงโทษว่าไม่ควรลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความรุนแรง ด้วยวุฒิภาวะของเด็กอายุไม่เกิน 18-19 ปี ยังอยู่ในวัยที่กระทำสิ่งไม่งามไม่ควรได้ ด้วยบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมอาจทำให้หลงผิดได้ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงอยู่ในช่วงสับสนของการใช้ชีวิต บางครั้งอาจคิดว่าเมื่อไม่มีคนยกย่องชมเชยเลยเลยเสียดีกว่า คิดทำดีก็ไม่มีคนส่งเสริม มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งใช้สูตรให้นิสิตดูภาพยนตร์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ภายใน 1 เดือนดูภาพยนตร์ 12 เรื่อง มีหลายแนวซึ่งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเชื่อว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้สามารถส่งต่อความดีได้จากตัวเขา ไปหารุ่นน้อง เป็นดาวกระจายความดีได้ สถาบันต้องย้อนกลับไปมองภูมิหลังของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพราะเด็กพวกนี้ เอาชีวิตมาโรงเรียนต้องเผชิญอะไรหลายอย่าง ซึ่งแต่ละคนมีต้นทุนชีวิตที่ไม่เท่ากัน ต้นทุนชีวิตมีทั้งต้นทุนพื้นฐานจากภายในตัวเอง และต้นทุนภายนอกจากพลังกิจกรรม พลังเพื่อน พลังสถาบัน”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“มีความคิดเห็นว่าควรนำมาตรการในข้อ 2.2 ย้ายไปสลับตำแหน่งกับมาตรการในข้อ 2.1 ด้านมาตรการการลงโทษต่างๆ ต้องมีการไต่สวน ซักถาม ให้โอกาสแต่ละฝ่ายชี้แจง เพื่อให้เห็นความเป็นธรรม ความเป็นธรรมไม่ใช่ความเท่าเทียม แต่เป็นการดูแลเหตุผล เห็นถูกต้อง และให้โอกาสเด็กเสนอการลงโทษ เด็กกลุ่มเสี่ยงมีส่วนร่วมในการเสนอมาตรการ การลงโทษเอง จะไม่มีการลงโทษแบบร้ายแรง เพราะการลงโทษแรงๆเป็นการตอกย้ำความรุนแรง รวมถึงการไม่พูดจาที่รุนแรงกับเด็กกลุ่มเสี่ยงนี้ด้วย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

4. กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงทั้งในสถาบันและนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

“เห็นด้วยกับมาตรการการให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรมกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มรรคมีองค์แปดเป็นแนวทางที่ดีมากและต่อเนื่อง เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้จะเป็บุคคลที่มีความเชื่อมั่นพอสมควรในพลังของตัวเอง ถ้าเราจับถูก ไม่จับผิด และครอบครัว เพื่อนและสถาบันศึกษาจะเป็นต้นทุนที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้เป็เด็กดีมีเหตุผล”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

5. จัดให้มีการร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง และชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

“เห็นด้วยมากกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง และชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การจัดการศึกษา และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรมีนโยบายที่ต่อเนื่องในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนอาชีวศึกษามีส่วนร่วมกับหน่วยงานและองค์กรภาคเอกชน ตัวอย่างเช่นสถาบันการศึกษาปัญญาภิวัฒน์ มีผู้เรียนที่ต้นทุนชีวิตไม่ต่างกับเด็กอาชีวศึกษาหรือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้ แต่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความฝัน มองเห็นอนาคตในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรู้คุณค่าของชีวิต ประเด็นที่ควรส่งเสริมเยาวชนในสถาบันอาชีวศึกษามี 3 ประเด็นคือ 1) คุณวุฒิ 2) คุณภาพ 3) คุณธรรม โดยที่คุณวุฒิหมายถึงการที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษาและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนสามารถผลิตผู้เรียนที่มีระดับการศึกษาและมีคุณสมบัติเหมาะสมกับอาชีพ มุ่งมองให้สถาบันอาชีวะผลิตเด็กที่มีวิชา จะได้ไม่ลับสลับในตัวเอง คุณภาพ คือ ความสามารถ ความมีประสิทธิภาพของผู้เรียน เยาวชนกลุ่มเสี่ยงพวกนี้เป็นเด็กที่ไม่ซบซ้อน โกงใครไม่เป็น ไม่มีการวิเคราะห์วางแผน จึงควรผลิตผู้เรียนระดับ ปวช. และปวส.ให้มีความสามารถ สถาบันควรสร้างอัตลักษณ์และความเชี่ยวชาญของตนเองที่ชัดเจน ให้เป็นสถาบันอาชีวะที่มีคุณภาพเด่น และ คุณธรรม คือคุณงามความดี ให้ผู้เรียนประพฤติดีทั้งกายและใจ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยกับการให้มีความร่วมมือกันทุกฝ่าย รวมถึงศิษย์เก่าด้วยในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้การที่อาจารย์ใกล้ชิดกับนักเรียนจะสามารถช่วยลดปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ โรงเรียนคือกระบวนการขัดเกลาทั้งในระบบ นอกกระบบ ไม่ใช่ปล่อยให้ตามยถากรรม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

6. จัดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง มีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ การมอบเกียรติบัตร การมอบโล่รางวัลคนดีศรีอาชีวะ เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างที่ดีในการประพฤติต่อไป

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ให้มีการประกาศ ยกย่อง เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อเสริมสร้างกำลังใจที่ดี”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งและมีความคิดเห็นว่าเป็นการดีมากที่สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจัดให้มีการให้รางวัลเสริมแรงแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยง”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“ไม่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ เนื่องจากครูจะเชิดชูเด็กเฉพาะบางคน จะกลายเป็นการตอกย้ำเด็กบางกลุ่ม ควรให้รางวัลทั้งโรงเรียน เช่นการพุดชมเชย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

7. จัดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม กิจกรรมกีฬาสามัคคี กิจกรรมร่วมมือกันต่างสถาบัน กิจกรรมเยี่ยมสถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ควรจัดให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบ ต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่ดีมาก ทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ช่วยเหลือสังคม และผู้อื่น โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสจะทำให้มีจิตใจอ่อนโยนขึ้น และเห็นคนที่ลำบากกว่า”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2558

“ข้อนี้ดี ที่จัดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เด็กจะไปทำงานอาสาสมัครมูลนิธิร่วมกตัญญูก็ยังรับได้”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

“เด็กกลุ่มเสี่ยง เป็นเด็กกลุ่มที่ต้องการแสดงตัวตนให้สังคมรับรู้ เรียกร้องให้สนใจ เป็นที่ยอมรับ และในความเป็นจริงครูไม่ควรเรียกให้เด็กว่าเขามีพฤติกรรมเสี่ยงมันเป็นการตอกย้ำ การที่เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงแสดงว่าครูขาดการเอาใจใส่ กระทำกับนักเรียนกลุ่มนี้เหมือนวัตถุที่เข้าสู่อการผลิตของโรงงาน ไม่มองว่าเขามีเลือดเนื้อ มีความรู้สึก ต้องตระหนักและปฏิบัติต่อกลุ่มนี้เหมือนเป็นคนปกติในสังคม”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558

“สิ่งสำคัญที่ต้องทำคือ ทำให้เด็กทุกคนมีเป้าหมายในชีวิตของตนเอง set goals เพื่อจะได้ทราบว่าต้องทำอะไรให้ไปถึงเป้าหมายนั้น เพื่อจะได้พัฒนาตนเองโดยมีครูเป็นผู้คอย ประเมิน ชี้แนะ ส่งเสริมและให้กำลังใจเพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย สุดท้ายเมื่อเด็กรู้เป้าหมายก็จะทำให้ทุกคนลดความรุนแรง ทุกคนมุ่งมั่น ประพฤติตนให้ดี ไม่มีประวัติเสีย ตามด้วยการใช้ไตรสิกขาสอน ศิลปะเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม การบังคับตัวเองให้อยู่ในกรอบปฏิบัติในสังคม เป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ศิลปะของโรงเรียนคือการที่นักเรียนสามารถปฏิบัติตนตามหลักศีลตาม กติกาของโรงเรียน เช่น การปฏิบัติตนตามกฎของโรงเรียน การแต่งกายถูกระเบียบ การทำความเคารพผู้อาวุโส ส่วนเรื่องสมาธิไม่ใช่การเข้าวัด แต่เป็นการมีใจจดจ่อ เมื่อมีสมาธิก็จะมีความคิด คิด ถูกต้อง เมื่อคิดตามจึงจะเกิดปัญญา อันนี้เป็นหลักไตรสิกขา ”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

“ด้านบทบาทของครู ครูควรจะเป็นฮีโร่ในดวงใจของนักเรียน ครูต้องมีความรักความเมตตา ขณะเดียวกันโรงเรียนต้องมีบรรยากาศอื่นสนับสนุนให้ครูทำอย่างนั้นได้ด้วย การที่ครูไม่สัมผัสกับเด็กด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจัง การปล่อยเด็กไม่สนใจเด็กทำให้เกิดเด็กกลุ่มเสี่ยง โดยที่เด็กกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ต้องการการดูแลเอาใจใส่ และสถาบันครอบครัว พ่อแม่ ก็ต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดเด็กกลุ่มนี้ด้วย”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

“โรงเรียนต้องมีนโยบายสร้างครูเป็นฮีโร่ทั้งชายและหญิง ครูที่เป็นฮีโร่คือครูที่เข้าใจเด็ก สามารถเชื่อมโยงช่องว่างความคิด เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก เช่นเข้าใจว่าทำไมเด็กจึงเอาเสื้อเรียนออกนอกกางเกง เป็นต้น”

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558

จากการสนทนาในการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและแนวทางต่างๆ มาประมวลและสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	มาตรการ	ปัจจัยและเงื่อนไข	ตัวชี้วัด
1.สถานศึกษาอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตาเข้าใจ จริงใจ และเป็นธรรม	1.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแลเอาใจใส่นักเรียนนักศึกษาจากครู ด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร มีเหตุผล เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร มีความรัก ความเมตตา กรุณา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มีความจริงใจ พุดตรงไปตรงมา เข้าใจผู้เรียน ให้กำลังใจ ไม่มีอคติ มีความเป็นธรรม	เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีทัศนคติที่ดีต่อครูในสถานศึกษา ศรัทธาและไว้วางใจส่งผลให้นักเรียนไว้วางใจและเชื่อฟัง มีความประพฤติดี
	1.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างครูฮีโร่ทั้งชายและหญิง ในสถานศึกษาเพื่อให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลนักเรียนนักศึกษาอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดทุกคน	ผู้สอนที่เป็นฮีโร่เข้าใจเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เชื่อมโยงช่องว่างทางความคิดของวัยรุ่นกับครูและสถานศึกษา	เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ประพฤติดีมีวินัย
	1.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเหมือนผู้เรียนปกติ สร้างเป้าหมายในชีวิตยกระดับความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณภาพ	การสร้างเป้าหมายชีวิต มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนและสร้างอัตลักษณ์ของอาชีวศึกษา	เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความสามารถและความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	มาตรการ	ปัจจัยและเงื่อนไข	ตัวชี้วัด
	1.4 ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษามีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียน อาชีวะกลุ่มเสี่ยง เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจ และตัวอย่างที่ดีในการประพฤติต่อไป	การเสริมแรงให้แรงจูงใจ ยกย่องเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สามารถพัฒนาตนเองได้แก่ การมอบเกียรติบัตร การมอบโล่รางวัลคนดีศรีอาชีวะ การพูดชมเชย	เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีแรงบันดาลใจในการประพฤติดี
2.สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัด คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานครที่มี เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรมี การดำเนินการเกี่ยวกับ ความรุนแรงที่เกิดจาก เยาวชนกลุ่มเสี่ยงใน สถานศึกษาด้วยความ เป็นธรรม เพื่อป้องกันความ รุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่องในอนาคต	2.1กรณีเกิดความรุนแรง ระหว่าง นักเรียน อาชีวศึกษาทุกกลุ่มเสี่ยงทั้งใน สถาบันและนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการ สอบสวนที่มีความเป็น ธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วม จากทุกหน่วยงาน ที่ เกี่ยวข้อง	การให้อภัยและการให้ โอกาสเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แก่ตัวเพื่อช่วยเหลือ นักเรียนจากพฤติกรรมไม่ เหมาะสม	เยาวชนกลุ่มเสี่ยง รู้จักเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
	2.2การลงโทษเยาวชน กลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจาก การตักเตือนในชั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมี โอกาสทบทวนการกระทำ ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตนเองต่อไป	การมีความเป็นธรรม ไม่มีอคติ ทำให้เยาวชนกลุ่ม เสี่ยงมีศรัทธาและไว้วางใจ	เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เข้าใจและไม่ก่อ เหตุความรุนแรง
3.สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัด คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานครที่มี เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ ส่งผลต่อการลดความ รุนแรง ด้วยแนวคิด	3.1. ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษาจัดให้เยาวชน กลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วม กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความฉลาดทาง จริยธรรม การมีสติ สมาธิ การคิดไตร่ตรอง และการ ประพฤติดีมีวินัย โดย ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุก ภาคการศึกษา เพื่อนำไปสู่ การลดพฤติกรรมรุนแรง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความฉลาด ทางจริยธรรมทำให้เกิด คุณลักษณะนิสัยพึง ประสงค์สำหรับเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความฉลาดทาง จริยธรรม

<p>สุนทรียภาพ และแนวคิด ความฉลาดทางจริยธรรม</p>	<p>3.2 ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษามีการบูรณา การและพัฒนาหลักสูตร ทุกระดับการศึกษาเพื่อ สร้างเสริมความฉลาดทาง จริยธรรม</p>		
	<p>3.3 ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษามีกิจกรรมโฮม รูมตอนเช้าที่สอดแทรก ความฉลาดทางจริยธรรม แนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส</p>		
	<p>3.4 ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษาจัดให้มี กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสุนทรียภาพเช่น วิชา ดนตรี ชั้บร้อง วิชา เกี่ยวกับการชื่นชมความ งามและธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ และการเล่นกีฬาแบบ สุนทรียภาพ</p>	<p>การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สนุกและสนใจกับสิ่งที่ เรียนกิจกรรมสุนทรียภาพ ทำให้ผู้เรียนผ่อนคลายมี จิตใจอ่อนโยน ตั้งใจเรียน มีสติมีสมาธิจดจ่อ และการ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ฝึกฝนสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องทำให้เกิดความซึม ซับในพฤติกรรม กล่อม เกลาจนเป็นนิสัยและ พัฒนาถึงอุปนิสัย</p>	<p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง เรียนรู้้อย่างมี ความสุข มีจิตใจ อ่อนโยน มีสติ สมาธิสามารถลด พฤติกรรมรุนแรง</p>
	<p>3.5 ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษาจัดให้มีการ อบรมให้ความรู้แก่นัก เรียนนักศึกษาเรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ความประพฤติและ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของนักเรียน นักศึกษา และเยาวชน</p>	<p>การประพฤตินให้ เหมาะสมถูกต้องตาม กฎหมายเป็นการป้องกัน และแก้ปัญหาการก่อเหตุ ปัญหาความรุนแรง</p>	<p>เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความรู้เรื่อง กฎหมายเพื่อ ป้องกันการเกิด ปัญหาความรุนแรง</p>

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	มาตรการ	ปัจจัยและเงื่อนไข	ตัวชี้วัด
3.สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการ อาชีวศึกษาและสังกัด คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานครที่มี เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ ส่งผลต่อการลดความ รุนแรง ด้วยแนวคิด สุนทรียภาพ และแนวคิด ความฉลาดทางจริยธรรม (ต่อ)	3.6ให้สถานศึกษา อาชีวศึกษา ที่มีเยาวชน กลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัด กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความเคารพ ความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรม บริการชุมชนและสังคม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมร่วมมือกันต่าง สถาบัน กิจกรรมเยี่ยม สถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม	การปฏิบัติกิจกรรมที่ดีมี ประโยชน์เพื่อช่วยเหลือ ชุมชนและสังคมจะช่วยให้ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเห็น คุณค่าของตนเอง คิดดี ทำ ดี ประพฤติดี มีความสุข	เยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีความเคารพต่อ สังคม มวล มนุษยชาติ ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม
	3.7 จัดให้มีความร่วมมือ ระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีว กลุ่มเสี่ยง ศิษย์เก่า และ ชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดกิจกรรม ต่างๆเพื่อนำไปสู่การลด ความรุนแรงของเยาวชน กลุ่มเสี่ยง	การมีส่วนร่วม มี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันทำให้ เกิดความรักความเข้าใจซึ่ง กันและกัน	ความรุนแรงที่เกิด จากเยาวชนกลุ่ม เสี่ยงลดลง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรง ที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 1

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัด
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อ
เยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ จริงใจ และเป็นธรรม

มาตรการที่ 1.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแลเอาใจใส่นักเรียน นักศึกษา
จากครู ด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร มีเหตุผล เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหา
นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มาตรการที่ 1.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างครูฮีโร่ทั้งชายและหญิงในสถานศึกษาเพื่อให้
ความสนใจเอาใจใส่ดูแลนักเรียนนักศึกษาอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดทุกคน

มาตรการที่ 1.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเหมือนผู้เรียนปกติ สร้างเป้าหมายในชีวิตยกระดับความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณภาพ

มาตรการที่ 1.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยง เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างที่ดีในการประพฤติต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 2

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

มาตรการที่ 2.1 กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงทั้งในสถาบัน และนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจาก การตักเตือน ในชั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสทบทวนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 3

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิดสุนทรีย์ภาพ และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม

มาตรการที่ 3.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม การมีสติ การมีสมาธิ การคิดอย่างไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมรุนแรง

มาตรการที่ 3.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการบูรณาการและพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ การศึกษาเพื่อสร้างเสริมความฉลาดทางจริยธรรม

มาตรการที่ 3.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีกิจกรรมโฮมรูมตอนเช้าที่สอดแทรกความฉลาดทางจริยธรรม แนวคิดมรรตมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

มาตรการที่ 3.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสุนทรีย์ภาพเช่น วิชาดนตรี ขับร้อง วิชาเกี่ยวกับการชื่นชมความงามและธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ และการเล่นกีฬาแบบสุนทรีย์ภาพ

มาตรการที่ 3.5 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษา เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน นักศึกษาและเยาวชน

มาตรการที่ 3.6 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมร่วมมือกันต่างสถาบัน กิจกรรมเยี่ยมสถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม

มาตรการที่ 3.7 จัดให้มีความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ศิษย์เก่า และชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิด นีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองการนำโปรแกรมไปใช้ ปัจจัยและเงื่อนไข ที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม สำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้ การดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้ อย่างแท้จริงเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และนำผลการวิเคราะห์มาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือ แบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สํารวจความต้องการในการเรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช.จำนวน 394 คน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในระบบ ประเภทอาชีวศึกษา กลุ่มเปราะบางด้านความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นกลุ่มเสี่ยง ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

จากการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม และนำแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาโปรแกรม แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรม ในกรอบการพัฒนาโปรแกรมของ Knowles (1980) ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศไปสู่การเรียนรู้

1.1 ติดต่อประสานงานผู้บริหารและอาจารย์ฝ่ายกิจการนักเรียน ในสถาบันการอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการขอความอนุเคราะห์จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ขอเก็บข้อมูลวิจัย ขอทดลองใช้เครื่องมือ และขอรับสมัครกลุ่มทดลองที่เป็นเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับอาจารย์และสถานศึกษา ประสานงานเรื่องสถานที่การจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาและช่วงวันเวลาที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.2 ประสานงานกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ทำความรู้จัก แนะนำตนเอง พบปะพูดคุยในบรรยากาศอิสระ ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเยาวชน กลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ ประโยชน์และคุณค่าของการเข้าร่วมโปรแกรม เพื่อให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทราบข้อมูลเบื้องต้นและให้กลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงสมัครเข้าร่วมกลุ่มทดลองด้วยความสมัครใจ

2. การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ผู้วิจัยสนทนากับผู้สมัครเข้าร่วมกลุ่มทดลอง ด้านความคิดเห็นทั่วไปและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3. การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

3.1 นำข้อมูลที่ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ข้อมูลสาเหตุปัญหาพฤติกรรมรุนแรง วิธีแก้ปัญหาความรุนแรง และกรอบความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม นำมาสร้างแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

3.2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นผู้วิจัยสรุปข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง 7 ด้านเรียงลำดับ ดังนี้คือ ด้านความเป็นธรรม ด้านความเคารพ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความอดทน ด้านความรู้สึกลึกซึ้งดี ด้านความเมตตา และด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการสร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 3 มากำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ในการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) ความเป็นธรรม 2) ความเคารพ 3) การควบคุมตนเอง 4) ความอดทน 5) ความรู้สึกดี 6) ความเมตตา 7) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

5. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยนำแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำ ร่างกายและจิตใจผ่อนคลายตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ได้แก่ การเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ การฝึกสติด้วยลมหายใจ การนั่งสมาธิ การฝึกพลังจินตนาการ การร้องเพลงภาวนา(เพลงไปไม้ต้นเดียวกัน) การฝึกลมหายใจกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การฝึกโยคะเลียนแบบท่าสัตว์ ท่านอนตาย การเดินรำเกาหลี

ขั้นที่ 2 คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ

เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง มีความรู้สึกต่อตัวเองด้านบวก คิดบวก รู้สึกว่าตัวเองดี มีคุณค่าตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เห็นสิ่งต่างๆ คิดวิเคราะห์ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญา ไม่คิดโลภอยากได้ ไม่คิดพยายาบ ไม่คิดเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น รู้และเข้าใจถูกต้อง ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด

ขั้นที่ 3 ประพฤติดีมีวินัย

เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนมีความรักให้กับตนเองและผู้อื่น มีความรักให้กับทุกสิ่งได้แก่ สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้หลังด้านบวกกับผู้อื่น ได้แก่ การยิ้ม ชม สบตา สัมผัส ทักทาย ใช้คำพูดด้านบวกกับตัวเองและผู้อื่น ประพฤติดีมีวินัย พูดดี ไม่พูดโกหก ไม่พูดยุให้แตกแยก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ ทำดี ไม่ฆ่าสัตว์เช่นฆ่าผู้อื่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม และซื่อสัตย์มีวินัยตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด

ขั้นที่ 4 เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ

เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติและฝึกฝนด้วยตนเองและเป็นกลุ่มในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยความหมั่นเพียรจากกิจกรรมต่างๆในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และฝึกฝนการมีสติระลึกได้คอยเตือนตนเองอยู่เสมอ รู้ตัว รู้ทันอารมณ์ตัวเอง ไม่เผลอ และมีสมาธิ มีจิตใจจดจ่อ แน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้

นำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง ระดับ ปวช. จำนวน 30 คน ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้วิจัย และทีมวิทยากรเป็นผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรม รวม 110 ชั่วโมง

7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้

ประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง ด้วยแบบประเมินความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อวิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรม ว่ามีความฉลาดทางจริยธรรมอยู่ในระดับใด 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรมเป็นอย่างไร 3) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้

วิเคราะห์ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้ ดังนี้

1. วิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
2. วิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังทดลอง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความฉลาดทางทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงว่าหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
3. วิเคราะห์ความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก่อนและหลังทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
4. วิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
5. ศึกษาข้อมูลปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มทดลองและครูประจำกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ศึกษาข้อมูลผลการทดลอง ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง

จริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อนำไปประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และผู้วิจัยจะได้นำข้อเสนอแนะที่ได้รับไปปรับปรุงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 394 คน เยาวชนกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กล่าวคือ เป็นเพศชาย 326 คน และเป็นเพศหญิง 68 คน มีอายุระหว่าง 15-20 ปี ศึกษาในระดับชั้น ปวช. ปี 1-2 กำลังศึกษาในสาขาวิชางานยานยนต์ สาขาวิชาซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล สาขาวิชาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาโยธา และสาขาวิชางานเชื่อมโลหะ ส่วนใหญ่เรียนในภาคปกติ และพักอาศัยที่บ้านของบิดามารดา รายได้เฉลี่ยที่ได้รับส่วนใหญ่ น้อยกว่า 3,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากบิดามารดา สภาพพฤติกรรมโดยทั่วไปของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ส่วนใหญ่พูดจาหยาบค้าย นอกจากนั้นยังมีพฤติกรรมชกต่อย ขว้างปาสิ่งของ ใช้อาวุธจำนวน ตบตี สาเหตุของพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวเกิดจากการทะเลาะกัน เพื่อนชวน เผชิญเหตุซึ่งหน้า เข่มั่นกันโดยไม่มีเหตุผล และสาเหตุอื่นๆ แต่ก็มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจำนวนหนึ่งไม่เคยใช้ความรุนแรง นอกจากนี้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ในระดับปานกลาง และเคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาดตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ที่จัดโดย สถานศึกษา และเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาดตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมในช่วงเปิดเทอม

1.2 เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม 7 ด้าน มีความต้องการเรียนรู้ ด้านความเป็นธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเคารพ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความอดทน ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ด้านความเมตตา และด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลักการของ Knowles (1980) โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่สังเคราะห์จากแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และใช้เนื้อหาความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง มืองค์ประกอบดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) การสะท้อนกลับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความฉลาดทางจริยธรรมประกอบด้วย ความเป็นธรรม ความเคารพ การควบคุมตนเอง ความอดทนความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเมตตา และการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง

2. ผู้สอน เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มีความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้สอน บทบาทของครูผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร ผู้สอนมีความรัก มีความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่ดี มีความจริงใจต่อผู้เรียน เข้าใจผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน ตั้งใจสอน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียนเข้าถึงง่าย ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้สอนสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ผ่อนคลายไม่เครียด มีความเป็นธรรม ไม่มีอคติต่อผู้เรียน และเสริมแรง ให้กำลังใจผู้เรียน

3. ผู้เรียน เป็นนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับสถานการณ์รุนแรง หรือ การกระทำรุนแรง

4. เนื้อหาสาระ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม ได้แก่ 1) ด้านความเป็นธรรม 2) ด้านความเคารพ 3) ด้านการควบคุมตนเอง 4) ด้านความอดทน 5) ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 6) ด้านความเมตตา 7) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เน้นเนื้อหาความฉลาดทางจริยธรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ด้านแรก จากผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง คือ ด้านความเป็นธรรม ด้านความเคารพ และด้านการควบคุมตนเอง

5. กิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ 3) ประพฤติดีมีวินัย 4) เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ โดยมีกระบวนการในการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบคือ 1) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) การคิดสะท้อนกลับ 3) ความคงทนในการเรียนรู้ 4) การนำความรู้กลับมาใช้ 5) การซาบซึ้งในการเรียนรู้

6. สื่อการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ รูปภาพ ไฟล์เสียง คำคม เกมส์ต่างๆ ข้อมูลสถิติ ข้อเท็จจริง เอกสารประกอบการสอน

7. การวัดและประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรม การวัดพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรม ด้วยแบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม และ การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

8. การสะท้อนกลับหรือการสะท้อนความคิด คือ ได้แก่การติดตามการเรียนรู้หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนรู้ในโปรแกรมไปแล้ว ด้วยการพูดคุย ชักถาม ทบทวนในสิ่งที่เรียน

เมื่อดำเนินการทดลองตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมแล้ว จากผลจากการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ คือกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนี้ เรียกว่า “ParRRRa” Model มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. Participation เกิดจากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนเปิดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมกลุ่ม การทำงานเป็นทีมเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำงานร่วมกันในกิจกรรมประทับใจ การมีส่วนร่วมในการคิดและลง

เมื่อทำในกิจกรรมPost-it คิดไม่ถึง กิจกรรม การมีส่วนร่วมและการลงมือทำปฏิบัติฝึกฝนซ้ำๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ดี การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

2.Reflection คือ การสะท้อนกลับ หรือการสะท้อนความคิด เป็นหัวใจของการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมานำเสนองานหน้าชั้นเรียน การที่ผู้เรียนออกมาพูด เล่า ถึงผลงานที่ทำ การออกมาแสดงบทบาทสมมติหน้าชั้นเรียน การนำเสนอโครงการจากสิ่งที่เรียนไป ล้วนเป็นการสะท้อนกลับความคิด ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่เรียนไป นอกจากนี้การทบทวน พูดคุยซักถามในสิ่งที่เรียนไปแล้ว การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เรียน ทำให้สามารถประเมินผลได้ว่าสิ่งที่เรียนรู้อยู่ในตัวผู้เรียน

3.Retention คือ ความคงทนในการเรียนรู้ เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้จากขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม การที่ผู้สอนชักชวนผู้เรียนทบทวนสิ่งที่เรียนไป ด้วยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบหรือแสดงความคิดเห็น ยิ่งถามมากยิ่งขึ้นเกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงมาก การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมจากกิจกรรมต่างๆ จากการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำได้ปฏิบัติจริง การถามสะท้อนกลับความคิด จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้าสู่ชีวิตจริงทำให้เกิดความคงทนในความรู้ ได้คิดไตร่ตรอง จดจำได้นานติดตัว

4. Recall เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปกลับมาใช้ได้ การพูดคุยซักถามในสิ่งที่เรียนไปแล้วสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนไปได้สามารถเรียกความรู้ที่เรียนไปและนำกลับมาเชื่อมโยงนำไปใช้กับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงได้

5.Appreciation การที่ผู้เรียนเกิดความประทับใจและซาบซึ้งในกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนัก จำสิ่งที่เรียนได้ เกิดความคงทนของสิ่งที่เรียนไปและสามารถนำความรู้กลับมาใช้ได้

กระบวนการนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่รู้สึก เนื่องจากผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การสะท้อนความคิดได้ทบทวนสิ่งที่เรียน จนเกิดความคงทนในการเรียนรู้สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้อ และสามารถนำความรู้ที่เรียนกลับมาเชื่อมโยงนำไปใช้กับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงได้รวมทั้งเกิดความประทับใจและซาบซึ้งในกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับพร้อมที่จะนำไปปรับใช้ในสถานการณ์อื่นๆ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2556) กล่าวว่า ยิ่งตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดไตร่ตรอง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในชีวิตจริงโดยไม่รู้ตัว

3. ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้

ผลการทดลอง ปัจจัยและเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้ แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

3.1 ผลการทดลองใช้โปรแกรมนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองเป็นเพศชายที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาช่างไฟฟ้า และสาขาวิชาช่างยนต์ จากผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางจริยธรรม พบว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีคะแนนความฉลาดทางจริยธรรมและคะแนนความรู้ความฉลาดทางจริยธรรมหลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านความพึงพอใจในการเข้าร่วมการทดลอง พบว่าผู้เข้าร่วมการทดลองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ในกิจกรรมฟังให้ถึงหัวใจ ผู้เข้าร่วมการทดลองมีโอกาสดังใจเพื่อรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ได้มีโอกาสฟังด้วยสติ สมาธิ และความอดทน ขณะเดียวกันก็มีโอกาสเล่าเรื่องราวของตนเองให้ผู้อื่นฟัง ทำให้เพื่อนเข้าใจเพื่อน เข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้มีโอกาสคิดบวก คิดไตร่ตรองวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รองลงมาได้แก่กิจกรรมประทับใจที่ผู้เข้าร่วมการทดลองได้มีโอกาสใช้จินตนาการสร้างสรรค์ชิ้นงานศิลปะร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างมีสติมีสมาธิมีใจจดจ่อ ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายและอิสระ ส่วนกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมการทดลองมีความรู้สึกซาบซึ้ง ได้แก่ กิจกรรม “I trust You.” ส่งเสริมด้านความเคารพตนเอง ครอบครัวและผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เข้าร่วมการทดลองได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องภาษาภายในการแสดงความรักต่อมวลมนุษยชาติ ต่อเพื่อนที่เพิ่งรู้จักกันด้วยการถอดแสดงความรักแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสสวมกอดกัน รวมทั้งวิทยากร และอาจารย์ของสถาบัน ก่อเกิดความรักและความเมตตาในจิตใจ เป็นการฝึกให้ผู้เข้าร่วมการทดลองมีจิตใจที่อ่อนโยน

3.2 ปัจจัย และเงื่อนไขของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไปใช้มีดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน โดยผู้วิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ครูผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นพื้นฐานของการสร้างศรัทธาและความไว้วางใจให้กับผู้เรียน ครูที่มีความรัก มีความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่ดี มีความจริงใจต่อผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน ตั้งใจสอน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียนเข้าถึงง่าย ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะทำให้สามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้ถูกต้อง เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ผ่อนคลายไม่เครียด ส่งผลผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ ผู้สอนที่เข้าใจผู้เรียน มีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีอคติจะทำให้ผู้เรียนศรัทธาและไว้วางใจ นอกจากนี้การเข้าใจ การให้อภัยและการให้โอกาสผู้เรียนแก่ตัว การช่วยเหลือผู้เรียนออกจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมยังเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ส่วนผู้เรียนคือหัวใจของการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ กระตือรือร้น รู้สึกสนุก และสนใจกับเรื่องที่ทำเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เนื้อหาสาระที่น่าสนใจ ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง ใน

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ผสมผสานจากแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 4 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองดี เห็นสิ่งต่างๆถูกต้องตามที่เป็นจริง คิดถูกต้อง การให้ความรัก/พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี ซื่อสัตย์และการเพียรปฏิบัติด้วยสติและสมาธิ ทำให้เกิดคุณลักษณะนิสัยพึงประสงค์แก่ผู้เรียน จากการที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนด้วยการปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนจนเปลี่ยนเป็นนิสัยสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด จะช่วยเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดความสนใจผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายผ่านประสาทสัมผัสต่างๆทั้งด้านการมองเห็น การฟัง การคิด การลงมือทำ สัมผัส หรือการเคลื่อนไหวของร่างกายจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมบรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ คือบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง บรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ ไม่เครียด บรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเอง ไม่น่าเบื่อ และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน

เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้คือ ระยะเวลาในการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน การเสริมแรงให้แรงจูงใจและการสร้างแรงบันดาลใจ และการประเมินผลและการสะท้อนกลับ โดยผู้วิจัยพบว่าระยะเวลาในการดำเนินการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ควรเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ล้วนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้มีกระบวนการคิดไตร่ตรอง คิดถูกต้อง คิดดี พุดดี ทำดี มีสติระลึกรู้ทันตนเอง มีสมาธิมีใจจดจ่อ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปฏิบัติฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับประสบการณ์ ค่อยๆเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี และแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่ดีงาม นอกจากนี้การเสริมแรงให้แรงจูงใจผู้เรียน ยกย่องผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเรียนรู้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนการสอนกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การพูดชมเชยอย่างจริงใจ ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตัวเองของผู้เรียน การให้รางวัลด้วยการยกย่องชมเชยในการสามารถพัฒนาตนเองของผู้เรียนแต่ละคนจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมานะพยายาม ความเป็นผู้เรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อความสำเร็จในการเรียน การประเมินผล การหมั่นติดตามผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริงด้วยการพูดคุยกัน การทบทวนสิ่งที่เรียนไป และการสะท้อนกลับในสิ่งที่เรียนรู้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง ผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนของตนทำให้เกิดความคงทนของความรู้

4. ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 3 ข้อใหญ่ และมาตรการ 13 ข้อย่อยในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 1

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ จริงใจ และเป็นธรรม

มาตรการที่ 1.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแลเอาใจใส่นักเรียน นักศึกษา จากครู ด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร มีเหตุผล เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มาตรการที่ 1.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างครูฮีโร่ทั้งชายและหญิงในสถานศึกษาเพื่อให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลนักเรียนนักศึกษาอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดทุกคน

มาตรการที่ 1.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเหมือนผู้เรียนปกติ สร้างเป้าหมายในชีวิตยกระดับความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณภาพ

มาตรการที่ 1.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างที่ดีในการประพฤติดีต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 2

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

มาตรการที่ 2.1 กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงทั้งในสถาบัน และนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 2.2 การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจากการตักเตือนในขั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสทบทวนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 3

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิดสุนทรียภาพ และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม

มาตรการที่ 3.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม การมีสติ การมีสมาธิ การคิดอย่างไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมรุนแรง

มาตรการที่ 3.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการบูรณาการและพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความฉลาดทางจริยธรรม

มาตรการที่ 3.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีกิจกรรมโฮมรูมตอนเช้าที่สอดแทรกความฉลาดทางจริยธรรม แนวคิดมรรตมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส

มาตรการที่ 3.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสุนทรียภาพเช่น วิชาดนตรี ขับร้อง วิชาเกี่ยวกับการชื่นชมความงามและธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ และการเล่นกีฬาแบบสุนทรียภาพ

มาตรการที่ 3.5 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน นักศึกษาและเยาวชน

มาตรการที่ 3.6 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมร่วมมือกันต่างสถาบัน กิจกรรมเยี่ยมสถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม

มาตรการที่ 3.7 จัดให้มีความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวะกลุ่มเสี่ยง ศิษย์เก่า และชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรตมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แบ่งการอภิปรายผลใน 4 ประเด็น คือ 1) ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ 2) การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น และ ประสิทธิภาพของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ 3) ผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไข ของนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1. ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

1.1 ความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ด้านข้อมูลทั่วไป

เยาวชนกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สภาพพฤติกรรมโดยทั่วไปของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ส่วนใหญ่พูดจาหยาบคาย นอกจากนั้นมีพฤติกรรมชกต่อย ขว้างปาสิ่งของ ใช้อาวุธ ตบตี สาเหตุของพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวเกิดจากการทะเลาะกัน เพื่อนชวน เผอิญเหตุซึ่งหน้า เข่มั่นกันโดยไม่มี

เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับสถิติข้อมูลคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนทั่วประเทศส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีผู้กระทำความผิดมีอายุเกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี และจากข้อมูล สถิตินักเรียนตีกันภายในพื้นที่รอบกรุงเทพมหานครจากข้อมูลสถิติกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ นักเรียนตีกันมี สาเหตุจากการทะเลาะวิวาท การก่อความรุนแรง และยกพวกตีกัน อย่างไรก็ตามจาก ข้อมูลทั่วไปมีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงบางส่วนไม่เคยมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงเลย แสดงให้เห็นว่ายังมี เยาวชนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มหนึ่งที่ไม่ใช้ความรุนแรง และไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความก้าวร้าว สอดคล้องกับคำ กล่าวของอาจารย์ในสถาบันอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งที่ว่านักเรียนในสถาบันมีทั้งกลุ่มที่ก้าวร้าวติดตัวมา และเป็นกลุ่มเด็กดีแต่บังเอิญสถานการณ์พาไปทำให้ไปอยู่ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วย

1.2 ความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่ม เสี่ยง

ผลการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม พบว่ามี ความฉลาดทางจริยธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นธรรม ด้านความเคารพ ด้านการควบคุม ตนเอง ด้านความอดทน ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ด้านความเมตตา ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า ความต้องการเรียนรู้ของ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้านความเป็นธรรม ได้แก่ ด้านการชอบประนีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง ด้านความเคารพ ได้แก่ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อมและการให้เกียรติ ด้านการ ควบคุมตนเอง ได้แก่ ด้านการสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ ด้านความอดทน ได้แก่ ด้าน การสามารถอดทนกับคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ได้แก่ ด้านการ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ด้านความเมตตา ได้แก่ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น ด้วยความปรารถนาดี ไม่เยาะ เย้ย ดุถูก ล้อเลียน หรือ สบประมาทผู้อื่น ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ได้แก่ ด้านการรับรู้ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น ทั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านความเป็นธรรม การที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเป็นธรรมมาก ที่สุด เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องการให้มีการประนีประนอมมากกว่าการใช้ความรุนแรง การเปิด ใจกว้างยอมรับความแตกต่างและยอมรับผลของการแข่งขัน และการแก้ปัญหาอย่างสันติและเป็น ธรรม โดยที่ปัญหาพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษาในสังกัดไทยมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น การ ยกพวกตีกันระหว่างสถาบัน การสามารถทำร้ายคู่ขัดแย้งหรือคู่อริที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ด้วยประเด็น ความรักพวกพ้อง ความรักสถาบัน ค่านิยมความมีศักดิ์ศรีที่ได้รับการปลูกฝังในสถาบัน การต้องการ เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ของกลุ่ม หรือผู้อื่น การถูกทำร้ายมาก่อนทำให้เสียศักดิ์ศรี การพ่ายแพ้ไม่ได้ และการรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ล้วนเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับ พิทักษ์พล บุญมาติกและคณะ (2555) ที่ศึกษาภาพรวมของปัญหา ทศนคติ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรง ของนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของ นักเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ มัลลิกา มติโกและเสาวคนธ์ พิระพันธ์ (2551) ที่สะท้อน สาเหตุ ปัญหาและพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

2) ด้านความเคารพ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเคารพในเรื่องการมี สัมมาคารวะและมารยาทในชีวิตประจำวันในระดับมากที่สุด โดยที่ความเคารพและมารยาทเป็นความ ประพฤติที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ มารยาทในการแสดงความเคารพ มารยาทในการนั่ง

การยืน การพูด การฟัง การไหว้ มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทต่อผู้อื่นและกฎระเบียบในสังคม ดังนั้นการแสดงออกซึ่งความเคารพต่อบุคคล ต่อสถานที่ ต่อสังคม และการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม การมีสัมมาคารวะ การใช้คำพูดที่สุภาพ การกล่าวขอบคุณและขอโทษ การฟังอย่างสุภาพ การแต่งกายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การให้เกียรติผู้อื่น การรู้จักแสดงออกอย่างมีมารยาทตามสถานการณ์ที่เหมาะสม จะพัฒนาให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความประพฤติดี ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความเคารพและให้เกียรติ เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Borba (2001) ว่า การที่บุคคลที่มีสัมมาคารวะ มีความเคารพต่อตนเอง บุคคลอื่น สถานที่ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในชีวิตประจำวัน จะทำให้เกิดความมีระเบียบวินัย รักษากฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ ในบ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม มีความรับผิดชอบ ประพฤติและปฏิบัติตนถูกต้อง เป็นพลเมืองที่ดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วนิดา ขาวมงคล (2546) ซึ่งกล่าวว่า การรู้จักกาลเทศะเป็นทักษะที่ควรฝึกฝนเพื่อช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพตนเอง ทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เห็นความสำคัญของส่วนรวม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม และผู้อื่น

3) ด้านการควบคุมตนเอง เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านการควบคุมตนเองมากที่สุดในด้าน การสามารถควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ ซึ่งเป็นความฉลาดทางจริยธรรมที่สำคัญ ตามแนวคิด Borba (2001) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ จะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ สามารถคิดอย่างรอบคอบ และประพฤติตนได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถควบคุมความคิดและพฤติกรรมตนเองไม่ให้ออกนอกกรอบและอารมณ์ต่างๆ โดยที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะสามารถลดความรุนแรงของพฤติกรรมและความประพฤติที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น การขว้างปาสิ่งของ การทำร้ายร่างกาย การพูดหยาบคาย การทะเลาะวิวาท เป็นต้น โดยเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องได้รับการฝึกฝนด้านการสามารถควบคุมตนเองต่ออารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ด้วยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดอุปนิสัยที่ดี และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดมรรคมืองค์แปด ที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (2555) และ Nhat Hanh (2012) กล่าวว่า การมีสติระลึกรู้ชอบ จะทำให้มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ รู้ทันอารมณ์และความคิดของตนเองทุกเวลา ทำให้รู้จักยั้งคิด ควบคุมตนเองได้ ทำให้คิดดี พูดดี ทำดี ซึ่งการเพียรพยายามฝึกฝนปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้มีสติรู้ทันตัวเองตลอดเวลาคือหัวใจสำเร็จของการเป็นผู้มีสติ มีสมาธิจดจ่อ ยังมีใจจดจ่อมากก็จะมีสติมากขึ้น ทำให้สามารถควบคุมตนเองได้ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ

4) ด้านความอดทน เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความอดทนมากที่สุดในด้านการสามารถอดทนต่อคำพูดล้อเลียน เยาะเย้ย ถากถาง คำพูดเหยียดหยาม คำพูดทำทนาย้วยอารมณ์ที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท ซึ่งตรงกับประเด็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามแนวคิดของมัลลิกา มัติโกและเสาวคนธ์ พิระพันธ์ (2551) ดังนั้นการมีความอดทน อดกลั้น นิ่งสงบต่อการ้วยเมื่อมีใครมาทำให้ไม่พอใจ จึงเป็นความฉลาดทางจริยธรรมที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรเรียนรู้ เพื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และการเรียนรู้ในการให้อภัยผู้อื่นด้วยความอดทน และการอดทนยอมรับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของผู้อื่นที่แตกต่าง ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

5) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งผิดชอบชั่วดี เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความรู้สึกลึกซึ้งผิดชอบชั่วดีมากที่สุดในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ การรู้จักแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง และประพฤตินในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม การรู้สึกละเอียดใจเมื่อประพฤติหรือกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ ไม่โกง ไม่ลักขโมย ไม่โกหก ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542), พระพรหมคุณาภรณ์ (2555), และ Nhat Hanh (2012) ว่า การฝึกฝนตนเอง ควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เหมาะสมโดยใช้ศีลเป็นแกนหลักในการพัฒนาชีวิต จะทำให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่สร้างความรำคาญ ไม่ทำให้อับอายผู้อื่น และสังคมเดือดร้อน

6) ด้านความเมตตา เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านความเมตตาที่สุดในด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความรัก ความปรารถนาดี การมีความเมตตาต้องการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีจิตใจอ่อนโยนไม่แข็งกระด้าง เป็นคนมีน้ำใจ มีความรักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตรงตามแนวคิดของ วนิตา ขาวมงคล (2546) ว่า ความเมตตาเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ควรปลูกฝัง ทำให้เป็นบุคคลที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจลักษณะความแตกต่างของบุคคล ยอมรับในคุณค่าของผู้อื่น ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น ตลอดจนเห็นความสำคัญของส่วนรวม ไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิต และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2542) กล่าวว่า การพัฒนาความรักความเมตตาในจิตใจจะทำให้เป็นบุคคลที่ปราศจากความรู้สึกล้านลบ ปราศจากจิตใจที่หยาบกระด้าง ซึ่งตรงกับความต้องการในการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นผู้มีจิตใจเมตตา ที่จะส่งผลให้ไม่ต้องการใช้ความรุนแรงในการทำร้ายผู้อื่น ไม่คิดแบ่งแยกกลุ่มแยกพวกแยกสถาบัน

7) ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีความต้องการเรียนรู้ด้านการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมากที่สุดในการรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น จะทำให้รู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น และสามารถประพฤติปฏิบัติตอบสนองผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น หรือทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจะช่วยให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมลดความรุนแรง เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ผู้อื่นและสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Borba (2001) ว่า การที่บุคคลเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นจะส่งผลให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ทำร้ายความรู้สึกผู้อื่น และหยุดการกระทำรุนแรง

2. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และรวบรวมข้อมูลจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดมรรคมีองค์แปด และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ และศึกษาแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง แล้วดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Knowles (1980)

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด และแนวคิดนี้ โออิวิแมนนิส มืองค์ประกอบดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) การสะท้อนกลับ ซึ่งโปรแกรมการศึกษาที่พัฒนาสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อให้มีความฉลาดทางจริยธรรม และสามารถป้องกันการเกิดปัญหาความรุนแรง จากกรอบการพัฒนาโปรแกรมของ Knowles (1980) และเนื้อหาสาระที่เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาสาระที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ตรงตามแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Knowles (1980) ที่กล่าวว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้เรียนสิ่งที่มีประโยชน์และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที โดยที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงวัย 15-20 ปี เป็นวัยที่กำลังพัฒนาสู่การเป็นผู้ใหญ่ถือเป็นผู้ใหญ่วัยต้น (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) จึงสามารถเรียนรู้และนำตนเองได้ ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเองด้วยความยกย่องนับถือ ไม่ชอบให้ถูกมองว่าเป็นเด็ก ไม่ชอบถูกลงโทษหรือทำให้อับอาย เป็นผู้มีความเป็นอิสระในตัวเอง การจัดการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในโปรแกรมนี้นี้จึงเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝน ในบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร อิสระและเป็นกันเอง ซึ่งการเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดขึ้นจากการลงมือกระทำของผู้เรียนเอง และผู้เรียนจะต่อต้านการเรียนที่ทำให้รู้สึกว่าการทบทวนทบทวน ซ้ำๆ วนเวียน และรู้สึกอึดอัด ไม่มีความสุข (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553) นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของผู้เรียน จะทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นอยู่คงทน ผู้เรียนไม่ลืมง่าย เนื้อหาที่เรียนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำไปใช้ให้ประสบความสำเร็จได้ ได้อภิปรายในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความฉลาดทางจริยธรรม เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง การจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จึงเริ่มต้นจากการศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ เพื่อให้ทราบความจำเป็นในการเรียนรู้ และกำหนดวัตถุประสงค์ให้มีเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจน และสามารถประเมินผลจากตัวชี้วัดความสำเร็จได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) และนำข้อมูลที่ได้จากarviวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาเป็นแนวคิดในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยที่ Knowle (1980) และ สุวิมล ว่องวานิช (2558) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจะทำให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ดังนั้นในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้การนำโปรแกรมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้การที่ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายของตนเอง และรับผิดชอบการเรียนของตนเอง และหลักในการจัดการเรียนการสอนที่ได้นั้น ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความหมาย โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน (วิจารย์ พาณิช, 2556)

2. ผู้สอน

ผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ในการจัดโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนครั้งนี้ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ไม่เน้นการสอนแบบบรรยาย สอนแบบมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติด้วยการให้ผู้เรียนลงมือทำ คิด และฝึกฝนด้วยตนเอง ผู้สอนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวัตถุประสงค์ของโปรแกรม เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนเรียนรู้ที่ใช้สอน โดยที่การเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เป็นประเด็นสำคัญที่จะพัฒนาชีวิตของผู้เรียนให้มีคุณภาพ บทบาทของครูผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นมิตร เป็นพื้นฐานของการสร้างศรัทธาและความไว้วางใจและสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้เรียน ภายใต้บรรยากาศที่ไว้วางใจของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเปิดใจรับการเรียนรู้ ผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร มีความรัก มีความเมตตา อ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่ดี มีความจริงใจต่อผู้เรียน เข้าใจผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน ตั้งใจสอน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียนเข้าถึงง่าย ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะทำให้สามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้ถูกต้อง เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการกัลยาณมิตรของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2542) ที่นำหลักธรรมกัลยาณมิตรมาเป็นกระบวนการเรียนการสอน เน้นการเรียนรู้ที่มีจิตเมตตา มีน้ำใจต่อกัน ผู้สอนตั้งใจชี้แนะ ช่วยเหลือให้แนวทางแก่ผู้เรียน ซึ่งความรัก ความเมตตา การรับฟังปัญหาและการพร้อมที่จะเข้าใจร่วมมือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่งสำหรับผู้สอนเยาวชนกลุ่มเสียงที่จะช่วยสามารถลดความเครียดและความรุนแรงได้ โดยที่ความเป็นกัลยาณมิตรจะก่อให้เกิดการรับฟังซึ่งกันและกัน และลดความขัดแย้งลงได้ เมื่อมีครูที่เป็นกัลยาณมิตรชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดดี คิดถูกต้องและปฏิบัติถูกต้องได้มากขึ้นใช้ปัญญา มีสติ คิดแก้ปัญหาที่ถูกต้องได้ ครูหรือผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตรมีลักษณะดังนี้คือ 1) มีคุณลักษณะที่น่าเคารพรัก 2) มีคุณสมบัติคือมีความรู้ มีภูมิปัญญา มีความประพฤติดี สามารถสื่อสารสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดกับศิษย์ได้ดี 3) มีคุณธรรม คือมีความเมตตา อ่อนโยน อดทน ตั้งใจสอน ช่วยศิษย์ให้พ้นจากทางเสื่อม ทิศนา ขมมณี และคณะ, 2545 กล่าวว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ผู้เรียนจะเป็นเด็กดีหรือด้อย เด็กเก่งหรือเด็กอ่อน ต่างชอบเรียนกับครูที่ใจดี เข้าใจ ไม่ดุด่า ลงโทษด้วยความรุนแรง ชอบให้ครูตักเตือนตักยอรับผู้เรียน มีความเป็นธรรม ไม่เปรียบเทียบเขากับคนอื่น นอกจากนี้ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ และการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2545) ได้แก่การเปิดเพลงบรรเลง การเต้นรำเกาซิกิ โยคะ การฝึกพลังแห่งจินตนาการ การนั่งสมาธิ การฝึกกลมหายใจแห่งสติ การร้องเพลงภาวนา ช่วยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายส่งผลให้ผู้เรียนอยากทำสิ่งดี ๆ มากขึ้น ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกายและจิตใจ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ มีสติและมีใจจดจ่อในการเรียนรู้ อยากช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้ การมีคุณธรรมของผู้สอน ไม่มีอคติต่อผู้เรียน การเสริมแรงให้กำลังใจผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนศรัทธาและไว้วางใจมากขึ้น การเข้าใจ การให้อภัยและการให้โอกาสผู้เรียนแก้ตัวแก้ไข การช่วยเหลือผู้เรียนออกจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมยังเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนเยาวชนกลุ่มเสียง วิจารณ์ พาณิช (2556 : 57) กล่าวว่า ครูที่จริงใจ มีพลัง กระตือรือร้น มีไฟ เข้าถึงง่าย เอื้อเฟื้อ ยุติธรรม มองโลกแง่ดี เป็นครูยอดปรารถนาของผู้เรียน

3. ผู้เรียน

ผู้เรียนในโปรแกรมนี้เป็นนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 15–20 ปี ในสถาบันการอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์รุนแรง หรือ การกระทำรุนแรง เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และเป็นนักเรียนช่างสายอาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จึงมีความถนัดในด้านการฝึกทักษะ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ลงมือทำ มากกว่าการเรียนรู้แบบเน้นการบรรยายวิชาการ การจัดการเรียนการสอนใน โปรแกรมการศึกษานอกระบบสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้จึงเน้นการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ได้ทำและ ปฏิบัติและฝึกฝน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยผู้เรียน

4. เนื้อหาสาระ

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความฉลาดทางจริยธรรม โดยมุ่งหวังให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้สามารถลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเนื้อหาความฉลาดทาง จริยธรรม ได้แก่ 1) ความเป็นธรรม 2) ความเคารพ 3) การควบคุมตนเอง 4) ความอดทน 5) ความรู้สึก ผิดชอบชั่วดี 6) ความเมตตา 7) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยที่ความฉลาดทางจริยธรรมจะสามารถ ช่วยลดพฤติกรรมรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ ในการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ เน้นเนื้อหาสาระตามความต้องการในการเรียนรู้มากที่สุดสามลำดับแรกคือ ความเป็นธรรม ความ เคารพ และการควบคุมตนเอง นอกเหนือจากความฉลาดทางจริยธรรมด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณา รายละเอียดของเนื้อหาของความฉลาดทางจริยธรรม ผู้สอนออกแบบจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และภูมิหลังสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตราที่ 24 โดยนำเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ จัดใส่ในแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างเสริม พฤติกรรมที่พึงงามให้เป็นอุปนิสัยที่ดี ได้แก่การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การเป็นคนมีเหตุผลรู้จักประนีประนอม มีสัมมาคารวะ มีมารยาท เคารพตนเอง ผู้อื่น มวล มนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งกายและใจ การสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ การมีความรักความเมตตาให้ผู้อื่น ซึ่งวิจารณ์ พาณิช(2557) กล่าวว่าคุณสมบัติเหล่านี้เป็นเรื่องที่ฝึกได้ โดยที่เนื้อหาสาระในการเรียนรู้ มีประโยชน์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถนำ ประโยชน์ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ(วิจารณ์ พาณิช,2556)ที่ว่า การสร้าง การเรียนรู้สมัยใหม่สู่ศตวรรษที่ 21 ต้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง สามารถเอาวิชาความรู้ที่เรียนไปใช้ใน ชีวิตจริงได้ ดังเช่นผลความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

“ชอบ เนื้อหาสาระมีประโยชน์มาก สามารถนำไปใช้ได้จริงกับตัวเอง ทำให้รู้จักฝึกมีสติ รู้จัก สนใจคอยเตือนตัวเอง”

“เนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นเรื่องใกล้ตัว ได้รู้จักควบคุมตนเอง มีสติ ควบคุมอารมณ์ลบ การให้พูด ชมคนอื่น ฝึกการรักกัน การให้อภัย ”

“ทำให้เข้าใจการใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้ฝึกคิดในแง่ดี ได้คิดหาสาเหตุ ทำให้มีสมาธิในการจะทำ อะไรต่างๆ”

2.5 กิจกรรมการเรียนรู้

โปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนนี้มีขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สังเคราะห์จากแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 2) คิดไตร่ตรอง รู้และเข้าใจ 3) ประพฤติดีมีวินัย 4) เพียรปฏิบัติด้วยสติสมาธิ โดยการจัดการเรียนการสอนในทุกกิจกรรมจะใช้ขั้นตอนหลักทั้งหมด 4 ขั้นตอน กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติและรู้จริง วิจารณ์ พานิช(2556) และอาชัญญา รัตน์อุบล (2542) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ฝึกฝนทำซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ ในที่สุดจะเป็นทักษะชำนาญส่วนตัว โดยที่แนวคิดมรรคมีองค์แปดเป็น แนวทางปฏิบัติฝึกฝนในการดำเนินชีวิตที่ดีงามที่แต่ละบุคคลต้องนำไปประพฤติ ปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา โดยปฏิบัติไปพร้อมๆ กันไม่แยกส่วน มรรคมีองค์แปดจะสำเร็จได้เมื่อลงมือทำ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539) และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส สร้างคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต มีหลักการที่เน้นการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซ้ำๆ สม่ำเสมอ ดังนั้นขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมจึงสอดคล้องสัมพันธ์กันกับสองแนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อมุ่งพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมในการแก้ปัญหามารยาทที่รุนแรงที่จะเกิดขึ้นจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การวางแผนจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีครูต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และขั้นตอนการดำเนินงานตามกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ด้วยรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้

2.6 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ รูปภาพ ไฟล์เสียง คำคม เกมต่างๆ ข้อมูลสถิติ ข้อเท็จจริง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนผู้สอนควรลดบทบาทการสอนแบบบอก อธิบาย มาเป็นการใช้สื่อและอุปกรณ์ช่วยสอนที่ทันสมัยและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่ว่า

“มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องโปรเจคเตอร์ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆมีอุปกรณ์เครื่องเขียน อุปกรณ์วาดรูปเยอะ มีปากกาหลายๆสีให้เลือกใช้”

“กิจกรรมมีทั้ง ฟัง พูด ดูคลิปวิดีโอ ได้ฟังเพลง ฟังคลิปเสียง ได้เขียน ได้วาดรูป ได้ใช้มือทำงานศิลปะ มีอุปกรณ์เครื่องเขียนเยอะมาก”

“ชอบตอนระดมความคิดเห็น กิจกรรมPost-it คิดได้ไม่ยั้ง ได้เขียนบนกระดาษ Post-itหลากสี ใช้เขียนเท่าไรก็ได้ ไม่ต้องกลัวเปลือง”

“มีสื่ออุปกรณ์ ครบ น่าสนใจ รวมทั้งกระดาษสีๆ ปากกา ดินสอ มีให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ”

2.7 การวัดและประเมินผล

เมื่อผู้วิจัยจัดโปรแกรมการศึกษาอกระบบให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงแล้ว การวัดและประเมินผล จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เครื่องมือที่ใช้วัดผลในโปรแกรมนี้ได้แก่ การวัดความรู้ด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังเรียน การวัดพฤติกรรมด้วยแบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมก่อนและหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และการให้ผู้เรียนทำบันทึกรายงานตนเองก็เป็นการเล่าความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา

2.8 การสะท้อนกลับ หรือ การสะท้อนความคิด

การสะท้อนกลับ หรือ การสะท้อนความคิด ได้แก่การที่ผู้สอนติดตามทบทวนการเรียนรู้ด้วยการพูดคุย ซักถามกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสะท้อนความคิดและไตร่ตรองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนไป ซึ่งสอดคล้องกับ Brookfield (1986) และวิจารณ์ พานิช(2556) ที่กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วยกระบวนการสะท้อนความคิด การตั้งคำถามเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนไป การสะท้อนความคิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆที่ได้เรียนไปทำให้ตระหนักรู้ได้ว่าความรู้และประสบการณ์เดิมยังคงอยู่ เป็นการสะท้อนคิดจากเรื่องราวต่างๆยังเป็นการเปิดใจแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้สะท้อนความคิด มีการพูดคุยอย่างไตร่ตรอง ช่วยตรวจสอบความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสม อาชญญา รัตนอุบล (2551) จากการติดตามเพื่อสะท้อนความคิดผู้เรียนหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนรู้ โปรแกรมการศึกษาระยะที่1 จำนวน 79 ชั่วโมง ผู้สอนดำเนินการติดตามผล เพื่อสะท้อนแนวคิดกับผู้เรียนที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง พบว่าผู้เรียนมีความกล้าในการเปิดใจพูดคุยสะท้อนความคิดถึงสิ่งที่เรียนไปทั้งรายเดี่ยวและเป็นกลุ่ม การสะท้อนความคิดนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่เรียนไป เข้าใจในเหตุผลของการกระทำหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เรียนไปเพื่อปรับตัว หรือเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนขณะไปดำเนินการสอบถามสะท้อนแนวคิดหลังเรียนที่ให้ความคิดเห็นว่า “จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมโปรแกรม เป็นเรื่องที่ดีมาก ผมได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ฝึกมีสติ ต้องคิดก่อน และได้ฝึกการหายใจเข้า-ออกที่ถูกต้อง ผมได้เอาไปสอนเพื่อนด้วย เพื่อนคิดมาก เครียด บอกเพื่อนให้มีสติ คิดก่อน” จากการพูดคุยสอบถามอาจารย์ที่สถาบันอาชีวกลุ่มเสี่ยง ติดตามเรื่องผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง

3. การศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไข เมื่อนำโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้มีดังนี้

ปัจจัย และเงื่อนไข เมื่อนำโปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน

ในการนำโปรแกรมไปใช้ ครูผู้สอนเยาวชนกลุ่มเสี่ยงซึ่งจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดตั้งแต่ขั้นตอนแรกๆที่เริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้สอนที่เข้าใจผู้เรียน ให้ความรักและความเมตตา จะมีความเป็นธรรมชาติ ไม่มีอคติต่อผู้เรียน มีการ

เสริมแรง ให้กำลังใจผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนศรัทธาและไว้วางใจมากขึ้น การเข้าถึงใจของผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ นำผู้เรียนไปสู่การประสบความสำเร็จในการเรียนและสามารถช่วยเหลือผู้เรียนออกจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ อางจง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) สรุปไว้ว่า ครูเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจได้ดีที่สุด สามารถทำให้ศิษย์เจริญเติบโต เป็นคนดี และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ด้วยการให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน นอกจากนี้ผู้เรียนคือหัวใจของการเรียนรู้ พบว่าแม้ว่าผู้เรียนที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง จะมีภูมิหลังอย่างไร หากผู้เรียนมีความพร้อมและมีความต้องการในการเรียนรู้ในการเรียนรู้ จะเอื้อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและมีสมาธิในการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน จะส่งผลให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยความใส่ใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Knowles (1980) และ อาชญญา รัตนอุบล(2551) การจัดเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาความฉลาดทางจริยธรรมเป็นเนื้อหาที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เพื่อให้ผู้เรียนคือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมที่ดีงาม และผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงมากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีซึ่ง สอดคล้องกับหลักสูตรการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการปลูกฝังความฉลาดทางจริยธรรมตามขั้นตอนที่ผสมผสานจากแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส 4 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองดี เห็นสิ่งต่างๆถูกต้องตามที่ เป็นจริง คิดถูกต้อง การให้ความรัก/ปลั่งเชิงบวก พุดดี ทำดี ซื่อสัตย์และการเพียรปฏิบัติด้วยสติและสมาธินั้น เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและฝึกฝนและการฝึกการมีสติ มีสมาธิ เป็นการเรียนรู้อย่างสนุก เพลิดเพลิน และมีความสุข ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้สึกเบื่อหน่ายหรือรู้สึกต้องอดทนเรียนรู้ด้วยความรู้สึกทรมาน กิจกรรมการเรียนรู้ในการฝึกอบรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถลดความรุนแรงในตัวบุคคลเอง ความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในครอบครัว และสังคม สอดคล้องกับแนวความคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (2555) และ Nhat Hanh (2012) เกี่ยวกับแนวทางการฝึกอบรมตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดที่เป็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่น่าไปสู่ความสงบสุข การมีจริยธรรมในชีวิตนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีและมีความสุข นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมนี้ ทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน มีใจจดจ่อมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่าผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสนใจแม้จะเป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก็ตาม ทำให้ได้ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงก็มีศักยภาพในการเรียนรู้ไม่แพ้เยาวชนกลุ่มอื่นๆ ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงควรตระหนักถึงหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีตรงกับความสนใจ และมีความหมายต่อผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีความสนใจ และสนุกกับการเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556) กิจกรรมการเรียนรู้ในโปรแกรมนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม คือมีครบทั้งด้าน การคิดอยู่กับเรื่องที่ทำ (Cognitive learning) ผู้เรียนสนุกเรียนรู้อย่างสนุกและสนใจ(Affective learning) และ ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรม(Psychomotor learning) จะเห็นได้จากกิจกรรมในแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนได้เคลื่อนไหวและได้ลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งเหมาะกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่

พลังและขอบเปลี่ยนอริยาบถ และพบว่าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงชอบเรียนรู้ด้วยการลงมือทำและปฏิบัติ ซึ่งทำให้ได้ผลดีมาก สื่อการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนครั้งนี้ มีความหลากหลายผ่านประสาทสัมผัสต่างๆทั้งด้านการมองเห็น การฟัง การคิด การลงมือทำ สัมผัส หรือการเคลื่อนไหวของร่างกายจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้พบว่าบรรยากาศในการเรียนในการจัดโปรแกรมครั้งนี้เป็นบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระ ไม่เครียด รู้สึกสนุกกับการเรียนรู้

2. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องในการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีดังนี้

ระยะเวลาในการดำเนินการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องในที่นี้หมายถึงระยะเวลาที่ติดต่อกันเป็นภาคเรียน จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้มีกระบวนการคิดไตร่ตรอง คิดถูกต้อง คิดดี พูดดี ทำดี มีสติระลึกรู้ทันตนเอง มีสมาธิมีใจจดจ่อ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปฏิบัติฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ฝังแน่นเป็นนิสัยติดตัว และพัฒนาฝังลึกเป็นอุปนิสัย ต้องใช้ระยะเวลาที่ต่อเนื่อง และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับประสบการณ์ ค่อยๆเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี และแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่ดีงาม เกียรติวรรณ อมาตยกุล(2551),พระพรหมคุณาภรณ์ (2555),และ Nhat Hanh (2012) การเสริมแรงให้แรงจูงใจผู้เรียน ยกย่องผู้เรียน ให้เกียรติผู้เรียน หรือให้คำชมเชยเป็นการสร้างแรงบันดาลใจหรือการให้กำลังใจให้ผู้เรียนเรียนรู้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนการสอนกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การพูดชมเชยอย่างจริงใจ ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตัวเองของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส(เกียรติวรรณ อมาตยกุล,2551)ที่ว่าพลังคำพูดด้านบวกในจิตใจได้สำนึกจะสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ และการได้ฟังคำพูดด้านบวกจากคนรอบข้างจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง ส่งผลให้เป็นคนที่มีความคิดและทัศนคติพฤติกรรมต่างๆเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นการให้รางวัลด้วยการยกย่องชมเชยในการสามารถพัฒนาตนเองของผู้เรียนแต่ละคนจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมานะพยายาม ความเป็นผู้เรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อความสำเร็จในการเรียน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2542) ที่ว่าแรงจูงใจเป็นแรงขับที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงให้เกิดคุณลักษณะพฤติกรรมพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน ในขณะเดียวกัน แรงจูงใจหรือรางวัลที่ให้นักเรียนควรเป็นรางวัลที่ได้จากการพัฒนาตนเองของผู้เรียน ไม่ใช่รางวัลจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือจากการทำชิ้นงานเสร็จ (วิจารณ์ พาณิช ,2556) การประเมินผล การหมั่นติดตามผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริงด้วยการพูดคุยกัน การทบทวนสิ่งที่เรียนไป และการสะท้อนกลับในสิ่งที่เรียนรู้ จะเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง และยังช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเอง ช่วยผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนของตน ทำให้ได้เก็บกักความรู้ เกิดความคงทนของความรู้ นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้น

การประเมินบันทึกรายงานตนเองของผู้เรียนยังเป็นการสะท้อนความคิดให้ผู้สอนทราบแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไม่นิยมทำการบ้านหรือบันทึกรายงานตนเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญในการให้ผู้เรียนเขียนบันทึกรายงานตนเองคือ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเข้าใจ เห็นประโยชน์และคุณค่าของการเขียนรายงานบันทึกมากกว่าการคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระการบ้าน ที่ทำให้ผู้เรียนยุ่งยาก และการกำหนดประเด็นให้เขียนตอบต้องเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในชั้นเรียน

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

ในการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ จากการศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรม ปัจจัย และเงื่อนไข การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 1

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจ จริงใจ และเป็นธรรม

อภิปรายได้ว่าการปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความเมตตา เข้าใจจะทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเชื่อฟัง และไว้วางใจครู จะช่วยทำให้ผู้เรียนคือเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีจิตใจอ่อนโยน เชื่อฟัง ไม่ก่อความรุนแรง นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังแสดงความเห็นว่า ความจริงใจคือการพูดตรงไปตรงมาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ครูหรือสถานศึกษาต้องพูดถูกต้อง พูดตามข้อเท็จจริง และความเข้าใจต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นประเด็นที่สำคัญอันดับหนึ่งซึ่งส่งผลให้ครูมีความเมตตา สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจารณ์ พานิช (2556) ที่ว่า ครูที่จริงใจ มีพลัง กระตือรือร้น มีไฟ เข้าถึงง่าย ยุติธรรม มองโลกแง่ดี เป็นยอดปรารถนาของผู้เรียน

มาตรการที่ 1.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีระบบการดูแลเอาใจใส่นักเรียน นักศึกษา จากครู ด้วยความรัก ความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร มีเหตุผล เพื่อสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหา นักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่ว่า ครูที่มีความรัก ความจริงใจ มีความเมตตา การเข้าใจและดูแลเอาใจใส่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความทั่วถึงจะสามารถลดพฤติกรรมรุนแรงของเด็กกลุ่มเสี่ยงนี้ได้ การขาดการดูแลเอาใจใส่จากครูอาจส่งผลให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อความรุนแรง เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเป็นนักเรียนกลุ่มที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากครู และครูควรตระหนักและปฏิบัติต่อเด็กกลุ่มนี้เหมือนเด็กปกติคนอื่นๆ ในสังคม

มาตรการที่ 1.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างครูฮีโร่ทั้งชายและหญิงในสถานศึกษาเพื่อให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลนักเรียนนักศึกษาอย่างทั่วถึงและใกล้ชิดทุกคน สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่าครูที่มีความเป็นฮีโร่ในดวงใจของนักเรียน เป็นครูที่เข้าใจเด็ก สามารถเชื่อมโยงช่องว่างความคิด ช่องว่างระหว่างวัย เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ทำให้เด็กกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้มีครูที่เป็นที่พึ่งที่ปรึกษาที่เขาไว้วางใจ พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆจะลดลง

มาตรการที่ 1.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาปฏิบัติต่อเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเหมือนผู้เรียนปกติ สร้างเป้าหมายในชีวิตยกระดับความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 และคนที่ 3 ว่า การสร้างอัตลักษณ์และความเชี่ยวชาญของสถานศึกษาอาชีวศึกษา แต่ละแห่ง มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพกำลังฝีมือและแรงงาน เป็นสถาบันที่อาชีวศึกษาที่มีคุณภาพเยี่ยม เด่นคุณธรรม ผู้เรียนเก่งและประพฤติดีทั้งกายและใจ การส่งเสริมให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีเป้าหมายของตัวเอง (Set Goals) จะทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้มุ่งมั่น พยายามไปให้ถึงเป้าหมายด้วยการส่งเสริมและให้กำลังใจจากสถาบัน เมื่อเด็กกลุ่มเสี่ยงรู้เป้าหมายก็จะประพฤติปฏิบัติตนดีไม่ให้เสียประวัติ และลดความรุนแรงลง

มาตรการที่ 1.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการเสริมแรงเชิงบวก ให้รางวัลนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยง เพื่อยกย่องชมเชยนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มเสี่ยง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้ ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างที่ดีในการประพฤติดีต่อไป สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า การประกาศยกย่อง เสริมแรงให้กำลังใจเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การพูดชมเชย เมื่อเยาวชนกลุ่มนี้ทำความดีจะส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้เห็นคุณค่าของตนเอง แรงจูงใจที่ได้รับรางวัล หรือการยกย่องชมเชยจากผลของการกระทำดี เมื่อสถาบันปฏิบัติเป็นประจำและต่อเนื่อง จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมที่ดี (วิจารณ์ พานิช,2556)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 2

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

อภิปรายได้ว่า เยาวชนกลุ่มเสี่ยงควรได้รับการรับฟังด้วยความเข้าใจ มีเหตุมีผล และมีความเป็นธรรมที่สุดกับทุกฝ่าย เพื่อป้องกันปัญหาการแก้แค้น และเอาคืน ความเป็นธรรมจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และความรุนแรง (พระพรหมคุณาภรณ์,2555 และ Borba,2002)

มาตรการที่ 2.1 กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงทั้งในสถาบัน และนอกสถาบัน ให้มีคณะกรรมการสอบสวนที่มีความเป็นธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1ว่า กรณีเกิดความรุนแรงระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยงควรมีความร่วมมือ กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ครอบครัว เพื่อน และสถาบันศึกษา มีส่วนช่วยทำให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงนี้เป็นเด็กดีมีเหตุผล

2.2 การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ก่อความรุนแรง ให้พิจารณาดำเนินการจาก การตักเตือน ในขั้นเบื้องต้น เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสทบทวนการกระทำของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองต่อไป สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1และ3 ว่า ไม่ควรลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงด้วยความรุนแรง ด้วยวัยนี้ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีโอกาสทำความผิดได้ อาจหลงผิดจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ควรเสริมสร้างความดีจากความรุนแรงด้วยการ ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม โดยเยาวชนกลุ่มนี้สามารถเป็นดาวกระจายความดีได้ ส่งต่อความดีจากตัวเขาไปยังเพื่อน พี่ หรือรุ่นน้อง นอกจากนี้การลงโทษเยาวชนกลุ่มเสี่ยงแบบขั้น

รุนแรงจะเป็นการตอกย้ำให้เกิดความรุนแรง จึงควรลงโทษด้วยเหตุและผล เห็นถูกต้อง อาจให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีส่วนร่วมในการเสนอมาตรการการลงโทษเอง ไม่มีการลงโทษร้ายแรง รวมทั้งไม่มีการพิจารณารุนแรงกับเด็กกลุ่มเสี่ยงนี้ด้วย ควรพูดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อที่ 3

สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการลดความรุนแรง ด้วยแนวคิดสุนทรียภาพ และแนวคิดความฉลาดทางจริยธรรม

อภิปรายได้ว่า จากการทดลองใช้โปรแกรม พบว่าผู้เรียนที่เป็นเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ชอบกิจกรรมประทับใจมือสื่อถึงใจ กิจกรรมที่ได้วาดรูป และมีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงร้องเพลงให้เพื่อนและผู้สอนฟังในห้อง เห็นได้ว่า เยาวชนกลุ่มนี้ได้มีโอกาสฝึกฝนการมีสติ ทำงานกับปัจจุบัน มีสมาธิ สร้างสรรค์งานศิลปะ ได้ผ่อนคลายและมีความสุข จากการพูดคุยสัมภาษณ์ผู้เรียน ต่างบอกว่าไม่มีการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาในสถาบัน การได้ทำงานศิลปะ หรืองานที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ จะช่วยกล่อมเกลาคิดใจให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีจิตใจที่อ่อนโยน คิดบวก มีสติ มีสมาธิจดจ่อ ทั้งความคิดลบไป ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยกับนโยบายข้อนี้

มาตรการที่ 3.1 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม การมีสติ การมีสมาธิ การคิดอย่างไตร่ตรอง และการประพฤติดีมีวินัย โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมรุนแรง เนื่องจากแนวคิดมรรคมงคลแปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เป็นการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง ยิ่งปฏิบัติมากยิ่งมีความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการนี้

มาตรการที่ 3.2 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีการบูรณาการและพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความฉลาดทางจริยธรรม อภิปรายว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรม เป็นการมุ่งพัฒนาลักษณะนิสัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นการควบคุมตนเองให้ประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา ใจ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555 และ Borba, 2002)

มาตรการที่ 3.3 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีกิจกรรมโฮมรูมตอนเช้าที่สอดแทรกความฉลาดทางจริยธรรม แนวคิดมรรคมงคลแปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส สอดคล้องกับแนวคิดพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต (2555) ที่กล่าวว่าผู้ดำเนินชีวิตตามมรรค คือผู้มีจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับ วรรณคดี หนูลง (2539) ที่ว่า มรรคมงคลแปดคือกระบวนการพัฒนาตน

มาตรการที่ 3.4 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสุนทรียภาพเช่น วิชาศิลปะ ดนตรี ขับร้อง วิชาเกี่ยวกับการชื่นชมความงามและธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ และการเล่นกีฬาแบบสุนทรียภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

โดยเฉพาะการเล่นกีฬาเพื่อความงามของชีวิต การเล่นกีฬาเพื่อออกกำลังกาย การเล่นกีฬาเพื่อความสามัคคี ซึ่งตรงข้ามกับการเล่นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ที่มุ่งผลการแพ้หรือชนะ

มาตรการที่ 3.5 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษา เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน นักศึกษาและเยาวชน การเรียนรู้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน เป็นการป้องกันให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยงเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดจากการก่อเหตุความรุนแรง

มาตรการที่ 3.6 ให้สถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่มีเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทุกแห่ง จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมร่วมมือกันต่างสถาบัน กิจกรรมเยี่ยมสถานสงเคราะห์ต่างๆ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ว่า กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ส่งเสริมความเคารพความรับผิดชอบต่อสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำให้มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี และกล่อมเกล่าให้เป็นผู้มีจิตใจเสียสละ มีเมตตา และอ่อนโยน

มาตรการที่ 3.7 จัดให้มีการร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มเสี่ยง ศิษย์เก่า และชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การลดความรุนแรงของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยกับการให้ความร่วมมือกันทุกฝ่ายเพื่อมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อลดความรุนแรง เป็นกระบวนการขัดเกลาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ไม่ใช่ปล่อยไปตามยถากรรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาสายอาชีพให้กับสถาบันศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทและความรุนแรง โดยยกระดับความสามารถของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพให้มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับนักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษาตามความถนัดและความเป็นเลิศของแต่ละสถาบัน

2. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายให้สถานศึกษาอาชีวศึกษายกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และเสริมสร้างภาพลักษณ์ใหม่อาชีวศึกษา ด้วยการเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติในสถานที่จริงให้นักเรียน นักศึกษา โดยประสานงานกับสถานประกอบการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน (Set Goals) มีความมุ่งมั่น มองอนาคตข้างหน้า ตามความถนัดและเชี่ยวชาญของตน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงทั้งระบบ

3. สถานศึกษาอาชีวศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ และสถาบันการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน และการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โดยการร่วมกันจัดกิจกรรมเชิงบวก กิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและสังคม

4. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมไปปรับใช้กับผู้เรียนตามบริบทของตนใน เพื่อเสริมสร้างให้เป็นผู้มีจริยธรรม มีความรัก ความเมตตา ความสามัคคี เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เกิดความสมานฉันท์

5. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดมาตรการให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ภาคีเครือข่ายระดับนักเรียน ภาคีเครือข่ายระดับผู้ปกครอง ภาคีเครือข่ายระดับสถานศึกษา และภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อสร้างความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาความประพฤติของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

6. ผลจากการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุนทรียภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีคลื่นสมองต่ำ ผ่อนคลาย มีสติ มีสมาธิ จิตใจอ่อนโยน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดเป็นนโยบายจัดการเรียนการสอนด้านสุนทรียภาพ บูรณาการเสริมไปในหลักสูตรทุกหลักสูตรตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และทัศนคติของผู้เรียน ควรศึกษาในระยะเวลาที่นาน ต่อเนื่อง มีการกำกับติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรม เพื่อดูความคงทนของความรู้และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป

2. ควรศึกษาโดยการสังเคราะห์แนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในเชิงลึกเพื่อศึกษาเนื้อหาและกระบวนการในการเรียนรู้

3. ควรศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในผู้เรียน และมีระเบียบวิธีวิจัยเพิ่มเติม การสัมภาษณ์ พูดคุย สะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ

4. ควรมีการศึกษาวิจัยขยายผลไปยังกลุ่มผู้เรียนอื่นๆที่แตกต่างกัน เช่นสถาบันการศึกษาอื่นๆ หน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ เพื่อสร้างฐานการพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมให้กับคนในสังคมต่อไป

5. ควรมีการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้กับการศึกษารายบุคคลอย่างต่อเนื่อง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลาย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติชัย สุทธาสีโนบล. (2555). การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ ก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์.
ราชบุรี: บริษัทธรรมรักษ์การพิมพ์.

เกียรติภูมิ วงศ์รจิต และคณะ. (2552). การพัฒนาแบบประเมินความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงใน
นักเรียนอาชีวศึกษา รายงานการวิจัยโรงพยาบาลศรีธัญญา. กรมสุขภาพจิต
กระทรวงศึกษาธิการ.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2530). ปรัชญาการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2531). นีโอฮิวแมนนิส ทางเลือกสุดท้ายของคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร:
ที.พี. พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2537). อาหารสู่ชีวิตใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 10 ed.). กรุงเทพมหานคร: ภาพ
พิมพ์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2541). สอนให้เป็นอัจฉริยะตามแนวนีโอฮิวแมนนิส (พ. 5 Ed.).
กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที.พี.พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2542a). คุณธรรม 2000 ศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตตามแนวนีโอฮิวแมน
นิส. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2542b). พลังแห่งความเชื่อมั่น. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2542c). วิธีพุทธะ วิธีแห่งความสุข. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2543). ผู้ชีวิตด้วยจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2545). คิด-ทำ ด้านบวก. กรุงเทพมหานคร: ที.พี. พรินท์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2551). ฉลาด เก่ง ดี และมีความสุข. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553a). *SELF ESTEEM & ความรัก*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553b). *Super Change สร้างคนรุ่นใหม่ (เพื่อไป) สร้างชาติ*.
กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533a). การศึกษานอกระบบโรงเรียน : ทำไมต้องมีการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนในปัจจุบัน. วารสารครุศาสตร์, 32(1) (มีนาคม — มิถุนายน 2533) 72 - 81.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533b). การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน. (2544). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.

กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์.

จิตภา สืบวงศ์. (2553). สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท: กรณีศึกษา นักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษา โรงเรียนเทคโนโลยีสยาม (ช่างกลสยาม) เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.

จิรพัฒน์ พรหมสิทธิการ. (2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา: ศึกษากรณีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ชนาธิป ศิริปัญญาวงศ์. (2550). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิต โดยใช้หลักการนีโอฮิวแมนนิสและสัญญาแห่งการเรียนรู้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2527). การศึกษานอกระบบพื้นฐานวางแผนโครงการ. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.

ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี. (2554). ทฤษฎีอาชญาวิทยาพร้อมสมัยกับการวิจัยทางด้านอาชญาวิทยาในปัจจุบัน. นนทบุรี: หินทรายการพิมพ์.

ชาลินี เอี่ยมศรี. (2549). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างวิจารณ์ญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล. (ดุขภูนิพนธ์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์

เชียรศรี วิวิธศิริ. (2530). การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดุจเดือน พันธุนานวิน. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน).

ทวีป อภิสิทธิ์. (2523). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

ทัศนีย์ ผลเนื่องมา. (2557). เรียนสนุก ปลูกลักษณะนิสัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวา วงศ์ธนาภา. (2539). วัฒนธรรมความรุนแรงของนักเรียนอาชีวะที่มีผลต่อปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาท : กรณีโรงเรียนอาชีวะแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- ทิตินา แคมมณี. (2541). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ทิตินา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2556). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณีและคณะ. (2545). กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางพัฒนา และปัญหาข้อข้องใจ.
กรุงเทพฯ: สถาบันคุณภาพวิชาการ (พว).
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (ม.ป.ป.). MQ เด็กกับสติปัญญาทางศีลธรรมทางรอดของมนุษยชาติ.
กรุงเทพฯ: รามาการพิมพ์.
- ปฐุม นิคมานนท์. (2528). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก.ทิพย์อักษร.
- ประภาส ณ พิกุล. (2551). การศึกษาความภาคภูมิใจในตนเอง และการสร้างโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นนภาคเหนือ. (ปริญญาานิพนธ์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรดี ลิมปรัตน์กร. (2547). ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม. (ปริญญาานิพนธ์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พระดำรงค์ เบญจศิริ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวอริยสัจสี่เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลาง จังหวัดเชียงใหม่. (ดุษฎีนิพนธ์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ). (2546). ธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต.). (2544). พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21 มรดกสำหรับศตวรรษที่ 21 สันติสุขหรือความทุกข์และปัญหา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2555a). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์ เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2555b). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธรรม.

- พระอำนาจ ขนดีโก (ภาคหาญ). (2555). ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน
4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรกิติดี ทองสัมฤทธิ์. (2552). การพัฒนาคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นผู้เรียนเก่ง นววิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก 2 โดยวิธีเพื่อนช่วยเพื่อน. โครงการวิจัยเพื่อการเรียนรู้. from <http://bsd.nstru.ac.th>
- พัชรินทร์ จิตต์มั่น. (2551). การศึกษาความฉลาดทางจริยธรรมและเจตคติต่ออาชีพอิสระของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- พิทักษ์พล บุญมาลิกและคณะ. (2555). การพัฒนาและศึกษาความเที่ยงตรงของเครื่องมือประเมินเพื่อใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงของนักเรียนอาชีวศึกษา. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, ปีที่ 57(ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม — เดือนมีนาคม).
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ชีวิตคืออะไร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพชรประกาย.
- เพ็ญศิริ อุ่มอุดม. (2548). ผลของการประเมินตนเองด้านพฤติกรรมจริยธรรมที่ดีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา : การทดลองแบบสี่กลุ่มของโซโลมอน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียนฮิลล์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558). ปฏิรูปการเรียนรู้ : ปฏิรูปการศึกษากลับทางจากล่างขึ้นบน. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มัลลิกา มดีโก และเสาวคนธ์ พิระพันธ์. (2551). รายงานการวิจัยเรื่อง มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมสาคานต์. (2554). แก้ปัญหาพฤติกรรมรุนแรง : สร้างสรรค์สังคมให้ปลอดภัย, หนังสือพิมพ์สยามรัฐ.
- ยลสิริรัตน์ มาตผล. (2551). ผลของโปรแกรมการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดจันทรสโมสร. (หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- รัตนา พุ่มไพศาล. (2530). การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี. (2546). หลักการสอนการพัฒนาทักษะชีวิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วนิษา เรช. (2550). อัจฉริยะสร้างได้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลน พรินต์ติ้ง จำกัด.
- วรรณดี หนูหลง. (2539). การพัฒนาตนเองด้วยทางสายกลาง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วรรณษา บุญประเสริฐ. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับพยาบาลวิชาชีพ. Paper presented at the "วันการศึกษาอกระบบโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2554".
- วรรณรัตน์ อภินันท์กุล. (2548). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ เสริมสร้างการเรียนรู้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียนฮิลล์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- วรรณรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). แนวคิดและทฤษฎีที่นำทางการเรียนอกระบบโรงเรียน. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารัตน์ วิจารณ์ปริษา. (2550). การควบคุมพฤติกรรมกระทำรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียน อ.ดำเนินสะดวก ราชบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
- วัชรพันธ์ ประดิษฐ์พงษ์. (2544). การก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายของนักเรียนในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 7. (วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วัชรภรณ์ จิตมาศ. (2550). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยประยุกต์แนวคิดทางพุทธศาสนา (ดุษฎีนิพนธ์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- วันเต็ม มีความดี. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณในพระบรมราชูปถัมภ์, เพชรบุรี.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับสำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.
- วิจารณ์ พานิช. (2556a). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพฯบริษัท เอส.เจริญ การพิมพ์ จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2556b). สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). สอนเด็กให้เป็นคนดี. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิชชุตา ทุ่งวิไล. (2535). การเรียนอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: บารมีการพิมพ์.

- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2545). การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างอุปนิสัย7ประการตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิส และการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน. (ดุชฎีนิพนธ์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- ศรัญญา อธิตะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ศูนย์วิจัยเอบแคคนวัตกรรมทางสังคม. (2551). รายงานผลสำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย สำหรับศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). ศูนย์วิจัยเอบแคคนวัตกรรมทางสังคม: การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2551a). แนวคิดและทฤษฎีนำรู้ทางการศึกษาในระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2551b). เอกสารอัดสำเนา นโยบาย ยุทธศาสตร์และการวางแผน. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สมศักดิ์ เจริญศรี. (2550). ผลการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนแบบทางไกล. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. (2558). ภาวนาด้วยหัวใจ Practice from the Heart. from เว็บไซต์หมู่บ้านพลัมประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2542). โครงการสัมมนาเรื่องนโยบายและแผนขจัดความรุนแรงต่อเด็กและสตรี. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543). การสร้างหลักสูตรและรายวิชาใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม : แนวทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำราญ เพียนอก. (2550). การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนีย์ กัลยะจิตร. (2556). ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: แนวทางการป้องกันและการแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สันทวี พรินต์ติ้ง.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2530). “ความแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ”
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุพัตรา ทาวงศ์. (2551). ความภาคภูมิใจในตนเอง: เอกสารมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติตามแนวพุทธศาสตร์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สุรสิทธิ์ สุวรรณไตร. (ม.ป.ป.). การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเหตุผลและอารมณ์ต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา), มหาวิทยาลัยสารคาม.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีย์พร สุนทรสารทูล. (2553). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาบริหารการศึกษา
- สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญญกิจ. (2548). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพมโปรดักชั่นส์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2529). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2533). จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- หทัยณัฐ แก้วบัวดี. (2551). การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บโดยใช้วิธีการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธเรื่องอริยมรรคสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนสระยาโยสมวิทยา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา.
- อรอุมา เจริญสุข. (2552). การพัฒนาโมเดลตัวแปรกำกับที่มีการส่งผ่านสมรรถนะการตัดสินใจทางจริยธรรมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ของพฤติกรรมจริยธรรมนักเรียน: การประยุกต์ใช้รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์
- อรุณี สังขพานิช. (2549). การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี. เอกสารงานวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 2, ประจำปี พ.ศ.2550.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). คุณธรรมนำความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พรีเมียด.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2536). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2540a). กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

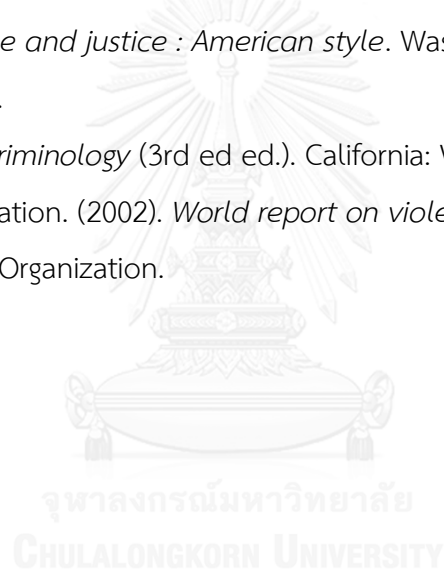
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2540b). การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2543). การเรียนรู้ผู้ใหญ่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2546). การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. ภาควิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2551a). การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. (2551b). พัฒนาการ การเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2534). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดวงกมล.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2544). แนวทางการบริหาร และการจัดการ : การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- อุ้นตา นพคุณ. (2523). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิด การพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Barden Renaedo. Juvenile Violence. (1994). *A Pracy Coronation*. New York: Marshall Cavendish.
- Boyle Patrick G. (1981). *Planning Better Programs*. New York: Mc Graw Hill Book Company.
- Branben N. (1991). *The Psyshology of self-esteem*. New York: Bantam Books.
- Brookfield S.D. (1984). *Developing Critical Thinkers*. San Francisco: Jossey Bass.
- Brookfield S.D. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield S.D. (1990). *The Skillful Teacher* San Francisco: Jossey-Bass.
- Bruno Frank J. (1983). *Adjustment and Personal Growth : Pathway* (2nd ed. ed.). NewYork: John Wiley & Sons.

- Burnard. (1996). *Acquiring Interpersonal Skills : A hand book of Experiential learning for Health professional* (2nd ed. ed.). London: Chapman & Hall.
- Caffarella Rosemary S. (1994). *Planning Programs for Adult Learner*. San Francisco: Jossey Bass Publishers.
- Campbell M. (1998). *A Guide for planning a learning expedition*. Dubuque: IA.
- Coombs Philip. (1974). *Attack Rural poverty : How Non-Formal Education Can Help*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- Coopersmith S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: Freeman.
- Craig. RL. (1997). *Training and Development Handbook*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Denis Lawrence. (2000). *Building Self-Esteem with Adult Learners*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Dewey John. (1933). *How We Think : A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process* (Revised edition ed.). Boston: D.C.
- Hirschi T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Jackson L. and Caffarella R.S. (1994). *Implementation Issue and Futures Research Direction, in Experiential learning: A New Approach*.
- Knapp C.E. (2001). *Select Place Based Curricular Program*.
- Knowles M.S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy* (2nd ed ed.). New York: Cambridge.
- Knowles M.S. (1984). *The Adult Learner : A neglected Species* (3rd ed ed.). Houston: Gulf Publishing Co.
- Knowles Malcolm S. (1975). *Self-Directed Learning : A guide for Learners and Teachers*. Chicago: Follett Publishing company.
- Knowles Malcolm S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy* (2nd ed ed.). New York: Cambridge.
- Knowles Malcolm S., H. I., Elwood F., and Swanson, Richard A. (1998). *The Adult Learner*. (5th ed ed.). Houston: Gulf Publishing.
- Kohlberg L. (1976). *Moral Stages and Moralization : the Cognitive Developmental Approach* New York: Holt Rinehart & Winston.

- Lennick D. and F. Kiel. (2005). *Moral Intelligence: Enhancing Business Performance And Leadership Success*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row Publishers.
- Michele, B. (2001). *Building Moral Intelligence : The Seven Essential Virtues that Teach Kids to Do the Right Thing*: Jossy-Bass.
- Nhat Hanh Thich. (2012). *Good Citizens*. Canada: Parallax Press.
- Reiso Albert J ; & Roth ; Jeffrey A. (1993). *Understanding and Preventing Violence*. Washington,D.C.: National Academy press.
- Roger C.R. . (1969). *Freedom to Learn*. Columbus: OH : Merrill.
- Schrag C. (1971). *Crime and justice : American style*. Washington, DC: Government Printing Office.
- Shelley J. F. (2000). *Criminology* (3rd ed ed.). California: Wadsworth.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยด้านแบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้

ความฉลาดทางจริยธรรม

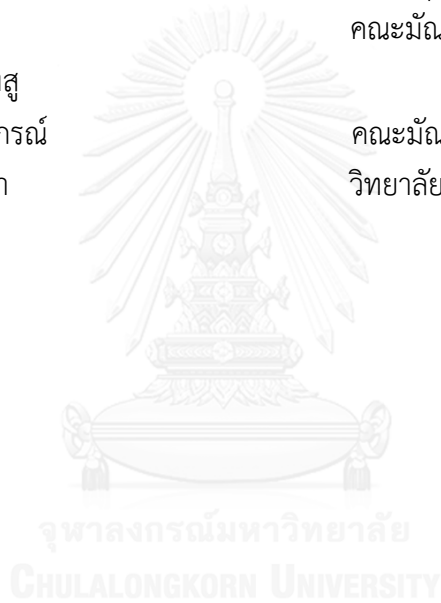
1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์ สุปัญญา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์พรพิสุทธิ์ มงคลวนิช อธิการบดี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
(สยามเทค)

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยด้านโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

และแบบวัดความฉลาดทางจริยธรรม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุปัญญา	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.ชนินทร สุขเจริญ	คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ดร.พงศ์ชัชวาล วิวังสุ	
5. ดร.ภูริต โสภณคณาภรณ์	คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. อาจารย์บุญสุนัน ผิวคำ	วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม (สยามเทค)

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลวิจัยการสัมภาษณ์

1. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา)
2. พระมหาวิโรพล วีรญาโณ	
3. ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
4. นายอดิพันธ์ ปากบารา	เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
5. ดร.ปฤถต์ นัจนฤต	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ภาคผนวก ง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด
และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปด
และแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง**

ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศและการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การปฐมนิเทศ เป็นการชี้แจง แนะนำ ทำความเข้าใจ และเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรม แนวทางการปฏิบัติกิจกรรมและการปฏิบัติตนในการเข้าร่วมกิจกรรม ก่อนเริ่มทำกิจกรรม และการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เรียน สร้างความคุ้นเคยให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นกันเอง และสนุกสนาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมีองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม ในด้านการให้ภาพรวมและรายละเอียดในการเข้าร่วมกิจกรรม วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม และการละลายพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยกิจกรรมสัมพันธ์

2. เพื่อให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบความฉลาดทางจริยธรรมก่อนร่วมทำกิจกรรม

สาระการเรียนรู้

1. รายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. แบบทดสอบความฉลาดทางจริยธรรมเพื่อประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
3. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เวลา 8 ชั่วโมง

จำนวนผู้เข้าร่วม 30 คน

สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้

1. อุปกรณ์เครื่องเขียน ได้แก่ กระดาษขนาดA4 กระดาษสี ปากกาสี ดินสอ สีไม้ สีเทียน กระดาษกาว กรรไกร เครื่องเล่นซีดี แผ่นซีดีเพลงบรรเลง
2. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเรียน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้สอนกล่าวทักทาย ขอบคณผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม และแจ้งวัตถุประสงค์รายละเอียดของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบความฉลาดทางจริยธรรมก่อนเรียน
3. ผู้สอนสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน และอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้
4. ผู้สอนสร้างภาวะคลื่นสมองต่ำด้วยการเปิดเพลงบรรเลง ให้ผู้เรียนอยู่ในกิจกรรมที่ผ่อนคลายสุขสงบ ผู้เรียนฝึกการหายใจเข้าออกอย่างเป็นธรรมชาติ การฝึกนั่งสมาธิอย่างง่าย การฝึกการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ และทำนอนตายเพื่อให้มีคลื่นสมองต่ำ มีสมาธิ ผ่อนคลาย และมีความสุขสงบ

การประเมินผลการเรียนรู้

เครื่องมือการประเมินผล	วิธีการประเมิน	เกณฑ์การประเมินผล
1. แบบสังเกตพฤติกรรม	1. พิจารณาจากการสังเกต การร่วมทำกิจกรรม	1. ผู้เรียนร่วมมือทำ กิจกรรม
2. แบบทดสอบความฉลาดทาง จริยธรรมก่อนเรียน	3. ทดสอบความฉลาดทาง จริยธรรมก่อนเรียน	

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1-10

เวลาที่ใช้ 79 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมความฉลาดทางจริยธรรม

สาระสำคัญ

การเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การรับฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเราทำให้เข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การยอมรับผู้อื่นจากการเข้าใจเรื่องราวในชีวิตของผู้อื่น การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเอาใจใส่ เมตตา ช่วยเหลือ และเห็นอกเห็นใจ ความอดทน การคิดดี คิดบวก การคิดก่อนทำ การพูดดี การพูดถูกต้อง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง การมีสติตระหนักรู้ การมีสมาธิจดจ่อ การควบคุมตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการจัดกิจกรรมตามแนวคิดมรรคมืองค์แปด และหลักการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนิโอะฮิวแมนนิส 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
2. ขั้นสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง
3. ขั้นให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์
4. ขั้นปฏิบัติและฝึกฝนหมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

แผนภาพที่ 8 แสดงขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1.1 รู้เขารู้เรา

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกสติในชีวิตประจำวันผ่านบทเพลง
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกสติในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องการเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 1 เนื้อเพลงใบไม้ต้นเดียวกัน และทำทางการเคลื่อนไหวประกอบเพลง
2. กระดาษ A4 คนละ 3 แผ่น ดินสอ ยางลบ
3. ใบกิจกรรมที่ 2 การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
4. ใบกิจกรรมที่ 3 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
5. แบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้สอน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนสร้างบรรยากาศนำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการสร้างศรัทธาและความไว้วางใจให้ผู้เรียน ทักทายกับผู้เรียนด้วยรอยยิ้ม สายตาที่เป็นมิตร มีคำพูดชมเชย แสดงความจริงใจต่อผู้เรียนด้วยความรักและเมตตา ผู้สอนจัดห้องเรียนให้มีที่นั่งเป็นรูปตัวยูแบบไม่เป็นทางการ

2. ผู้สอนชวนร้องเพลง ใบไม้ต้นเดียวกัน พร้อมแจกใบกิจกรรมที่ 1 เนื้อเพลงใบไม้ต้นเดียวกัน และทำทางการเคลื่อนไหวประกอบเพลง ผู้สอนและผู้เรียนอ่านเนื้อเพลงพร้อมกัน 1 รอบ จากนั้น ผู้สอนร้องเพลงให้ฟัง 1 เที้ยว รอบที่สองให้ผู้เรียนฝึกร้องเพลงตามที่ละท่อนจนจบเพลง

3. ผู้สอนชวนผู้เรียนยืนและฝึกทำทางเคลื่อนไหวประกอบเพลงตามที่ละท่อนจนจบเพลง

4. ผู้สอนและผู้เรียนร้องเพลงพร้อมทำทำทางเคลื่อนไหวประกอบเพลงร่วมกันสองเที้ยว

5. ผู้สอนอธิบายความหมายของบทเพลง ว่าเพลงนี้เกี่ยวกับเรื่องความสามัคคี ไม่มีใครในโลกนี้ที่อยู่คนเดียวตามลำพัง เราทุกคนต่างอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ จะทำให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เหมือนกับใบไม้ทุกๆใบที่อยู่บนต้นไม้ ลูกคลื่นในท้องทะเลที่เกิดขึ้นและกลับสู่ท้องทะเล หมู่ดาวบนฟ้าที่อยู่ร่วมกันทำให้ท้องฟ้าดูงดงาม ความสามัคคีก็งดงามดั่งต้นไม้ที่มีใบไม้ ท้องทะเลที่มีลูกคลื่นมากมาย และท้องฟ้าในยามค่ำคืนที่มีดวงดาวฉายแสงมากมาย และผู้สอนอธิบายว่า การร้องเพลงจะช่วยให้จิตใจเบิกบาน ผ่อนคลาย และมีความสุขอย่างง่ายๆ ในขณะที่ร้องเพลง ฝึกปฏิบัติกับการมีสติตระหนักรู้และมีสมาธิขณะร้องเพลง

6. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันร้องเพลงและทำทำทางเคลื่อนไหวประกอบเพลงอีกหนึ่งเที้ยว

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

7. รอบที่ 1 ให้ผู้เรียนวาดรูปตัวเองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาวาดรูปตัวเองตามความเป็นจริง ขณะผู้เรียนกำลังวาดรูปผู้สอนเปิดเพลงเบาๆสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย จากนั้นให้ผู้เรียน

นำเสนอรูปภาพตนเอง พูดคุยบอกข้อดีและความรู้สึกดีของตนเองที่สื่อออกมาทางรูปภาพ ผู้สอนอาจใช้คำถามช่วยเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพูดแสดงความคิดเห็น

8. รอบที่ 2 ให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อน แล้ววาดรูปเพื่อนที่จับคู่ด้วย โดยวาดจากลักษณะของเพื่อนที่มองเห็น และยังไม่ให้เพื่อนในคู่ตัวเองดูภาพที่วาดจนกว่าจะวาดเสร็จ ผู้สอนเปิดเพลงเบาๆ สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายขณะผู้เรียนกำลังวาดรูป

9. เมื่อผู้เรียนวาดเสร็จ นำภาพวาดของแต่ละคู่มาเปรียบเทียบกัน เพื่อดูว่าภาพที่เราวาดตัวเองกับภาพที่เพื่อนวาดเราเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ผู้สอนและผู้เรียนพูดคุยกันในประเด็นที่ตัวเองมองเห็นตนเองกับสิ่งที่เพื่อนมองเห็นเรา โดยผู้สอนอาจตั้งคำถามนำเพื่อช่วยให้ผู้เรียนช่วยกันตอบ ให้ผู้เรียนผลัดกันพูดเล่าสิ่งที่ดีของเพื่อนที่มองเห็นโดยเชื่อมโยงจากภาพ เจ้าของภาพวาดพูดเล่าลักษณะที่ดีของตนเอง จากนั้นผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่เรารู้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ได้แก่ ตัวตนที่ตัวเรามองเห็นตัวเอง อาจมีบุคลิกที่เหมือนและ/หรือแตกต่างกับที่เพื่อนมองเห็นเรา จึงไม่ควรตัดสินบุคคลจากภาพลักษณ์ภายนอก ควรศึกษาเรียนรู้เพื่อที่จะรู้จักและเข้าใจผู้อื่นให้ดีกว่าตัดสินบุคคลจากบุคลิกลักษณะภายนอก ไม่ควรด่วนสรุปเรื่องใดๆ ควรฟังและศึกษาให้ถ่องแท้เพื่อการไม่ก้าวพลาด ผู้สอนแจกใบกิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนศึกษา ร่วมกันอภิปราย และผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียน

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื้อสัตย์

10. รอบที่ 3 ให้ผู้เรียนวาดภาพตัวเองอีกครั้งเป็นภาพที่มองเห็นตัวเองในอนาคต พร้อมทั้งให้เขียนบอกว่ายากมีอาชีพอะไรหรืออยากเป็นอะไรในอนาคต

11. ผู้เรียนนำภาพที่วาดตนเองในครั้งแรกมาเปรียบเทียบว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไรกับภาพที่วาดเห็นภาพตนเองในอนาคต แล้วพิจารณาว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ผู้สอนและผู้เรียนพูดคุยแสดงความคิดเห็น พิจารณาตาม ความเป็นจริง ผู้สอนพูดเสริมแรงให้กำลังใจผู้เรียน และให้ผู้เรียนนำภาพอนาคตที่หวังไว้มาพิจารณาสร้างกำลังใจให้กับตัวเองตามความเป็นจริง และพยายามพัฒนาตนเองให้ไปถึงจุดนั้น

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

12. ให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน อ่านคำชี้แจงในใบกิจกรรมที่ 3 แล้วพิจารณาสถานการณ์สมมติในใบกิจกรรม ว่าบุคคลตามสถานการณ์นั้นรู้สึกอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไร เมื่อเพื่อนมีความรู้สึกอย่างนั้น เพราะเหตุใด

13. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อดีของการรู้จักตนเองและเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

14. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันร้องเพลง ไปไม้ต้นเดียวกัน

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน
2. แบบบันทึกการสังเกตการพูดแสดงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจากสถานการณ์สมมติ
3. แบบรายงานตนเองเรื่องการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในชีวิตประจำวัน

(วันละ1ชั่วโมง/บันทึกภายในระยะเวลา14วัน)

กิจกรรมที่ 1.2 คนช่างชม

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพูดชมผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพูดถึงผู้อื่นในด้านบวก ให้พลังเชิงบวกแก่ผู้อื่นด้วยความรัก ความ

เมตตา

3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดบวกในสถานการณ์ต่างๆ
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆอย่างมีเหตุและผล

สื่อและอุปกรณ์

1. ป้ายหมายเลขประจำตัว 1-7 จำนวน 4 ชุด
2. ใบกิจกรรมที่ 4 แนวคิดจุดยืนแห่งชีวิต
3. ใบกิจกรรมที่ 5 สถานการณ์ชวนคิดบวก
3. แบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้สอน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเบาๆภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นมิตรและเป็นกันเองกับผู้เรียน
2. ให้ผู้เรียนนั่งสบายๆอย่างอิสระ จัดผู้เรียนนั่งเป็นวงกลม
3. แบ่งผู้เรียนกลุ่มละ 5 – 7 คน และให้ผู้เรียนทุกคนแขวนป้ายหมายเลขประจำตัว

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

4. ให้ผู้เรียนทักทายเพื่อนๆในกลุ่มทุกคนด้วยรอยยิ้มและสัมผัสกันด้วยการจับมือ
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนมองหาสหายตาเพื่อนในกลุ่ม พูดบอกข้อดีของตนเองคนละสามข้อจนครบทุกคน

6. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบกิจกรรมที่ 4 และแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์

7. ผู้เรียนผลัดกันพูดบอกข้อดีของเพื่อนในกลุ่มให้ครบทุกคน โดยห้ามบอกข้อดีของเพื่อนแต่ละคนซ้ำกัน

รอบที่ 1

- 1 ⇨ 2
- 2 ⇨ 3
- 3 ⇨ 4
- 4 ⇨ 5
- 5 ⇨ 6
- 6 ⇨ 7

รอบที่ 2

- 7 ⇔ 6
- 6 ⇔ 5
- 5 ⇔ 4
- 4 ⇔ 3
- 3 ⇔ 2
- 2 ⇔ 1

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

8. ให้ผู้เรียนฝึกการคิดบวกภายใต้โจทย์สถานการณ์ที่กำหนดให้จาก ใบกิจกรรมที่ 5 สถานการณ์ชวนคิดบวก โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนพูดบอกการคิดบวก พูดบวกจากสถานการณ์ที่กำหนด

9. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปข้อดีของการเป็นคนช่างชม การชมอย่างจริงใจ การพูดดี การพูดถูกต้อง และการคิดบวก ครูชื่นชมผู้เรียนจากการเสนอความคิด และให้ย้าผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และบันทึกการพูดดี พูดชม และคิดบวกของผู้เรียน บันทึกโดยผู้สอน
2. แบบบันทึกการสังเกตการพูดแสดงการคิดบวกจากสถานการณ์สมมติ

กิจกรรมที่ 1.3 ฟังให้ถึงหัวใจ

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟังเพื่อรับรู้ความรู้สึกและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟังอย่างมีสติรู้ตัว มีสมาธิจดจ่อ
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟังด้วยความอดทน ความเมตตา ความเป็นธรรม ปราศจากอคติ

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 6 เรื่องเล่าจากประสบการณ์จริง
2. ฉลากโจทย์เรื่องที่ต้องเล่า
3. แบบสังเกตพฤติกรรม บันทึกโดยผู้สอน

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนทักทายพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง
2. ผู้สอนนำเข้าสู่การเรียนรู้ด้วยการชวนผู้เรียน ร้องเพลงใบไม้ต้นเดียวกัน

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองเห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

3. ผู้สอนเล่าประสบการณ์ชีวิตจริงให้ผู้เรียนฟัง (ใบกิจกรรมที่ 6 เรื่องเล่าจากประสบการณ์จริง)
4. เมื่อผู้สอนเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงจบ ผู้สอนถามผู้เรียนว่า ผู้เรียนคิดว่าผู้พูดรู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เล่า และ ตัวผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เล่า ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันอภิปราย

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี และซื่อสัตย์

5. ผู้สอนให้ผู้เรียนบอกข้อคิดที่ดีที่ได้จากเรื่องเล่านี้

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

6. ผู้สอนให้ผู้เรียนจับฉลากโจทย์เรื่องที่ต้องออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง ได้แก่ เรื่องที่ตนเองเสียใจมากที่สุด เรื่องที่ตนเองประทับใจมากที่สุด เรื่องที่ตนเองภาคภูมิใจมากที่สุด เรื่องความสุขหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากครอบครัวหรือจากเพื่อนเป็นต้น

7. เมื่อผู้เรียนจับฉลากได้เรื่องเล่าแล้ว ให้ผู้เรียนจับคู่เล่าเรื่องราวตามโจทย์สถานการณ์ในฉลากที่จับได้ โดยเล่าให้เพื่อนที่เป็นคู่ของตนเองฟัง ขณะฟังคู่ของตนเองเล่าเรื่อง ให้ผู้ฟังนั่งฟังจับใจความเรื่องที่เพื่อนเล่าอย่างตั้งใจโดยไม่ต้องซักถามและไม่จดบันทึก

8. ผู้เรียนแต่ละคู่ผลัดกันออกมาเล่าเรื่องที่เพื่อนในคู่เล่าให้ฟัง และบอกความรู้สึกของตนเองจากการที่ฟังเพื่อนเล่า พร้อมทั้งพูดบอกข้อคิดที่ดีจากการฟัง

9. ผู้สอนและผู้เรียนทบทวนสรุปการเรียนรู้ร่วมกันถึงเทคนิคในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การรับฟังด้วยใจว่า หากต้องการเข้าใจผู้อื่นต้องเริ่มจากการเป็นผู้ฟังที่ดี การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการรู้จักคิดบวก และพูดชื่นชมผู้อื่น ผู้สอนเสริมแรงให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนไปใช้ และ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนบันทึกสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันจากการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การคิดดี คิดบวก การพูดชม การพูดดี พูดถูกต้อง โดยให้บันทึกลงในแบบรายงานตนเอง

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน
2. แบบรายงานตนเอง บันทึกโดยผู้เรียน

กิจกรรมที่ 1.4 ภาพปราบเซียน

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจปัญหาการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการมีสติและสมาธิ
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลินและรู้สึกผ่อนคลาย

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4 สำหรับวาดภาพ ปากกาสี ดินสอ ยางลบ
2. ใบกิจกรรมที่ 7 ภาพปราบเซียน 2 ภาพ
3. แบบสังเกตพฤติกรรม บันทึกโดยผู้สอน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนพูดคุยสร้างความเป็นกันเองกับผู้เรียนและเปิดเพลงที่ผู้เรียนชอบเบาๆ

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ติดต่อนเอง เห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนจับคู่ และนั่งหันหน้าเข้าหากัน ให้ผู้เรียนยิ้ม พูดชมตนเองและพูดชมเพื่อน
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคนที่ 1 หันหน้าเข้าหากระดาน (มองภาพบนกระดาน) และให้ผู้เรียนคนที่ 2 นั่งหันหลังให้กระดาน โดยผู้เรียนคนที่ 2 ที่นั่งหันหลังให้กระดานจะมองไม่เห็นภาพบนกระดาน
4. ผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนคนที่หันหน้าเข้าหากระดาน บอกให้เพื่อนเขียนหรือวาดรูปตามรูปภาพที่เห็นให้มีความใกล้เคียงที่สุด

5. ภาพที่ 1 รอบที่ 1 ผู้สอนให้เวลา 7 นาที

ให้ผู้เรียนคนที่ 1 เอามือปิดหลังและเป็นคนบอกให้ผู้เรียนคนที่ 2 วาดภาพที่ตนเห็นบนกระดาน โดยห้ามใช้มือช่วย

6. รอบที่ 2 ผู้สอนให้เวลา 3 นาที ให้ผู้เรียนคนที่ 1 บอกให้ผู้เรียนคนที่ 2 วาดภาพที่ตนเห็นบนกระดาน โดยสามารถใช้มือช่วยแสดงท่าทางได้ แต่ช่วยวาดให้ไม่ได้

7. ภาพที่ 2 ผู้เรียนเปลี่ยนที่นั่ง สลับกันวาด รอบที่ 1 ผู้สอนให้เวลา 7 นาที ให้ผู้เรียนคนที่ 1 เอามือปิดหลังและเป็นคนบอกให้ผู้เรียนคนที่ 2 วาดภาพที่ตนเห็นบนกระดาน โดยห้ามใช้มือช่วย

8. รอบที่ 2 ผู้สอนให้เวลา 3 นาที ให้ผู้เรียนคนที่ 1 บอกให้ผู้เรียนคนที่ 2 วาดภาพที่ตนเห็นบนกระดาน โดยสามารถใช้มือช่วยแสดงท่าทางได้ แต่ช่วยวาดให้ไม่ได้

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์

9. ผู้สอนและผู้เรียนตรวจสอบภาพที่วาดได้ของผู้เรียนแต่ละคู่ทั้งสองรอบ ผู้สอนพูดเสริมแรงให้กำลังใจผู้เรียนกับผลงานและให้ผู้เรียนพูดเล่าถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะที่เป็นผู้วาดและผู้เล่าในชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝนหมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

10. ผู้สอนให้ผู้เรียน คู่ที่สามารถวาดภาพได้เหมือนตรงตามภาพบนกระดาน ออกมาสรุปเทคนิคในการสื่อสารกับเพื่อนในคู่เพื่อให้วาดภาพได้ถูกต้องตรงตามที่เห็นบนกระดาน ซึ่งจะเห็นว่าผู้เรียนคนที่นั่งหันหน้าดูภาพ ควรจะอธิบายคนวาดให้เห็นภาพรวมของภาพทั้งหมดก่อนว่าจะวาด

อะไร จากนั้นจึงค่อยบอกวิธีการวาดภาพตามลำดับก่อนหลัง และขณะที่บอกและวาดทั้งคู่ต้องมีสติ รู้ตัวว่ากำลังทำอะไร เพื่อที่จะมีสมาธิสื่อสารบอกได้ถูกต้องและวาดได้ถูกต้อง

11. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนที่ได้จากกิจกรรม

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 1.5 คุณเป็นผู้ฟังที่ดีหรือไม่

เวลาที่ใช้ 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทดสอบการฟังของผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบและตระหนักถึงระดับการฟังของตัวเอง

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 8 แบบทดสอบการฟัง

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนทักทายพูดคุยกับผู้เรียนด้วยความเป็นกันเองและนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการพูดทบทวนเรื่องการฟังในกิจกรรม “ฟังให้ถึงหัวใจ”

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

2. ผู้สอนพูดให้กำลังใจ เสริมแรงผู้เรียน เชิญชวนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเพื่อวัดระดับการฟังของตนเอง ผู้สอนบอกอธิบายเรื่องการทำแบบทดสอบว่าไม่ส่งผลต่อความถูกหรือผิดใดๆ ต่อผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนคิดและพูดบอกข้อดีของการทำแบบทดสอบวัดระดับการฟังของตนเอง เพื่อนำผลการทดสอบมาพัฒนาตนเอง

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

4. ผู้เรียนทำแบบทดสอบ “คุณเป็นผู้ฟังที่ดีหรือไม่” ใบกิจกรรมที่ 8 แบบทดสอบการฟัง ขณะทำแบบทดสอบผู้เรียนนั่งทำแบบทดสอบอย่างอิสระ ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ เพื่อบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

5. ผู้เรียนคิดคะแนนแบบทดสอบการฟัง และรับทราบคำตอบว่าเป็นผู้ฟังระดับไหน

6. ผู้สอนให้กำลังใจ เสริมแรง และจูงใจผู้เรียนฝึกฝนทักษะการฟังต่อไปและเชิญชวนให้ทำกิจกรรมต่อไปร่วมกัน คือการฝึกทักษะการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

การประเมินผล

1. แบบทดสอบการฟัง โดยผู้เรียนทำแบบทดสอบ

กิจกรรมที่ 1.6 ฟังให้รู้ดูให้เห็น

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟังและสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีสติรู้ตัว มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ฟัง

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบกิจกรรมที่ 9 การฟังเพื่อจับใจความสำคัญ
2. กระดาษA4
3. Fileเสียงเรื่องที่ฟัง เรื่อง “บริหารสู่ความเป็นเลิศด้วยสมองด้านขวา”
4. แบบสังเกตพฤติกรรม บันทึกโดยผู้สอน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย
2. ผู้สอนพูดจูงใจผู้เรียนด้วยการกล่าวนำถึงกิจกรรมที่จะฟังร่วมกันว่าเรื่องที่ฟังเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตให้มีความสุขและได้รับความรักจากคนรอบข้าง

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนนั่งแบบอิสระ สบายๆ และแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ร่วมกันเรื่องการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ ฟังเพื่อจับประเด็นสำคัญในสิ่งที่ฟัง เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิตการเรียนในชีวิตประจำวันได้ โดยที่ผู้เรียนต้องมีหลักในการฟังที่ดีและเป็นการฝึกการฟังอย่างมีสติ และมีสมาธิในการฟัง

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พุทธิ ทำดี และซื่อสัตย์

4. ผู้สอนพูดชื่นชมให้กำลังใจผู้เรียนในการเรียนรู้เพื่อฝึกการจับใจความสำคัญในการฟัง
5. ผู้สอนบรรยายความรู้ “เทคนิคการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ” บนกระดาน ได้แก่
  - 5.1 การฟังอย่างตั้งใจ มีสติรู้ตัวกับสิ่งที่ฟัง การมีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ฟัง
  - 5.2 การรู้จักตั้งคำถามกับสิ่งที่ได้ยิน
  - 5.3 การจับประเด็นสำคัญด้วย 5W1H
  - 5.4 การจดประเด็นสำคัญด้วยกระดาษ 3 ส่วน
  - 5.5 การจดโดยใช้ตัวย่อ
6. ผู้สอนทบทวนความเข้าใจ ด้วยการให้ผู้เรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

7. ผู้สอนแจกกระดาษA4ให้ผู้เรียนทุกคน เพื่อจดบันทึกจับประเด็นใจความสำคัญในสิ่งที่ฟัง
8. ผู้สอนเปิดFileเสียง เรื่อง “บริหารสู่ความเป็นเลิศด้วยสมองด้านขวา” ให้ผู้เรียนฟัง แล้วจับประเด็นใจความสำคัญในบรรยากาศผ่อนคลาย นั่งอย่างอิสระ
9. เมื่อฟังจบผู้สอนตรวจสอบการฟังจากสิ่งที่ผู้เรียนจดบันทึก แล้วผู้เรียนสรุปใจความสำคัญในการฟังร่วมกัน ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมกันสรุปบทเรียนและความสำคัญของกิจกรรมการฟังเพื่อจับใจความสำคัญนี้ เพื่อสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 1.7 กระทบมือสื่อถึงใจ

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนเพลิดเพลินสนุกสนานกับการเรียนรู้
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกัน
3. เพื่อให้ผู้เรียนคิดบวก สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมกัน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานด้วยสติรู้ทัน และมีสมาธิจดจ่อกับการทำงาน

สื่อและอุปกรณ์

1. ผ้าฝ้ายสีดำ 6 ผืน ยาว 1.25 เมตร
2. สีพลาสติกสีขาว 6 ชุด
3. ภาชนะใสสีพลาสติก 6 ใบ
4. ถังใส่น้ำล้างมือ 6 ใบ
5. ผ้าเช็ดมือ 6 ผืน
6. แบบสังเกตพฤติกรรม

(หมายเหตุ : จำนวนอุปกรณ์จัดตามจำนวนกลุ่มของผู้เรียน)

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ เพื่อสร้างบรรยากาศสบายๆ ผ่อนคลาย
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน นั่งล้อมวงที่พื้น

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

3. ผู้สอนนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการแจกผ้าดำ และอุปกรณ์ต่างๆ ในกลุ่ม เชิญชวนผู้เรียนช่วยแสดงความคิดเห็นว่าจะทำอะไรกัน
4. ผู้สอนบอกเกณฑ์การทำกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจุ่มมือหรือนิ้วมือในภาชนะ แล้วประทับลงบนผืนผ้าดำ

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี และซื่อสัตย์

5. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสามารถดำเนินการสร้างสรรค์ชิ้นงานได้อย่างอิสระ ภายใต้เสียงเพลง
6. ขณะผู้เรียนแต่ละกลุ่มกำลังสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผู้สอนให้กำลังใจ เสริมแรงด้วยการชื่นชม
7. ผู้สอนบันทึกการสังเกตการทำงานของผู้เรียนในแบบบันทึกพฤติกรรม

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝน หมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

8. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มตนเอง ร่วมกันอภิปราย โดยพุดนำเสนอวิธีการทำงานในกลุ่มตั้งแต่เริ่มลงมือปฏิบัติ แนวคิดในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ประสพการณ์ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม
9. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้การทำงานศิลปะครั้งนี้ และผู้สอนมอบรางวัลให้กับทุกกลุ่ม

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 1.8 ลมหายใจพาสุข

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการกำหนดลมหายใจให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของร่างกาย
2. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ มีสมาธิ
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติและฝึกฝนการบริหารร่างกายในชีวิตประจำวัน

สื่อและอุปกรณ์

1. เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ได้แก่ เสื้อยืด กางเกงผ้ายืด
2. ใบกิจกรรมที่ 10 กิจกรรมลมหายใจพาสุข
3. แบบสังเกตพฤติกรรม

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย พูดคุยกับผู้เรียนอย่างเป็นกันเอง เป็นกัลยาณมิตร ผู้สอนเชิญชวนผู้เรียนมาร่วมกิจกรรมบริหารร่างกายด้วยการเคลื่อนไหวด้วยสติ

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

2. ผู้สอนสาธิตการกำหนดลมหายใจเข้า ออก ด้วยการยืนตัวตรง เอามือขวาจับที่ท้องของตนเอง มือซ้ายวางแนบข้างลำตัว เมื่อหายใจเข้า ท้องป่อง เมื่อหายใจออก ท้องแฟบ ให้ใช้จมูกหายใจเข้าออก ไม่ใช่ปากหายใจ ผู้สอนทำให้ดู 5 ครั้ง

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติกำหนดลมหายใจเข้า ออก 5 – 10 ครั้ง พร้อมทั้งพูดเสริมแรงให้กำลังใจ บอกข้อดีของการหายใจที่ถูกต้อง ให้ผู้เรียนฝึกให้รู้สึกถึงลมหายใจที่ผ่านเข้าจมูกสู่ออดแล้ว ทำให้ท้องป่องขณะหายใจเข้า รู้สึกถึงการสูดลมหายใจเข้าอย่างช้าๆจนเต็มปอด หลังจากนั้นหายใจออกอย่างช้าๆ โดยรู้สึกถึงลมที่ออกจากจมูกอย่างช้าๆ ท้องค่อยๆแฟบลง

4. ผู้สอนพูดให้กำลังใจผู้เรียน พูดชมเชยขณะเดินสังเกตการฝึกปฏิบัติของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนทั้งในส่วนบุคคลและเป็นกลุ่มด้วยการหมั่นเพียร มีสติรู้ตัว และมีสมาธิแน่วแน่จดจ่อกับสิ่งที่ทำ

5. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติกำหนดลมหายใจพร้อมการเคลื่อนไหวด้วยสติ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ท่า โดยฝึกปฏิบัติทีละท่าจนครบ ฝึกท่าละ 5 – 10 ครั้ง

6. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมการเคลื่อนไหว โดยจะพบว่ากำหนดลมหายใจให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหว ผู้ปฏิบัติต้องมีสติและจดจ่อกับการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน ทำให้มีสมาธิจดจ่อกว้างไกล ตัดจากสิ่งเร้าที่รบกวนจากภายนอก และสิ่งรบกวนจากภายใน (ผู้สอนบันทึกการสังเกตในแบบบันทึกพฤติกรรม)

(สำหรับการฝึกกิจกรรมนี้อาจแบ่งเวลาฝึกครั้งละ 2 ท่า ขึ้นอยู่กับเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง)

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 1.9 ทดสอบอายุจริง

เวลาที่ใช้ 5 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดและวิเคราะห์พฤติกรรมและการกระทำของตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเห็นสิ่งต่างๆตามความเป็นจริง คิดถูกต้องตามเหตุผลด้วยตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะการใช้ชีวิตอย่างรู้คุณค่าของร่างกายที่ถูกต้อง เพื่อหันกลับมาเอาใจใส่สุขภาพร่างกายของตนเอง ได้แก่ การงดหรือลดการสูบบุหรี่ การงดหรือลดการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การงดหรือลดการดื่มน้ำอัดลม การงดหรือลดการรับประทานอาหารขยะ และการออกกำลังกาย เป็นต้น

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพประกอบการอธิบาย แบบทดสอบอายุจริง
2. ใบกิจกรรมที่11 แบบทดสอบอายุจริง
3. กระดาษA4
4. แบบสังเกตพฤติกรรม

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนชวนผู้เรียนร้องเพลงไปไม้ต้นเดียวกัน พร้อมทำท่าทางประกอบ เพื่อบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

2. ผู้สอนนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการพูดคุยแสดงความเป็นกันเองกับผู้เรียน และพูดทนายอายุผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเฉลยบอกอายุจริง ผู้สอนพูดชมคนที่ดูเหมือนมีอายุร่างกายที่อ่อนกว่าอายุจริง
3. ผู้สอนเชิญชวนผู้เรียนทำแบบทดสอบอายุจริง เพื่อสำรวจดูว่าอายุจริงกับอายุร่างกายว่าอายุร่างกายอ่อนหรือแก่กว่าอายุจริง เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพบอกว่า อายุร่างกายมาจากการใช้ชีวิตและการเอาใจใส่ร่างกายของเรา

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พูดดี ทำดี และซื่อสัตย์

4. ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนหมายเลข 1 – 16 ลงบนกระดาษA4 ตามจำนวนข้อคำถามในแบบทดสอบ
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบอายุจริง โดยให้ผู้เรียนเขียนตอบอายุจริงในปัจจุบันลงในกระดาษA4ที่แจก และทำแบบทดสอบไปพร้อมๆกันตั้งแต่ข้อ 1 – ข้อ16 ผู้สอนพูดให้กำลังใจผู้เรียนขอให้มียุ่ร่างกายอ่อนกว่าอายุจริง
6. เมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนรวมคะแนน เพื่อดูผลการทดสอบอายุ ว่าอายุร่างกายแก่หรืออ่อนกว่าอายุจริง

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝนหมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

7. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์ผลการทดสอบอายุจริงและอายุร่างกายของผู้เรียนแต่ละคน และพูดวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่อาจจะส่งผลให้เป็นเช่นนั้น และคิดหาทางแก้ไขร่วมกัน

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 2.1 เคารพด้วยกาย วาจา ใจ

เวลาที่ใช้

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพประกอบการอธิบาย การเคารพตนเอง ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ใบกิจกรรมที่ 12 การแสดงความเคารพต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางกาย วาจา ใจ
3. ใบกิจกรรมที่ 13 ตอบคำถามการแสดงพฤติกรรมเคารพตนเอง ผู้อื่น สังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ใบกิจกรรมที่ 14 เรื่องเล่าจากประสบการณ์
5. แบบสังเกตพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพตนเอง ทางกาย วาจา ใจ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพผู้อื่น ทางกาย วาจา ใจ
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนทักทายกับผู้เรียนด้วยรอยยิ้ม มีเมตตา สายตาที่เป็นมิตร พูดคุยแบบกัลยาณมิตร ผู้สอนเชิญชวนให้ผู้เรียนร้องเพลง “ไปไม้ต้นเดียวกัน” พร้อมประกอบท่าทาง
2. ผู้สอนสร้างศรัทธาและความคุ้นเคยกับผู้เรียน โดยเล่าประวัติตนเอง ประสบการณ์ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อสร้างความเป็นกันเอง เปิดตัวให้ผู้เรียนไว้วางใจ

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนนั่งเป็นรูปตัวยู ผู้สอนนำเข้าสู่การเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนดูภาพแล้วถามความรู้สึกผู้เรียน เช่น ภาพเด็กเล็กกำลังนั่งกินเศษอาหาร ภาพคนพิการแต่เป็นนักกีฬา ภาพเด็กบ้านนอกปลูกข้าวหาปลา ภาพเด็กป้อนอาหารน้อง เป็นต้น ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปว่าสิ่งที่เราเห็นอาจจะตรงข้ามกับความเป็นจริง เราอาจจะคิดว่าเด็กน้อยบ้านนอกที่กำลังหาปลาใช้ชีวิตยากลำบากแต่ในความจริงแล้วเขาอาจมีความสุข การที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต้องยอมรับในสิ่งที่ตัวเองเป็นได้ การเคารพตนเอง การเคารพผู้อื่น การเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ทำให้เราอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการแสดงเคารพเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ให้เกียรติให้คุณค่าต่อตนเอง ผู้อื่น มวลมนุษยชาติ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี และซื่อสัตย์

4. ผู้สอนให้ความรู้เรื่องการเคารพตนเอง ทางกาย วาจา ใจ
  - 4.1 การเคารพตนเองทางกาย ได้แก่การดูแลร่างกายให้ดี มีสุขภาพแข็งแรง การบริโภคสิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การยืน การเดิน การนั่งให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ ผู้สอนยกตัวอย่างพร้อมมี

ภาพประกอบได้แก่ภาพ 10 วิธีทำร้ายกระดุกสันหลังตนเอง และสาธิตการยืน การเดิน การนั่งที่ถูกต้องตามสุขลักษณะ แล้วให้ผู้เรียนทุกคนฝึกปฏิบัติการยืน การเดิน การนั่งที่ถูกสุขลักษณะ

4.2 การเคารพตนเองทางวาจาได้แก่การพูดดี พูดจริง ไม่พูดโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดให้แตกแยกไม่พูดเพื่อเจ้าไร้สาระ ผู้สอนนำเสนอภาพคำพูดของ มหาตมะคานธี ที่ว่า

“จงระวังความคิดเพราะความคิดจะกลายเป็นคำพูด
 จงระวังคำพูดเพราะคำพูดจะกลายเป็นการกระทำ
 จงระวังการกระทำเพราะการกระทำจะกลายเป็นนิสัย
 จงระวังนิสัยเพราะนิสัยจะกลายเป็นชะตากรรม”

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาความหมาย ดีความ คิด อภิปราย และสรุป ผู้สอนยกตัวอย่าง การพูดดี และให้ผู้เรียนทุกคนฝึกปฏิบัติการพูดดีพูดถูกต้อง

4.3 การเคารพตนเองทางใจ ได้แก่ การคิดดี การคิดบวกต่อตนเอง การไม่คิดร้ายต่อตนเอง การให้กำลังใจตนเอง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การภาคภูมิใจในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้สอนนำเสนอภาพเด็กยกยาคจนแบ่งปันน้ำดื่ม ภาพคนพิการรับปริญญา ภาพเด็กนั่งทำการบ้านบนพื้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นตัวอย่างการให้กำลังใจตนเอง การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ผู้สอนให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการให้กำลังใจตนเองในชีวิตประจำวัน

ผู้สอนให้ผู้เรียนตอบคำถามลงในใบกิจกรรมที่ 13 ตอบคำถามว่าจะแสดงพฤติกรรมเคารพตนเองทางกาย วาจา ใจ ได้อย่างไร

5. ผู้สอนให้ความรู้เรื่อง การเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางกาย วาจา ใจ

5.1 การเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางกาย ได้แก่ การทำความเคารพคนในครอบครัว การแสดงความเคารพคนในครอบครัว การทำความเคารพผู้อื่น ผู้สอนนำเสนอรูปภาพการทำความเคารพผู้อื่นแบบต่างๆ และสรุป มารยาทในการแสดงความเคารพ การมีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น ผู้สอนสาธิตการทำความเคารพแบบต่างๆและมารยาทในการแสดงความเคารพได้แก่ มารยาทในการไหว้ มารยาทในการรับไหว้ มารยาทในการกราบ มารยาทในการคำนับ มารยาทในการยืน มารยาทในการเดิน มารยาทในการนั่ง มารยาทในการนอน จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนทุกคนฝึกปฏิบัติการไหว้แบบต่างๆ การกราบ การคำนับ การรับไหว้ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน

ผู้สอนนำเสนอรูปภาพการรับประทานอาหาร และรูปภาพการแต่งกายลักษณะต่างๆ และสรุปมารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในการต้อนรับแขกพร้อมทั้งยกตัวอย่าง และสาธิต จากนั้นให้ผู้เรียนพูดยกตัวอย่างมารยาทที่ดีในการแสดงความเคารพครอบครัวและผู้อื่นทางกาย

5.2 การเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางวาจา ได้แก่ การพูดจาดี การพูดจาไพเราะ พูดจริง ไม่พูดโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดให้แตกแยก ไม่พูดเพื่อเจ้าไร้สาระต่อคนในครอบครัว และต่อผู้อื่น การพูดให้ถูกกาลเทศะ ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการพูดดีกับคนในครอบครัวและผู้อื่น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5.3 การเคารพครอบครัวและผู้อื่น ทางใจ ได้แก่ การคิดดี คิดบวกต่อคนในครอบครัวและผู้อื่น มีความเป็นมิตร ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีความเมตตาต่อคนในครอบครัวและคนรอบข้าง ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนยกตัวอย่างการเคารพครอบครัวและผู้อื่นทางใจ

ผู้สอนให้ผู้เรียนตอบคำถามเขียนลงในใบกิจกรรมที่ 13 ตอบคำถามว่าจะแสดงพฤติกรรม การเคารพครอบครัวและผู้อื่นทางกาย วาจา ใจ ได้อย่างไร

6. ผู้สอนให้ความรู้เรื่องการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ

6.1 ผู้สอนนำเสนอรูปภาพให้ผู้เรียนพูดคุยอภิปรายกันเกี่ยวกับการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ ได้แก่ การแสดงความเคารพต่อสถานที่ การเดินในที่สาธารณะ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การใช้สิ่งของร่วมกันในที่สาธารณะ มารยาททางสังคม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การไม่ทำลายธรรมชาติ ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม การไม่สร้างมลพิษ การไม่พูดจาขู่ ภัยให้แตกแยก การไม่พูดจาให้เกิดปัญหาสังคม การคิดดีคิดบวกรักสังคม รักประเทศชาติ คิดอนุรักษสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ผู้สอนเล่าประสบการณ์สิ่งที่เจอเมื่อมีการแข่งควีนในประเทศญี่ปุ่น จากใบกิจกรรมที่ 14 ผู้สอนให้ผู้เรียนตอบคำถาม “รู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เล่าและถ้าท่านอยู่ในสถานการณ์นั้นจะทำอย่างไร” ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันอภิปราย และสรุปแนวทางการประพฤติที่เป็นมารยาททางสังคม ผู้สอนให้ผู้เรียนยกตัวอย่างความประพฤติที่เป็นการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกาย วาจา ใจ

6.2 ผู้สอนเปิดคลิปหนังที่แสดงถึงการเคารพตนเอง ครอบครัว ผู้อื่น สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปข้อคิดที่ได้จากหนัง ได้แก่ คลิปหนังสั้นเรื่องการใช้ลิฟท์ร่วมกัน คลิปหนังสั้นเรื่องสัญญาของแม่ คลิปหนังสั้นเรื่องตายแล้วก็ขอเป็นครูตลอดไป คลิปหนังสั้นเรื่องปลูกถ่ายหัวใจ และผู้สอนนำเสนอภาพการทำลายธรรมชาติ ภาพเหตุการณ์ภัยธรรมชาติและให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปข้อคิดที่ได้

6.3 ผู้สอนเปิดคลิปหนังสั้นเรื่อง “I trust you. Do you trust me? Hug me.” เรียนรู้เรื่องภาษากายในการแสดงความรักต่อมวลมนุษยชาติ การกอดเป็นสัญลักษณ์ แห่งความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ผู้สอนให้ผู้เรียนคนหนึ่งออกมายืนกางแขนหน้าชั้นเรียนและหลับตา และให้ผู้เรียนคนอื่นๆในห้องทุกคนรวมทั้งผู้สอนเดินมากอดเพื่อนคนที่ยืนหลับตาหน้าห้อง จากนั้นผู้สอนถามความรู้สึกของผู้ที่กอดและถูกกอด ผู้สอนและผู้เรียนทั้งห้องเดินกอดกันอีกครั้งจนครบทุกคน และผู้สอนบอกให้ผู้เรียนกลับไปกอดคนในครอบครัวที่บ้านด้วยความรัก จากนั้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปว่า ความรัก ความเมตตาที่แท้จริงจะไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกแก่พวกตนเอง แต่จะต้องแผ่ออกไปถึงผู้อื่นต่อทุกชีวิตในโลกในธรรมชาติ

ผู้สอนให้ผู้เรียนตอบคำถามเขียนลงในใบกิจกรรมที่ 13 : ตอบคำถามท่านจะแสดงการเคารพสังคม มวลมนุษยชาติ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางกาย วาจา ใจ ได้อย่างไร

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝนหมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

7. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5-7 คน ให้ตัวแทนมาจับฉลากเรื่องมารยาท
  - กลุ่มที่ 1 มารยาทต่อภรรยาเบียดเบียนในสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
  - กลุ่มที่ 2 เรื่องมารยาทในการรับประทานอาหาร
  - กลุ่มที่ 3 เรื่องมารยาทในการต้อนรับแขก
  - กลุ่มที่ 4 เรื่องมารยาทในการแต่งกาย

กลุ่มที่ 5 เรื่องมารยาทในการไหว้

8. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มประชุมปรึกษากันเพื่อแสดงบทบาทสมมติจากหัวข้อที่ได้รับ แสดงตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองในแต่ละกลุ่ม โดยใช้เวลาซ้อมและเวลาแสดงกลุ่มละ 10 – 15 นาที

9. ผู้สอนแนะนำให้กลุ่มที่ชมการแสดงของเพื่อน สังเกตความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มเพื่อนที่แสดงพฤติกรรมออกมา

10. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดง และผู้เรียนทุกกลุ่มร่วมกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการแสดงของกลุ่มตัวเองและการชมการแสดงของกลุ่มอื่นๆ

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 2.2 กิจกรรม Post – it คิดได้ไม่ยั้ง

เวลาที่ใช้ 5 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษโปสเตอร์แผ่นใหญ่ 10 แผ่น
2. ปากกาเคมีหลากสี
3. กระดาษ Post-it หลากสี
4. กระดาษขาว
5. แบบสังเกตพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดถูกต้องและประพัตติตนได้ถูกต้อง
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

1. ผู้สอนทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกันเอง มีความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งแบบอิสระ
2. ผู้สอนเชิญชวนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมลมหายใจพาสุข และร้องเพลงไปไม้ต้นเดียวกัน

ขั้นที่ 2 สร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง เห็นสิ่งต่างๆได้ถูกต้องตามที่เป็นจริงและคิดถูกต้อง

3. ผู้สอนชวนผู้เรียนพูดคุยเหตุการณ์ความรุนแรงในชีวิตประจำวันที่มีเกิดขึ้น และให้ผู้เรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์โดยผู้สอนแสดงพฤติกรรมที่สนใจและใส่ใจฟังอย่างตั้งใจ ผู้สอนไม่พูดบ่น ดุด่า หรือว่ากล่าว แต่ชวนพูดหาสาเหตุของเหตุการณ์นั้นและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ผู้สอนใช้วิธีการตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิด โดยถามว่าแก้ปัญหาอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และควรทำอย่างไร ผู้สอนแนะนำให้รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดจากการชวนคุย หากผู้เรียนทำดีผู้สอนพูดชื่นชม ให้กำลังใจ ผู้สอนให้ผู้เรียนนิยามบอกความหมายของความรุนแรง แล้วเขียนลงบนกระดาษ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาและอภิปราย แยกแยะความหมายของความรุนแรง และหาข้อสรุปทำความเข้าใจซึ่งกันและกันว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ว่ารูปแบบใด เกิดจากสาเหตุใด ล้วนเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยาก

3. ผู้สอนพักกิจกรรมด้วยการให้ผู้เรียนร่วมกันร้องเพลง ไปไม้ต้นเดียวกัน เพื่อผ่อนคลาย

4. ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5 คน แจกกระดาษโปสเตอร์แผ่นใหญ่ กลุ่มละ 2 แผ่น และ

ให้กระดาษ Post-it แยกสีในแต่ละกลุ่ม

5. ผู้สอนกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเขียนความคิดเห็นตอบโจทย์ผ่านกระดาษ post-it ให้ได้มากที่สุด ในหัวข้อ “วัยรุ่นตีกันส่งผลกระทบต่ออะไรบ้าง” โดยให้แต่ละกลุ่มเขียนแยกประเด็น ดังนี้คือ

5.1 ข้อดี

- ข้อดีที่เกิดขึ้นกับตัวเอง
- ข้อดีที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น/ครอบครัว/เพื่อน/บุคคลภายนอก/สังคม
- ข้อดีที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน/สถานศึกษา

5.2 ข้อเสีย

- ข้อเสียที่เกิดขึ้นกับตัวเอง
- ข้อเสียที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น/ครอบครัว/เพื่อน/บุคคลภายนอก/ สังคม
- ข้อเสียที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน/สถานศึกษา

ขั้นที่ 3 ให้ความรัก/ให้พลังเชิงบวก พุดดี ทำดี และชื่อเสียง

6. รอบที่ 1 ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเขียนแสดงเหตุผลอย่างอิสระ

7. ผู้เรียนระดมสมองและเขียนความคิด หนึ่งความคิดต่อจำนวนกระดาษ Post-it หนึ่งใบ โดยมีกติกาตั้งนี้คือ ห้ามวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเพื่อน เน้นปริมาณความคิดมากกว่าคุณภาพ สามารถคิดซ้ำกันได้

8. รอบที่ 2 ให้ผู้เรียนจัดหมวดหมู่ความคิดของกลุ่ม โดยแยกประเภทข้อดี ข้อเสีย และตัดความคิดที่ไม่เข้าพวกไม่สอดคล้องกับโจทย์ที่ได้รับออกไป ผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดของกลุ่ม

9. ผู้สอนพูดเสริมแรงให้กำลังใจผู้เรียน พุดชมเชยข้อคิดที่ผู้เรียนต่างแสดงความคิดเห็นกันออกมา

10. เมื่อจัดกลุ่มความคิดเสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอข้อคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียที่มีผลกระทบจากการตีกันของวัยรุ่น ผู้สอนร่วมกับผู้เรียนสรุปข้อคิดเห็นที่ได้

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติและฝึกฝนหมั่นเพียร มีสติ และมีสมาธิ

11. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นสองทีมทำโครงการนำเสนอ “การแก้ปัญหาการตีกันของวัยรุ่น” โดยใช้ข้อมูลข้อดีและข้อเสียที่ร่วมระดมสมองและอภิปรายมาเป็นข้อมูลหาแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่น เริ่มจากให้แต่ละกลุ่มระดมสมอง ร่วมกันพิจารณาข้อเท็จจริง สืบหาสาเหตุของปัญหา แยกแยะข้อมูลสาเหตุของปัญหา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สถานที่ที่มักเกิดปัญหา และรวบรวมความคิดวิธีการในการแก้ปัญหา

12. ผู้สอนให้เวลาผู้เรียนทำกิจกรรมและนำเสนอแนวความคิดการแก้ไขปัญหา

การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม สังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม บันทึกโดยผู้สอน

กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมต้นไม้แห่งความหวัง พลังแห่งดวงใจ

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

สื่อและอุปกรณ์

1. ลำต้นของต้นไม้ที่มีกิ่งก้าน
2. กระดาษสีเขียว 3 สี เพื่อทำใบไม้สำหรับใช้เขียนข้อความ
3. กระดาษขาว 2 หน้าแบบบาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสรุปความคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้สอนแจกกระดาษสีเขียว 3 สี ให้ผู้เรียน และให้ผู้เรียนฉีกเป็นรูปใบไม้
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนข้อความลงในใบไม้ตามสีดังนี้คือ
  - สีเขียวเข้ม คือ สิ่งที่ได้รับจากการอบรมเพื่อตนเอง
  - สีเขียวเข้มๆ คือ สิ่งที่ได้รับจากการอบรมเพื่อสังคม
  - สีเขียวอ่อน คือ สิ่งที่ได้รับจากการอบรมเพื่อประเทศชาติ

ทั้งนี้ให้ผู้เรียนเขียนบอกสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการทำกิจกรรมทั้งหมดว่าได้อะไรกับตนเอง สังคมและประเทศชาติ

3. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปความคิดเห็นจากการนำเสนอของผู้เรียน

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางจริยธรรม

คำชี้แจง : ข้อคำถามมีทั้งหมด 20 ข้อ ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมาย X บนข้อที่เห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ท่านขับรถมาซื้อของที่ร้านสะดวกซื้อ เมื่อถึงหน้าร้านมีรถจอดเต็มบริเวณลานจอดรถ ท่านจะทำอย่างไร

- ก. จอดรถหน้าร้านแล้วรีบวิ่งเข้าไปซื้อของอย่างรวดเร็ว
- ข. จอดรถหน้าร้านแล้วพยายามเรียกพนักงานขาย
- ค. พยายามจอดรถในบริเวณลานจอดรถให้ได้
- ง. พยายามวนหาที่จอดรถที่สามารถจอดได้

2. จอม เป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง ชอบบังคับให้ท่านทำตามที่ต้องการเมื่อท่านไม่ทำตามก็โกรธท่าน ท่านจะอย่างไร

- ก. พยายามอยู่ห่างๆจอม
- ข. ยอมทำตามที่จอมสั่งทุกอย่าง
- ค. ไม่สนใจ เลิกเกี่ยวข้องและเลิกคบกับจอม
- ง. พยายามใช้เหตุผลคุยกับจอมอย่างประนีประนอม

3. ท่านสอบวิชาภาษาอังกฤษหลายครั้งก็ยังไม่ผ่าน ท่านคิดว่าควรจะทำอย่างไร

- ก. ต้องทำให้ได้ เพราะเป็นหน้าที่
- ข. มุ่งมั่น ตั้งใจเรียน ต้องสอบผ่านให้ได้
- ค. ต้องสอบต่อไป เพราะใครๆก็สอบผ่านทั้งนั้น
- ง. ต้องตั้งใจสอบ เพราะเป็นวิชาบังคับจำเป็นต้องสอบให้ผ่าน

4. ท่านไปที่ยวบ้านโหนดเป็นประจำ ท่านจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อพบคุณลุงคุณป้าของโหนดที่บ้าน

- ก. บอกคุณลุงคุณป้าว่าเป็นเพื่อนโหนด
- ข. ทักทายคุณลุงคุณป้าด้วยการพูดคุย
- ค. ทำตัวตามปกติสบายๆเป็นกันเองกับคุณลุงคุณป้า
- ง. แสดงความเคารพคุณลุงคุณป้าด้วยการยกมือไหว้

5. เมื่อมีเพื่อนใหม่มาจากโรงเรียนอื่นเข้ามาเรียนในห้อง ท่านจะปฏิบัติต่อเพื่อนใหม่อย่างไร

- ก. เฉยๆ ไม่เห็นต้องสนใจ
- ข. ให้เพื่อนใหม่นั่งคนเดียว
- ค. ชวนมาเข้ากลุ่มแนะนำเพื่อนๆให้รู้จัก
- ง. ส่งเสียงแซวและโห่ร้องและเตรียมรับน้องใหม่

6. ท่านยืนรอเข้าแถวเพื่อซื้อเครื่องดื่มที่ร้านขายน้ำในโรงอาหารที่มีคิวยาวมาก และขณะนั้นเลยเวลาเข้าเรียนไป 15 นาทีแล้ว ท่านจะอย่างไร

- ก. ขอซื้อต่อจากคนที่ซื้อแล้ว
- ข. ขอแซงคิวคนด้านหน้าสุดและบอกว่ารีบไปเรียน
- ค. ไหนๆก็ยืนรอมาแล้ว ยืนรอต่อไปอีกหน่อยคงไม่เป็นไร
- ง. รีบไปเข้าห้องเรียนก่อน ค่อยมาซื้อใหม่ช่วงเวลาพักระหว่างคาบ

7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเพื่อทำงานโครงการ ท่านได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่ม ท่านจะอย่างไร
- แบ่งงานให้เพื่อนๆในกลุ่มทำตัวเองไม่ต้องทำ
  - ให้เพื่อนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและรับฟัง
  - เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามลูกน้องในกลุ่มทุกคน
  - ยุคของสังคมประชาธิปไตยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ทำงานเท่ากัน
8. ท่านเป็นเพื่อนรักกับ แดง และ เสก วันหนึ่งแดงและเสกทะเลาะกันรุนแรงมาก ท่านเป็นคนกลาง จึงต้องไกล่เกลี่ยให้เพื่อนทั้งสองคนดีกันและรักกันเหมือนเดิมเพราะเหตุใด
- การที่รักกันย่อมดีกว่าการโกรธกัน
  - เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ดีที่ฟังกระทำ
  - เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความเป็นกลางไม่เข้าข้างใคร
  - ความรักใคร่สามัคคีจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
9. ท่านเห็นเพื่อนกำลังทะเลาะวิวาทกับนักเรียนกลุ่มอื่นที่อยู่ต่างโรงเรียน ท่านจะอย่างไร
- รีบเข้าไปช่วยเพื่อน
  - รีบไปตามพรรคพวกมาช่วย
  - เฉยๆไม่สนใจ เดินเลี่ยงไปอีกทาง
  - รีบแจ้งอาจารย์และเข้าไปห้ามเพื่อน
10. วันหนึ่งหลังจากสอบเสร็จ เพื่อนสนิทชวนท่านไปตกปลาที่บ่อสาธารณะหลังโรงเรียนเพื่อคลายความเครียดหลังสอบเสร็จ ท่านจะอย่างไร
- ปฏิเสธ ไม่ไปเพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีล
  - ตกลงไป เพราะเป็นเพื่อนสนิทกันและเห็นว่าสนุกดี
  - ชวนเพื่อนไปทำอย่างอื่นเพื่อคลายเครียดแทนเช่นไปดูหนัง
  - ปฏิเสธ ไม่ไปเพราะไม่เคยเห็นใครมาตกปลาที่บ่อสาธารณะ
11. เพื่อนที่รู้จักกันชวนท่านสูบบุหรี่ ท่านจะอย่างไร
- ตอบเพื่อนไปว่าไม่สบายเป็นภูมิแพ้
  - ปฏิเสธเพื่อนเพราะกลัวอาจารย์เห็น
  - ปฏิเสธเพื่อนเพราะกลัวโดนชวนอีกคราวหน้า
  - รับบุหรี่จากเพื่อน นั่งสูบด้วยกัน เพราะกลัวเพื่อนไม่รัก
12. ขณะกำลังสอบวิชาสำคัญที่ทุกคนต้องสอบผ่าน และท่านทำข้อสอบไม่ได้ มีเพื่อนเขียนกระดาษคำตอบส่งมาให้ ท่านจะอย่างไร
- รีบรับไว้ก่อน เพราะต้องสอบให้ผ่าน
  - ไม่รับ เพราะผิดกฎระเบียบในการสอบ
  - ไม่รับ เพราะจะไม่มีความภาคภูมิใจในตนเอง
  - ไม่รับ เพราะทุกคนต่างก็ทำข้อสอบด้วยตนเองทั้งนั้น
13. สาธิต ชอบร้องแก ท่านอยู่เป็นประจำ แม้ครูจะดุและลงโทษสาธิต ท่านก็ยังโดนสาธิตแกล้งเสมอ วันหนึ่งมีสอบวิชาคณิตศาสตร์ สาธิตไม่มีดินสอ2Bมาโรงเรียน แต่ทั้งห้อง ท่านมีดินสอหลายแท่ง ท่านจะอย่างไร

- ก. ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น เพื่อให้รู้สึกเสียบ้าง
- ข. เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ต้องช่วยเหลือกัน
- ค. ให้ยืม เพราะ ท่านไม่คิดโกรธแค้นอาฆาตสาธิตเลย
- ง. ให้ยืม เพราะ การทำข้อสอบในการสอบเป็นเรื่องสำคัญ
14. ท่านไปช่วยทำงานที่ห้องสมุด เมื่อ สมชายเพื่อนห้องเดียวกัน นำหนังสือที่เกินกำหนดไป 1 วัน ตามระเบียบสมชายต้องจ่ายค่าปรับ สมชายขอร้องท่านไม่ต้องเก็บค่าปรับเพราะรู้กันสองคน ท่านจะทำอย่างไร
- ก. ไม่ปรับเงินเพื่อน เพราะไม่มีใครเห็น
- ข. ไม่ปรับเงินเพื่อน เพราะเกินแคว้นเดียวเพราะไม่มีใครเห็น
- ค. ปรับเงิน เพราะ การปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบต้องมาก่อนเพื่อนเสมอ
- ง. ปรับเงิน เพราะ การรักษาระเบียบทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข
15. ท่านร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อน แต่มีเพื่อนคนหนึ่งไม่ช่วยทำงานเลย กลับได้คะแนนเท่ากับท่าน ท่านจะทำอย่างไร
- ก. ไม่พอใจ ไม่ชอบคนเอาเปรียบเพื่อน
- ข. บอกเพื่อนคนอื่นๆในกลุ่มให้เลิกคบเพื่อนคนนั้น
- ค. บอกเพื่อนคนที่ไม่ช่วยงานตรงๆว่าให้มาช่วยทำงาน
- ง. เรียกเพื่อนคนที่ไม่ช่วยงานออกมาเพื่อไล่ออกจากกลุ่ม
16. ท่านมักมาโรงเรียนสาย เข้าวันหนึ่งท่านมาโรงเรียนสายมาก ขณะอาจารย์ฝ่ายกิจการนักเรียนอบรมเรื่องการมาโรงเรียนให้ตรงต่อเวลา ท่านจะทำอย่างไร
- ก. รีบบอกเหตุผลไม่อยากโดนหักคะแนนความประพฤติ
- ข. รีบบอกเหตุผลไปแต่ก็ยังคงมีความผิดเรื่องมาสายอยู่ดี
- ค. พยายามบอกเหตุผลอาจารย์แม้ว่าฟังดูเหมือนเป็นการแก้ตัว
- ง. ควรฟังอาจารย์พูดให้จบก่อนโดยไม่ขัดจังหวะการพูดของอาจารย์
17. ท่านนั่งรถเมล์มาโรงเรียน มีผู้โดยสารบนรถเมล์แน่นมาก ระหว่างการเดินทางมาโรงเรียนมีคุณยายสูงวัยขึ้นมารถเมล์แต่ที่นั่งเต็มหมดแล้ว ท่านจะทำอย่างไร
- ก. ทำเป็นเฉยๆไม่รู้ไม่เห็น จะได้ไม่รู้สึกรู้ผิด
- ข. รีบนั่งหลับตา เพราะใช้เวลาอีกนานกว่าจะถึงโรงเรียน
- ค. รีบลุกให้คุณยายนั่ง เพราะควรช่วยเหลือคนที่อ่อนแอกว่า
- ง. รีบลุกให้คุณยายนั่ง เพราะกลัวคนอื่นมองว่าเป็นคนไม่ดี ไม่มีน้ำใจ ไม่มีความเสียสละ
18. ท่านกำลังเดินออกจากวิทยาลัยเพื่อเดินทางกลับบ้าน ท่านโดนเพื่อนกลุ่มหนึ่งส่งเสียงตะโกนแซวล้อเลียนหัวเราะเยาะเรื่องรูปร่างของท่าน ท่านจะทำอย่างไร
- ก. ไม่ใส่ใจ รีบเดินไปขึ้นรถประจำทางเพื่อกลับบ้าน
- ข. หันกลับไปต่อว่าพร้อมสบถ่ากลับไป
- ค. เดินกลับไปทำชกเพื่อนกลุ่มที่แซว
- ง. กลับไปพาพรรคพวกมาลุย

19. ท่านมีเพื่อนร่วมห้องคนหนึ่งชื่อธงชัย เป็นผู้มีความผิดปกติทางการได้ยิน ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง ขณะเรียนในชั้นเรียน บางครั้งเพื่อนที่นั่งข้างๆต้องช่วยอธิบายและพูดให้ฟังซ้ำๆหลายๆครั้ง ท่านจะทำอย่างไร

- ก. ไม่นั่งใกล้ธงชัยเพราะไม่อยากเหนื่อย
- ข. ไม่นั่งใกล้ธงชัยเพราะตัวเองยังจดงานไม่ทัน
- ค. นั่งใกล้ธงชัยและช่วยธงชัยทบทวนบทเรียนหลังเลิกเรียน
- ง. นั่งใกล้ธงชัยและช่วยจดงานให้ธงชัยขณะกำลังเรียนในชั้นเรียน

20. ท่านจะชวนเพื่อนออกไปทำธุระนอกวิทยาลัย แต่เพื่อนยังทำงานที่ต้องส่งอาจารย์ยังไม่เสร็จ ขอทำงานให้เสร็จก่อน ท่านจะทำอย่างไร

- ก. สั่งให้เพื่อนรีบทำงานให้เสร็จเร็วๆจะได้ออกไปทำธุระเป็นเพื่อนกัน
- ข. ขอให้เพื่อนช่วยออกไปทำธุระด้วยกันก่อน แล้วค่อยกลับมาทำงานส่งอาจารย์
- ค. ช่วยเพื่อนทำงานเท่าที่จะช่วยได้ ให้เสร็จงานก่อน แล้วค่อยออกไปทำธุระข้างนอกด้วยกัน
- ง. โกรธเพื่อนและบอกให้เพื่อนจำไว้ว่าคราวหน้าจะไม่ช่วยเหลืออะไรเพื่อนเลย แล้วออกไปทำธุระข้างนอกคนเดียว

ภาคผนวก ฉ
แบบทดสอบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบทดสอบความรู้เรื่องความฉลาดทางจริยธรรม

คำชี้แจง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดแล้วทำเครื่องหมายกากบาท(X)ให้ตรงกับตัวเลือก

1. การที่ท่านสามารถเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแสดงว่าท่านเป็นผู้ที่
  - ก. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
  - ข. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
  - ค. มีความอดทน
  - ง. มีน้ำใจดีงาม
2. การที่ท่านรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีประโยชน์ต่อท่านอย่างไร
  - ก. ทำให้ท่านสามารถเก็บอารมณ์ของตนเองได้
  - ข. ทำให้ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้
  - ค. ทำให้ท่านตอบสนองความรู้สึกผู้อื่นได้
  - ง. ทำให้ท่านรู้จักความรู้สึกของตนเอง
3. การควบคุมตนเองหมายถึงการที่ท่าน
  - ก. สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและแสดงออกได้เหมาะสม
  - ข. สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและระบายออกไปที่ผู้อื่น
  - ค. สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและแสดงออกกับตนเอง
  - ง. สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและต่อต้านผู้อื่น
4. ท่านสามารถควบคุมอารมณ์เครียดของตนเองด้วยวิธีใด
  - ก. ตะโกนส่งเสียงร้องออกมาดังๆ
  - ข. ไปวิ่งออกกำลังกาย
  - ค. ระบายกับคนข้างๆ
  - ง. ดื่มสุรากับเพื่อน
5. ในการฟังอย่างมีสติ ควรทำอย่างไร
  - ก. ฟังอย่างตั้งใจไม่พูดสอดแทรก
  - ข. ฟังและหลับตานอนตอนนั่ง
  - ค. ฟังด้วยคุยกับเพื่อนด้วย
  - ง. ฟังบ้างอ่านการ์ตูนบ้าง
6. บุคคลที่ประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ได้แก่บุคคลเช่นใด
  - ก. รังแกเพื่อนเป็นบางครั้ง พุดจาไพเราะ ไม่อิจฉาริษยา
  - ข. ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พุดจาเพื่อเจ้า มีความจริงใจ
  - ค. ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พุดจาไพเราะ มองผู้อื่นในแง่ดี
  - ง. แต่งตัวดี พุดจาน่าเชื่อถือ ใจดี

7. ข้อใดไม่ใช่การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร
  - ก. เคี้ยวอาหารอย่างรวดเร็วเพื่อความละเอียด
  - ข. ไม่หัวเราะหรือคุยกันอย่างสนุกสนาน
  - ค. ใช้ช้อนกลางตักอาหารจากจานกับข้าว
  - ง. ตักอาหารรับประทานพอประมาณ
8. การที่ท่านมีสติระลึกได้ มีประโยชน์ต่อท่านอย่างไร
  - ก. ทำให้ขาดความรอบคอบไม่ระมัดระวัง
  - ข. ทำให้เป็นคนเหม่อลอยไม่วุ่นวาย
  - ค. ทำให้ระลึกได้รู้ตัวเสมอไม่ขี้ลืม
  - ง. ทำให้สะเพร่าขาดความยั้งคิด
9. ผู้ที่มีความเป็นธรรมหมายถึงผู้ที่
  - ก. เปิดใจรับฟังทุกฝ่าย
  - ข. ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
  - ค. ยอมรับผลการแพ้ชนะในการแข่งขัน
  - ง. ถูกทุกข้อ
10. หากท่านคิดว่าท่านไม่ได้รับความเป็นธรรมท่านจะ
  - ก. เอาคืน ตาต่อตาฟันต่อฟัน
  - ข. ไม่ยอมแพ้ ต้องแก้ปัญหอย่างเด็ดขาด
  - ค. เลือกที่จะประนีประนอมด้วยเหตุผล
  - ง. หาทางแก้ปัญหาด้วยการใช้พลังกลุ่มมาช่วย

ภาคผนวก ช

แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตามแนวคิดมรรคมุ่งเป้าและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรม

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยคำตอบจะมี ตัวเลือก คือ 5

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้น 5มากที่สุด

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้น 4มาก

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้น 3ค่อนข้างมาก

หมายถึง 2 ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นค่อนข้างน้อย

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้น 1น้อย

0 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจในประเด็นนั้นน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					
	มากที่สุด 5	มาก 4	ค่อนข้าง มาก 3	ค่อนข้าง น้อย 2	น้อย 1	น้อยที่ สุด 0
1. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้						
2. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย						
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม						
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ						
5. สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้						
6. สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน						
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ						

8. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ						
9. ผู้สอนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี						
10. ผู้สอนใส่ใจและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน						
11. ผู้สอนให้แรงจูงใจผู้เรียน						
12. ผู้สอนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแสดงความคิดเห็น						

ข้อเสนอแนะ

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโปรแกรมการศึกษานี้

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า ควรมีโปรแกรมการศึกษาลักษณะนี้อีกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

3. ถ้ามีการจัดโปรแกรมการศึกษาลักษณะนี้ ท่านคิดว่าควรปรับปรุงอะไรบ้าง

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางอภิรดี ผลประเสริฐ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจาก คณะครุศาสตร์ (ภาษาอังกฤษ) วิทยาลัยครูสวนดุสิต สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ ประยุกต์ (ภาษาอังกฤษสำหรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต ปัจจุบันรับราชการที่มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

